

د کتاب ځانگړنې:

د کتاب نوم: غوره لیکنې

لیکوال: شاه محمود میاخیل

کمپوز: لیکوال

خپرندوی: شاه محمود میاخیل فرهنگي او ټولنيز مرکز

د پښتۍ ډیزاین: رحمن الله بهیر

چاپ شمېر:

چاپ نېټه: ۱۳۹۶ ل / ۲۰۱۷ م

چاپځای:

د چاپ حقوق یې له لیکوال او خپرونکي مرکز سره خوندي دي

Ketabton.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لیکلې

۱. سریزه ..... الف - د
۲. د ۲۰۱۶م کال مبارکۍ..... ۱
۳. د شهید نقیب احمد خپلواک په یاد..... ۱
۴. وطن د وطن په خلکو ښه ښکاري..... ۱۳
۵. هر جامه چې عورت پټ وساتي هماغه اسلامي ده..... ۱۴
۶. د کرکټ شل اوریزه لوبې مسابقه نن د زمبابې له هېواد سره..... ۱۴
۷. یوه وړه تبصره د اشنا له ټلوېزيون سره زما د مرکې په اړه..... ۱۵
۸. د ملک نیاز په یاد..... ۱۷
۹. د شینوارو د بل قومي مشر په کور ځانمرگی برید..... ۱۹
۱۰. قضاوت دروند او سخت کار دی..... ۲۰
۱۱. انساني وحشیان..... ۲۱
۱۲. ایا دا خبره سمه ده چې مخامخ به د چا ستاینه نه کوي؟..... ۲۲
۱۳. د داعش د کسانو معاش به د دوی په درد په اخرت کې..... ۲۲
۱۴. ساده ژوند محتاج ژوند نه وایي..... ۲۳
۱۵. د الحاج زبیر خاکسار شهادت..... ۲۳
۱۶. د ولس زور د خدای زور دی..... ۲۴
۱۷. انډیوالي او حکومتداری سره فرق لري..... ۲۵
۱۸. د راتلونکو احتمالي پارلماني ټاکنو لپاره دوه احتمالي ۲۶
۱۹. افغانستان په آسیا کې د ټولو نه وروسته پاتې هېواد لقب ۲۷
۲۰. کابینه او فیصلې او د جمهور رئیس نه هیله..... ۲۸
۲۱. مننه د ختیځ د مدني ټولنو له ځوانانو..... ۲۹

۲۲. د پرتمین شاه محمود خان میاخېل ستاینغونډې ته..... ۳۱
۲۳. دوه عکسونه د دوستانو سره شریکوم..... ۳۴
۲۴. د یویشتمې د جگړې لپاره د شلمې پېړۍ تاکتیکونه..... ۳۶
۲۵. د گوگل په ژباړې کې د پښتو ژبه اضافه کوم..... ۴۱
۲۶. خپل تربوران ویروم..... ۴۲
۲۷. د مشرانو کار د وطن په گټه د کادرونو نه مناسبه گټه..... ۴۲
۲۸. د وخت مدیریت او د کار د مؤثریت اهمیت..... ۴۳
۲۹. دا بنایسته ماشوم ووژل شو..... ۴۴
۳۰. د دوستانو مرسته مې د شهیدانو کورنۍ ته ورسوله..... ۴۵
۳۱. د سرگانو او وټه پور د یو شمېرانو مشرانو سره..... ۴۶
۳۲. زېری..... ۴۷
۳۳. هر سړی پیدا دی خپل خپل کار لره که نه..... ۵۰
۳۴. مننه او کورودانۍ..... ۵۰
۳۵. ما ته زما د مشر زوی نایل محمود میاخېل لیک..... ۵۶
۳۶. د شاه محمود د میاخېل فرهنگي مرکز د پرانیستې په پار د یار..... ۵۷
۳۷. د ښکلي خبرونو ویبپاڼې لیکنه..... ۶۰
۳۸. د کونړ او لوگر والي صاحبانو د میاخېل فرهنگي مرکز وکوت..... ۶۲
۳۹. د میرزا ماما (ډاکټر کبير ستوري) په یاد..... ۶۵
۴۰. د ننگرهار پوهنتون د رئیس بېرگ میاخېل سره لیدنه..... ۷۸
۴۱. په پارلمان کې د کونړ د وکیل سخي مشواڼې عمل غندل..... ۸۰
۴۲. عجیبه قضاوتونه په فیسبوک کې گورم..... ۸۹
۴۳. د کتاب د ورځې په یاد..... ۹۰

۴۴. مننه او کورودانی..... ۹۱
۴۵. د ثور اومه او اتمه..... ۹۳
۴۶. د یومعصوم ماشوم اختطاف او شهادت..... ۹۶
۴۷. کور ودانی او مننه، د حاجي صاحب فاروق ساپي نه..... ۹۸
۴۸. د پکتیا له فرهنگي ټولنو نه مننه..... ۹۹
۴۹. د لوگر په ولایت کې د والي حلیم فدایي د کارونو ستاینه..... ۱۰۵
۵۰. په افغانیت افتخار..... ۱۰۷
۵۱. د ځوانانو، متوسطو او زړو ترمنځ باید تړاو موجود وي..... ۱۰۸
۵۲. الله تعالی انسان ته څومره عقل ورکړی دی..... ۱۰۹
۵۳. په لندن کې د جمهور رئیس غني په وړاندې مظاهري..... ۱۱۶
۵۴. زما لور او زوم دواړه د پوهنتون نه فارغ شول..... ۱۱۸
۵۵. د طلوع ټلويزيون د تور او سپين په پروگرام کې د حکومت..... ۱۱۹
۵۶. د دایکندي د وکیل اسدالله سعادتي مرکه..... ۱۲۰
۵۷. د قانون د حاکمیت نشتون د افغانستان د سقوط نخبه ده..... ۱۲۱
۵۸. په پېچ دره کې توره شپه..... ۱۲۲
۵۹. د کونړ د روغتون حالت..... ۱۲۳
۶۰. پاکستان همېشه منکر وي چې د طالبانو حمایت کوي..... ۱۲۵
۶۱. د مدني ټولني جنگسالاران..... ۱۲۶
۶۲. هدف مو نه دی ټاکلی اما مبارزه کوو..... ۱۲۷
۶۳. له کلي ووځه؛ خو له نرخه مه وځه..... ۱۲۸
۶۴. Peers pressure يا د ملگرو فشار او يوه هيله..... ۱۲۹
۶۵. پيشو تر هغه وي شېخه چې په غوښه نه وي پېښه..... ۱۳۱

۶۶. مور په ټولنه کې د کلونو گلدستې ته اړتیا لرو..... ۱۳۲
۶۷. پښتو نړیواله ورځ..... ۱۳۳
۶۸. د فیسبوک د مخترع مارک زوکربرگ مصاحبه..... ۱۳۴
۶۹. د نورو د ښو تجربو نه باید زده کړو..... ۱۳۶
۷۰. د صحي کنارابونو او تشنابونو انقلاب ته اړتیا ده..... ۱۴۰
۷۱. گاونډې هیواد ته د افغاني مهاجرو په وړاندې داسې بې رحمه..... ۱۴۲
۷۲. د فیسبوک په دوستانو کې چاڼ په کار دی که نه..... ۱۴۳
۷۳. د خیالي امنیتي ارگانونو پر سونل او خیالي دولتي مصارف..... ۱۴۵
۷۴. په تورخم کې د افغانستان او پاکستان ترمنځ نښته..... ۱۴۹
۷۵. د افغانستان په حالاتو نه لایق پوهېږي او نه نالایق..... ۱۵۲
۷۶. ستاسې څه فیلنگ دی..... ۱۵۲
۷۷. د پلار د ورځې په یاد..... ۱۵۳
۷۸. د دفاع نوي وزیر صاحب ته..... ۱۵۶
۷۹. لیکل زما قضاوت ستاسې..... ۱۵۷
۸۰. ژبه..... ۱۶۳
۸۱. د افغاني تحلیلگرانو په یاد..... ۱۶۴
۸۲. داعش تقبیح کول..... ۱۶۵
۸۳. خاصه کونړی- اصطلاح..... ۱۶۵
۸۴. د دولتي چارواکو تغییر او تبدیل ته ډېر مه خوشاله کېږئ..... ۱۶۶
۸۵. د ملگرو ملتونو د عمومي سرمشري د خاصو استازو سره..... ۱۶۷
۸۶. د جنگ عدم موجودیت د سولې معنی نه لري..... ۱۶۸
۸۷. د صحرايي محکمو غنډل..... ۱۶۹

۸۸. د خولې لپاره حجاب په کار ۱۶۹
۸۹. د اغېز لې هرڅه په خپل ځان دي..... ۱۷۷
۹۰. موږ باید کور جوړ کړو نه ځانونو ته کوټنۍ..... ۱۷۷
۹۱. یوه لنډه جمله اوږد تحلیل ته اړتیا لري..... ۱۷۸
۹۲. د هويت بحران..... ۱۷۹
۹۳. په وارسا کې د افغانستان سره د ناپو هېوادونو د ملاتړ دوام..... ۱۸۲
۹۴. د حکومت توصیف او یا په حکومت نیوکه ګناه نه ده..... ۱۸۵
۹۵. د وارسا د نظامي مرستو د ژمنو په اړه زموږ وطنداران خفه دي..... ۱۸۸
۹۶. په فیسبوک کې دعامة ذهنیت معلومول یا نظر سنجي..... ۱۸۹
۹۷. د جنگ تاوان..... ۱۹۰
۹۸. ولۍ غربي نړۍ پر مختللي ده..... ۱۹۰
۹۹. د انټرنېټ استعمال شیطاني عمل دی او که نه..... ۱۹۴
۱۰۰. ملکیت د هر چا خپل دی..... ۱۹۶
۱۰۱. د اکثریت رول په دیموکراسۍ کې..... ۱۹۷
۱۰۲. وایي مطلق قدرت، مطلق فساد رامنځته کوي..... ۱۹۹
۱۰۳. اکبر پادشاه او بیربل..... ۲۰۰
۱۰۴. له مولوي محمد یونس خالص سره مرکه..... ۲۰۱
۱۰۵. د ټاکنو د تېبې لپاره د درد درېیم مسکن فرمان..... ۲۰۲
۱۰۶. ژورنالیزم یا اکتیویزم (Activism)..... ۲۰۳
۱۰۷. ایا د امنیتي ارګانونو د منسوبینو وینه د نورو نه کمه ده..... ۲۰۴
۱۰۸. مابین همه کجا این بیچاره هم کج..... ۲۰۵
۱۰۹. په تصمیم نیولو کې عجله..... ۲۰۶

۱۱۰. تر خپلې وسې د قدرت نه سو استفاده یا د ځنګل قانون..... ۲۰۶
۱۱۱. یا الله نه په دې بعضې ژورنالستانو ورحمېږي!..... ۲۰۷
۱۱۲. د خدای بخښلي کشمېرخان د جنازې په مراسمو یوه لنډه تبصره..... ۲۰۸
۱۱۳. د ننگرهار په پوهنتون کې د سولې او کرکيج د مرکز پرانیسته..... ۲۱۰
۱۱۴. د مشرانو د کاغذي عکسونو سره عکس اخیستل..... ۲۱۲
۱۱۵. وایي مېړه ووژنه خو مېړانه یې مه وژنه (د محمود صیقل په اړه)..... ۲۱۴
۱۱۶. په لوگر کې د پاکستان د هلیکوپتر سقوط..... ۲۱۵
۱۱۷. د افغانستان د پیازو صادرات..... ۲۱۵
۱۱۸. د کونړ ولایت کتاب چاپ ته تیار شو..... ۲۱۶
۱۱۹. په ننگرهار کې د الشفا تش په نامه روغتون..... ۲۱۷
۱۲۰. د نورو قضاوت..... ۲۱۹
۱۲۱. د آزادۍ د ورځې په اړه..... ۲۱۹
۱۲۲. د حکومت سقوط د نظام سقوط دی..... ۲۲۰
۱۲۳. د آزادۍ د ورځې په مراسمو کې حبیب الله کلکاني عکس لگول..... ۲۲۴
۱۲۴. پېولیسټ سیاست..... ۲۲۶
۱۲۵. مور د دایمي سولې لپاره ډېرې اوږدې مبارزې ته اړتیا لرو..... ۲۲۶
۱۲۶. د تېرو څو لسيزو جگړې او د سولې ناکامې هڅې..... ۲۳۱
۱۲۷. د ټاکنو د اصلاحاتو په اړه د افغانستان د کابینې د پریکړې هرکلی... ۲۳۶
۱۲۸. ملي سرود ته نه پاڅېدل..... ۲۳۸
۱۲۹. په اصطلاح د سیاسي نخبه گانو جفا د افغانانو سره..... ۲۳۹
۱۳۰. زما نوی کتاب د چاپ نه راووت..... ۲۴۰
۱۳۱. د ۲۰۱۰ م کال د پارلمان پریکړې ته درناوی..... ۲۴۲

۱۳۲. زړه مو د تیرې نه کلک شوی دی..... ۲۴۳
۱۳۳. د رسمي او غیر رسمي سفرونو د تبلیغاتو تر منځ توپیر..... ۲۴۵
۱۳۴. د نظام ډولونه د افغانستان ستونزه حل کولی نه شي..... ۲۴۹
۱۳۵. بعضې کسان د خولې له خوا د اسهال په مرض اخته دي..... ۲۵۱
۱۳۶. د سولې نړیواله ورځ..... ۲۵۲
۱۳۷. که غواړې چې ټوپک نه زړه بد کړې نو نخښه ورته لري کېږده..... ۲۵۴
۱۳۸. د کونړ ډاډه او انار..... ۲۵۵
۱۳۹. فرکسوني نهادونه او ستونزې..... ۲۵۷
۱۴۰. د ترازېدو د عکسونو خپرولو په اړه یوه لنډه مشوره..... ۲۷۲
۱۴۱. د اتفاق او اتحاد ډولونه..... ۲۷۳
۱۴۲. حکومت او اسلامي حزب سره د سولې د هوکړې لاسلیک..... ۲۷۴
۱۴۳. د پیر صاحب سید احمد گیلاني د هلو ځلو نه مننه..... ۲۷۵
۱۴۴. د شهید رباني د تلین په غونډه کې د نا مناسبو الفاظو استعمالول... ۲۷۶
۱۴۵. ضد او نقیض خبرې..... ۲۷۹
۱۴۶. افراط او تفریط..... ۲۸۰
۱۴۷. د ننگرهار د شینوارو ستونزه..... ۲۸۰
۱۴۸. د ننگرهار د ولایت آوازي..... ۲۸۱
۱۴۹. د معلم د ورځې په یاد..... ۲۸۵
۱۵۰. د کونړ د کتاب مخکتنه..... ۲۸۵
۱۵۱. هم مرداري خوري او هم مکونښه ځنډي..... ۲۸۸
۱۵۲. د لونگی ورځ..... ۲۸۹
۱۵۳. د ورځو د تجلیلولو لړۍ..... ۲۹۰

۱۵۴. د مثبت بدلون هلې ځلې د ستایلو دي..... ۲۹۲
۱۵۵. لیدر شپ او مدیریت..... ۲۹۳
۱۵۶. د عاشورا د ورځې دوه حملې..... ۲۹۴
۱۵۷. د قدرت د نفوذ یا Authority، مشروعیت..... ۲۹۴
۱۵۸. چې ګرځې ډېر څه به اورې او ګورې؛ تبلیغي حضراتو ته مشوره..... ۲۹۶
۱۵۹. د بیروګراسۍ ټال چال..... ۲۹۹
۱۶۰. د مخابراتو د جعلی شبکو عمده غلاوي..... ۳۰۰
۱۶۱. له فیسبوک او یا نورو رسنیو نه زړه مه بدوي..... ۳۰۱
۱۶۲. زما دا نهه بلډیګونه تکمیل شول..... ۳۰۲
۱۶۳. د ماشومان او لویانو ترمنځ توپیر..... ۳۰۳
۱۶۴. ناست په سیاسي چوکيو دي خو فکرونه یې د چریکي..... ۳۰۳
۱۶۵. چې باوري نه یاست، د چا مه ښه وایاست ا و مه بد..... ۳۰۴
۱۶۶. جګړه به وګټي خو جنګ ګټلی نه شي..... ۳۰۵
۱۶۷. د لیکلو لنډه مشوره ځوانانو ته..... ۳۰۸
۱۶۸. دوی د بل چا زامن دي..... ۳۰۸
۱۶۹. شرافت د انسان په علم او ادب دی نه په نسب..... ۳۰۹
۱۷۰. عمده تفاوت د حکومت او د مسلحو مخالفینو او ترورستانو ترمنځ..... ۳۱۰
۱۷۱. د خپلواک په یاد د سولې انستیتوت له خوا د نښان رسامي وښودل شوه..... ۳۱۰
۱۷۲. مثبت فکر کول په خپله مؤثریت دی..... ۳۱۳
۱۷۳. ستا په جنت کې دې ژرندې وي..... ۳۱۴
۱۷۴. شخصي اجنداوې او که ملي اجنداوې..... ۳۱۵
۱۷۵. د امریکا د جمهوري ریاست ټاکنې..... ۳۲۲

۱۷۶. د بريالي نوماند کاري برياليتوب او ناکامي د ټاکنو وروسته معلومېږي... ۳۲۴
۱۷۷. وايي ناراستي د کور نيسي ده..... ۳۲۵
۱۷۸. احساساتي برخوردونه..... ۳۲۶
۱۷۹. د بعضي ملکونو د خلکو او مشرانو نه دا مرغان هم هوسيار دي..... ۳۲۷
۱۸۰. وزير صاحبانو بودجه شايد د بني بدې ورځې لپاره ساتلې وي..... ۳۲۸
۱۸۱. دا زموږ وزيرانو ليان، وکيلان، قاضيان ولي دومره سپک شول..... ۳۲۹
۱۸۲. په واشنگتن کې د افغان سفير ډاکتر حمدالله محب سره کتنه..... ۳۳۱
۱۸۳. پارلمان په دوه ورځو کې پنځه وزيران سلب اعتماد کړل..... ۳۳۲
۱۸۴. په حکومت کې د ټولو نه ستونزمنې دندې کومې دي..... ۳۳۳
۱۸۵. ليکل د څه لپاره..... ۳۳۴
۱۸۶. مرغان هم د بني هوا نه خوند اخلي..... ۳۳۶
۱۸۷. افغانانو ته کاذب غرور او درواغجن تاريخ پاتې دی..... ۳۳۷
۱۸۸. دنيا په امېد خوړل کېږي خو کله د انسان ارمانونه..... ۳۳۹
۱۸۹. شرع ظاهر مني..... ۳۴۰
۱۹۰. فکري انگشاف او فکري رغونه..... ۳۴۲
۱۹۱. اول ځان جوړ کړئ بيا خپل کور، کلي او وطن جوړ کړئ..... ۳۴۳
۱۹۲. موږ بايد په خپلو ليکنو کې مرچکي کم کړو..... ۳۴۴
۱۹۳. هسې يوه چوټ اندازه پوښتنه..... ۳۴۵
۱۹۴. د مدير او رهبر ترمنځ فرق..... ۳۴۹
۱۹۵. د محمد رياض قصه..... ۳۵۰
۱۹۶. د فيدل کاسترو د ژوند محاسبه يا قضاوت..... ۳۵۱
۱۹۷. خاورې به دا وطن جوړ شي چې انجينران يې په دار خوړل کېږي..... ۳۵۲

۱۹۸. د ځمکې خلکو د خدای په امان..... ۳۵۴
۱۹۹. فکر..... ۳۵۷
۲۰۰. د فیسبوک د مفتیانو د فتوا نه ځان ساتل..... ۳۵۸
۲۰۱. افغانستان لپاره د تریاژ پروسه په کار ده..... ۳۵۸
۲۰۲. هسې یادونه..... ۳۵۹
۲۰۳. څلور نسله سالمې روزنې ته اړتیا ده..... ۳۶۴
۲۰۴. د ولس او حکومت ترمنځ رابطه او فیسبوکي مبارزه..... ۳۶۵
۲۰۵. د یو نظام د بقا لپاره حقوقي او سیاسي مشروعیت دواړه مهم..... ۳۶۶
۲۰۶. د فیسبوک د لیکنو په اړه دوه نظرونه..... ۳۶۷
۲۰۷. تقرر مرکزي کول ښه کار نه دی..... ۳۶۸
۲۰۸. افغانستان کې پرېزې شته خو انجن تری جوړولی نه شو..... ۳۷۰
۲۰۹. په هر قیمت چې وي باید د جنگ مخه ونیول شي..... ۳۷۰
۲۱۰. د ویلو او لیکلو ژبه باید ساده او عام فهمه کړو نه سخته..... ۳۷۴
۲۱۱. راځي چې ښه خبرونه د خپلو سیمو سره شریک کړو..... ۳۷۵
۲۱۲. د ځوانانو لپاره د قلم د ښوونیز، ټولنیز او فرهنگي مرکز نه مننه..... ۳۷۷
۲۱۳. د پرفیکشنستانو قضاوته هم عجیبه غوندې وي..... ۳۷۹
۲۱۴. د وخت او د امکاناتو د مصرف محاسبه همپه په کار ده..... ۳۸۱
۲۱۵. د خپلې سیمې یو بل ښه خبر..... ۳۸۲
۲۱۶. نیم بسل مرغه..... ۳۸۴
۲۱۷. زموږه نړۍ یوه وروسته پاتې نړۍ ده..... ۳۸۵
۲۱۸. د ستونزو د حل لپاره یوه طریقه؛ د مخابراتي شبکو تجربه..... ۳۸۶
۲۱۹. ژوند په هر حالت کې ټوله مبارزه ده..... ۳۸۸

غوره لیکنې

د مطبوعاتو په ډگر کې د ټولنیزو شبکو وده او پراختیا په رښتیا د نه پرتلې یو ستر بدلون دی. په وروستیو کلونو کې یې د نړۍ په گوټ گوټ کې د داسې اغیزو شاهدان وو چې د عامو رښنیو له تاثیراتو پورته وو: د لیبیا، مصر، تونس، سوریې، یوکرین او نورو پاڅنه نظامونه یې یا ړنگ او یا یې په ابدي بحران ککړ کړل. د امریکې په څېر د یو ستر قدرت ولسمشر یې له برکته په کرسۍ کښېناست. دا چې لابه په نړۍ کې د څومره نورو سترو بدلونونو جوگه گرځي د هر چا په حدس پورې تړلې ده.

د ټولنیزو شبکو ځانگړنه دا ده چې په اسانۍ او بې له عواقبو پکې هر سړی کولای شي چې هم کمره مین واوسي، هم ژورنالست، هم کارشناس، هم سیاستمدار، هم مشر هم کشر هم هر بل څه چی زړه یې وغواړي.

ټولنیزې شبکې که له یوې خوا گټې لري په دې چې خلک نږدې کوي، د معلوماتو په شریکولو کې چټکتیا راولي، هر وگړی د غږ څښتنوي او داسې نور له بل لوري خپلې ژورې خامیانې هم لري او باعث د سترو ستونزو او بحرانونو گرځېدلای شي.

په فردي انداز که له یو لوري د شخصیت جوړېدنې یوه وسیله ده له بل لوري د شخصیت وژنې موثره وسله ثابتېدلای شي. په یوه احساساتي خبره له یوه کس څخه په څو شیبو کې اتل جوړوي خو په یوه بله احساساتي

غوره لیکنې

غیرمؤثقه خبره له بل څخه ملي غدار. که ښه استعمال شي د ملي وحدت د تینګښت سبب گرځي خو د بلې خوا د ملي نفاق هم بهترینه وسیله کېدای شي

د گران دوست شاه محمود میاڅپل د ټولنیزو شبکو لیکنې زما په دې خوښې دي او په لېوالتیا یې لولر چې د گران هېواد ځانګړي حالت ته په پام کې د ټولنیزو شبکو پورتنیو او نورو حساسو اغېزو ته متوجه دي. که له یو لوري یې په لیکنو کې د پند او ځیرکتیا پیغامونه دي، له بل لوري یې لیکنې د ټولنیزو شبکو لپاره غوره معیارونه او بېلګې دي. نو له دې امله مې څه موده وړاندې گران ورور میاڅپل ته وړاندیز وکړ چې خپلې د ټولنیزو شبکو لیکنې دې د یو کتاب په توګه چاپ او عنوان دې یې (غوره لیکنې) کړي. دا چې قدرمن میاڅپل صاحب زما د وړاندیز مطابق د دې کتاب په چاپ وتوانېد د لا زیاتو بریالیتوبونو د غوښتنې په خوا کې ورته مبارکۍ هم وایم او لوستونکو ته په زړه پورې مطالعه غواړم.

په درنښت

حضرت عمر زاخبلوال

د سرخو خبرې:

دا کتاب، غوره ویناوې زما د فیسبوکي لیکنو او بحثونو درېیمه ټولگه ده. د دې نه مخکې لومړنۍ ټولگه د مخکتاب او دویمه د درېیمې زاویې په نومونو چاپ شوې دي. د درېواړو کتابونه نومونه ما د دوستانو سره په مشوره غوره کړي دي. د لومړي کتاب نوم مې د ثناءالله تسل او اسدالله ساحل په مشوره غوره کړ او د دوی دلیل دا و چې د فیسبوک له نوم سره زیات خلک اشنا دي او د لوستونکو به خوښ شي؛ نو په دې توگه د کتاب مخ هم د فیسبوک په شکل ډیزاین شو. د دویم کتاب نوم مې درېیمه زاویه ځکه کېنود چې استاد هجرت الله اختیار راته مشوره راکړه، چې ده د کتاب مسوده په غور سره لوستلې ده او په لیکنو کې افراط او تفریط نشته دی او په ډېرو ځایونو کې د مسایلو په اړه د حل وړاندیزونه هم شوي دي؛ نو که په دې کتاب د درېیمې زاویې نوم کېنودل شي ښه به وي. ما د اختیار صاحب مشوره ومنله او په دویم ټوک مې درېیمه زاویه نوم کېنود. د اختیار صاحب ورور رحمان الله بهیر د کتاب پښتۍ ډیزاین کړه پر پښتۍ درې لاسونه په درې رنگونو کې انځور شوي چې د افغانستان د بیرغ له رنگونو سره شابهت لري. زما د وړاندیز پر اساس یې د لاسونو د غټوالي کچه یا سایزونه شین لاس لوی، ورپس یې سور او تور وړوکی و. له لاسونه زما تعبیر دا و چې

غوره ليکنې

تور لاسونه همېشه د تشويق او کار کولو مخه نيسي او په پټه د خلکو د پرمختگ مانع گرځي. د سور لاس خاوندان همېشه د خلکو احساسات راپاروي او خلک تشدد او جنگ ته تشويقوي اما د مسايلو د حل لپاره کومه مشخصه لار نه لري. شين لاس همېشه خلک تشويقوي او د مسايلو د حل لپاره وړانديزونه او بڼودنې هم لري؛ نو کله چې شين لاس په سره او تور لاس غلبه وکړه، په هغه صورت کې به په افغانستان کې ثبات رامنځته شي. د دې کتاب نوم مې غوره ويناوې ځکه کېښود چې پاکستان کې د افغانستان سفير او د جمهور رئيس خاص استازي ډاکتر حضرت عمر زاخېلووال صاحب چې زما د څو لسيزو نږدې ملگري او دوست دی، د پاکستان نه راته د ۲۰۱۶م کال د جولای په اوومه نېټه ايمل راولېږه او د اختر د مبارکۍ ترڅنگ يې راته ليکلي وو، چې:

ورورجانه!

زه ستا پوستونه د فيسبوک له لارې په ډېرې دلچسپي او شوق سره لولر او ستاسې ليکنې د الفت صاحب د غوره نثرونو سره شباقت لري او که واضحه ووايم نو ستا ليکنې ډېرې هدفمندي او د افغانستان د ورځنيو مسايلو په اړه برابرې دي. امېد لرم چې د دې ليکنو مجموعه د کتاب په توگه چاپ کړي او که غوره ويناوې نوم پرې کېښودئ نو ډېر ښه به وي.

که څه هم د ډاکتر صاحب زاخېلووال خپله لورپينه ده چې زما ليکنې يې د الفت صاحب د ليکنو سره تشبه کړي دي خو زه په علمي او ادبي لحاظ د

غوره ليکنې

الفت صاحب د شاگردانو په ليکه کې هم نه راځم او د هغه شخصيت ته زه خاص احترام لرم. د دې خبرې يادونه بايد وکړم چې دالفت صاحب غوره نثرونه او د غوره شعرونو ټولگې ما په ابتدايېه ښوونځي کې چې زه په پنځم او شپږم ټولگي کې وم لوستلي و ځکه زما خدای بخښلي پلار دا کتابونه په کور کې درلودل او همېشه به يې چې کله خبرې او يا ويناوي کولی نو د الفت صاحب د نثرونو او شعرونو ذکر به يې همېشه په خپلو خبرو کې کاوه. کله چې زه د دولسم صنف نه خلاص شوم نو د الفت صاحب د غوره نثرونو کتاب مې يو ځل بيا ولوسته او د هغه د ليکنو نقل قول مې په خپلو ليکنو کې پخوا هم کړې دی. نو په دې توگه زما ليکنې د الفت صاحب د ليکنو نه الهام اخيستی او د هغه ليکنې مې ډېرې خوښيږي ځکه عامه فهمه او د افغانستان د اجتماعي ستونزو سره خاص تړاو يې درلوده.

البته د هر وخت ټولنيزې ستونزې سره توپير لري نو ما په خپلو ليکنو کې کوبښن کړې چې د افغانستان روانې ټولنيزې ستونزې په گوته او د نړيوالو تحولاتو په رڼا کې خپل نظر وړاندې کړم. په دې ليکنو کې کوبښن شوی چې ولس او حکومت دواړه خپلو مسووليتونو ته متوجه شي تر دې چې د افغانستان د ستونزو لپاره مناسبې حل لارې چارې په شريکه ولټول شي. حکومت بې له ولسه او ولس بې له حکومته نه شي کولای چې خلکو ته خدمت وکړي شي. د افغانستان په ټولنه کې لويه ستونزه دا ده چې هم اشخاص او ډلې او هم دولتي چارواکي او مشران په نيوکو او دوی خپلو

غوره لیکنې

ستونزو ته په متوجه کولو خفه کېږي او په ډېرو مواردونو کې دوی انتقاد کوونکو ته د دښمن په سترګه گوري. زه د داسې لیکنو جرأت او ولس او حکومت خپلو ستونزو ته متوجه کول اړین بولم. د ستونزو د حل لپاره لومړنۍ مرحله دا ده چې د ستونزې موجودیت څوک ومني که د ستونزې موجودیت څوک ونه مني نو بیا خود ستونزو لپاره د حل لار هیڅکله نه شي پیدا کېدلی او دې ته د تکذیب یا Denial حالت وايي.

له ۲۰۱۳م کال راپه دې خوا ما د فیسبوک لیکنو ته خاصه توجه درلوده ځکه په سلگونو او حتی په زرگونو دوستانو زما لیکنې خوښي کړي او یا یې تبصرې پرې لیکلي دي. د دې دوستانو مثبتې او منفي تبصرې مې هم یو څه دلته رانقل کړې دي او هدف مې دا و، چې موږ باید د ملي او محلي مسایلو په اړه موضوعاتو کې بې تفاوته پاتې نه شو، د ویناو او نیوکو جرأت باید ولرو او هم د خلکو د نیوکو په مقابل کې حوصله وښیو، چې د ملي او محلي مسایلو په اړه یو مثبت ډیالوګ ته لاره هواره کړو. داسې بحثونه همپشه په ولسونو کې او په خاصه توګه په ځوانانو کې مثبت فکري تحول رامنځته کوي او د تحمل او انتقاد پذیرۍ روحیه تقویه کوي. که داسې بحثونو ته لاره هواره نه شي او ولس په تیارو کې وساتل شي، نو په دې حالت کې ځوانان هرو مرو د افراط او تفریط لوري ته مخه کوي. دا لیکنې ټولې په ۲۰۱۶م کال کې تاریخ وار د افغانستان د روانو ستونزو او سیاسي مسایلو سره په تړاو شوې دي.

غوره لیکنې

په اخر کې زه د فیسبوک له ټولو هغه دوستانو نه چې په دې بحثونو کې یې برخه اخیستلې او یا یې زه تشویق کړی يم، د زړه له کومې مننه کوم. همدا شان زه د ښاغلي اسدالله ساحل نه مننه کوم چې د دې کتاب په بیا لوستلو سره یې زما د غلطیانو اصلاح کړې ده. زه د گران رحمن الله بهیر نه مننه کوم چې د دې کتاب په ډیزاین کې یې د تېر په څېر زیار گاللی دی. نور ستاسې او د دې لیکنو ترمنځ نه حایل کېږم، امېد دې چې لوستلونکي ترې مثبتې گټه واخلي.

په درنښت

شاه محمود میا خېل

د ۲۰۱۶م کال مبارکۍ:

د جنورۍ لومړۍ نېټه، ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا
د ۲۰۱۶م نوي کال د پیل مبارکي ټولو دوستانو ته وړاندې کوم. په
افغانستان او په ټوله نړۍ کې د سولې او سوکالیۍ په هیله!
ارامي او سوله د انسانانو په خپل لاس کې ده، چې څنگه د ځانونو لپاره
د سکون فضا جوړه کړي. مسلمانان خو باید دا ایت شریف هیڅکله له
یاده ونه باسي که په خپل ځان کې تغیر رانه ولئ نو الله تعالی هم ستاسې
په حالت کې تغیر نه راوړي: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يَغَيِّرُوا مَا
بِأَنفُسِهِمْ).

د شهید نقیب احمد خیلواک په یاد:

۶ د سپتمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د ۲۰۱۴م کال د اکتوبر په
شپاړسمه، په امریکا کې د
متحده ایالاتو د سولې انستیتوت
د ټکنالوژۍ د روان بهیر د
رابرسره کولو په موخه یو
کنفرنس جوړ کړی و، په دې
بحث کېده چې، د افغانستان په

ولسواکۍ کې د ټولنيزو رسنيو او ټکنالوژي اغېزې او تاثيرات څه دي.

(TECH RISING: THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA AND NEW TECHNOLOGIES IN AFGHANISTAN'S DEMOCRACY)

دغه کنفرانس ته له افغانستان څخه هم يو شمېر د سوشل مېډيا فعالين، د سياسي علومو استادان او د مدني ټولنو غړي دعوت شوي وو. سهار چې کنفرانس ته لاړم، په دريځ راسره پنځه نور افغانان: ايميل پسرلی، رحيم الله بشارت، مجيد قرار، حبيب خان توتاخېل، بنايسته سعادت لامع او يو بنکلی ځوان نقيب احمد خپلواک ملگري شول. توتاخېل او خپلواک ما له دې د مخه نه پېژندل او په لومړي ځل ورسره دلته معرفي شوم. کنفرانس کې موږ هر يو په خپل وار په افغانستان کې د سوشل مېډيا د استعمال په پراخېدو، او د ځوانې ولسواکۍ په غوړېدا کې يې پر اهميت خبرې وکړې. د کنفرانس نه وروسته ما دې ځوانانو ته د افغانانو له دود او دستور سره سم ست سلا وکړه، چې ما سره د ماښام لپاره مېلمانه شي. دوی زړه نا زړه وو، خو زه خبر شوم چې دوی له هغه هوټل نه چې پکې اوسېږي، وځي او ځانته بل ځای لټوي، نو ما ورته وويل چې بل ځای دې نه نيسي او ما ته څه ستونزه نشته، ځکه چې موږ څو کوره نږدې سره اوسېږو او يو کور تاسې ته خالي کولی شو. له ډېر اصرار نه وروسته دوی ومنله، خو ويې ويل، چې خپلواک سبا ته وختي پرواز لري او دا بل ښه دليل و، چې بايد له ماسره مېلمانه شوي وای ځکه چې زموږ کور د واشنگټن ډالاس

غوره لیکنې

هوایي ډگر ته نږدې دی او کولی مو شول چې سهار مهال خپلواک صاحب په اسانۍ هوایي ډگر ته ورسوو.

بالاخره تصمیم په دې شو چې دوی زما سره لار شي، مور ورته زما د زوی ضیا میا خپل کور خالي کړ. زه د شپې تر یوه وخته له دوی سره پاتې شوم، بیا ترې کورته راغلم او ضیا ورسره هماغلته و. سهار چې ورغلم، ویې ویل چې د خپلواک نه پرواز تللی و او بیا په ډېر تکلیف ورته دوی په بل پرواز کې ځای پیدا کړ. د دې لنډې څو ساعته لیدنې وروسته، د خپلواک څېره او خبرې زما په فکر کې ډېرې پاتې نه شوې او بیا مو سره په لنډ وخت کې لیدل هم ونه شول.

تېر کال د جون په میاشت کې مور د کابل په دفتر کې یو څه تغیرات راوستل او د قانون د حاکمیت د برخې لپاره مو یو پوست اعلان کړ. د دې پوست لپاره مو داسې کس په کار و، چې هم د حقوقو په رشته کې ښه تعلیم او تجربه ولري او هم د ادارې او مدیریت په برخه کې پوهه او وړتیا ولري. دغه پوست ته د سلهاو کسانو په منځ کې یو هم خدای بخښلی نقیب احمد خپلواک خپل اسناد راستولي وو او لنډ لیست (شارټ لیست) ته یې هم نوم ختلی و. دا به مبالغه نه ویاو زما د دفتر د پروگرام ټول کار کوونکي راسره بنایي دا تصدیق کړي چې ما تل ټول کسان د یوې رنې پروسې په ترڅ کې نیولي دي او دا توپیر مې نه دی کړی چې څوک د کوم ځای دی او کوم قوم پورې تړاو لري. زه شخصاً د قوم او سمت په بنیاد د کارکوونکو د گمارنې سخت مخالف یم. خدای دې وکړي چې په

غوره لیکنې

یوه دفتر کې ټول کارکوونکي یوازې د یوه قوم وي، خو باید د ضوابطو او رنې پروسې په بنسټ راغلي وي، نه د روابطو او قانون ماتونې په صورت کې.

په اخره کې ما هم د نهايي نوماندانو سره د انټرویو په پینل کې برخه واخیستله او د شهید نقیب احمد خپلواک سره مو انټرویو وکړه. اوس هغه وخت تېر دی خو ده زموږ د پینل ټول غړي په دې قانع کړل چې ولې ده دغه پوست ته ایلای کړې او د دې قابلیت لري چې د متحده ایالاتو د سولې د انستیتوت د پروگرام منیجر په توګه کار وکړي. د پینل ګډونوالو د رایو په اتفاق سره دی د دغه پوست لپاره وټاکه او یو څه تخنیکي ستونزې وې چې څنګه خپل تدریس ته هم دوام ورکړي او هم زموږ سره کار وکړي. خو هغه مو هم حل کړې او ده ته مو د دندې رسمي غوښتنلیک واستولو. خدای شاهد دې چې تر دې دمه دی زما له یاد وتلی و چې ګوندې دی ما په واشنگټن کې لیدلی و او کېدای شي چې دا به زما بې توجهي او یا د فکر زوږوالی وي خو ده راته وویل چې ما او تا خو واشنگټن کې سره لیدلي و. ده د ۲۰۱۵ م کال د جولای په ۲۴مه زموږ سره کار پیل کړ او د هماغو لومړیو ورځو نه یې په ډېر صداقت سره د دفتر د ټولو ملګرو سره ډېر ښه روابط جوړ کړل او دا یې وښودله چې د مدیریت او ادارې ښه استعداد لري او هم په حقوقي مسایلو ډېر وارد او پوه دی او د ټولو ملګرو او همکارانو په زړونو کې یې یو خاص ځای پیدا کړ. دی د متحده ایالاتو د سولې په انستیتوت کې د کار کولو نه سخت

غوره ليکنې

خوشاله و او همېشه به يې ماته ويل چې ده په امريکا کې د افغانستان په سفارت کې انټرنشپ کاوه نو دا يې ارزو وه چې بايد په يو تحقيقي مرکز کې کار وکړي ترڅو د تحقيق او پاليسي په ساحه کې تجربه حاصله کړي او دا به د ده په راتلونکې ژوند کې مهم رول ولوبوي.

د ۲۰۱۶م کال د جنورې په مياشت کې مور بيا د خپلو دوه نورو همکارانو، حميدالله ناطق او پوپل حبيبي سره واشنگټن ته د خپل دفتر کلنۍ غونډې ته لاړو او ما دوی ته وويل چې که تاسې يو څو ورځې هلته د کنفرانس نه د مخه او يا وروسته پاتې کېږئ نو زما سره اوسېدلی شئ او څه ستونزه نشته دی. دوی هلته دوه شپې د کنفرانس نه د مخه زموږ په کور کې پاتې شول او زما د زامنو سره يې خاص ملگرتوب پيدا شو او ټول د ده د پوهې، انسانيت، ادب او په پراخه ټنډه د خبرو او بحث نه ډېر متاثره شول. د کنفرانس نه وروسته دوی بېرته افغانستان ته راغلل. په تېر څه د پاسه يوه کال کې د شهيد نقيب احمد خپلواک او زموږ د دفتر د ملگرو او همکارانو تر منځ صميميت د يوې ورځې نه تر بلې پورې زياتېده او ده د ټولو په زړونو کې خاص ځای پيدا کړ.

څو مياشتې د مخه د ده نيا وفات شوې وه او د ده دوی کور ته لومړی ځل د دعا لپاره لارم چې دوی ختم کړي و او د ده پلار څارنوال صاحب بشير احمد مو د لومړي ځل لپاره وليده. دا چې ده خپل پلار او کورنۍ ته زما په اړه ډېر توصيفونه کړي و نو د ډوډۍ خوړولو په وخت يې پلار راته د اخلاص په درلودلو سره وويل چې زه د نقيب نه بل هيڅ څه طمعه نه لرم

غوره لیکنې

او ډېر زموږ خیال ساتي خو په یوه خیز ترې خفه یم چې دی ولې واده نه کوي او ته ورته باید ووایې چې هرو مرو باید چېرته چې د ده خوښه وي او هرڅوک یې چې خوښه وي، زه ورسره موافق یم خو دی باید هرو مرو واده وکړي. ما ورته وویل چې څارنوال صاحب دا ستا خبره سمه ده او موږ به دا تشویق کړو چې کوژده او واده وکړي. نقیب هم د تل په څېر ازاده مسکا وکړه او هیڅ یې ونه ویل.

د روژې نه د مخه په امریکي کې وم چې خپلواک راته ایمیل راوړه، لیکلي یې وو چې، دی غواړي د بین المللي حقوقو په څانګه کې اکسفورډ پوهنتون کې د بلې ماسټرۍ لپاره داخله وکړي ستاسې مشوره غواړم؟ ما ورته وویل چې زه همېشه په دې خوشالېږم چې زما د د فتر همکارانو ته د تعلیم او تحصیل لاره هواره شي او زه موافق یم. په اکسفورډ پوهنتون کې داخله اسانه کار نه دی او بالاخره ما هم ورته یو تصدیق ولیکه او په دغه رقابتي پروګرام کې دی قبول شو او د سپتمبر په میاشت کې د ده سبقونه پیل کېدل چې کال کې یوه میاشت یې باید هلته تېره کړې وای، خو ژوند ورسره یاری ونه کړه د ده دا ارمان نیمګړی پاتې شو.

د اګست په ۲۴مه نېټه چې د افغانستان په امریکایي پوهنتون باندې حمله کېږي، زموږ غرمه سره شریکه وه او د غرمې ډوډۍ په وخت کې ما وویل چې په چین کې د یو داسې ډایناسور اسکلیټ کشف شوی دی، چې وایي وزرې یې درلودې او الوتل یې کولی شو. د همدې خبرې نه د خلقت یا Creation Theory په تیوري بحث پیل شو او هر چا په خپل انداز

نظر ورکاوه خو خدای بخښلي خپلواک په دې اړه دومره ښه معلومات درلودل چې هم يې د دين له پلوه او هم يې د ساينسي علومو په رڼا کې ډېر ښه بحث وکړ. په همدې ورځ ماسپښين شهيد خپلواک او عزت الله وقار زما دفتر ته دوه ځلې راغلل او مشوره يې غوښتله چې غواړي د راتلونکې سه شنبې په ورځ د جلال آباد ښار په سپين غر هوتل کې د قانون د حاکميت د شبکې په اړه يوه غونډه جوړه کړي؛ نو ما ورته وويل چې هلته يې مه جوړوئ او د امنيت له پلوه به دا ښه وي چې د ښاروالۍ مېلمستون د کنفرانس په خونه کې دا غونډه جوړه کړئ. دی بيا راغی او راته يې وويل چې د ښاروالۍ مېلمستون ۱۵۰۰۰ افغاني غواړي او يو شرط يې دا دی که په همدې ورځ د ولايت مقام دا خونه په کار وه؛ نو بيا شايد مور ته د غونډې اجازه رانه کړي. ما ورته وويل که پيسي د دولت حساب ته ځي نو ښه خبره ده او که د دولت حساب ته نه ځي نو مه يې ورکوه او زه به د والي صاحب او يا د ولايت د معاون گړديوال صاحب سره وغږېرم او څه ستونزه به نه وي. دا زما د ده سره اخري ديدن او خبرې وي.

په همدې ورځ زه لږ مريض وم او د معمول په خلاف وختي تقريباً درې بجې کورته لاړوم چې استراحت وکړم. د ماښام د لمانځه نه وروسته د منزل لپاره له کوره ووتلم چې زما زوی، ضيا د امريکا نه راته تليفون وکړ چې که زه د ډاکټر فرید ثمين سره تماس ونيسم او که څه مرسته وکړي شم نو ښه به وي، ځکه د هغه مېرمن چې په امريکې کې ده سخته په تشویش کې ده. ما ورته وويل چې ولې په تشویش کې ده؟ ده راته وويل چې ته

غوره لیکنې

خبر نه یې چې د افغانستان په امریکایي پوهنتون باندې جگړه روانه ده. سمدلاسه مې مزل پرېښوده، کور ته راغلم او د خپلو ملگرو او همکارانو او په امریکایي پوهنتون کې د نورو دوستانو او خپلوانو تلیفونو ته مې د زنگونو وهل پیل کړل.

د ډاکټر ثمین، نقیب خپلواک او صدیق الله رښتیا چې درې واپرو هلته درس ورکاوه، د دوی تلیفونو کار نه ورکاوه او بند وو. زما د ترور زوی، هنر عمرزي چې هلته درس وایه بالاخره تلیفون اوچت کړ او ویې ویل چې دوی یو شمېر زیات استادان او محصلین په لومړي مرحله کې د شا د دروازي له لارې راووتل او جگړه روانه ده. د کابل د قوماندانۍ عملیاتي مرستېال، جنرال گل اغا روحاني ته مې زنگ وواژه، ده راته وویل چې ترورستان داخل د پوهنتون محوطې ته ننوتلي دي او جگړه روانه ده او تلفات هم شته دی.

زما د دفتر همکارانو اطمینان راکړ چې صدیق الله رښتیا په پوهنتون کې نشته او د هند سفارت ته په همدې ورځې د ویزې اخیستلو لپاره تللی دی او د نقیب احمد خپلواک نه یې د تلو اجازه اخیستې ده. زما د زوی باجه حاجي افضل چې هم هلته درس وایي تلیفون یې کار نه کاوه خو بالاخره هغه هم پیدا شو چې د دېوال نه یې ځان اچولی و او ملا یې خوږه شوې وه او هم یې په اغزن مزي لاسونه زخمي شوي وو، په روغتون کې و خو وضعیت یې ښه و. همدا شان د خپل دفتر همکارانو ته مې وویل چې د نقیب د کورنۍ سره اړیکه ونیسي که هغوی سره یې تماس نیولی وي. د

غوره لیکنې

شپې په اتو بجو او اته ویشته دقیقو مې خپلواک ته مسیج ولېږه که هر وخت دې فرصت پیدا کړ نو موږ ته خپل احوال راوېږه خو دا فرصت په لاس ورنغی. د نقیب ورور اسرار احمد په کابل کې و او هغه هم د نقیب د یو نږدې ملگري شکیب سره هلي ځلي کولې چې د نقیب په اړه څه معلومات ترلاسه کړي. دوی زما د همکارانو سره په مسلسلله توگه ټوله شپه په اړیکه کې وو ځکه د پوهنتون سره نږدې د عملیاتو ساحې ته نږدې د ورتگ اجازه نه وه.

جگړه چې خومره اوږدېدلې هم اغومره زموږ تشویش اضافه کېده او رنگ په رنگ اوازې مو اورېدلې. تقریباً د شپې دوه بجې ډاکتر ټمین وکړای شول چې د پوهنتون نه راووځي او په ټویټر کې یې د خپل صحت پیغام ولیکه نو ما ورنه د نقیب پوښتنه وکړه چې هغه دی لیدلې دی او که نه؟ ده راته وویل چې ماښام یې لیدلی و چې په خپل صنف کې یې محصلینو ته درس ورکاوه او د هغې نه وروسته یې نه دی لیدلی. زما تشویش دقیقه په دقیقه زیاتېده. زما د دفتر همکارانو یوسف کارگر، طارق احمد او یو شمېر ساتونکو او ما ټوله شپه په وینه تېره کړه او ساعت په ساعت به مو د کابل قومندانۍ سره اړیکه نیوله او هم دوی اکثره روغتونونه لټول که چېرې زخمي شوی وي، نو شاید چې په کوم روغتون کې یې پیدا کړو. د شپې په نیمايي کې یو لست خپور شو چې اولس کسه زخمیان ایمرجنسي روغتون ته انتقال شوي او د یو کس نوم نقیب دی. که څه هم د دغه ټپي شوی کس د پلار نوم د نقیب د پلار د نوم سره توپیر درلوده خو ما بیا هم

خپلو همکارانو ته وویل چې تاسې لار شي او پوره معلومات یې وکړئ. دغه ټپي شوی نقیب د لوگر اوسېدونکی و او زموږ هیله بیا په ناهیلۍ بدله شوه. د استقلال، وزیر اکبرخان، ابن سینا، ایمرجنسي او د شهید داود خان خلور سوه بستریز روغتونونه ټول دوی ولیدل او نقیب یې د شهیدانو او ټپیانو په منځ کې پیدا نه کړ.

سهار شو او د لمانځه نه وروسته، پنځه بجې راته جنرال گل اغا خان تلیفون وکړ چې جگړه ختمه شوله او هغه څوک چې دننه بند پاتې وو، اوس راوځي نو تاسې هم هلته د پوهنتون په دروازه کې انتظار وکړئ چې گوندې نقیب هم راوځي. اسرار احمد، کارگر او طارق هلته منتظر وو خو تر پنځو بجو او پنځه څلویښت دقیقو پورې یو یو کس راوت خو نقیب د دوی په منځ کې نه و. هماغه و چې په شپږو بجو د سهار مې بیا د دوی سره اړیکه ونيوله او دوی راته وویل چې په تېرو پنځلسو دقیقو کې هیڅوک نه دي راوتلي او د نقیب څه پته نه لگېږي. ما بیا جنرال گل اغا خان ته تلیفون وکړ چې د پوهنتون په داخل کې ایا مری او ټپیان شته دی او که نه؟ هغه راته وویل چې نه ټول مری او ټپیان روغتونو ته انتقال شوي دي او هیڅوک پاتې نه دي. ما ورته وویل چې نه په داخل کې څوک پاتې دي او نه دې په روغتونو کې شته دی؛ نو د ده مری او ژوندی څه شو؟ ده راته وویل چې یو څو دقیقې وخت باید ده ورکړم چې پوره معلومات حاصل کړي، بیا به ما ته احوال راکړي. تقریباً د لس دقیقو نه وروسته یې راته تلیفون وکړ چې دوی یو څه شهیدان د عدلي طب خانگي

غوره ليکنې

ته لېرلي دي او که هلته يې هم لته وکړئ نو ښه به وي. هماغه و چې کارگر او طارق ته مې وويل چې تاسې د کابل عدلي طب خانگي ته لاړ شئ او هلته يې معلومات وکړئ. دوی د اسرار سره هلته لاړل او د لږ ځنډ نه وروسته يې راته وويل چې نقيب شيهد شوی او جسد يې په عدلي طب کې پروت دی.

د نقيب احمد خپلواک د شهادت غږ زما په سينه د خنجر گوزار و او بېدریغه مې کړيکې کړې او سمدلاسه مې د عدلي طب په لوري حرکت وکړ. د امنيتي ستونزو لپاره د عدلي طب په لوري د موټرو تگ او راتگ او هم عدلي طب ته د ننوتو اجازه نه وه خو دا چې جنرال گل اغا زما د ورتگ خبر دوی ته ورکړی وه او د کورنيو چارو وزارت کې د پخواني معينيت لپاره زما موټرو ته يې اجازه ورکړه او عدلي طب ته داخل شوم. اسرار او زما د فتر همکارانو په غېږ کې کلک ونيول او خپل زړه مو په ژړا ښه سترې کړ. د عدلي طب زېر زميني ته داخل شوم چې د دوه ترورستانو جسدونه په لاره کې پراته و او د خدای بخښلي شهيد نقيب احمد خپلواک جسد په تذکره پروت و چې ټول وجود يې په وينو ککړ و او نور جسدونه هم هلته و. ما خپلو همکارانو او د عدلي طب مسوولينو ته وويل چې نور څوک دننه مه پرېږدئ چې د نقيب په وينو کې ککړ جسد په دی شکل وگوري او د عدلي طب مسوولينو ته مې وويل که همدلته ده ته غسل او کفن ورکړل شي او په تابوت کې کېښودل شي؛ نو ښه به وي. د هغوی دې هم کور ودان وي، همداسې يې وکړل او د نقيب

جنازه مو سهار په لس نیمو بجو د دوستانو، خپلوانو او زما د دفتر د همکارانو په مرسته د عدلي طب نه واخیستله او د جلال آباد په لور مو حرکت وکړ. جنازه مو جلال آباد ښار سره نږدې د شهید نقیب کلي قاسم آباد سیمې د بحرآباد کلي ته یوړه. هلته په سلهاو کسانو د جنازې د رسېدو انتظار کاوه او د جناري په لیدو، په سلهاو کسانو د نقیب خپلوانو، ملگرو او دوستانو د زړه او د سترگو نه د وینو او ښکې روانې وې او د ټولو زړونه یې د تل لپاره زخمي کړل. جنازه په څلور بجو د دوی په پلرنۍ هدیره کې خاوروته وسپارل شوه او ټولو د ده په حمیده اخلاقو، تواضع او علمیت شاهدي ورکوله.

د دې صحنې یادول اسانه کار دی خو د دغه لوی غم لیدل او د هغه د قلم په ژبه لیکل اسانه کار نه دی. په تېرو څو لسيزو کې زما وروڼه شهیدان شوي او مړه شوي دي؛ خو د نقیب شهادت زه د هغوی د مرگ نه هم زیات وځورولم دا ځکه چې دی ځوان و، قاري د قرآن او دیني عالم و، په سیاسي او حقوقي علومو کې یې د ماسټرۍ ترکچې زده کړې کړې وې. د پوهنتون استاد و، سولې او د قانون د حاکمیت په ساحه کې یې کار کاوه او د افغانستان راتلونکی و. د خپل ژوند د ۳۱ کلونو نه یې ۲۶ کاله په تعلیم او تدریس تېر کړل او ډېر ډېر ارمانونه او پلانونه یې درلودل. خو د ده او همدا شان د نورو هغه کسانو ارمانونه په همدې شپه د وحشي ترورستانو له لاسه له خاورو سره خاورې شول. دی واقعاً شهید دې، د خپل او نورو د ژوند د بهرۍ له ډېرو ارمانونو سره له دې دنیا نه لار، خو د

غوره لیکنې

شهادت دغه له درده ډکې خاطرې او د ده مسکا لکه چې په دې عکس کې
یې گورئ، د تل لپاره به زما په زړه کې پاتې وي. الله تعالی دې هغه وبخښي
او د هغه کورنۍ او دوستانو ته دې الله تعالی جمیل صبر ورکړي.
انا لله و انا الله راجعون.

دا پورته لیکنه د پښواک خبرې آژانس هم خپره کړې ده: goo.gl/ynX1sr

وطن د وطن په خلکو ښه ښکاري:

۲۶ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

دا ادعا ډېر پخه او په افتخار سره کوو چې وطن زموږ مور ده او موږ
افغانانو ته خپل وطن د بل هرچا نه ډېر گران دی خو زما په اند زموږ په
دې ادعا کې ډېره زیاته مبالغه او تناقض شته دی. د پوهاند ډاکټر بهاؤالدين
مجروح د مور شعر که واورئ نو بیا به په ژړا شئ چې له وطن مور سره
موږ څومره جفا کړې ده!

<https://www.youtube.com/watch?v=pbptf2LZjbi>

که چا ته وطن د مور حیثیت ولري؛ نو د مور بچي ډېر خواږه وي ولو
که خفه سره خفه هم وي، په مرگ یې نه پېرزو کېږي، په درد او غم یې
نه خوشالېږي او که باعزته او ښه ژوند ولري نو د مور په بچو سړي
افتخار هم کوي.

که زموږ دا ادعا سمه وي چې وطن موږ ته د مور حیثیت لري نو د
وطن خلک باید موږ ته هم بې له استثنا، ژبې او سمت هم گران وي. دا نه

غوره ليکنې

شي کېدلی چې وطن درته گران دی خو د وطن د بچو په مرگ، توهین، تحقیر، دربدری او ذلت باندې خوشاله کېږي. ځکه وطن بې له خلکو وطن نه دی بلکې هسي غرونه، سیندونه، دشتې او ځنگلونه دي. وطن د وطن په خلکو ښه ښکاري. راځئ چې له یو بل سره مینه وکړو له یو بل باید نفرت او کرکه ونه کړو.

هر جامه چې عورت پټ وساتي هماغه اسلامي جامه ده:

د جنوري دویمه نېټه، کال ۲۰۱۶م، ویرجینیا، امریکا هر ملک ځانته جلا جلا جامې او رواجونه لري او هېڅ داسې جامې نشته چې موږ هغه جامو ته اسلامي جامې وویو. موږ فکر کوو چې د عربانو اوږد لباس او یا د ښځو تور حجاب اسلامي جامه ده. داسې نه ده دا د عربانو د کلتور او د جامو د اغوستلو د رواج برخه ده. د اسلام له نقطه نظره د عورت پټول مهم دي چې عورت ښځو او نرانو لپاره تعریف شوی دی.

د کرکټ شل اوریزه لوبې مسابقه نن د زمبابې له هېواد سره:

د جنوري لسمه نېټه، کال ۲۰۱۵م، ویرجینیا، امریکا خپل کارونه مو پرېښودل د کرکټ لوبې ته ناست یم دعا به کوو چې افغانستان دا لوبه بیا وگټي. که د کرکټ او تبلیغي جماعت کارونو زور واخیست، ان شاالله افغانستان کې به د کارموندنې هلو ځلو ته هېڅ

ضرورت نه وي او ټول ولس به مصروفه وي. د دين او دنيا لپاره همدا دوه کارونه اکتفا کوي. د افغانستان د هوساينې په هيله.

يوه وره تبصره د اشنا له ټلوېزيون سره زما د مرکې په اړه:

د جنوري ۱۵مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، ويرجينيا

د جنوري په ديارلسمه نېټه ما د امريکا له اشنا د ټلوېزيون يوه مرکه سره وکړه چې د اولس زرو نه زياتو کسانو دا مرکه د فيسبوک له لارې ليدلې وه او په لس گونو کسانو شريکه کړې وه خو يو شو محدودو نا معلومو کسانو چې جعلی اکاونټونه لري او حتی ځينې يې د بنځو په نامه هم دي، يو څه منفي تبصرې درلودې او دا ډېر يې د استخباراتو له خوا موظف کسان دي چې جعلی اکاونټونه لري او همپشه غواړي چې د افغانستان او د هغو افغانانو پرضد چې وطن ته متعهد دي، تخريب وکړي نو د وطنوالو د اگاهي لپاره غواړم چې دا لاندې تبصره د خپل فيسبوک په صفحه پوست کړم:

دوه ورځې د مخه ما د اشنا ټلوېزيون سره مرکه درلوده او د نطاقي پوښتنه دا وه چې د امريکا جمهور رئيس د کانگرس ته د وينا پرمهال يو ځل د افغانستان نوم ياد کړ حال دا چې کانگرس ته په تېرو څو کلونو کې يې په خپله کلنۍ بيانیه کې د افغانستان نوم څو څو ځلې ياد کړی و نو داسې معلومېږي چې د تېر کلونو په پرتله د امريکا توجه افغانستان ته لږه شوې ده؛ نو دا مسئله څنگه ارزوئ؟

اول خو په مطبوعاتي مرکه کې خبرېال ته نشې ویلی چې دا پوښتنه له ما نه وکړه او یا دا پوښتنه مه کوه. زما ځواب ډېر واضح و چې کله د امریکا توجه په تېرو ۱۵ کلونو کې افغانستان ته زیاته وه هم افغانستان مشکلات درلودل او که توجه کمه وي هم به افغانستان مشکلات ولري ځکه تر څو چې افغانانو په خپله د خپل ځان لپاره کارنه ونه کړي او حکومت داری ښه شوي نه وي د افغانستان ستونزې به همداسې روانې وي او دا سلسله د تېرو درې څلور لسيزو نه راپه دې خوا روانه ده.

دغه مرکه تقریباً د ۱۷ زره کسانو له خوا د فیسبوک له لاری لیدل شوې ده خو د ۱۷ زره کسانو نه لس پنځلس کسانو نظرونه ډېر زما او زما د مرکې په اړه منفي وو، چې اکثره دغه کسان زه نه پېژنم او شاید ما هم سم ونه پېژني خو دا کسان په بهرنیو استخباراتو پورې اړه لري او جعلی اکاؤنټونه لري او همېشه غواړي چې سمه خبره کړه کړي او په عین حال کې شخصیت کشي هم وکړي. که په ۱۷ زره لیدونکو کې د محدودو کسانو منفي نظرونه چندان مهم هم نه دي او چې یو څه مخالف ونه لري نو بیاخو به هر څه سم وي.

دا مسئله مې ځکه پوست کړه چې اول تاسې زما په خبرو کې وگورئ چې کومه خبره ما سمه نه ده کړې. زه په دې پوه نه شوم چې د دې جعلی اکاؤنټونو د اشخاصو هدف څه دی؟ ایا دوی غواړي چې امریکا یا نور هېوادونه دې په افغانستان کې مداخله ولري او هغه هم د دوی له لارې؟ دویمه خبره دا ده چې د افغانستان د گټو او منافعو پر ضد څومره منظم کار

غوره لیکنې

د افغانستان د دښمنانو له خوا روان دی او دې ته باید زموږ افغانان که په حکومت کې دي او که بهر باید متوجه اوسي. هغه مشهور متل دی چې د یوڅو کسانو په خوله سیند نه مردار پري.

د ملک نیاز په یاد:

انا لله و انا لله راجعون

د جنوري ۱۵ مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، ویرجینا، امریکا په ډېر خواشینۍ سره د فیسبوک له لارې خبر شوم چې د ننگرهار او خاصاً د شینوارو د سیمې مشهور مشر، د جرگو او مرکو سړی چې همېشه یې د خپل ولس او اواز اوچت ساتلی و، ملک نیاز اکا د دې فاني دنیا سره خدای په امانې وکړه. د نوموړي مړینه نه یوازې د هغه د کورنۍ او دوستانو لپاره بلکې د مشرقي او افغانستان د ولس لپاره یوه لویه ضایعه ده. ملک نیاز د خپل ولس همېشه ملاتړ کړی او د افغانستان د دښمنانو په مقابل کې همېشه کلک ولاړ قومي مشر و. مرحوم ملک نیاز چل او ول یاد نه و او همېشه به یې خپله خبره بې له ویرې دولتي مشرانو ته د جمهور رئیس نه نیولې تر کښته چارواکو پورې په ډېره زړورتیا کوله. متاسفانه موږ همېشه مړي ستایو خو ما د ملک نیاز سره د هغه په ژوند هم نږدې اړیکې درلودې او یو ارمان مې پاتې شو چې زما اراده وه چې د ملک نیاز اکا سره به څو ساعتونه تېروم او د باجوړ د تاریخي جگړې په اړه به د دې نه معلومات اخلم. ملک نیاز په دغه جگړه کې برخه درلوده.

غوره لیکنې

په ۲۰۱۰م کال کې ملک نیاز او د مشرقي نور سپین بریږي مشورتې لویې جرگه ته راغلي وو او زه هم د کونړ ولایت له خوا د دغې جرگې غړی وم نو ما د ملک نیاز او د شینوارو د نورو سپین بریږو سره ډېرې ښې مرکې وکړې او زیاتره د شپې له خوا به زما کور ته چې د لویې جرگې له خپمې سره نږدې و، تللو او هلته به مو گپ شپ سره لگاوه. ما له دې مشرانو نه ډېر څه یاد کړل. الله تعالی دی ملک نیاز وبخښي، د هغه کورنۍ، دوستانو او د مشرقي ټولو مشرانو ته د الله تعالی د درباره صبر جمیل غواړم. د نوموړي تشه نه ډکېدونکې ده او داسې مشران ډېر کم پیدا کېږي.

د ملک نیاز په یاد دا څو عکسونه دلته د فیسبوک له لارې د دوستانو سره شریکوم.

د شینوارو د بل قومي مشر په کور ځانمرگی برید:

د جنوري ۱۷ نېټه، کال ۲۰۱۶م، ویرجینیا، امریکا

څو شپې مخکې خبر شوم چې د ملک عثمان په کور کې یو کس ځانمرگی حمله کړې ده چې دیارلس کسه شهیدان او ۱۴ کسه زخمیان شوي دي. په زخمي شوو کسانو کې ملک عثمان او د هغه زوی هم شامل دي. دا لاندې لومړنې پوست مې په فیسبوک کې ولیکه:

الله تعالی دې خیر کړي خبر مې واورېد چې ملک عثمان د شینوارو او د هغه زوی هم د جلال آباد په ځانمرگی حمله کې زخمي شوي دي. د وطن دښمنانو په مشرانو پسې راخیستې ده چې زموږ مشرتابه ختم کړي او بیا دوی ته اوبه خړې وي ترڅو خپل ماهیان پکې ونیسي او هر نوع ظلم به د افغانستان په ولس کوي. الله تعالی دې ورحمېږي.

په بل پوست کې مې ولیکل:

نه مې غوښتل چې دا دوه عکسونه پوست کړم خو زړه مې طاقت ونه کړ ځکه ډېر لږې یم او روغتون ته د ملک عثمان پوښتنې ته نشم رسېدلی خو د ده په درد ځورېږم او د ده تبسم راسره دی. که د شینوارو نوم یادېده نو د ملک عثمان او ملک نیاز نومونه به هرو مرو یادېږي. ملک نیاز اکا په خپل مرگ د دې فانی دنیا نه لارو او الله تعالی دې ملک عثمان ته عاجله شفا ورکړي چې بیا یې په مسکا ووینم. الله تعالی دې د پرونی پېښې ټولو

غوره لیکنې

شہیدانو ته جنت فردوس نصیب کړي او ټولو زخمیانو ته د الله له دربارہ
عاجله شفا غواړم.

قضاوت دروند او سخت کار دی:

د جنوري ۱۹مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، د واشنگټن ډالس هوایي ډگر، امریکا

که په یوه کوټه کې دوه ملگري وي، یو وغواړي چې ځان مړ کړي اما دا بل کوشش وکړي، چې هغه ځان مړ نه کړي؛ خو بالاخره دا ملگری یې په دې وتوانېږي چې خپل ځان مړ کړي. کله چې د ده ملگری که څه هم مجرم نه دی او کوشش یې کړی دی چې د ده ملگری ځان مړ نه کړي خو وایي شرع ظاهر مني نو د مقتول ملگري باندې قاضي د مجرم حکم کولی

شي او هغه ته د اعدام سزا ورکولی شي. مور باید په خپلو قضاوتونو کې ډېر احتیاط وکړو.

انساني وحشیان:

د جنوري ۲۱مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، دوی د سهار څلور بجې داسې کسان چې جومات او هدیره، واده او خیرات، مکتب او مدرسه، مدرس او معلم، ملا او مولوي، پوهنتون او علم، دنیوي او معنوي ارزښتونه، حجره او کلي، تاریخي آثار او زیارتونه، حکومت او نظام، مشر او کشر، ښځې او ماشومان، مور او خور، احترام او عاطفه، وطن او قوم او داسې نور ارزښتونه نه پېژني، زما په اند د داسې کسانو ظاهري شکل د انسان دی خو عمل یې د وحشي ځناورو نه بدتر دی ځکه وحشي ځناور چې په خېټه ماړه شي نو بیا ارامه ساه اخلي او بېځایه نور حیوانات نه وژني.

دا انساني وحشیان په وژلو، وینو تویولو، د ارزښتونو په له منځه وړلو، د خپل قام او وطن په تخریبولو هیڅ نه مېرېږي. د دوی مقابله په دعاگانو نه کېږي بلکې د دوی مقابله باید حکومت وکړي ترڅو حکومت خپل ولس راټول کړي او ولس هم باید په حکومت اعتبار وکړي، چې ټول په گډه د دې انساني وحشیانو په مقابل کې مبارزه وکړي. زموږ د نسل ژوند ټول په جنگ او ویره کې تېر شو خو که په گډه مبارزه ونه کړو نو زموږ راتلونکي نسل به هم د دې انساني وحشیانو له شره په امن کې نه وي.

ایا دا خبره سمه ده چې مخامخ به د چا ستاینه نه کوي؟

د جنوري ۲۲مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، دوبي

د لوگر قدرمن والي محمد حلیم فدایي خپل د فیسبوک په پاڼه کې سوال

کړی و چې:

ایا دا خبره سمه ده چې مخامخ به د چا ستاینه نه کوي؟

ما ورته په ځواب کې دا لاندې څو ټکي ولیکل. د دوستانو نظر هم

مهم دی چې څه وايي.

فدایي صاحب سلام! هر انسان خپل قوي او ضعیفه ټکي پېژني. که د

قوي ټکو ستاینه وشي نو ښه ده او هغه لاره نوره هم باید انسان تعقیب

کړي او که په دې پوهېږي چې ستاینه کوونکی زما د ضعیفه اړخونو

ستاینه کوي او هغه ستاینه په ما کې نشته نو باید دا انسان وپېژني چې

چاپلوس دی او د چاپلوسانو نه باید ځان وساتي او که ځان نه شي ساتلی نو

په خوله یې پیاز هم مه خوره. په درنښت

د داعش د کسانو معاش به د دوی په درد په اخرت کې وځوري او که نه؟

د جنوري ۲۶مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

پرون یو چا راته وویل چې داعش خپلو کسانو ته څلویښت زره

افغانی معاش تعیینوي خو هیچا د دوی پیسي کور ته نه دي وړي ځکه ټول

غوره ليکنې

وژل کېږي او د کسانو معاش يې د دوی د مشرانو سره پاتې کېږي. زما په اند په اخرت کې به يې هم دا معاش په درد ونه خوری.

ساده ژوند محتاج ژوند ته نه وايي:

د جنوري ۲۸مه نېټه، ۲۰۱۶م، کابل

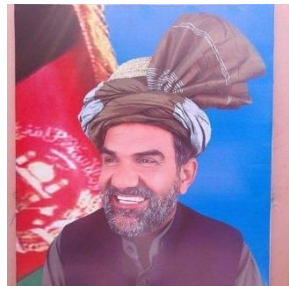
ساده ژوند هغه دی چې محتاج نه اوسي، کبر ونه لري، زیات تکلف په ناسته، ولاړه او خوراک کې ونه کړي. ځان درته بېخايه لوی معلوم نه شي او په هر نوع موقف او مقام کې چې اوسي د انسان په ناسته ولاړه او برخورد کې باید تغیر رانه شي يعنې نور باید د نظره کم او محتاج ونه گڼي. د خپل ځان د گټې، موقف او نوم گټلو ترڅنگ باید نورو ته د خدمت هدف درسره وي. نو په دې توگه زما په اند ساده ژوند محتاج ژوند ته نه وايي بلکې ساده ژوند بې تکلفه ژوند ته وايي.

د الحاج زبير خاکسار شهادت:

انا لله وانا اليه راجعون

د جنوري ۳۰مه نېټه، کال ۲۰۱۶م

د الحاج زبير خاکسار شهادت تېر ماښام د ننگرهار ولايت د سره رود په سيمه کې دردونکې پېښه ده. که څه هم د نوموړي د وژل کېدو لامل نه دی معلوم خو په دې وطن کې چې

هره قطره وينه تويپېري د افسوس او خفگان خبره ده. زير خاكسار ليكوال، شاعر او هنرمند و او ويل كېږي چې د چا سره يې هيڅ دشمني نه درلوده. الله تعالى دې خاكسار صاحب وبخښي او د نوموړي په شهادت د هغه كورنۍ، دوستانو او د افغانستان ټولو ليكوالانو او شاعرانو ته د الله تعالى له درباره صبر جميل غواړم.

د ولس زور د خدای زور دی:

د فرورۍ د مياشتې ۳مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل
د افغانستان موجوده نظام اسلامي جمهوریت دی چې د اساسي قانون په اساس د انتخاباتو له لارې دا موجوده حکومت جوړ شوی دی. زما په اند د افغانستان د ولس مطلق اکثریت د دې نظام ملاتړ کوي او دا نه غواړي چې دا نظام خدای ناخواسته سقوط وکړي، ځکه د سقوط په حالت کې د اپوزیسونونو، پوزیسونونو او هم د ملت خیر نشته دی خودا باید و منو چې د حکومت سره ولس ستونزې لري. هغه معقول او مناسب توقعات چې د حکومت نه د افغانسان خلک لري تر اوسه پورې هغه توقعات برآورده شوي نه دي.

افغان ملت همپشه د نظام نه ملاتړ کړی دی اما حکومتونو همپشه د ولس نه ملاتړ نه دی کړی او یوازې د څو محدودو کسانو او یا ډلو د ملاتړ او یا د هغوی د گټو د خوندي ساتلو لپاره یې د ولس گټو ته شا کړې ده. که حکومت غواړي چې د ملت ملاتړ ولري نو باید د ملت د گټو نه

غوره لیکنې

ملا تر وکړي او د خو محدودو کسانو د ملا تر نه باید تېر شي. که څه هم نور محمد تره کي د ولس په زور اتکا نه درلوده او د خلق په گوند يې اتکا درلوده خو دا خبره يې چې د ولس زور د خدای زور دی سمه خبره وه. اوس دا په حکومت پورې اړه لري که حکومت د ولس زور او ملا تر غواړي نو د خو محدودو کسانو د ملا تر او يا د هغوی د گټو خوندي ساتلو نه باید تېر شي؛ اوس هم اوبه د ورځه تېري نه دي.

انډيوالي او حکومتداري سره فرق لري:

د فروري ۴مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

په انگلېسي ژبه کې يو متل چې وايي: Friendship is a friendship and business is a business يعنې کار او انډيوالي سره مه گډوئ. ټيم بايد په انډيوالي جوړ نه شي بلکې ټيم بايد په کاري ظرفيت، صداقت او د ژمنتيا اصولو په پام کې نيولو سره جوړ شي. که د کار په دوران کې انډيوالي د خپل دفتر د ملگرو سره جوړه شوه نو دا فرق نه کوي، ځکه د دغو انډيوالانو نه بيا ښه قوي ټيم جوړېدای شي او د هر کاري ملگري قوي او ضعيفه ټکي يو بل ته معلومېږي او بيا ښه مدير کولی شي چې د دغو ملگرو نه په سم او مناسب ځای کې کار واخلي.

زما په اند تر څو چې حکومتداري او يا د هر دفتر مدیریت په يوازې انډيوالي روان وي؛ نو د هغه حکومت، دفتر او مدير څخه د کار او خدمت طمعه نه ده په کار. زما وړانديز د افغانستان جمهور رئیس ته دا

دی چې نور د انډیوالۍ د حکومت نه باید تېر شي او د هغو صلاحیتونو نه باید په معقوله او مؤثره توګه کارواخلي چې د افغانستان اساسي قانون ده ته ورکړي دي. د ملي وحدت حکومت د توافقنامې په لومړي سر کې راغلي چې د اساسي قانون ارزښتونه باید تحقق ومومي. که څوک توافقنامه مني نو د توافقنامې ټول ټکي باید ومنې نه یوازې هغه ټکي چې د دوی په ګټه دي. که دا کار ونه شي فکر نه کوم چې دا وړۍ شړۍ شي.

د راتلونکو احتمالي پارلماني ټاکنو لپاره دوه احتمالي نوماندان:

د فرورۍ ۲۰۱۶م کال، کابل

د فبرورۍ په پنځمه نېټه (پنجشنبه) د جوزجان په ولایت کې د جمهوري ریاست لومړي مرستیال، جلالتماب جنرال دوستم د ځوانانو په یوې غونډه کې اعلان وکړ، چې د ده لور او زوی به په راتلونکو پارلماني ټاکنو کې د دوی نوماندان وي. دا دستور دی چې هر پلار غواړي چې خپل اولادونو ته رشد ورکړي اما خبره دا ده چې ایا دا به د دیموکراسۍ تمثیل وي او که دا به د نیپوتیزم (Nepotism) یعنې د خپلو خپلوانو حکومتدارۍ یا د الیگارکي (Oligarchy) یعنې د څو محدودو کسانو او ډلو د حکومتولۍ نمونه وي.

د انتخاباتو د اصلاحاتو په خاص کمېسیون کې د کاوون کاکړ او زما د اعتراض یوه مهمه موضوع همدا وه که احزابو ته باج یا سهم ورکړل شي؛ نو د احزابو مشران به یوازې د خپلو کورنیو غړي او یا هغه کسان چې د

غوره لیکنې

دوی په خوښه وی پارلمان ته راولېږي ځکه تر اوسه پورې لا دیموکراتیکو احزابو په افغانستان کې رشد نه دی کړی. زیاتو مشرانو د احزابو په نامه د ملت نه باج اخیستی او که د دوی دا د باج سلسله نوره هم قانوني شکل ومومي، دا به له افغان ملت سره جفا وي او د ملت حق به دوی ته ورکړل شوی وي. د جمهوري ریاست د لومړي مرستېال دا اعلان یې یوه ښه بېلگه ده.

جلالتماب جمهور رئیس نن خپل لومړی مرستېال، د هغه زوی او لور هم خپل حضور ته بللي وو، کېدای شي چې دوی ډاډ ورکړی وي که پارلمان ته دوی راغلل نو دوی به د ملي وحدت د حکومت نه کلک ملاتړ کوي. د دیموکراسۍ نه د الگارکي په لورې.

افغانستان په آسیا کې د ټولو نه وروسته پاتې هېواد لقب غوره کړ:

د فبرورۍ نهمه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

پرون د ملگرو ملتونو د UNDP اداره راپور خپور کړ چې افغانستان د نړۍ په کچه د ۱۸۸ هېوادونو په منځ ۱۷۱ درجه او په آسیا کې تر ټولو وروسته پاتې هېواد دې. د دې نه مخکې د څار نړیوالې ادارې په خپل راپور کې ویلی وو چې د نړۍ په کچه افغانستان د درېو فاسدترینو هېوادونو د ډلې نه دي. د دغه راپور په اړه ما خپل فیسبوک په پاڼه ولیکل:

(دا زموږ د خيالي غرور پايله ده چې همېشه زموږ په غوږونو کې د تورې شرنگهار دى اما نه پوهېږو چې توره يوازې وژل کوي.)

کا بينه او فيصلې او د جمهور رئيس نه هيله:

د فبرورۍ لسمه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

همدا اوس خبر شوم چې د نن ورځې د کابينې په جلسه کې د انتخاباتو په قانون او طرز العمل باندې بحث شوی دی. جمهوررئيس نيت لري چې يو ځل بيا د پارلمان د رخصتو په حالت کې او د غيابت نه د موقع په استفاده، د انتخاباتو په اړه تقينې فرمان ورکړي. همداسې فرمان مخکې هم د پارلمان له خوا رد شوی و. د افسوس خبره دا ده چې د کابينې هيڅ يو وزير د دغه فرمان په گټو او تاوان بحث نه دی کړی او ټولو ورسره غټ غټ سرونه خوځولي دي. دا مو کابينه او دا مو فيصلې. الله تعالى دې وطن ته خير کړي.

زما هيله د جمهور رئيس نه دا ده چې دا فرمان امضا نه کړي. يوقصه مې راپه ياد شوله:

پلار مې دى خداى وبخښي قصه کوله چې يو وخت د معارف وزير د بلخ ولايت ته تللى و او هلته ورته خلکو د محل د ستونزو په اړه شکايتونه او پيشنهادونه کړي وو. د معارف وزير ورته ويلي چې زه د معارف وزير یم او دا شکايتونه او پيشنهادونه په ما پورې اړه نه لري. يو سپين بريرى ورجگ شوى او ورته يې ويلي وو چې: ما مى دانيم که تو

وزير معارف هستی، سرو کار تو همراه بچه ها، کتابچه و قلم است اما تو در کابینه عضویت داری و مشکلات ما را باید در کابینه مطرح کنی و به حضور صدراعظم میتوانی که مشکلات ما را برسانی.

د کابینې وزیر تر اوسه نه پوهېږي چې د دوی کار په کابینه کې د ټولو ملي مسایلو په اړه، بحث او تصمیم نیول دي نه یوازې د خپل وزارت د کاغذاتو په اړه بحث کول. د کابینې وزیر باید یوازې سر و نه خوځوي او په هر مسئله کې باید ملي موقف ونیسي ځکه هره فیصله د کابینې د افغانستان د ثبات په اړه مثبت او منفي اغېز لري. که سمه فیصله نه وی باید جمهور رئیس ته واضح ووايي چې موږ د هغو فیصلو سره چې د ملت په تاوان وي موافق نه یو. د وزیرانو کار یوازې سرخوځول نه دي.

مننه د ختیځ د مدني ټولنو له ځوانانو:

د فبرورۍ ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، جلال آباد

پرون د ختیځ ولایتونو یو شمېر زیاتو مدني ټولنو او فعالانو په جلال آباد کې زما د کارونو د قدردانی اړوند یوه پرمخه غونډه جوړه کړې وه. که مبالغه ونه کړم، د کیفیت او کمیت په لحاظ به په ننگرهار کې دا لومړنۍ منظمه غونډه وه چې په اتفاق او وحدت سره ځوانانو جوړه کړې وه. دا ځوانان احساساتي ځوانان نه وو. دوی استادان، ادیبان، قانون پوهان، ښه مدیران او په نورو مسلکي ساحو کې ښه متخصصین وو. که څه هم زه په خپل ځان کې دومره څه نه گورم لکه چې دوی زما قدردانی

وکره خو دومره باید ووایم چې دا د دې ځوانو فرهنگیانو، ادیبانو، استادانو، مخورو او په وطن مینو افغانانو خپله لویې وه چې زما د کارونو قدردانې یې وکره.

پرون ماته دوی یو نوی احساس راکړ، هغه دا چې تقریباً په تېرو څلورو لسيزو کې که هرڅومره زموږ ولس د خپلو او پردو د لاسه ځپل شوی خو لا اوس هم د دې ملت د احساس ډیوه د خپل وطن او ولس سره د مینې مړه نه ده. زه په دې عقیده لرم چې زموږ د دې نوي او تعلیم یافته نسل فکري خوځښت به ان شاالله د افغانستان په راتلونکې کې فعاله ونډه ولري او د افغانستان راتلونکې به د دوی په علمي قوت، هوډ او ژمنتیا لرلو سره جوړېږي. همدا شان زه د پکتیا د ځوانانو او د اوبستون د ټولنې د استازو نه هم مننه کوم چې دوی په دې غونډه کې یې برخه واخیستله. که احساس نه وی نو په اوسنیو شرایطو کې د دومره لرې ځای نه څوک یوې غونډه ته نه ځي. د دوی نه هم مننه کوم چې ماته یې د خپلې سیمې لونگۍ ډالۍ او په سر کړه.

زه په خاصه توګه د دې غونډې د یوڅو کسو د تنظیم کوونکو، استاد عبدالصیر سباوون، استاد هجرت الله هجرت، فطرت صاحب، شاداب صاحب، بنالیز صاحب او گڼو نورو وینا والو نه نهایت زیاته مننه کوم. دوی ماته په شریکه یو ستاینلیک هم راکړ.

الله تعالی دې زموږ د افغانانو د احساس او وطنپالنې د مینې ډیوه همداسې بله ساتي. د پرامنه او سوکاله افغانستان په هیله

غوره ليکنې

په دې غونډه کې د ملک میرام گل خان په نامه طنزیه گروپ یو تن نوید شینواري د اکاډمۍ په استازی هم یوه طنزیه مقاله په لاندې ډول لیکلې وه او هغه یې ولوسته. دا باید یاده کړم چې د ملک میرام اکاډمۍ گروپ ډېرې ښې لیکنې په فیسبوک کې کوي او د ټولنې ستونزې او سم انځور خپل ولس ته په گوته کوي. د پیغام متن په لاندې ډول و چې زما دا عکس یې د توتي سره د خپل فیسبوک په اکونټ خپور کړي

د پرتمین شاه محمود خان میاخیل ستاینغونډې ته د اکاډمۍ پیغام:

ملک میرام گل اکاډمي د خیال په پلوشو کې د منگوال له کلي راوتلي شاه محمود خان ته د تشریفاتو ملکي قطعه او د ښه راغلاست یو عدد توصیفي ترانه تقدیموي!
ویارلی میاخیل د ښې حکومتداری لایسنس لرونکی ډرېور دی او په دې برخه کې عادي ډرېورانو ته تن نه ږدي. همدا وجه ده چې په دې برخه کې خارجي کلانتران هم ده ته د احترام ورمېرونه کېږي!
والا حضرت میاخیل په دې وروستیو کې د یوې څېړنې د مېچنې له تاوولو وروسته د

غوره لیکنې

افغانستان د معمارانو کتاب تقدیم کړ چې د ارزښت جوال یې لس کسه پاخه جوالي لیکوالان هم نه شي پورته کولی!

د شاه محمود خان د شخصیت په اړه به د علومو اکاډمۍ د غړي او د ازادو مجلسونو د نامتو مبصر قیوم جان مشوانی دا وینا رانقل کړو چې وایي: ((جناب میا خېل زموږ په حضور کې ژوندۍ مجربه او بې ضرره نسخه ده، چې د راتلونکي نسل خُشک اذهان او پاشي کوي))

د غونډې جوړوونکو، که ستر میا خېل ته ښه په ختو کې نه وي نښتې او د اخلاص وړمې یې عطر ورینې وي؛ نو اکاډمۍ په بشپړ قوت سره دا هڅه نه یوازې دا چې ستایي بلکې د غونډې جوړوونکو ته مبارکي ورکوي چې ستاسې سرونه ستاسې په تنو ارزې او د کار سرونه دي!

دعا د خیر

په گلورینو ولولو

ستاسې ملک میرام گل خان

نوبت: دا پیغام په یاده غونډه کې په لایف توگه د ملک یگانه او نازدانه

وراره نوید شینواري په ایجی ولوست!

د پورته ظنزیه لیکنې په اړه ما ولیکل:

د ملک میرام گل خان اکا د اکاډمۍ نه زیاته مننه چې دا ظنزی یې د پنجشنبې په ورځ د خپل یگانه با استعداد ده وراره نوید شینواری په ښکلي او ښه ایجی اواز کې ولوسته. د ملک میرام گل خان اکاډمۍ ته په اطمینان سره ویلی شم چې نه ما ته د چا پښه په ختو کې بنده ده او نه زما خو

غوره ليکنې

همکاري به سره کوو او په دې خبره به مې نه ملامتوئ. د چا چې خومره وسه وي هماغومره به خپلو خلکو او وطن ته خدمت کوي او په يو بل به اعتماد کوو؛ خو احسان به نه کوو. دا همکاري به د ملي منافعو د اصولو په بنياد وي نه د فساد کولو او شخصي هدفونو لپاره. البته زما شخصي هدف همدا دی چې امن وي ترخوزه او زما اولادونه او کورنۍ په امن کې ژوند وکړي او په نهايت کې د ټول افغانستان ولس په امن کې ژوند تېرکړي او بيا همداسې مجلسونه په دېرو او حجرو کې بې له ترهگرۍ او ويري سره جوړکړو.

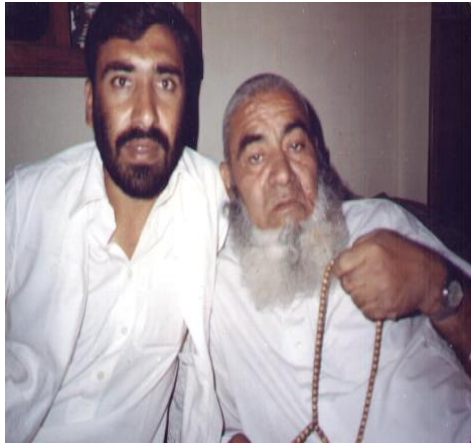
د ملک ميرام گل خان اکاډمۍ ته او هم د ختيځ ولايتونو ځوانانو ته چې د دې غونډې ترتيب او تنظيم يې کړی و، ستاسې په لاس همدا توتي ډالۍ کوم هيله ده چې همدا توتي سم وروزي او په خبرو يې راولي ترڅو خپلو خلکو او وطن ته خدمت وکړي ځکه د انسانانو نه؛ خو تر اوسه پوره نه شوله. کېدای شي د دې توتي د خبرو نه عبرت واخلو او الله تعالی مور ټول په سمه لار روان کړي. په مينه او درنښت

دوه عکسونه د دوستانو سره شریکوم یو د Valentine Day او بل د

دلوي ۲۷مې نېټې په خاطر:

د فبروري ۱۵مه نېټه، ۲۰۱۶م کال، کابل

نن له افغانستان څخه د روسي پوځونو د وتلو ورځ وه او هم د مینې يا Valentine Day ورځ هم وه نو هرچا دا دوه ورځې په مختلفو شکلونو تجلیلولې او د فیسبوک په پاڼو کې عکسونه او خپل نظریات شریکول. ما

هم د دوستانو سره دا عکسونه او لاندې لیکنه شریکه کړه.

اول عکس: ما هم یو وخت په جهاد کې د خپل پلار سره برخه درلوده. نه مو دا ټانکونه کبار کړي، نه مو غلاوې کړي، نه مو څوک وژلي او نه مو په چا احسان کړی دی. ښه و که بد تاریخ به قضاوت کوي. خدای بخښلي پلار مې، مدیر سید محمود حسرت، د یو څادر سره په خاص کونړ کې گرځېده او تر اخر د عمره پورې هماغلته و چې وفات شو. انالله و انا لله راجعون.

غوره ليکنې

دويم عکس د مينې ورځې په اړه: ما مې د خپل پلار سره سخته زياته مينه درلوده او د مشر زوی په حيث مې ورسره انډيوالي هم درلوده؛ نو ځکه دا عکس مې پوست کړ. زما د تجربې او زده کړې زياته برخه د هغه سره د خبرو، مجلسونو او کار کولو پايله ده، بالخاصه د افغانستان په اداري سيستم پوهېدل مې د هغه نه ياد کړي دي. روح دې بناد وي او الله تعالی دې ورته جنتونه ورکړي.

نوټ: دا سې په سلهاو ټانکونه په کونړ کې د روسانو نه پاتې وو او کله چې کونړ د ۱۹۸۸ کال د اکتوبر په مياشت تخلیه شو؛ نو په هغه وخت کې ما د امريکا غږ راډيو سره کار کاوه نو قوماندانانو ته مې وويل چې که ټول

ټانکونه د کونړ په يوه سيمه کې راټول شي او موزيم په شکل يې وساتئ نو ډېر به ښه وي. خو متاسفانه د پاکستان نه ورپسې د ويلډنگ ماشينونه راوړل او دا ټول ټانکونه کبار شول او اوسپنې يې د لاهور په فابريکو کې ويلې شولې. د پورته ليکنې په اړه په سلهاو کامنتونه وو خو زيات توصيفي اړخ يې درلود نو ځکه ما دلته رانقل نه کړ او زياترو دوستانو زما خدای بخښلي پلار ته دعاوې کړې وې. الله تعالی دې د دوی دعاوې په خپل دربار کې قبولې کړي او زما پلار ته دې جنت فردوس په نصيب شي.

د یویشتمې د جگړې لپاره د شلمې پېړۍ تاکتیکونه او یوه ترازدیکه زړه

بورنونوونکې قصه:

د فبرورۍ ۱۷مه نېټه، ۲۰۱۶م کال، کابل

نه مې غوښتل چې دا قصه ولیکم خو زړه مې طاقت ونه کړ او کېدای شي چې مور لپاره د عبرت یوه قصه وي چې د خپلو اولادونو په راتلونکي فکر وکړو او خپل اولادونه د جدي مراقبت لاندې ونیسو ځکه منطقي یې ناولې کړي او دا ډلې زموږ د ځوانانو د انحراف لپاره له هر ډول تاکتیکونو نه کار اخلي تر څو خپل غیر انساني او غیر اسلامي شومو اهدافو ته ورسېږي. دا ډلې زموږ ځوانانو ته دین، پیسې او نور خیالي جنتونه وسیله کوي او غواړي چې زموږ ځوانان منحرف کړي.

تر شلمې پېړۍ پورې د جنگونو په موخو او پوځي تاکتیکونو کې چندان تفاوت نه و. د جنگونو عوامل همپشه ویره، اقتصادي گټې او عزت یا غرور ساتل وو. د پورته اهدافو لپاره ایډیالوژي او د نیشنلیزم په بنیاد د خلکو احساسات راپارول وسیله وه تر څو جنگي مشران د ولس ملاتړ لاسته راوړي او د جنگ انگیزه ژوندي وساتي. د دښمن د ضعیفه کولو لپاره د جنگ تاکتیکونه هم په درې ډوله وو: د دښمن قوت تقسیمول او پاشل، په نا خبره توګه په دښمن حمله کول او د دښمن په منځ کې د پنځم ستون پیدا کول، ترڅو د تبلیغاتو له لارې د دښمن مورال او روحیه ضعیفه کړي. روحي جنگ یا Psychological War د سوږ جنگ لویه برخه وه.

د یویشتمې پېړۍ په سر کې د جنگ تاکتیکونه د جبهه یي جگړې (Conventional War) او چریکي جگړې (Guerrilla War) نه په ځان وژونکې یا Suicide جگړه باندې بدل شول. د ځانمرگې جگړې د له منځه وړولو لپاره د جبهې او چریکي جگړو تاکتیکونه په درد نه خوري. دا داسې معنی لري لکه ماشی چې په توپ ولې نو ځکه تر اوسه په افغانستان کې او هم د نړي په نورو سیمو کې د موجوده جگړو پایله د ناکامۍ سره مخامخ ده او ورځ په ورځ د جنگ لمنه پراخېږي. زه دلته په Conspiracy Theory یا د شک کولو په تیورۍ باندې خبرې نه کوم ځکه د شک کولو په تیورۍ باندې شرقي ټولنه او بالخاصه د اسلامي هېوادونو اوسېدونکي خاصه عقیده لري او دا جدا بحث دی. د شک تیوري زموږ په وطن کې هغه مشهور متل ته ورته ده چې وايي د یو لغماني سره یو کس په لاره تله نو د لغماني هری خبرې ته یې د شک په سترگه کاته او د ځان سره به یې ویل کېدای شي په دې خبره کې هم د لغماني څه چل وي. شرقي ټولنو ته هرڅه د شک د تیورۍ په هنداره کې بنکاري او د خپل اولس ټولې نیمگړتیاوې او وروسته والي د پردو د مداخلې سبب گڼي.

د فروری په ۱۲مه نېټه د نورستان والي حافظ عبدالقیوم راته په جلال آباد کې قصه وکړه چې د کامدېش د سیمې یو مشهور قومي مشر مولوي محمدصادق په خپله سیمه کې د طالبانو او داعش پرضد فعالیت کاوه خو هغوی ورته د مولوي محمد صادق زوی داسې تربیه کړ چې په خپل پلار ځانمرگې حمله وکړي. مولوي محمد صادق چې په دې اړه ثقه معلومات

غوره ليکنې

درلودل؛ نو کله چې د ده زوی چې د منفجره موادو واسکت يې په تن و او د دې خواته راتله نو هغه يې د مخه په کلاشينکوف توپک وويشت او مړ يې کړ. وروسته چې د خپل زوی مړي لټوي نو د ځانمرگي واسکت يې په تن و. داسې نورې عيني قصې شته چې پوره ريسرچ او تحقيق ته اړتيا لري. د دغه قصې کولو په وخت کې د جمهور رئيس مشاور وزير اسدالله وفا هم ناست و.

که موږ دغه پورته قصې ته وگورو نو دا واقعاً يوه زړه بوړنوونکې او تراژيډيکه پېښه ده او الله تعالی دې هيڅوک د داسې ستونزې او حالت سره نه مخامخ کوي. موږ ټول اولادونه، وروڼه او خپلوان لرو او دا ډېره سخته صحنه ده چې پلار دې پر خپل زوی د توپک ماشه کش کړي او خپل زوی دې ووژني. الله تعالی دې موږ او تاسې ټول د داسې حالت نه وساتي. سوال دا دی چې د مولوی صاحب محمد صادق زوی څنگه دې ته حاضر شو چې خپل پلار چې هغه هم يو مشهوره ديني عالم دې ووژني. که دا فرض کړو چې د مولوي صاحب او د ده د زوی سره په عقیده کې څه توپير و نو ابراهيم (ع) خو خپل پلار آذر چې کافر و ونه واژه او نه نوح (ع) خپل زوی کنعان چې کافر و وواژه. همدا شان لوط (ع) خپله ښځه چې کافره وه ونه وژله او نه محمد (ص) خپل تره ابولهب چې کافر و وواژه. په اسلام کې همېشه دا تاکيد شوی دی چې د خپلوانو سره بايد خپل علايق قطع نه کړئ او دا گناه لري نو وژل يې خو لويه گناه ده. که مولوي صاحب او د ده زوی سره په مذهبي توگه څه اختلاف نظر درلوده

خو دواړه مسلمانان وو، نو څنگه مسلمان خپل مسلمان پلار وژني. که څه هم زه ملا نه يم خو اوس تاسې ما ته ووايئ چې د اوسنۍ روانې جگړې کوم اړخ اسلامي او مذهبي شکل لري.

که تاسې دې پورته قضیې ته وگورئ نو د داسې جگړې گټل د چریکي او جبهه یې جگړو په تاکتیکونو سره نه شي گټل کېدای ځکه دا کسان چې ځانونه وژني، دوی نه د مرگ او بندیکهانې نه ویربړي او نه ورته خپله کورنۍ، دین، وطن او قوم او یا نور ارزښتونه څه اهمیت لري. دوی د تکفیري ایډیالوژۍ د تبلیغاتو لاندې راغلي دي. د داسې کسانو ماغزه په مطلقه توگه وینځل یا Brain Wash شوي دي. یعنې د دوی ماغزه د نورو ټولو ارزښتونو نه وینځل شوي او پاک شوي دي او یوازې د تکفیري ایډیالوژۍ تبلیغاتو د دوی په ماغزو کې ځای نیولی دی. البته دا ډول تبلیغات د هغو ځوانانو په ماغزو کې ډېر اثر کوي چې لا د پختګۍ مرحلې ته نه وي رسېدلي. تکفیري ایډیالوژۍ پېروان په دې عقیده دي چې څوک د دوی پیرو نه وي هغه که مسلمان وي او که کافر باید ووژل شي او دا سلسله باید د قیامت د ورځې پورې دوام پیدا کړي. زما په اند دوی د الله د مخلوق د پیدایښت په خلاف مبارزه کوي او فکر کوم چې دوی دا نه گوري چې الله تعالی رب العالمین دی.

زما په اند د دې ډول جگړو د مخنیوي لپاره یوازې لار کلکه هماهنگي، هر اړخیزه او دوامداره مبارزه ده. دا مبارزه باید د مساجدو او مکاتبو نه نیولې د کلي او کور په سطحه دوام پیدا کړي ترڅو د دې

غوره ليکنې

تکفيري ډلو مخه ونيول شي او زموږ ځوانان نور جذب نه کړي. همدا شان په سيمه ييزه او نړيواله کچه د تکفيري ډلو روزنتونونه يا د توليد فابريکې او د مالي منابعو سرچينې که په هر ځای او هر ملک کې وي بايد له منځه لاړې شي. که دا ډول مبارزه ونه شي زموږ په ملک او سيمه کې د ناسالمه حکومتدارۍ له امله زيات ځوانان بېکاره دي او د دې تکفيري ډلو له خوا د دوی د جلب او جذب لپاره بڼه لاره هواره ده. که د دې ډلو په مقابل کې پخوا سم اقدام شوی وي نو افغانستان به د ستونزو سره مخامخ نه وي او که اوس هم هر اړخيزه مبارزه د دوی په مقابل کې ونه شي، د جنگونو دا سلسله به ډېر زيات وخت دوام وکړي او زموږ زيات وptonال به د تکفيري جگړو ښکار شي.

د پورتنۍ ليکنې په اړه هم ډېرو دوستانو خپلې تبصرې ليکلې وې او منې يې کړې وې خو ما دلته يوازې د صديق الله رشتيا صاحب دا لاندې تبصره رانقل کړه:

فاعتبروا يا اولی الابصار: الاية: ای د سترگو ((عقل)) خاوندانو ((تاسې

د دې نه)) عبرت واخلي!!

واقعاً ډېره دردونکې کيسه ده، زه خو وایم چې دا کيسه خومره هم شريکه شي لابه هم کمه وي. د ایت کریمه ((فاعتبروا يا اولی الابصار. الاية)) ژباړه او هدف دا دی چې د دا ډول کيسو نه موږ بايد عبرت واخلو. يوه مشهوره غوره وينا ده چې وايي: قصص الاولون، مواظب الاخرين: يعنې د لومړيو خلکو کيسې د وروستيو لپاره د پند او نصيحت

باعث دی. بناغلی میاخېل صاحب ستاسې منطقي، دیني او علمي تحلیل د دې کیسې لپاره هغه څه دي چې زموږ د دې بې وزلې او دردېدلې ټولنې لپاره په کې د ستونزې په ډاگه کولو او بې مثاله دیني بېلگو چې د ابراهیم (ع) د پلار آذر، د نوح (ع) د زوی کنعان، د لوط (ع) مېرمن د حضرت محمد (ص) د تره ابولهب کیسې یادول یو قوي استدلال او معقولیت افاده کوي. په گوتو مو برکت ډېر جالب تحلیل!!
نوټ: روحي وپېانې هم دا لیکنه نشر کړه:

<http://www.rohi.af/fullstory.php?id=۴۳۷۱۴>

او هم د پښواک خبري آژانس دا لیکنه نشر ته وسپارله:

<http://goo.gl/BMplCh>

د گوگل په ژباړې کې د پښتو ژبه اضافه کوم:

۱۸ فبروری ۲۰۱۶م کال، کابل

د پرون راهیسې د فیسبوک په پاڼو کې سخته خوشالي وه چې پښتو ژبې ژباړنه گوگل ته داخله شوه او هر چا په برېتو لاسونه کش کول چې گوندې دا د دوی د فعالیت پایله ده؛ نو ما دا لاندې څو جملې ولیکلې:
د گوگل د ژباړنې ژبې مې وشمارلې نو ۱۰۳ ژبو ته رسېدلې فکر کوم چې پښتو ته یې اوس خاصه توجه وکړه که څنگه؟!!

دا ښه کار دی چې د گوگل مارکېټ کې پښتو اضافه شوه خو دا د هغوی د مارکیتینګ برخه ده. موږ باید خپلې ژبې او وطن ته په خپله کار

وکړو. که خفه نه شی نو ډېره خوشالي هم په کار نه ده ځکه مور ته دا مصنوعي خوشالتيا رابخښي.

خپل تربوران وپروم:

د فبرورۍ ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل
زموږ د کلي يو ملک يوه ورځ د کلي نايي نا حقه وهلی و. چا د ملک نه پوښتنه کړې وه چې دا نايي دې ولې نا حقه وواهه ځکه دا خو غريب او بېچاره سړی و. ده ورته په ځواب کې ويلې وو چې دا خو مې ځکه وواهه چې په خپلو تربورانو مې وسه نه کېده او په دې مې خپله تنده د انتقام ماته کړه، چې زما تربوران را څخه وويرېږي. ما ويلې
اممممممممم

د مشرانو کار د وطن په گټه د کادرونو نه مناسبه او په ځايه گټل اخیستل

دې:

د فبرورۍ ۲۳مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل
ښه مشر او ښه نظام هغه دی چې پردي خپل کړي نه دا چې خپل درنه پردي شي. د ټولني په جوړېدو کې مور هر چا ته اړتيا لرو. د بېلگې په توگه که معمار ښه او تجربه کار وي نو ماتې او نيمې خښتې هم په مناسب ځای کې د دېوال استعمالوي او هيڅ ټوټه د ماتو خښتو ترې نه پاتې کېږي. که معمار نه پوهېږي نو ماتې خښتې خو د سره استعمالولی

نه شي بلکې روغې خبستې هم ماتوي. نو په دې توگه زما په اند، د ظرفیت یا کادرونو کمی په افغانستان کې نشته خو ستونزه دا ده چې د کادرونو نه مناسبه او په ځای گټه نه اخیستل کېږي.

د وخت مدیریت او د کار د مؤثریت اهمیت:

د فبرورۍ ۲۵مه نېټه، ۲۰۱۶م کال، کابل

هر څوک چې لاپې وھي چې ډېر کار کوم او وخت نه لرم معنی یې دا ده چې په مدیریت نه پوهېږي او نه د مدیریت طبیعي استعداد لري. پرون په یوه تېرېنگ کې مور ته وویل شول چې نارمل انسان د ۸ نه تر ۱۰ ساعتونو زیات مؤثر کار کولی نه شي یعنی د اته ساعتونو مسلسل کار نه وروسته انسان سم فکري تمرکز نه شي کولای. که څوک وایي چې زه ۱۵ یا شل ساعته کار کوم مطلب دا چې اته ساعته مؤثره کار کوي او د کار په نورو اضافي ساعتونو کې چې کوم سم کار یې کړی وي هغه هم خرابوي. د ریاضي په اصطلاح مثبت ضرب منفي پایله د کار به یې هرو مرو منفي وي. یو مشهور عالم توني شوارتز وایي:

“Manage your energy, not your time”

د خپل انرژۍ مدیریت وکړئ نه د خپل وخت یعنی په دې معنی چې د خپل صحت فزیکي، فکري او روحي اړخونه باید په پام کې ونیسئ. د ۱۵۰ کالو تحقیقاتو ثابته کړې ده هغه کسان چې د اونۍ ۴۰ ساعته کار کوي د هغوی مؤثریت د کار د هغه کسانو نه چې په اونۍ کې ۵۲، ۶۰ او د هغه

غوره ليکنې

نه زيات کارکوي زيات دى. الله تعالى هم شپه د خوب لپاره او ورځ د کار او ژوند کولو لپاره پيدا کړې ده. که مزمل سورت ته وگورو نو الله تعالى ټوله شپه عبادت هم په خپلو بندگانو بند کړې او ورته يې ويلى چې د شپې دريمه حصه يا د هغه نه هم کم عبادت کوئ. د لازياتو معلوماتو لپاره د انگلېسي ژبې دا مقاله لوستلى شئ. ښه جمعه ولرئ.

http://www.salon.com/۲۰۱۲/۰۳/۱۴/bring_back_the_۴۰_hour

[work week](#)

دا ښايسته ماشوم ووژل شو:

د مارچ نهمه نېټه، کال ۲۰۱۶م، جلال آباد

الله تعالى دې د افغانستان په ولس ورحمېږي. نه د خوشاليو په نمانځلو پوهېږو او نه د غم. د کرکټ د خوشاليو په ډزو کې دا ښايسته ماشوم ووژل شو. الله تعالى دې د دې ماشوم کورنۍ ته صبر ورکړي. هغه چا چې هوايي ډزې کړي وي د دې ماشوم عکس يې ليدلي وي که نور څه نه

وي نو د خپل ځان سره به خو خجالت وکاري.

خدای دې وکړي چې د خوشاليو د نمانځلو په وخت نور داسې عمل تکرار نه شي او د دې ماشوم قرباني اخري قرباني وي. دا زموږ د ټولو دنده ده، هغه کسان چې غواړي د خوشاليو په وخت کې ډزې وکړي بايد مخه

يې ونيسو او د حکومت مسووليت خو هيڅ وجه توجيه کېدلی نه شي چې په جرایمو سترگي پټوي.

د دوستانو مرسته مې د شهيدانو کورنۍ ته ورسوله:

د مارچ يولسمه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کونړ

نن د کونړ
ولایت د یو شمېر
مشرانو سره مې د
مرورې ولسوالۍ د
ایسار کلي ته سفر
وکړ او هغه نغده
مرسته چې کاوون
کاکړ او ما د خپلو

نږدې دوستانو او ملگرو نه راټوله کړې وه هغه کورنۍ ته ورسوله، چې په ځانمرگې حمله کې يې دري زامن شهيدان شوي او يو بل ورور يې زخمي شوی و. دغه ځانمرگې پېښه د فرورۍ په ۲۷مه نېټه د کونړ ولایت په مرکز اسعد آباد کې د ولایت مقام مخې ته شوې وه چې ټول شپارش کسان شهيدان شوي او ۵۱ کسان زخميان شوي و. دغه مالي مرسته ټوله پنځه لکه اتلس زره درې سوه او شل افغانۍ (۵۱۸،۳۲۰) وه.

د دغو شهیدانو پلار عظیم خان نومبري چې مشر زوی یې حبیب الله نومېده چې یو کونډه، دوه نجونې او یو زوی ترې پاتې دي. دویم زوی یې احسان الله نومېده چې یوه کونډه، یو زوی او یو لور ترې پاتې دي. درېیم زوی یې روح الله نومېده چې یوه کونډه او یو زوی ترې پاتې دي. څلورم زوی یې جعفر نومبري چې اوس هم د جلال آباد په یوه روغتون کې د درملنې لاندې دی خو د کورنۍ په قول صحي وضعه یې په ښو کېدو ده.

زه د حاجي صاحب فضل اکبره، حاجي صاحب روزي، حاجي صاحب علیم گل، ډاکتر صاحب سید قاهر عاطف، استاد هجرت الله هجرت، استاد عبدالصیر سباوون، حاجي فدا محمود او قاري عبدالهادي نه مننه کوم چې زما ملگرتوب یې کاوه او زما سره یې د مروړې ولسوالۍ ته سفر وکړ.

د سرکانو او وټه پور د یو شمېرانو مشرانو سره:

د مارچ ۱۲مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، چغه سرای، کونړ

نن مې د کونړ درنو مشرانو ملک محمد میران، ملک رئیس خان، ملک محمد اسلام او معاون حاجي صاحب سره د جهاد او هجرت قصې وکړې او هم مې د دوی سره د کونړ

غوره لیکنی

په قومي جوړښتونو مرکې وکړې ترڅو د کونړ په اړوند خپل کتاب چې تر يو حده پورې مې پرې کار کړی تکميل کړم. د دوی نه مننه کوم چې د سرکانو او وټه پور ولسواليو نه راغلل او زحمت يې وگاللو. د ښی خوا نه د برکنډی حاجي فضل اکبر چې په معاون حاجي شهرت لري، د سرکانو د گنجگل د سيمې مشر حاجي رئیس خان، د وټه پور حاجي محمد اسلام، د سرکانو د گنجگل مشهور مشر ملک محمد میران او لیکوال. د ملک محمد میران يوه مهمه خبره دلته رانقل کوم چې ويې ويل که غواړئ چې د کلي سره تربورولي وکړئ باید د خپل ورور سره جوړ اوسئ او که غواړئ چې د ورور سره تربورولي وکړئ باید د کلي سره جوړ اوسئ ځکه په يوه وخت په دوه جبهو کې نه شی جنگېدلی.

زېری:

د مارچ ۱۵مه نېټه، ۲۰۱۶م کال، کابل

د کونړ ولایت مرکز اسعدآباد ته د فایبر اپتیک د کیبل د غځیدو کارونه په درز سره روان دي. د دې انټر نېټې کیبل په غځېدو سره به د کونړ ولایت د زیاتو سیمو ولسونو ته انټرنېټ په ډېره ارزانه بیه عرضه شي.

غوره ليکنې

د دې پوست په اړه د بعضې دوستانو غبرگونونه مختلف وو. چا يې
تايد کاوه او بعضې دوستانو دا نظر و چې برق نه وي، او خلکو ته ډوډۍ
نه وي نو په انټرنېټ به څه وکړي.

يو کس د عابد کاظمي په نامه ليکلي:

څومره کومک او پيسې چې وطن ته راغلي که هغه په نظر کې ونيسو
نو دا کارونه هيڅ هم نه دي. مياخېل صاحب زه منم چې د وطن په
پرمختگ بايد هر افغان خوشاله شي

خو کوم شي ته چې اولويت يا لومړيتوب ورکول په کار دي په هغه
خو زموږ سياستمدارانو سترگي پټې او په غوږونو يې څپري اچولي دي.

ما يې په ځواب کې وليکل چې:

په تلوو پسې زړه مه غورځوه هغه څه چې په لاس مو دي بايد سمه
گټه ترې پورته کړو. په هر حال ستاسې نظر هم په خپل ځای سم دی.

صديق وزير ليکلي وو:

مياخېل صاحب يو
متل دی چې (يو د لوړې
مري بل ور ته سر ته
پراتې پخولې) ما په کونړ
کې يو څه وخت تېر
کړی ډېر غيرتی او مېلمه
دوست خلک دي سره له

دې چې غربت اوج ته رسېدلی خو بیا هم دوی خپله حجره او دېره د هر چا په وړاندې خلاصه ساتلې، د ژوند ډېر مشکلات لري. د مثال په ډول برق 'امنیت' 'بې روزگاري' 'مجهز کلینیک' په لسگونو داسې نور 'اول چې برق نه وي انټرنېټ هیڅ فایده نه لري' 'لکه اسلحه چې کارتوس ونه لري. زه خپله د کامې یم خو د یو افغان په حیث باید دا ووايم چې کونړ کې هیڅ قسم پرمختګ زه نه وینم. حکومت ورته خاصه توجه نه ده کړې سره له دې چې ډېر وطن پرسته خلک دي. زما په نظر انټرنېټ به صرف شتمنو خلکو ته یو څه فایده مند وي خو غریب ته چې اکثریت هم دی هیڅ فایده نه لري. مننه

ما د پورته لیکنې په ځواب کې ولیکل:

مننه وزیر صاحب! دا ستاسې حسن نظر دی. اوس شمسي برق د کونړ په اکثره کورونو کې شته دی چې هم خلک تلوېزیون گوري او هم د اوږې پکې پرې چلوي. په هر ساحه کې چې پرمختګ کېږي ښه خبره ده. داسې وخت فکر نه کوم چې د نړۍ په یوه هېواد کې راغلې وي، چې هر پرمختګ په یوه وخت شوې وي. انکشاف ورو ورو کېږي خو وړانول د وطن یو دم وي. الله تعالی مو دې نور دا وطن د وړانولو نه وساتي.

هر سړی پیدا دی خپل خپل کار لره که نه:

د مارچ ۱۷مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

ډېر داسې لیکوالان، د پوهنتون استادان، سیاسي مبصرین او ادیبان پېژنم که ورته د مدیریت معمولي چاري هم وروسپارې؛ نو هغه نه شي سمبالولی خو بعضې وخت د دوستانو احساسات داسې وي که ده او هغه ته وزارت ورکړل شي نو ډېر ښه به وي او هر څه به سم کړي. زما په اند مدیریت د علمي پوهې ترڅنگ طبيعي استعداد هم غواړي چې د انسان په طبيعت کې اغېرل شوی وي. هر اقتصاد پوه ښه تجار کېدلی نه شي. که داسې نه وي نو هر د اقتصاد استاد به ميلونر وای.

مننه او کورودانی:

مینه په تلو راتلو زیاتېږي کله راځه کله به درځم مینه

د مارچ ۲۱مه نېټه، ۲۰۱۶م، کونړ،
د قدرمنو درنو استادانو، علمای
کرامو، مخورو، سپین ږيرو، ادیبانو،
شاعرانو، لیکوالانو او ځوانانو نه د
زړه له کومې مننه کوم چې پروڼ
یعنې د ۱۳۹۵ هجري شمسي کال په
لومړۍ ورځ د کونړ ولایت د خاص

غوره ليکنې

کونړ ولسوالۍ د تتر په کلي کې د شاه محمود میا خېل د فرهنگي او ټولنيز مرکز په پرانیست غونډه کې یې گډون وکړ. زه د هر یو نه په ځانگړي توگه مننه کوم چې دوی زحمت گاللی و او د ډېرو لرو پرتو ولایتونو نه د کونړ ولایت او په خاصه توگه د خاص کونړ ولسوالۍ ته تشریف راوړی و. که د وطن سره مینه او محبت نه وي نو د یوې غونډې لپاره څوک د دومره لرې ځایونو نه په اوسنیو شرایطو کې سفر نه کوي. الله تعالی دې د دوی هر قدم د ایمان په تله کې واچوي. د قدرمنو درنواستادانو، علمای

گرامو، مخورو، سپین ږيرو، ادیبانو، شاعرانو، لیکوالانو او ځوانانو نه د

غوره لیکنې

زړه له کومې مننه کوم چې پرون یعنې د ۱۳۹۵ هجري شمسي کال په لومړۍ ورځ د کونړ ولایت د خاص کونړ ولسوالۍ د تنر په کلي کې د شاه محمود میاخیل د فرهنگي او ټولنیز مرکز په پرانیست غونډه کې یې گډون وکړ. زه د هر یو نه په ځانگړي توگه مننه کوم چې دوی زحمت گاللی و او د ډېرو لرو پرتو ولایتونو نه د کونړ ولایت او په خاصه توگه د خاص کونړ ولسوالۍ ته تشریف راوړی و. که د وطن سره مینه او محبت

نه وي نو د یوې غونډې لپاره څوک د دومره لرې ځایونو نه په اوسنیو شرایطو کې سفر نه کوي. الله تعالی دې د دوی هر قدم د ایمان په تله کې واچوي.

د دغه دوستانو راتگ خاص کونړ ته دا وښودله چې دوی د افغانستان سره خاصه مینه لري او دوی د افغانستان په هرگوت کې په یوه وړوکې لاسته راوړنه هم نهایت زیات خوشالېږي. الله تعالی دې په افغانستان کې دایمي سوله ټینګه کړي چې افغانان په اسانۍ سره د یو ولایت نه بل ولایت ته سفرونه وکړي او خپل دوستان او ملګري د نږدې نه وګوري، وایي:

مینه په تلو راتلو زیاتېږي

کله راځه کله به درځم مېنه

کېدای شي چې د دوستانو او وطنوالو سره دا سوال پیداشي چې ولې ما دا مرکز په خپل نامه ونوماوه او هم مې ورسره ټولنیزه کلمه اضافه کړه. که څه هم پوهنوال محمد اسمعیل یون صاحب په خپلو خبرو کې په دې اړه ډېره ښه رڼا واچوله خو زه هم دا زیاتوم چې که د یو فرهنگي او ټولنیز مرکز ژوندی سرپرست نه وي، هغه مرکز تر ډېره وخته سم نه چلېږي او بیا بالاخره سقوط کوي. الله تعالی دې ماته دا توفیق راکړي چې په راتلونکې کې دا مرکز وپالو او نوره هم وده ورته ورکړم. په دې ډاډه یم چې زما اولادونه او کورنۍ به تر یوه وخته زما نه وروسته هم د دې مرکز پالنه وکړي. یوه خبره غواړم چې دوستانو ته واضحہ کړم چې ما په خپل ۲۸ کلن کاري ژوند کې همېشه په خپل معاش گوزاره کړې ده او دا مرکز ما د خپل معاش نه د صرفه جويي په نتيجه کې جوړکړی دی. کېدای شي چې ما دومره خدمت خپل ولس او خلکو ته نه وي کړی خو دا خبره په ډېر جرأت سره کولی شم چې د خپل وطن او خلکو سره مې خیانت نه دی

غوره لیکنې

کړی او نه مې د چا سره په فساد کې برخه اخیستلې ده. الله تعالی ما ته هم د حلالې لارې همپشه دومره معاش را کړی چې زما د مناسب او منخمهال ژوند د اړتیاو نه زیاته وه او کمه نه وه. په ما د خپلو اوه اولادونو همدا حق و چې سم یې وروزم او دوی ښه تعلیم وکړي خو په ما د خپلو اولادونو او کورنۍ دا حق نشته دې چې هغوی ته د حلالو او حرامو لارو بلډنگونه جوړ کړم.

د ټولنیز کلمه ما د فرهنگي هلوځلو ترڅنگ ځکه زیاته کره چې
زموږ زیاتې ستونزې ټولنیزې او خپلمنځي دي. فرهنگي هلې ځلې باید

زموږ فکري ذهنونو ته وده ورکړي ترڅو موږ خپلې ټولنیزې ستونزې حل
کړو او د نړيوالو سره سیال شو. فکري تغیر او د ټولنیزو ستونزو له منځه
وړل د افغانستان د سوکالی یوازېنۍ لار ده. که موږ په خپله په خپل ژوند
او ورځنیو کړو او وړو کې فکري او ټولنیز تغیر رانه ولو، هیشوک په
دې اړه زموږ سره مرسته نه شي کولی او د دوی مرستې که په ښه نیت هم
وي زموږ په درد نه

خوري خدای مهربانه دی چې داسې نور مرکزونه به هم د هېواد په هره ولسوالۍ کې د هغو دوستانو او وطنوالو له خوا چې وسه یې لري، په راتلونکې کې جوړکړي ترڅو موږ خپل فرهنگ او کلتور ته رشد ورکړو او ټولنيزې ستونزې په خپله حل کړو. په اخره کې د محمد داؤد تپاند او استاد قاري فضل هادی نه په خاصه توگه مننه کوم چې د دې غونډې چارې یې په مخ بیولې. همدا شان د پښتونخواه د خوږژبې شاعرې اولیکوالي حسینه گل تنها نه مننه کوم چې دې غونډې ته یې تشریف راوړی و. د هېواد د آرامې او سوکالی په هیله.

پژواک خبرې اژانس او تاند ویپ پانې هم د پورته مرکز په اړه دا لاندې خبرې راپورنه خپاره کړي وو:

<http://www.taand.com/archives/66390>

<http://www.pajhwok.com/dr/node/449494>

ما ته زما د مشر زوی نایل محمود میا خېل لیک:

د مارچ د میاشتې ۲۲مه، نېټه، کال ۲۰۱۶م
د ۱۳۹۵ هجري شمسي کال په لومړۍ نېټه چې ما د کونړ ولایت د خاص کونړ په ولسوالۍ کې په خپل نامه فرهنگي او ټولنيز مرکز پرانیسته؛ نو زما مشر زوی ډاکتر نایل محمود میا خېل راته د امریکا نه ایمیل راولېږه. که څه هم نه مې غوښتل چې دا ایمیل فیسبوک له لارې

غوره لیکنې

پوست کړم خو دا چې تشويقي جنبه یې درلوده نو د دوستانو سره مې شریک کړ.

سلام میرزا لالا،

خدای دې وکړي چې تاسې ښه اوسئ او د نوي مرکز د پرانیستو مبارکي درته وایم. امېد لرم چې د دې مرکز پرانیستنه به موږ ته، د کونړ خلکو ته او هم د افغانستان ولس ته د رڼا لار پرانیزي. ان شاءالله، موږ به خپله نهایی وسه وکړو چې د دې مرکز ډیوه ژوندی وساتو او د دې مرکز موخې په راتلونکو کلونو کې عملي کړو. په احترام، نایل محمود میاڅپل

د کونړ ولایت په خاص کونړ ولسوالۍ کې د شامحمود میاڅپل فرهنگي

مرکز پرانیستل کېدو په پار د زیار مدني ټولني مبارکي:

زیار مدني ټولنه ویاري، چې په یو داسې کار د هېواد یو سیاستوال او فرهنگي شخص ته مبارکي ورکوي، چې ترسره کول یې کلک هوډ او د وطن او ولس مینه غواړي، دا سړی شامحمود میاڅپل دی. ښاغلی میاڅپل یو سیاستوال، فرهنگي او لیکوال دی، چې له تېرو څو کلونو راهیسې د هېواد په سیاسي، ادبي، فرهنگي او کلیوالي ناسته پاستو کې ښه فعال هم دی. د دې فرهنگي مرکز بنسټ ایښودونکي شاه محمود میاڅپل وویل چې دغه مرکز یې په شخصي لگښت په دوه جریبه ځمکه کې رغولی دی وویل: ((دا یو تعلیمي مرکز دی چې ځوانان له فیس پرته په کې زده کړې

غوره ليکنې

کولای شي او قومي مشران کولای شي د جرگو او مرکو لپاره گټه ترې پورته کړي)).

دا يو ستر نوښت دی، چې په خپله شخصي ځمکه کې يو ستر فرهنگي مرکز پرانيزي او د خپلې سيمې د خلکو د ژوند او پوهې د کچې د لوړولو په پار يې دا هرڅه وقف کړي دي. په دې مرکز کې په وړيا توگه د ځوانانو لپاره د زده کړې په موخه سيمينارونه، ورکشاپونه او د جرگو مرکو کولو لاره هوارېږي. دا يو ستر کار دی او د دې ستر کار بدله دې خدای په دواړو جهانونو کې ورکړي .

زيار مدني ټولنه په خپل دغسې يوه هېوادوال وياړي او د نورو هڅو او خدمت په پار يې لوی څښتن تعالی ته لاسونه لپه کوي، چې زموږ په وطن کې دې دغسې بچي ډېر کړي، چې وکولای شي، وطن له اوسنيو بدمرغيو وژغوري .

مياخېل صاحب، کونړيانو، فرهنگيانو او ټولو افغانانو ته دې مبارک وي.

درنښت

د زيار مدني ټولني دارلانشا

د ښکلي خبرونو ویبپاڼې لیکنه: د شاه محمود میاخیل د فرهنګي او

ټولنیز مرکز په اړه

د پښواک د خبري آژانس نه:

د بدو خبرونو ډېرې رسنۍ ډکې دي، موږ له تاسې سره ښه او ښکلي خبرونه شریکوو. د کونړ ولایت په خاص کونړ ولسوالۍ کې د شامحمود میاخیل فرهنګي او ټولنیز مرکز پرانیستل شو.

په دې مرکز کې په وړیا توګه د ځوانانو لپاره د زده کړې په موخه سیمینارونه، ورکشاپونه او د جرګو مرکو کولو لاره هوارېږي.

د دې فرهنګي مرکز بنسټ ایښودونکي شاه محمود میاخیل وویل چې دغه مرکز یې په شخصي لګښت په دوه جریبه ځمکه کې رغولی دی وویل: ((دا یو تعلیمي مرکز دی چې ځوانان له فیس پرته په کې زده کړې کولای شي او قومي مشران کولای شي د جرګو او مرکو لپاره ګټه ترې پورته کړي.)) (ده وویل چې د دې مرکز تالار په یو وخت کې د درېیو سوو کسانو د ناستې وړتیا لري او ډېر ژر به په کې کتابتون هم فعاله شي)). د خاص کونړ ولسوالۍ د قومي شورا مشر ملک طاووس خان وویل: ((زه له شامحمود نه مننه کوم ځکه پخوا موږ په دې ولسوالۍ کې داسې کوم ځای نه درلود.)) د خاص کونړ ولسوالۍ د ځوانانو شورا مشر میرسلام مجاور وویل چې ځینې وختونه یو شمېر نا دولتي مؤسسې غواړي

غوره ليکنې

د ځوانانو لپاره ځينې پروگرامونه جوړ کړي، خو د ځای د نشتون له امله دغه چاره بيا نه ترسره کېږي.

ده وويل: ((د دې مرکز په جوړېدو سره نور موږ دغه مشکل نه لرو اوس به هر ډول پروگرامونه دلته جوړېږي)).

د پښتونخوا ليکوالي او ژورنالېستيکي حسيه گل تنها د دې مرکز د پرانيستې پرمهال پڙواک ته وويل: ((د دغه شان مرکزونو جوړېدل ډېر مهم دي، ځکه دغه مرکز له ځانه سره کتابتون هم لري او موږ بايد کوشن وکړو چې د ځوانانو ترمنځ د کتاب لوستل مروج کړو)). دغه راز په دې غونډه کې د ملي تحريک گوند مشر محمد اسماعيل يون وويل چې د دې مرکز له کتابتون سره به د سلگونو جلدو کتابونو مرسته وکړي. د کونړ د اطلاعاتو او فرهنگ رئيس جنت گل فدا وويل چې د اطلاعاتو او کلتور وزارت هم پلان لري چې په ځينو ولسواليو کې کتابتونونه جوړ کړي. ده وويل چې د ياد مرکز له کتابتون سره به هم د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت د کتابونو مرسته وکړي، دا لومړی ځل دی، چې په کونړ کې دغسې يو مرکز پرانيستل کېږي او د ځوانانو په واک کې ورکول کېږي.

د کونړ او لوگر ولایتونو والي صاحبانو او د ولایتي کمیټي رئیسانو د شاه محمود میاخیل مرکز وګوت

پرون د اپریل د میاشتې په لومړۍ نېټه کال ۲۰۱۶م، د لوگر ولایت

محترم والي صاحب محمد حلیم فدایي، د کونړ و لایت محترم والي صاحب وحیدالله کلیمزي، د دواړو ولایتونو د ولایتې شوراګانو محترمو رئیس صاحبانو، دولایتې شورا ګانو محترمو غړیو، او یو شمېر نورو قومي مشرانو او ځوانانو د کونړ ولایت د خاص کونړ په ولسوالۍ کې د شاه محمود میاخیل فرهنگي او ټولنیز مرکز نه کتنه وکړه. زه د ټولو د راتګ نه دغه مرکز ته، د زړه له کومې مننه کوم او هم د خاص کونړ د ولس نه مننه کوم چې د دې دوستانو مېلمه پالنه یې وکړه.

د کونړ والي صاحب په خپل فیسبوک پاڼه لیکلي وو:

د کونړ او لوگر ولایتونو والیانو د خاص کونړ د فرهنگي او ټولنیز مرکز څخه لیدنه وکړه

د لوگر والي محمد حلیم فدایي د یو پلاوي په ملتیا کونړ ولایت ته سفر وکړ او د دې ولایت له والي الحاج وحیدالله کلیمزي او قومي مشرانو

سره یې ناسته وکړه او د سیمه ییزې حکومتوالۍ پراختیا، سولې او ثبات د

ټینګښت په برخه کې یې د کونړ د ولایتي

د کښې ځوانه وحیدالله کلیمز، شاه محمود میاخیل، حلیم فدایي او ترشا

جنرال سیدخیلي د کونړ ولایت امنیه قوماندان

غوره ليکنې

ادارې او ولسونو هڅې وستايلې. د کونړ والي او راغلي پلاوي د ډيورنډ فرضي کرښې ته څېرمه د خاص کونړ ولسوالۍ په تر کلي کې د شاه محمود مياخېل د فرهنگي او ټولنيز مرکز څخه ليدنه وکړه او د ياد مرکز جوړيدل يې د هېواد د فرهنگ، ادبي او تاريخي وياړونو د خوندي ساتلو او د يادې سيمې د خلکو د ټولنيزو ستونزو د هوارۍ په برخه کې د وياړه ډک گام وباله او د تقويه په برخه کې يې ورسره د همکارۍ ژمنه وکړه.

د کونړ والي الحاج وحيدالله کليمزي د لوگر ولايت د مشرتابه او ورسره مل پلاوي سفر د ملي يووالي او د دواړو ولايتونو د دولتي ادارو او ولسونو ترمنځ د اړيکو پراختيا او قوي همغږۍ رامنځته کېدو په برخه کې ارزښتمن گام وباله، نوموړي زياته کړه، کونړ د امنيت، ښکلاگانو او د علم او پوهې ټاټوبی دی او ولسونو يې د سولې او ثبات د ټينگښت په لاره کې د هيڅ راز همکارۍ څخه ډډه نه ده کړې ښاغلي کليمزي د شاه محمود مياخېل فرهنگي هڅې وستايلې او د دود سره سم د ولايت مقام له لوري چمتوشوې ډالۍ د کونړ والي او ولايتي شورا رئيس په لاسونو راغلي ميلمنوته ورکړل شوې.

قاري صاحب ضياالرحمن ضيا ليکلي وو:

مينه په تلو راتلو زياتېږي

کله رازه کله به څه درځم مينه

تېره ورځ زړه ته رانږدې دوست د لوگر پیاوړې او فرهنگپال والي بناغلي محمدحليم فدایي او ورسره مل پلاوي د لوگر د ولايتي شورارئيس او اعضاوي ننگرهار همېشه بهار ته تشریف راوړی و. لومړی ورځ د ننگرهار د شريفو ولسونو په نماينده گۍ مور ورته غرمۍ تياره کړې وه. د شپې د ننگرهار د والي له خوا ورته مېلمستيا برابره شوې وه. په دوهمه ورځ مويه خاص کونړ تنر کلي کې د پياوړي ليکوال اوسياستوال او فرهنگپال مشر بناغلي شامحمود مياخېل د فرهنگي او ټولنيز مرکز څخه پداسې حال کې ليدنه وکړه چې د کونړ والي او ورسره مل پلاوي ولايتي شورا رئيس او اعضاو هم شتون درلود. واقعاً مياخېل صاحب په زړه پورې ستر نوښت د فرهنگي او ټولنيز مرکز په برخه کې کړې. سهارنۍ سوچه کليوالي ناشته راته جناب مياخېل صاحب په ډېره مينه تياره کړې وه چې مننه ترې کوو. غرمۍ مو د کونړ د محترم والي صاحب او ولايتي شورا سره وه.

د سفر هدف:

د لوگر، ننگرهار، کونړ ولسونو ترمنځ همغږي د ورونيو ولسونو ترمنځ د ښو اړيکو د رامنځ ته کولو په موخه وور مور د بناغلي فدایي صاحب دان وښت ستايو او مننه ترې کوو. له نورو واليانو، ځوانانو، مدني ټولنو هيله لرو چې په هېواد دننه سفرونه وکړي ترڅو د نورو قومونو له فرهنگ او دودونو سره اشنا شي او همدارنگه د سولې ښه سفيران واوسېږو. په پای کې د کونړ د شريفو ولسونو، د کونړ د والي صاحب او

پیاوړې مشر شاه محمود میاخېل څخه بیا هم مننه چې د کونړ عنعنوي ډالۍ یې مېلمنو ته د اعزاز په شکل ورکړې. د مینې مو پورې یو.

د میرزا ماما (ډاکټر کبیر ستوری) په یاد:

ډاکټر کبیر ستوری

زه نه غواړم چې د ډاکټر کبیر ستوري د ژوند په علمي او سیاسي اړخونو وغږېږم، ځکه چې گڼو دوستانو د هغه کتابونه، مقالې او شعرونه لوستي دي او د ویلو لپاره به ډېر څه ولري. زه غواړم چې په دې وره مقاله کې د ډاکټر کبیر ستوري سره زما د شخصي اړیکو، تړاو او لیدنو کتنو په اړه څه ولیکم.

وړوکی وم، هغه وخت په کلونو نه پوهېدم، خو دا مې یاد دي د کابل په واصل آباد سیمه کې د عمرخان په ابتدايه ښوونځي کې چې اوس د عمرخان لېسه ده، د دویم صنف زده کوونکی وم، ډاکټر کبیر ستوری چې مور ورته میرزا ماما وایه، جرمني ته د لوړو زده کړو لپاره روان و. نو؛ زما پلار خدای بخښلي سیدمحمود حسرت چې په هغه وخت کې یې د کورنیو

چارو په وزارت کې کار کاوه، مور یې د ځان سره واخیستلو او کابل هوایي ډگر ته یې یووړو چې د ډاکټر کبیر ستوري سره چې تازه د رحمان بابا لېسې د دولسم صنف نه فارغ شوی و، خدای په امانی وکړو. د کابل هوایي ډگر ته ورغلو او دا زما لومړی ځل و چې هوایي ډگر ته لاړم. د کابل هوایي ډگر په رستورانټ کې چې د میدان د ودانۍ د بام په سر و، مور به چای وڅښه. د چای څښلو نه وروسته مو کبیر ماما سره خدای په امانی وکړه او دی د الوتکې په لور وخوځېد. ښه مې یاد شي چې مور ورته د کابل د هوایي ډگر د ودانۍ په بام ولاړ وو او ده د الوتکې له دننه تر هغو لاسونه خوځول چې الوتکه والوته.

دا ۱۹۶۴م کال و چې ډاکټر کبیر ستوری د لوړو تحصیلاتو لپاره پخوانی غربي المان ته لاړ. په هغه وخت کې زه د ده په سیاسي افکارو، په مکتب کې د زده کړې په کچه او یا نورو راشه درشه باندې نه پوهېدم ځکه وړوکی وم او د ده د شخصیت، پوهې او سیاسي افکارو اندازه مې نه شوه لگولی. زما مینه د ده سره یوازې د ماماو لۍ په بنیاد وه او په مور مې ډېر گران و. ډاکټر کبیر ستوری او زما بل ماما محمد نعیم چې دواړه د رحمن بابا په لېسه کې شاگردان وو او هلته په لیلیه کې اوسېدل نو؛ اکثره به د پنجشنبې په ورځ زموږ کور ته راتلل، ځکه چې هغه وخت د لیلیې د شاگردانو او محصلینو لپاره په کابل کې دا یوه لویه تفریح وه، چې د جمعي شپه یا ورځ د خپلو خپلوانو او دوستانو کورونو ته ورشي. د پوهنتون د دورې په وخت کې ما هم د دې تفریح خوند لیدلی دی.

زما خدای بخښلی پلار ډېر اجتماعي او سخي سړی و، نو د جمعې په ورځ به زموږ نور خپلوان هم چې په مختلفو مکتبونو کې یې درس وایه، زموږ کورته راتلل او په اصطلاح ښه مېله به گرمه وه. په هغه وخت کې چې د جامو وینځلو ماشینونه نه وو، نو زما مور به همېشه د دې خپلوانو جامې هم وینځلې او پلار به مې زیاترو ته یو څه جمعه گي یعنی د جمعې د ورځې د خرچې په نامه لس شل افغانۍ هم ورکولې. خو زما د ماماگانو کورنۍ چې په سیمه کې یوڅه اندازه متموله کورنۍ وه، کله به چې دوی دواړه کابل ته راتلل نو نیا به مې ورته د خرچې پیسې ورکولې، دوی به دغه پیسې زما له مور سره ایښودې او د جمعې په ورځ به یې ترې د یوې اونۍ د خرچ لپاره یوه اندازه بېرته اخیستې. د دې پیسو سر بېره کبیر ماما یوه بله پټه پانگه هم لرله، او هغه دا چې زما نیا به زما مور ته یوڅه پیسې پټې ورکولې او ویل به یې چې کبیر بد مصرفه دی نو که پیسو ته یې ضرورت شو، دا پیسې به له نعیم نه پټې ورکوې چې هغه خفه نه شي. د کبیر ماما بد مصرفي همدا وه چې ده به پیسې په خپلو دوستانو او انډیوالانو مصرفولې او د پیسو د جمع کولو او زیاتو پیسو د راټولولو شوقی نه و او د عمر تر اخره پورې یې همدا حال و. په هغه وخت کې به د خارج نه محصلینو خپلو کورونو ته یو څه پیسې لېږلې خوده به د جرمني نه کابل ته د راتگ ټکت هم له کوره غوښته. زما پلار په اوسنیتوب سر بېره، د خاص کونړ په ابتدایه ښوونځي کې د ډاکتر کبیر ستوري استاد هم و. دا

غوره ليکنې

چې ډاکټر ستوری د مکتب په دوره کې همېشه اول نمره و نو په پلار مې ډېر زیات گران و.

پخوا چې تلیفونونه عام نه و نو د یو بل سره رابطه چندان نه وه او شوک به چې خارج ته لاړ نو میاشتي او کلونه به یې نیول چې دی د کور او کور د ده له حاله خبر شي.

ليکوال د ډاکټر کبير ستوري سره

ډاکټر کبير ستوری چې په اول ځل د غربي المان نه په رخصتۍ افغانستان

ته راغی، نو زما د پلار وظيفه په مزار شريف کې وه، موږ ورسره هلته وو، نو دی مې ونه ليد. دويم ځل دی په ۱۳۵۰ هجري شمسي کال کې کونړ ته راغی، نو زه د خاص کونړ په لېسه کې د نهم ټولگي زده کوونکي وم يعنې تقريباً پس له اته کلونو مې ولید. دا چې زمور د خپلوانو او ترورزو تعداد زیات و، ده به هر خوريې ته ويل چې که ډېرې ته د ورځې لس ځلي هم راځی، ماته به ځانونه رامعرفي کوی، چې نومونه مو ياد کړم او له ياده مې ونه وځی.

په دې وخت کې ډاکټر ستوري په خپله ماسټري کار کاوه او د ذهني کچې د معلومولو لپاره يې د ريسرچ سوالونه جوړ کړي وو. دا يې د خاص

کونړ او عمراخان په لېسو کې په شادگردانو و ازمويل. په خصوصي توگه يې په خپلو خپلوانو هم تجربه کړل او ما ته يې وويل چې خوربه! ستا ذهن ډېر ښه دی او دا چې زه هم په مکتب کې اول نمره وم نو راته يې وويل چې ته به هرو مرو خارج ته ځي، نو د اوس نه ورته ځان تيار کړه. په دې وخت کې ده د پښتو او د پښتنو د حقونو خبرې هم کولې، خو زموږ پرې چندان سر نه خلاصېده نو يوه ورځ ورته ما وويل چې ماما په کونړ کې دا ستا خبرې څه په درد خوري ځکه دلته خو نور قومونه نشته او ټول په پښتو خبرې کوي. ده راته وويل چې دا سمه ده چېرته چې نور قومونه نشته نو زموږ د نورو قومونو سره څه حساسيت هم نشته خو په خارج کې د نورو قومونو کسان ځانونه افغانان معرفي کوي او پښتنو ته کوچيان او د بدوي کسانو خطاب کوي چې دوی د افغانستان او پښتونخوا په سيمه کې تگ او راتگ کوي او د افغانستان دايمي استوگن نه دي. خو د دې خلاف بيا په کابل د افغان نوم يوازي د پښتنو گني او پښتنو ته د افغان غول خطاب کوي او ځانونو ته افغانان نه وايي. داسې دوه گونې چلند سپری مجبوروي چې د پښتنو د هويت او حقوقو لپاره مبارزه وکړي.

په دغه وخت کې ډاکتر کبير ستوري او يو شمېر نورو ملگرو لکه قدوس تندر، د المان په دويچي ويلي راډيو کې د پښتو ژبي پروگرام نوی پيل کړی و او موږ ته يې ويل چې تاسي بايد هره اونۍ د ټولو دوستانو او خپلوانو له خوا دوه سوه لیکونه راولېږئ، چې ووايي دوی د پښتو پروگرام اوري او خوښ يې دی. دا لیکونه به موږ ليکل او د پوستې له

غوره لیکنې

لارې به مو دویچې ویلي راډیو ته لېږل. د هماغه وخت د کوبسبنونو او د ډاکټر کبیر او د ده د ملگرو د هلو ځلو له امله د دویچې ویلي په راډیو کې د پښتو پروگرام اوس هم شته دی.

څنگه چې مخکې مې یادونه وکړه، هغه وخت کې تېلفونونه نه وو او د لیکونو د وړو راوړو چاره ستونزمنه وه، نو کله به چې میاشتي، میاشتي وروسته د کبیر ماما کوم لیک راوړسېد، نو زما خدای بخښلې نیا به هغه لیک د بالښت لاندې ایښی و او چې موږ به یې لیدو ته ورغلو، زر به یې راواخیست او ویل به یې ماته د کبیر خط ووايه، چې تسل مې پرې وشي. دا لیک به یې په بېلابېلو خلکو دومره ډېر ولوسته چې اخر به د لیک کاغذ وشړېده او په همدې به یې د کبیر د لیدو تنده ماتوله.

کله چې ډاکټر کبیر د دویچې ویلي په راډیو کې کار پیل کړ او د پښتو خبرونه به یې ویل نو دا زما د نیا لپاره یوه لویه سرگرمي وه. راډیو به یې د کټ سرته پرته وه او هره ورځ به یې د دویچې ویلي خبرونه اورېدل. که څه هم زما نیا ډېره پوهه او مدبره ښځه وه، خو د هغه وخت د افغانو ښځو فکري پراختیا ته پام سره، فکر نه کوم چې د خبرونو نه یې چندان خوند اخیست خو هدف یې یوازې دا و چې د خپل زوی غږ واوري.

په وروستیو وختونو کې چې ټیپ ریکارډر (ټیپونه) راووتل، نو بیا به ډاکټر کبیر خپلې خبرې ثبتولې او د لیک په ځای به یې د ټیپ کیستونه خپلې مور او کورنۍ ته رالېږل. نیا به مې بیا هم ټیپ ریکارډر د کټ سر

غوره لیکنې

ته پروت او د شپي د ویدو کېدو نه د مخه به یې ویلي چې د کبیری کیست ورواچوئ چې زه ویده شم.

ډاکتر ستوری بیا المان ته لاړو او څلور کاله وروسته چې زه د دولسم صنف نه فارغ شوی وم، بیا افغانستان ته راغی. دی به معمولاً څلور کاله پس د اوړي په موسم کې افغانستان ته راته. په دې وخت کې زه یوڅه په سیاسي مسایلو پوه شوی وم او د سیاسي بحثونو لړ مې پیلې شو، که دا مبالغه ونه کړم نو په خوریونو کې زه ورته ډېر گران وم او فکر کوم چې دا به د ده سره زما د فکري تړاو او په سیاسي مسایلو د بحث له امله وو. مور کله هم په مادي مسایلو بحث نه کاوه اما نورو خپلوانو به په مادي مسایلو ډېر بحث کاوه چې خومره دې معاش دی او څه کوې او داسې نور. د ده به دا خبرې چندان نه خوشېدې. په کابل کې یوه ورځ په شهرنو کې پښتو ټولنې ته د تگ په تکل روان و، ده له یو چا نه په پښتو د پښتو ټولنې د پټې پوښتنه وکړه، خو هغه کس ورته په درې ځواب ورکړ. ده ورته وویل چې زه په دري نه پوهېرم که دا راته په پښتو ووايي نو ښه به وي. هغه نفر په تکلیف پښتو وویل او چې حرکت مو وکړ نو راته یې وویل چې خوریه ښه په تکلیف خو مې په دې بیچاره پښتو وویل. زما په اند دا د هر چا حق دی چې خپلې ژبې ته په خپله کار وکړي او نور څوک په دې متهم نه کړي چې ولې خپلې ژبې ته کار کوي. متاسفانه زموږ اکثره پښتانه نور د خپلو نیمگړتیاو لپاره ملامتوي او په خپله هیڅ نه کوي نو دا سم کار نه دی.

ډاکټر کبير بېرته المان ته لاړو او د وطن حالات سره بدل شول. په ۱۳۵۷ هجري شمسی کال کې په کابل کې د ثور کودتا وشوه، دننه او بهر د خلکو ترمنځ د اړيکو ساتلو چينلونه له منځه لاړل، تماسونه پرې شول، د مرگ او ژوند خبره شوه او په دې لړ کې مور مهاجر شولو، زيات وخت مو په غرونو کې تېر کړ او بيا پاکستان ته مهاجر شولو. (د هجرت او مهاجرت قصي زما په کتاب د واقعيتونو په بهير کې لوستلي شئ). يو وخت مو سره تماس ونيوه ځکه دی هم د خپلې کورنۍ سره بې رابطې شوی و. زما بل ماما محمد نعيم هم مهاجر شوی و او د کبير ماما کورنۍ او مشر ورور عبدالجلیل ملنگ لا هم په افغانستان کې وو. دی مو وهڅاوه چې پېښور ته راشي او هم به د ده کورنۍ پېښور ته راشي او د يوبل سره به وگورو. هماغه وو، چې په ۱۹۸۲م کال کې پېښور ته راغی. په پېښور کې د پښتنو د ځينې مشرانو سره د ليدو نه وروسته لا يوه اونۍ نه وه تېره چې د پاکستان د حکومت له خوا ونيول شو. په هغه وخت کې جنرال ضياالحق د پاکستان نظامي واکمن و، د جهادي ډلو طرفداري يې کوله. هغه په پاکستان کې او هم د افغانانو په منځ کې د ملي ډلو او کسانو د رشد سخت مخالف و. په دغه وخت کې ما په پېښور کې د يو امريکايي پروفيسر سره د انټروپولوژي ريسرچ کاوه.

ډاکټر کبير تقريباً اتلس مياشتې د پېښور په سنټرل جيل کې بندى و او حتی د خپلې کورنۍ سره يې هم لیده کاته نه کېدل. د ده سره به مور هغه وخت لیده چې دی به يې هره اونۍ اتکړي په لاس د کچرو مجسټريټ

(قاضي) ته راوست، او مور به د لرې نه لیده او که کله به چې د سپاهیانو مزاج ښه وه او د چایو په نامه به مویو خو روپۍ ورکړې نو د دې لاره به یې برابروله چې یو څو خبرې ورسره وکړو. د ده گناه دا وه چې ولې یې د پښتنو د مشرانو سره لیدنه کتنه کوله. د پېښور په سنټرل جېل او بالخاصه په لومړیو شپو او ورځو کې چې مور ته د ده د بندي کېدو د ځای درک نه و معلوم، د پېښور په بالاحصار کې شکنجه شوی و او په تورو خونو کې کوټه قلفي و. په پېښور کې د جرمني قونسل به هره اونۍ سنټرل جیل ته د ډاکټر کبیر لیدو ته ورتلو، ځکه دی د المان غږ راډیو کارکوونکی و او مور ته به یې اطمینان راکوه چې نن دی که سبا، دی به خلاصېږي. په دې نن سبا کې اتلس میاشتې ووتلې.

کله چې د پاکستان حکومت د جرمني په منځگړیتوب تصمیم ونيوه چې ډاکټر کبیر راخلاص کړي؛ نو مور ته یې احوال راولېږه چې د ده پاسپورټ راوړئ چې دی مور له پاکستان نه وکارو او جرمني ته یې لېږو. ما د ده پاسپورټ چې موده یې تېره شوې وه، واخیست او اسلام آباد ته مې د جرمني سفارت ته یوړ چې موده یې تمدید کړي. د جرمني سفارت ډېر ښه وضعیت وکړ او ډېر ژر یې پاسپورټ تمدید کړ. دا ۱۹۸۴ م کال و، دی یې له زندانه خوشې کړ، خو کور ته د تلو اجازه یې ور نه کړه او کورنۍ یې ورسره د لرې شېبې لپاره د پېښور په یوه هوټل کې ولیدل، زما بل ماما محمد نعیم او زه ورسره اسلام آباد ته لاړو او په هوایي میدان کې مو ورسره خدای په امانې وکړه. د حالاتو د خرابېدو له امله بیا زمور رابطه

غوره لیکنې

سره منظمه نه وه او یوازې کله کله به مو د ده کوم لیک تر لاسه کړ. ما ته یې وویل چې جرمني ته راشه او که جرمني دې خوښ نه و نو بېرته تللی شې او ژبه به خویاده کړې خو موږ هم د جهاد او د افغانستان د آزادۍ په ولولو کې غرق وو؛ نو جرمني ته مې د تگ زړه ښه نه کړ او پلار مې هم راته اجازه نه راکوله.

په ۱۹۸۷م کال کې چې ما د امریکا غږ راډیو لپاره د محلي خبریال په توګه کار کاوه او هم د بلجیم د کمېټې مرستېال وم، په یوه رسمي سفر امریکا ته لاړم او د امریکې نه د راتګ په وخت کې بلجیم ته د دوه اونیو لپاره لاړم. ما د کبیر ماما سره اړیکه ونیوله چې که بلجیم ته راشي نو ښه به وي ځکه په هغه وخت د اروپا ټولنه نه وه جوړه شوي او د وېزې مشکل و. کبیر ماما د بلجیم د لیژنار ته زما د لیدو لپاره راغی او نیت مو و چې هالینډ ته لاړ شو. خو دا چې د ده سره نقشه نه وه نو څو ساعته مو د لیژن په ښار کې سرگردانه تېر کړل چې بالاخره د شپې یوه بجه شوه نو راته وې ویل چې، ما به بېرته زما د کوربه کره کښته کړې، دی به بله اونۍ راشي، بیا به هالینډ ته لاړ شو. هغه وخت لوګزامبورګ، هالینډ او بلجیم د بنیلاکس په نامه یوه ګډه ویزه درلوده. کبیر ماما یوه اونۍ وروسته بیا بلجیم ته راغی او د هغه ځای نه د هالینډ روترډام ته لاړو. په لاره مو ښې قصې وکړې او شپه مو سره یوځای تېره کړه. په سبا دی بېرته جرمني ته لاړو او زه د پېښور په طرف و خوځېدم. یوه خبره چې ما ورته وکړه هغه دا وه چې پېښور د ځوانانو لپاره او د ده د اولادونو د زده کړې لپاره برابر

غوره ليکنې

چاپيريال نه لري او که خپله کورنۍ جرمني ته راوړې نو ښه به وي. ده راته وويل چې زه به پيسي درلېږم او څوک چې سبق وايي مرسته ورسره کوه خو که دوی دلته راوړ نو دوی بيا د وطن او خپلو خلکو په درد نه خوري.

په هر حال دی له خپلې کورنۍ نه ليرې پاتې شو ځکه پېښور ته راتللی نه شو او افغانستان کې جنگ روان و. په ۱۹۹۰ م کال زه امريکا ته لاړم او په ۱۹۹۲ م کال کې جرمني ته د ده د ليدو لپاره لاړم. يوه اونۍ مو سره يوځای تېره کړه، دوپچي ويلي راډيو مو وليده او د کولن پوهنتون مو چې ده په کې هلته خپله دوکتورا اخيستي وه، وليده. د ده ژوند ساده و او د ده کوټه د ډېرو افغانانو، پښتنو او خپلوانو لپاره دېره وه. ډېر بحثونه مو د وطن د حالاتو په اړه وکړل او ترې د تگ په وخت کې مې ورته بيا تکرار کړه چې د افغانستان حالات معلوم نه دي نو ښه به دا وي چې خپله کورنۍ جرمني ته راوړې. ده راته ښه وکړه او له هغې نه وروسته يې لومړی خپله مېرمن او دوه زامن نسيم ستوری او ايمل ستوری جرمني ته بوتلل.

په ۱۹۹۶ م کال کې چې کله د سوات افضل خان لالا، د بېنظير بهتو په کابينه کې د شمالي علاقه جاتو وزير و، ډاکتر کبير ستوری يې رسمي مېلمه کړ او پس له دولس کلونو يوځل بيا پاکستان ته راغی. په دغه وخت کې زه هم له امريکا نه پاکستان ته د خپلې کورنۍ د ليدو لپاره راغلی وم. د اسلام آباد هوايي ډگر کې ورته خان لالا په خپله هرکلي ووايه او بيا د خان لالا کور ته لاړو. شپه مو هلته وکړه او د هغه ځای نه د خان لالا سره

سوات لارو. د سوات نه وروسته چارسدې ته راغلو او د ولي خان سره مو وليدل. همدا شان مو په اکوړه ختيک کې د اجمل ختيک سره وليدل. يوه مياشت يې په پاکستان کې تېره کړه او بيا بېرته جرمني ته لاړ. په دې وخت کې طالبانو کابل نيولی و او سياسي بحثونه ډېر گرم وو. ولي خان وويل چې پاکستان خو د طالبانو حمايت کوي خو په حقيقت طالبان د پاکستان لپاره ډېر خطرناک دي ځکه د طالبانو ځاله خو په پاکستان کې ده او دلته شل زره مدرسې دي.

آخر ځل زما په خيال چې په ۲۰۰۵م کال په مني کې ما کبير ماما وليده چې زه جرمني د مونشن ښار سره نږدې د اوبر امرگاو په سيمه کې د ناټو تعليمي مرکز کې د لکچر لپاره تللی وم او يو دوه شپې مې د ده سره هم په ويسلنگ ښارگوټي کې وکړي. په همدې پېره راته د ده کورنۍ وويل چې کبير ماما ستا خبره مني او که تشويق يې کړې چې د زړه عمليات وکړي نو ښه به وي. ما چې ورته دا خبره ياده کړه نو ده راته عملي دلايل وويل چې د زړه عمليات زما لپاره فايده نه لري او د زړه عمليات يې ونه کړ. په همدې وخت کې يوه شپه نا وخته چې تقريباً يوولس بجې به وي نو راته يې وويل چې خوریه څه بهر به ووځو او قدم به ووهو او ازاده هوا به تنفس کړو. د ويسلنگ په ښار کې مو قدم واهه چې يو ترافيکي څراغ ته ورسېدو او انتظار مو کاوه چې څراغ شين شي او موږ د سرک نه پورې وځو، په دغه وخت کې ده راته وويل چې خوریه! زما تقريباً څلوېښت کاله وشول چې زه په جرمني کې اوسېرم، دلته مې لسانس، ماسټري او

دوکتورا واخیستله او د دې خلکو په ژوند، کلتور او ژبه هم ښه پوهېږم خو ما ته داسې ښکاري لکه چې ما دلته څلورېنست ورځې تېرې کړې وي او هیڅ مې زړه دلته نه دی نښتی. بله خبره یې راته دا وکړه چې ده یو وخت فکر کاوه چې افغانستان ته به ځي، ښه کتابونه به لیکي او په اکاډمیک ډگر کې به ډېر کار کوي خو زیاته یې کړه چې زموږ د پښتنو ژوند داسې کارونو ته چمتو نه دی ځکه اکاډمیک کارونه ځانته فکر او ژوند غواړي او موږ هیڅ وخت ځانته کېږو نه، نو اوس هره ورځ په دوېچي ویلي راډیو کې د خپل رسمي کار نه دوه درې ساعته زیات پاتې کېږم او یوڅه لیکم. که وایه کتابونه هم وي باید چاپ یې کړم او اوس وخت کې لوی لوی کتابونه هسې هم څوک نه لولي. ده وویل چې د شعرونو ویلو نه زما مطلب دا دی چې دا د پښتو شعرونه هنرمندان ریکارډ کړي او د پښتنو په کورونو کې یې خلک واورې. بله مهمه خبره یې راته دا وکړه چې ده زما یادښتونه لیدلي وو نو راته یې وویل چې خوریه دې پسي مه گرځه چې ښه تحقیق او ریسرچ وکړې او بیا کتاب چاپ کړې نو ښه به دا وي چې خپل یادښتونه منظم کړې او چاپ یې کړې. په دی وخت کې ما د کورنیو چارو د وزارت د معینیت نه استعفا ورکړې وه او زیات شخصي یادښتونه راسره وو نو ما هم ورته لستونې راوغښتل چې، خپل یادښتونه چاپ کړم او دا دی اوس زما اته کتابونه چاپ شوي او درې نور چاپ ته تیار دي خو یوازې یو کتاب چې د بېړنۍ لویې جرگې په اړه و، هغه کبیر ماما ولید او نور یې ونه لیدل. کاش چې دی ژوندی وای او زما

غوره لیکنې

دا نورې لیکنې یې هم لیدلې وای ځکه دی د علمي کارونو په ارزښت پوهېده او همېشه به یې زه تشویقوله؛ خو ژوند همېشه نیمگړی دی او د انسان امېدونه نه پوره کېږي، الله تعالی دې هغه وبخښي او جنت فردوس دې یې نصیب شي. انا لله وانا لله راجعون.

پورتنۍ مقاله روحي وپېانې، تاند وپېانې او پڙواک خبري اژانس هم خپره کړه

<http://www.taand.com/archives/٦٧١٦٨>

<http://www.rohi.af/fullstory.php?id=٤٤٧٤٨>

<http://goo.gl/Dal\MB>

د ننگرهار پوهنتون د رئیس ببرک میاخیل سره لیدنه:

۱۰ اپریل ۲۰۱۶م کال، ننگرهار پوهنتون، جلال آباد

نن مو د ننگرهار پوهنتون رئیس پوهندوی ببرک میاخیل سره، د دغه پوهنتون د محصلینو د چارو مرستیال استاد نعیم سروري او اداري مرستیال صاحب سره ډېر ښه او تفصلي مجلس درلوده چې څنگه سره د Peace Education په اړوند همکاري وکړو ترڅو دا مضمون د پوهنتون د نصاب جز وگرځي او په عملي توګه محصلین پکې برخه واخلي. د ننگرهار پوهنتون مشرتابه په دې اړه پوره لېوالتیا وښودله او ژمنه یې وکړه چې دا پروګرام به په لومړي سر کې په پنځو پوهنځیو کې تطبیقوي. زه شخصاً د ننگرهار پوهنتون د نوي مشرتابه نه مننه کوم چې د ننگرهار پوهنتون په

غوره لیکنې

چاپیریال کې یې فزیکي بیارغاونه، تدریسي او تشکیلاتي چارو کې پوره مثبت تغیر د پخوا په پرتله راوستلی دی.

دوی ته دې الله تعالی نور هم توفیق ورکړي چې خپل ولس او خلکو ته خدمت وکړي او د پوهنتون چارې سمې کړي. د یو هېواد د پرمختګ لپاره اساسي بنسټ سم تعلیمي نظام دی. پوهنتونو کې د معیاري او د موجوده حالاتو سره مناسب زده کړې خورا مهمې دي. د ما سره زما د دفتر همکاران حمیدالله ناطق صاحب او رفیع الله ستانکزی صاحب هم ملګري وو.

په پارلمان کې د کونړ د وکیل حاجي سخي مشوانې عمل غندل:

۱۳ اپریل کال ۲۰۱۶م، کابل

نن د کونړ وکیل حاجي سخي مشوانې د انکشاف د هات وزیر، انجینر نصیر دراني له خوا په دې متهم کړ چې گوندې ده د یوې پروژې نه شل سلنه کمېشن غوښتلي دي. کله چې د انکشاف د هات وزیر د استجواب له پارلمان ته راځي نو حاجي ظاهر د ننگرهار ولایت استازی چې لومړی مرستیال دی، ریاست د ولسي جرگې کوي او عرفان الله عرفان دویم منشي د حاجي سخي خبرې قطع کوي نو دی راپاڅېږي او عرفان الله عرفان د گروېوان نه نیسي. هغه ورته وایي چې ته پوه شه او وزیر دې نو منډه اخلي او د وزیر میز ته ورځي او په هغه باندې گوزار کوي. زه لومړنی کونړی وم چې د حاجي سخي دا عمل مې په کلکه وغانده او په فیسبوک کې مې ولیکل:

نن زه د یو کونړي په توگه د یو کونړي وکیل عمل په پارلمان کې چې په یو وزیر گوزار کوي، په کله غندم. پارلمان د دلیل او منطق ځای دی نه د جنگ میدان.

زما دا لیکنه د ډېرو کونړو له خوا تایید شوه نو بیا ما بله لیکنه په همدې ورځ وکړه:

لنډغر په حکومت او پارلمان کې؟

که تاسې د حکومت او پارلمان هغو غړو ته چې لنډغري کوي لږ متوجه شئ، گورئ چې دوی هغه کسان دي چې په مختلفو مافيایي کړيو کې لاس لري، په غلا، رشوت او چپاولونو يې صرفه نه ده کړې، دوی کوشش کړې چې د خپلو سيمو مخور او تعليميافته طبقه وځپي او بيا د خپل قوم او ډلې د حقوفو په شعارونو نور هم ځانونه چاق کړي. دوی نه د ځان په ابرو دي او نه د وطن. زما افسوس هغه تعليميافته کسانو ته دې چې دوی لا اوس هم د لنډغرو حمايت اوصفت کوي. زما په اند اوس د لنډغرو سيزن دی او ښه خريدار لري. د حکومت مشرتابه هم د لنډغرو په ملا تړلو فخر کوي. (د دې نه يوه ورځ د مخه جنرال دوستم په ارگ د جمهور رئيس اشرف غني ملا په دستمال وتړله او ويې ويل چې موږ ازبکان ستا حمايت کوو. دا ښه کار دی چې ازبکان د جمهور رئيس حمايت وکړي خو دوستم د لومړي مرستېال په توگه بايد د حکومت ملاتړ وکړي خو داعمل د تلوېزيون په څپو خپور شو چې ډېر نمايشي او بې خونده و او هسې تصنعي بڼه يې درلوده)

يوه قصه مې راپه ياد شوله:

کله چې ما د کورنيو چارو په وزارت کې کار کاوه، د شينډند يو لنډغر(قوماندان امان الله د زيرکوه) چې اوس خدای بخښلی دی، يوه ورځ مو وزارت ته راوغوښته او (د هرات د والي اسمعيل خان سره مو په ميز کېښناوه) او ما فکر کاوه چې دی به په ټولو حالاتو پوهېږي، د ښه او بد فرق به کولی شي او موږ به ورسره مرسته وکړو چې د هرات په محلي

غوره ليکنې

حکومت کې برخه ولري او د منطق او دليل له لارې به د خپلو خلکو حقوق ترلاسه کړي. خو ده همدا يوه خبره کوله چې زه د پښتنو حقوق غواړم او رياستونه نه غواړم. نو ما ورته وويل چې په شعارونو او يوازې جنگ حقوق نه غوښتل کېږي ترڅو ته کومه معقوله طرحه ونه لري. بل تا ته چا دا حق درکړې چې تاسې د يو لوی قوم استازيتوب په خپله سيمه کې وکړئ.

بريالي عمرزي صاحب راته وليکل:

جناب مياخېل صاحب زما سلامونه او نېکې هيلې ومنه. ستاسو د دې ليکنې څخه داسې جوتېږي چې په خپلو پرونيو څرگندونو پښېهان ياست ولې په دري ژبه کې يو متل چې وايي ماهی را که هر وقت از آب بگيري تازه است.

ما ورته وليکل چې:

پېښمانه نه يم خو د هغوی دی هم پوښتنه وشي ځکه د فراه وکیل څه ونه کړل همداسې په مزار کې د عطا او دوستم ډلو د مظاهرو له امله خلک زخميان او مړه شول. زما خبره دا ده چې که جدي او مناسب برخوردونه ونه شي ستونزې نورې هم زياتېږي. په فیسبوک کې مې بله ليکنه په سبا وکړه:
يوه بله خبره!

پرون خو ما د کونړ د وکیل دا عمل په داخل د پارلمان کې وغندلو. ایا دا خبره به څوک سپینه کړي هغه وکیلانو چې له پارلمان بهر یې پولیس وهلي او خلک یې زخمیان کړي، چا ترې پوښتنه کړې او که نه؟

یو مشر سپین ږیری مریض و او د مرگ انتظار یې کاوه، نو زوی ورته ویلي و چې پلاره! زموږ د چرگو هگی چا پتې کړي دي. پلار یې ورته ویلي و چې د هگیو د ورکېدو پوښتنه وکړئ. زوی ویلي و چې اوس به د هگیو په سر د چا سره څه جنگ او جنجال کوو پرېږده غور به پري نه بنورو. څو ورځې وروسته یې زوی ورته ویلي وو چې ولا زموږ چرگې هم چا پتې کړي دي. پلار یې ورته ویلي و چې د هگیو پوښتنه وکړئ. زوی ورته ویلي وو چې موږ د چرگو خبره کوو او ته وایې د هگیو پوښتنه وکړئ. زوی یې بیا د چرگو پوښتنه نه وه کړه نو څو ورځې وروسته یې غوا چا پته کړه نو بیا یې پلار خبر شو او زوی ته یې وویل چې د هگیو پوښتنه وکړئ. زوی یې فکر وکړ چې د پلار یې اعصاب خراب شوي دي ځکه چې موږ ورته وایو چې غوا ورکه شوې او دی وایې چې د هگیو پوښتنه وکړئ. پلار یې ورته وویل زویه! زما اعصاب خراب شوي نه دي خو که د هگیو پوښتنه مو کړې وای نو ستاسې چرگان او غوا به چا نه پتولای. غل هم فکر کړی چې ته شوده او بوده سړی یې او د څه شي پوښتنه نه شي کولی نو غوا یې هم درنه یوره. که حکومت په اوله کې د هغو وکیلانو، زورمندانو او قانون ماتونکو سره لږ په جرأت برخورد کړی وای نو هیچا به په پارلمان کې دننه او نه د پارلمان نه بهر د خلکو توهین،

غوره ليکنې

قتل، غارت، لوټ او داسې نور جرايم کړي وای. دا سلسله په پخواني حکومت کې او هم په اوسني حکومت کې دوام لري، بېلگي يې ډېري زياتي دي.

سلطان محمد الياس سلطانزی راته وليکل:

مياخېل صاحب خفه کېره مه دا وزيران هم د سپري زامن نه دي تاته بهتر معلومات شته دی دا چې په تېرو وختو کې تا هم په اوچتو چوکيو کار کړی دی ته او خدای تا په خپل وخت کې د معين او د مشاور په صفت کار کړی دی.؟ تا د خپل ولايت کنړ ته او بيا خاص کنړ ځوانانو ته د وظيفی د پيدا کولو کوم اقدام کړی؟ نه هيڅ د مشوانې طرفداري نه کوم هغه څه چې کړي نښه يې کړی زموږ استازی دی زموږ په رايو دې مقام ته رسيدلی دی دا کار ما او تا کړی چې موږ رايه نه وی ورکړې ولې به نن داسې بده پېښه رامنځته کيده. نن چېرې ځوان گورې له ما نه نيولې تر نورو ځوانانو پورې هر وزارت ته چې ورشو د وظيفې عريضه مو په لاس کې وي او وکیل صاحبان مو هم ده غوره نيولي وي، وزير صاحب په چوکۍ ناست او خوښه چلن و کړي ورته ووايې ته خلاص يې نور موږ پوه شه او ستا دا کس زه به يې مقرر کړم خو اخري خبر ته به راشم همدا وزير به درته ووايې سبا دومره بجی راشه چېورشی بيا به سکرتر صاحب به ووايې که پنحه زره دالر ورکولی شی نوښه او که نه يې شی ورکولی لار دې وهه همدا وکیلان د وزيرانو په مذهب پوهېږي..

ما ورته په ځواب کې وليکل:

سلطانزى صاحب! اول خو زه په انتقاد خفه کېږم نه. که معقول و او زما نيمگړتيا په نخبه شي نو خوشاليرم او خپل ځان به اصلاح کړم. دا زما د ژوند تگ لاره ده. راغلو ستاسو خبرې ته که په زرهاو نه وى نو په سل گونو کسان ما مقرر کړى او روزلي دي. دويمه خبره دا ده چې قضاوت هغه وخت سرى بڼه کولى شي چې کافي معلومات ولري. ما د وه کال په وزارت کې کار کړى چې يو کال مشاور وم او بل کال معين وم. دا ۱۱ کاله پخوا و هغه وخت دومره کم امکانات و چې لس موټرو د خريد لپاره وزارت بودجه نه درلوده او د پوليسو معاش ۱۸ ډالره و. دوه کاله مور ووهل چې وزارت ته بودجه پيدا کړو. بيا هم د تحکيم ثبات پروگرام مور پيل کړ او يوازې په کونړ کې ما شپږ ولسوالي جوړکړي، دوه کاله مبارزه زمور په حکومت کې دننه او هم بهر روانه وه چې زما د کورنيو چارو وزارت کتاب که ولولئ نو بيا به ان شاالله سم قضاوت وکړئ. زه د افغانستان معين وم او د افغانستان په کچه ارزونه کولى شئ. بل دا چې ما په داسې وزارت کې چې منبع د فساد وه کومه بدنماي کونړو ته نه ده راوړى او نه څوک وييل شي چې ما د چانه رشوت اخيستي دى او يا مې د خيانت د جوال خوله د چا سره نيولې وي. په هر حال زه چې څه کوم هغه زما مسووليت دى او هر څوک چې لږ لږ خپل وطن او خلکو ته کار وکړې بهتره ده، په يو بل به احسان نه کوو.

سلطانزى صاحب بيا وليکل:

میاخېل صاحب زه په تا انتقاد نه کوم فکر کوم چېتاسو په خپل وخت کې چې د یو افغان په حیث ډېر کارونه کړي دي امکان لري زه به پوره معلومات پیدا کړم او ستاسې په حضور کې به یې کيږدم. خبره اصلی زموږ د وکیل صاحب وه هغه ما مخکې ذکر کړې وه هغه چې کوم کار کړی د خپل شخصي غرض لپاره به یې نه وي کړی. کېدای شی د ملت د ستونزو په درد درد من شوی وي او داسې غلط عکسل العمل یې ونه وکړي دا چې زموږ ډېری وکیلان په قانون نه پوهېږي چېپو چاته د قانون له مخی قناعت ورکړي بس د زور نه کار اخلي. په همدې ځای به یې پرېږدو کنه زموږ گناه زموږ ده چې رایه مو ورکړې ده

په هر صورت، راجح ستاسو کارنامو ته رښتیا به ووايو تاسو به په فساد کې لاس نه لری او سوک چېفساد کوي کېدای شي د هغوی مخه تاسو هم نیولي وی. نن چې زه تاسو سره په دی بحث کوم دا هم ستاسو د نیک اقدام نتېجه ده دنن نه دوه لسیزی وړاندې تاسو د خاص کونړ لیسې زموږ ځوانانو پر مخ پرانیسته او د وخت نه د گټې اخیستو نه موږ بیا خپلو ټولگیو ته روان شو. نن چېموږ څه زده کړي ستاسې برکت دی که نه موږ به اوس د جهل او ناپوهی په لمبو کې شپې او ورځې تېرولې. رالنډه به یې کړم تاسو ته زه ډېر احترام لرم زموږ شمله یې دا چېتاسو په خپلې ولسوالۍ کې یو فرهنگي اداره پرانسته ډېر خوښ شوم که د الله ج رضا وه بیا به له نږدی نه وگورو او په ټولو ادارو باندی به بحث وکړو. که ستاسې د لاسه پوره وه ډېرو ادارو کې به تغیر راولو ستاسې په همکارۍ یوه خبره رایاده شوه

غوره لیکنې

کېدای شي ډېر دوستان پری خفه هم شي که دا لیکنه وگوري او یا یې خوک یې تر غوږو ورسوی. ډېر بد به راباندی ووایي. چې دی لیونی ته گوره په خاص کونړ ولسوالی کې ډېر داسې مکاتب شته دی چېتاسې به هم پری خبر یاست چې دوه ۲/ وخته تدریس کوي یو ځای معاش د دولت له بودیجې اخلي او بل معاش د سویدن کمیټې نه اخلي ډېر ځوانان گورو چې درې، څلور او پنځه کاله کېږي چې د پوهنتون نه فارغ شوي او تر دی ساعت پورې بې روزگاره دي که په دې برخه که کوم اقدام تر سره کړی الله ج به ډېر زیات اجر ونه درکړي نور دې په لوی رب العزت سپارم بریالی اوسی په خپلو چارو کې...

ما یې په ځواب کې ولیکل:

مننه! بحث به کوو ځکه هدف مو اصلاح ده او زه بیخي نه خفه کېرم. که ولس زموږ آباد او تعلیم یافته وي نو زه پرې خوشاله کېرم. ما په کراتو ویلي چې څه مې تر وسې پوره وي کوم به یې او دا زما مسوولیت دی او څه طمعه نه لرم کنه ۲۲ کاله دمخه خو ما مزدوري کوله او منصب مې نه درلوده اما دخپلې مزدورۍ نه مې دخاص کونړ مکاتب چلول نه مې ان چې او درلوده او نه بل تجارت خو که هر څوک لږ لږ څه وکړي اخر تری دریاب جوړېږي. د لیدو په هیله

۱۶ اپریل ۲۰۱۶م کال مې په فیسبوک کې ولیکل:

نن مازدیگر مو په هغه جرگه کې برخه واخیستله چې د انکشاف د هات وزیر نصیر درانی صاحب په کور کې چې گڼ شمېر قومي مشرانو،

غوره لیکنې

دولتي چارواکو او مخورو له خوا جوړه شوې وه. د جرگه هدف د چارشنبه په ورځ د وکیل سخي مشواني له خوا په پارلمان کې د نوموړي د احساساتي او عجولانه برخورد په اړه وه او وکیل سخي مشوانې خپله ملامتیا ومنله. دا پېښه کوم پلان شوي پېښه نه وه چې سیاسي، قومي، سمني او یا د پارلمان او حکومت ترمنځ کومه ستونزه وه. درانې صاحب په خپلو خبرو کې وویل چې د کونړ شریفو خلکو د بل هرچا نه دا عمل زیات غندلی او دې د ټولو کونړو د احساساتو نه منندوی دی. مور هم د وکیل مشوانې دا عمل چې په خپله گناه یې اعتراف وکړ وستایه.

که پورته بحث ته متوجه شو نو د سم افهام او تفهیم په پایله کې روغه جوړه وشوه او دا موضوع نوره جنجالي نه شوله. خو بیا هم بعضې کسانو لیکل چې ده ته باید سزا ورکړل شي حال دا چې ولسي جرگه په خپله پریکړه کې وکیل مشوانې د لسو ورځو لپاره د پارلمان نه اخراج کړ.

نو ما بیا ولیکل:

هر عمل جدا جدا محاسبه کېږي. که یو چا پرون بد کار کړی وي او نن ښه کار وکړي نو پرونی عمل ته یې بد او نني عمل ته یې ښه باید ووايو. که داسې ووايو چې پرون دې بد کړي نو ته نور ښه کار مه کوه او ستا د نن ورځې ښه کار هم د غندلو دی ځکه پرون تا بد کړي دي نو دا سمه نه ده او په دې توگه بیا مور نه شو کولای چې په کور او ټولنه کې اصلاحات راولو. د ټولني سره برخورد زموږ باید داسې وي لکه پلار چې د اولاد سره برخورد کوي. که زوی بد کار وکړي نو پلار ورته نصیحت کوي چې

زویه نن دې بد کار وکړ سبادا بد بیا ونه کړې. جزاگانې هم دخفیف او
تأدیې ډول نه پیل کېږي او شدید یا اشد مجازات ته رسېږي.

عجیبه قضاوتونه په فیسبوک کې گورم؟

۱۸ اپریل، ۲۰۱۶م کال کابل

چا چې د چا سره په گیلنه اوبه څښلي دي

د هماغو ملاتړ کوي کور کورانه

سیاست او ملگرتوب

او کاکگې سره گډوډه ده

عقیده هم د ملگرتوب

په تله تلل کېږي

اقتصاد او تجارت هم

په اصولو نه بلکې په ملگرتوب روان دی

او همداسې نور.....

یو خوا هندو سترې خدای نا راضه

او بل خوا هم عجیبه خلک

هندو زور شو مسلمان نه شو

همدی ته وایي د عقیدې

او سیاست کمزوري

همدی ته وایي

د کمونیکیشن خلا
او همدې ته وایي
چې اهداف رانه ورک دي
او ملي خطر نه پیژنو
د سوکړو کو او سبو جنگ و
په منځ کې دل شول
د مرچکو غونډې لعلونه
وطن وسو او ملت غرق شو
مور لا اوس هم په الف زرا
او ب زره کې یو
گاونډیان په کومه خوا روان دی
دنیا په کومه خوا روانه ده
او مور په کومه خوا
په فضل د مولا هرڅه به جوړ شي

د کتاب د ورځې په یاد:

۲۳ اپریل ۲۰۱۶م، کابل

پرون مو د خاص کونړ په ولسوالي کې د شاه محمود مباحیل فرهنگي
او ټولنیز مرکز کې زما د نوي کتاب د مخکتنې په موقع د څلور مختلفو
عنوانو (ځوانانو لپاره د حقوقي پوهاوي کتاب، ټولنیز ژوند په اسلام کې، د

غوره ليکنې

وطن معماران او درېيمه زاويه) د کتابونو ۸۰۰ ټوکه د غونډې په گډونوالو او ځوانانو وويشل. د کتاب د ورځي په مناسبت مو همدومره د وسي پوره وه.

مننه او کورودانې:

۲۲ اپريل ۲۰۱۶م کال، خاص کونړ

پرون د کونړ ولايت د خاص کونړ په ولسوالۍ کې زما د نوي کتاب (درېيمه زاويه: فيسوکي ليکنې او خاطرې) د مخکتنې غونډه وه. په دغه غونډه کې د قومونو او قبايلو د چارو محترم وزير محمد گلاب منگل، د همدغه وزارت سياسي معين ليکوال، اديب او شاعر څيړوندي عبدالغفور

غوره لیکنې

لېوال، د ننگرهار د پوهنتون رئیس پوهندوی ببرک میاخېل، په پارلمان کې د کندوز استازی انجنیر کمال ساپی، استاد نعمت الله کریاب، استاد هجرت الله اختیار، استاد عبدالصیر سباوون، قاري ضیالرحمن ضیا، سناتور رفیع الله حیدری، محمد انور سلطانی، شفیق الله شاداب، شاعر شرافت میاخېل، استاد نقیب الله خپلواک، احمدالله ارجیوال، د علومو د اکاډمۍ غړیو عبدالقیوم زاهد مشوani او عبدالظاهر شکیب، روح الله انوری، فضل واحد افکاری، ملنگزي، خان ولي سالارزی، ډاکتر محمدیونس بارگامی، میرویس وردک، عبدالوکیل آټک، شاعر رمضان صایم، د لغمان د ولایتي شورا رئیس طاوس خان او گن شمېر نورو ځوانانو، قومي مشرانو، لیکوالانو، ادیبانو، شاعرانو او د علم او فرهنگ مینه والو برخه درلوده.

که د علم او فرهنگ او هم د خپلو خلکو او وطن سره مینه نه وي نو دومره اوږد سفر څوک د یوې غونډې لپاره د کابل، لغمان، ننگرهار، او د کونړ د نورو ولسوالیو په اوسنې شرایطو کې نه کوي. زه د هر یو د راتگ نه په ځانگړې توگه د زړه له کومې مننه کوم او موږ ته یې ویاړ راوبښه.

دا کتاب د شاه محمود مېاخیل د فرهنگي او ټولنیز مرکز له خوا چاپ

شوی دی.

د ثور اومه او اتمه:

۲۷ اپريل ۲۰۱۶م کال، کابل

دوه بڼې وې او مېړه يې ترې سخت په تکليف و. د يوې نوم عايشه و او د بلې گله. نو ده به ويلې چې:

نه عاشه بڼه ده او نه گله   بلا دی و خوري يو تر بله

نه اوم د ثور بڼه دی او نه اتم   بلا دی و خوري يو تر بله

اوس پری هم نه پوهېږو ځکه د دواړو تحولونو اهداف انترناسوناليستي و او حال دا چې د يو هېواد حریم او ځمکه د يو چا ملکیت دی او د يو چا په ملکیت تجاوز د غندلو دی. راځي چې دا خپل ملکیت وساتو او چې خپل ملکیت مو د هر ډول مرضونو نه وساته نو بيا به ټول ارامه او سوکاله ژوند ولرو. د آباد او سوکاله افغانستان په هیله!

د پورته کامنت په اړه په لس گونو دوستانو زما خبره تایید کړې وه؛ خو

نظیف زیرک راته لیکلي وو:

مياخېل صاحب، تاریخ به هیڅکله ۷ او ۸ ثور هیر نه کړي، ځکه ۷ د ثور د طاغوت او باطل ورځ وه او ۸ ثور د حق او قربانۍ ورځ وه، د مجاهدینو څخه باید اول کمونستان او خلقیان ډېر ۷ د ثور وغندي ځکه دوی غولول شوي و او دغه ۳۸ کاله غمیزه هم د هغوی د کودتا لامل ده، که اتمه ده او که اومه = یوه رڼا او بله تیاره ده

مایې په ځواب کې ولیکل:

زیرک صاحب سلامونه!

موره او تاسې ټول د جهاد په صف کې شریک و او قربانۍ مو ورکړې دي. البته په چا احسان نه کوو. مسایل سره باید گډ نه کړو. زما په لیکنه کې د جهاد کلمه نه ده ذکر شوې. دا ډېر اوږد او تفصیلي بحث ته اړتیا لري چې د فیسبوک له لارې نه شي کېدلی خو بحث ځکه په کار دی چې موږ باید واقعیتونه ومنو او په کل کې درته یوڅو نقطې په گوته کوم.

د ظاهرخان او داود خان په حکومتونو کې پاسپورټ اخیستل ډېر سخت کار، خارج سره د افغانانو روابط ډېر محدود و، یوه ورقه دې هم بې له حکومت د اجازې چاپ کولی نه شوه او داسې نور. زموږ محصلین که شرق ته تللي، که غرب ته او یا اسلامي هېوادونو ته نو د دوی سره د خپل وطن او خلکو د رشد او انکشاف او تحصیلي سطحې د لوړیدلو فکر و. خودوی هم د هماغه ملک د سیاسي انگیزو د اغېز لاندې راغلي و که هغه سوسیالستي مفکوره وه، که امپریالستي مفکوره وه که اسلامي وه او یا نیشنالستيکي مفکوره وه. په هغه وخت کې نورو هېوادونو کې او هم په افغانستان کې د وروسته والي علت او موجب د وخت دکتاتورې نظامونه و اود هرې ایډیالوژۍ پیروانو به د وروستوالي علت پرې به په یو بل اچوله. د جوانان مسلمان او یا ځوانو مسلمانانو ډلې مشران د داود خان په وخت کې پاکستان ته لاړول او د هغه ځای نه تربیه او مجهز شول او د افغانستان حکومت پرضد یې عملیات پیل کړل یعنې دا مسئله د ۷ د ثور نه مخکې وه.

کله چې خلیان راغلل دوی ډېرې سهوې او حتی جنایتونه وکړل او دا د تاریخ جز دي. که ایډیالوژي تری لري کړو نو دوی هم د مجاهدینو ډلو په شان په خو ډلو ویشل شوي و، د ایډیالوژي په نیلي سپاره و او په غیر اهاگانه توگه یې خپل وطنوال ووژل، د دوی کورونه یې وران کړل او داخلي جگړو ته یې زمينه مساعده کړه او د پردو لاسونه په پوره توگه افغانستان ته راوغځېدل.

مجاهدینو ډلي هم هماغه څه وکړل چې دوی کول. ډېر افغانان په پاکستان کې لا درکه شول، داخلي جنگونه یې په خپل منځ کې وکړل او چې قدرت ته ورسېدل نو د کابل جنگونه او جنایتونو نه سترگي پټولې نه شو. ډېر کسان د پاکو احساساتو قرباني شول.

د شوروی اتحاد د سقوط نه مخکې او هم وروسته، د بهرنیانو لپاره او په خاصه توگه لویو ستر قوتونو لپاره ایډیالوژي د اقتصادي گټو وسیله وه که نه مارکسیزم او امپریالیزم دوه جدا اقتصادي نظامونه و. د شوروی اتحاد د سقوط نه وروسته، اوس ایډیالوژي ډېر لږ اهمیت لري او مسئله ټوله اقتصادي ده. دا چې دومره تحولات په دنیا کې راغلل او دومره قرآني مو ورکړې، زموږ سرورونه باید لږ د دنیا په سیاست خلاص شي چې څنگه موږ کولای شو، خپل اقتصادي گټي وساتو او دا ولس د فقر او غربت نه وژغورو. افغانستان اسلامي هېواد دې او اسلامي هېواد به وي خو که فقیر وي نو بیا موږ داسې کارونه کوو چې هغه د اسلام د عقیدې سره هیڅ سر نه خوري او هره ورځ موږ او تاسې په لس گونو داسې مسایل گورو چې

غوره ليکنې

حتی هغه کسان چې ځانونو ته د اسلام تیکه داران وایې هم د اسلام پیروي نه کوي. وطن جوړول ملې انگېزه او حاکمیت د قانون غواړي ترڅو اجتماعي عدالت د یو باثباته نظام لپاره تامین شي. په درنښت

د یومعصوم ماشوم اختطاف او شهادت:

۲۹ اپریل ۲۰۱۶م کال، کابل

قاري ضیاءالرحمن ضیا د خپل فیسبوک په پاڼه لیکلي وو او دا عکسونه

یې خپاره کړي وو:

انالله واناليه راجعون

چې د بل په درد دردمند شي درد هغه دی
د خپل ځان په درد حیوان هم ښه پوهېږي

د دې خبر په اوریدو مې سخت ټکان وخور، غیرله ژړا او دعا کولومې بله هیله نشته، ظالمة څنگه دې په دې تنکي گلاب د مرگ زړه کېدلو، دالومړۍ پېښه نده خو دا دا پوست او انځور دومره شریک کړئ چې ان تر ولسمشره ورسپري، ترڅو عاملین یې عاجل گرفتار او په اعدام یې محکوم کړي!

دا کوچنی اباسین نومېږي، د نهه خویندو یوازېنی ورور و چې له ننه درې میاشتي وړاندې د کابل له کارته نو نه یوې ډلې انسان تښتونکو و تښتاوه او په بدل کې یې له کورنۍ څخه د سل زره ډالرو غوښتنه وشوه، خو کورنۍ یې دومره پیسې نه درلودې، وروسته یې د لاس یوه گوته غوڅه او کورنۍ ته یې راواستولې و خو... بیا هم پیسې پیدا نه شوې او بل اخره ظالمانو نن په بې رحمۍ سره په شهادت ورساوه.

کورنۍ ته یې د زړه صبر غواړم

ياالله ج ته مو نور د ظالمانو د ظلم او دسيسو وساتې، امين ثم امين
ما د فيسبوک په خپله پاڼه دا پورته عکسونه او ليکنه شريکه کړه او
ولیکل:

وحشت هم حد لري دا انسانان ځناور شوي او هر غل او قاتل بايد
اشد مجازات شي تر څو نور عبرت ترې واخلي. د ظالمانو سره صله رحمي د
ظلم حمايت دی.

کور ودانی او مننه، د حاجي صاحب فاروق ساپي نه:

د مې مياشتې لومړۍ نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل
زه د حاجي صاحب فاروق ساپي نه يو نړۍ مننه کوم چې د شاه محمود
مباخيل فرهنگي او ټولنيز مرکز سره يې ۱۰۰۰ امريکايي ډالره مرسته وکړه
او دا مرسته به د کتابخانې په الماريو ولگول شي.

که څه هم زه نه غواړم چې د مرکز په نوم د دوستانو نه مرسته وغواړم
ځکه څه چې زما په وسه پوره وي هغه به کوم خو بعضې خپلوان او
دوستان چې د نږدې نه له ما سره په اړيکه کې دي غواړي چې په دې مرکز
کې له ما سره په خپله خوښه او مينه برخه واخلي، زه د دوی د مرستو نه
مندوی يم او د دوی نوم به د مرکز په مجله کې چې (وستل) نومېږي او په
هرو درېو مياشتو کې به خپرېږي نشر وم.

د (وستل) نوم د علومو اکاډمۍ د غړي څېړنوال عبدالقيوم مشوانې
وراندیز و او نن د کابل راډيو او ټلوېزيون د عمومي رئيس زرین انځور په

مشوره خوښ شو او دا به د شاه محمود میاخېل د فرهنگي او ټولنيز مرکز نشریه وي.

د پکتیا له فرهنگي ټولنو نه مننه:

۷ می ۲۰۱۶م کال، کابل

پرون د پکتیا ولایت فرهنگي ټولنو لکه د سمون کلتوري ټولنې، د پکتیا پریس کلب، د لویې پکتیا فرهنگي مرکز، د پکتیانو خویندو د همغږي مرکز، د مصور بنست، د مدار ویپ پانې، د پکتیا د پوهنتون استادانو او محصلینو، لیکوالانو، ادیبانو او شاعرانو، د پکتیا پوهنتون په تالار کې، زما لپاره لمانځغونډه جوړه کړې وه. په دغه غونډه کې چې په سل گونو خویندو او وروڼو گډون کړې و، زه د دې غونډې د ټولو گډونوالو او ترتیب کوونکو نه نهایت زیات مننه کوم چې زما د کارونو او لیکنو ستاینه یې وکړه. ما دومره څه نه دې کړي لکه چې څومره زه دوی وستایلم، زموږ یې قدرداني وکړه او د پکتیا د دود او دستور سره سم یې شمله زما په سر کړه. د پکتیا فرهنگپال ولسونه په خپله قدرمن ولسونه دي چې د نورو قدرداني کوي.

دا غونډه چې د کیفیت او کمیت په لحاظ درنده غونډه وه، د غونډې ځانگړې او مهمه برخه دا وه چې دا غونډه د قومي او سمی ساحې نه بهر وه چې د هېواد د نورو سیمو او ولایتونو نه گڼ شمېرو لیکوالانو او په وطن مینو اشخاص گډون په کې کړی و او په ملي مسایلو بحث وشو.

په دې غونډه کې د لوگر قدرمن او هڅانډ والي صاحب محمد حلیم فدایي، د جمهور رئیس د ټولنیزو چار ارشد سلاکار استاد لعل پاچا ازمون، د فراه پخواني والي شېرزاد صاحب، د لوگر پخواني والي اقبال عزیزي، د ودان افغانستان گوند مشر محمد یار صاحب، د پکتیا د اطلاعاتو او فرهنگ رئیس شفا مشفق صاحب، د پکتیا د ولایتي شورا پخواني رئیس بنایسته جان احدی صاحب، د پکتیا پوهنتون استادانو او ژورنالستانو گډون درلوده. زه د پکتیا د پریس کلب نه مننه کوم چې د غزل ماښام یې د شیرالله مراد صاحب په یاد برابر کړی و او ډېره ښه مشاعره وه او ما ترې ډېر ښه خوند واخیست

چې زموږ د ولسونو احساس لا مړ نه دی او ان شالله د افغانستان راتلونکې ډېره روښانه وي. زه په خاصه توګه د داؤد تپان صاحب او سمیع الله پيوند صاحب نه مننه کوم چې د

غوره ليکنې

خپلو ملگرو سره يې د نورو هلو ځلو ترڅنگ فزيکي ستريا ډېره وگالسه.

د غونډې گډونوالو ته ما څلورسوه جلده کتابونه ډالۍ کړل خدای دې وکړي چې د دوی د لوستلو يوڅه تنده پرې ماته شي. په اخره کې مې د گډونوالو او د پوهنتون محصلينو سره عکسونه وويستل او هم مو د پکتيا ولايت محترم والي صاحب نصرت سره د هغه په دفتر کې وکتل.

د غزل شپې مانډامني غونډې انځور

<http://www.pajhwok.com/en/۲۰۱۶/۰۵/۰۷/special-gathering-pays-tribute-miakhel-paktia>

د لوگر والي صاحب محمد حليم فدايي د پورته غونډې په اړه د لوگر ولايت په فېسبوک پاڼه ليکلي و:

تر ټولو لوی فاتح هغه دی چې خپل ځان فتح کړي:

ياده خبر د لوگر والي محمد حليم فدايي د پکتيا ولايت مدني ټولنو، ژورنالستانو، ليکوالانو او د پوهنتون استادانو له خوا د هېواد وتلي ليکوال او سياستوال شاه محمود مياخېل په نمانځغونډه کې وکړه، ياده غونډه چې د پکتيا پوهنتون د غونډو په تالار کې جوړه شوې وه، د لوگراو لغمان پخواني والي محمد اقبال عزيزي، د فراه پخواني والي شېرزاد، د ولسمشر مشاور لال پاچا ازمون د هېواد له بېلابېلو ولايتونو څخه راغلو ليکوالانو او د قلم خاوندانو او د پکتيا پوهنتون محصلينو گډون کړی و.

د لوگر والي محمد حليم فدايي يادې غونډې ته په خبرو کې د شاه محمود مياخېل د خدمتونو يادونه او ستاينه وکړه، والي وويل جگړه په دوه ډوله ده يو بالقوه او بله بالفعل جگړه ده، چې موږ په بالفعل جگړه کې بنکيل شوې يو او بالقوه جگړه چې نسلي، فرهنگي او معلوماتي خلا رامنځته کوي د جگړې خطرناک ترين ډول دی چې شاه محمود مياخېل د جگړې په مقابل کې د جهاني تجربو څخه د ځان وخت او ټولني مدیریت تربل هرچا څخه په ښه ډول کړی دی.

والي وويل تر څو چې يو انسان د خپل لس سانتي متره مغز او يو نيم متر بدن فتح نه کړای شي نو ټولنه او جهان نه شي فتح کولای، او که چېرته د خپل ځان لپاره لرليد ونه شو ټاکلی، نه شو کولای د هېواد لرليد وټاکو.

غوره ليکنې

موږ بايد د مشرانو د نوم او تصوير غځولو لپاره نه بلکې د هغوی د فکر غځولو لپاره کار وکړو.

همدرانگه فدایي د پکتیا ولایت د ټولو مدني ټولنو، لیکوالانو او ژورنالستانو څخه مننه وکړه او دغه گام یې وستایلو.

په غونډه کې اقبال عزیزي، استاد لال پاچا ازمن، لیکوال او شاعر عبدالمحمد محمد یار او د پکتیا د ولایتي شورا د پخواني رئیس سربره د پوهنتون استادانو، قومي مشرانو او لیکوالانو هم د شاه محمود میاخیل د هېواد لپاره د کارونو ستاینه وکړه او د داسې غونډو جوړول یې وستایل. غونډه کې شاه محمود میاخیل هم خبرې وکړې او د غونډې جوړونکو څخه یې مننه وکړه.

په پای کې د لوگر والي او یو تن قومي مشرله خوا د پکتیا د مدني ټولنو له خوا برابره شوې لونگې او ستاینلیک ورکړل شو.

د لوگر په ولایت کې د محترم والي محمد حلیم فدایي د کارونو یادونه او

ستاینه:

۷ مې ۲۰۱۶ م کال، کابل

پرون مو د پکتیا ولایت ته د تگ په مهال د لوگر ولایت مرکز وکوت او غرمه مو د لوگر محترم والي محمد حلیم فدایي صاحب سره تېره کړه. د لوگر محترم والي یو کال وړاندې د والي په توگه وټاکل شو خو په دې لنډ وخت کې او په لږو امکاناتو سره ده د ولایت مقام، استوگنځی او ماحول

ته دومره تغیر ورکړي دی چې ما هیڅ فکر نه کاوه ځکه دا ولایت ما مخکې لیدلې و چې چندان خونده یې نه وه. د دې نه سر بهره، د امیر ابدال د غره سره یې ښه تفریحی ځای جوړ کړی او ان شالله چې که دا ونې غټې شي نو د لوگر او هم د نورو ولایتونو او په خاصه توګه به د کابل ولایت اوسیدونکو ته ښه د تفریح ځای وی. لوگر ډېر تاریخي ولایت دی اما چا ورته سم کار نه دی کړی سره له دې چې ډېر لوړ پوړي چارواکي یې درلودل. د سراجي مؤلف چې د میراث مهمه برخه ده لوگری دی، امیر ابدال او حسن ابدال سره وروڼه و، یعقوب چرخي صاحب، غلام حیدر خان چرخي، عبدالمالک عبدالرحیم زی او داسې نور او د اوسني حکومت به خو خبرې نه کوو چې د ټولو سیمو نه لویه ونډه په حکومت کې لري.

د فدایي صاحب د ټولو نه مهم ابتکار د ۷۲۶ کلونو نه وروسته د صرف بهایي چاپ په نوې بڼه او په پښتو ژبه دی او دا یې د لوگر ولایت ټولو مدرسو ته ویشلی دی. مور په مکتب کې ضرب او ضربا ډېر وایه خو په معنی یې نه پوهېدو. دا د عربي ژبي ګرامر دی چې افعال یې په وهلو پیل کېږي. دا چې مور د عربي ژبي په ګرامر کې طالبانو او شاگردانو ته وهل په مغزو کې ږدو؛ نو د اوسني تدریسي مېتود سره سم کار نه دی او فدایي صاحب د ضربه کلمه په خدمه بدله کړې او د شاگرد او طالب په مغزو کې باید د وهلو په ځای باید خدمت کېښودل شي. فدایي صاحب نه مننه چې یوسل او پنځوس جلده دا نوی کتاب یې مور ته ډالی کړ.

غوره لیکنې

یو څه چې مهم وو، هغه دا وو چې د ولایت د دفتر په ساحه کې
بنايسته جومات چې ۲۵۰ کسه پکې ځایبېري جوړ کړی او دا جومات به د
شهید ارسلا جمال په نوم ونوموي. ارسلا جمال د لوگر ولایت محترم والي
و چې د اختر په ورځ په جومات کې په شهادت ورسېده.

په افغانيت افتخار:

۹ می ۲۰۱۶ م کال، کابل

په دې عکس کې دې قدرمن او سپېڅلي افغان ته وگورئ چې په يوې لري پرته سرحدي ولسوالۍ خاص کونړ کې د خپل وطن بيرغ ورباندې شومره گران دی چې د خپلې کراچۍ په څنډو يې لگولی او افتخار پرې کوي. دی د خپل ولس او خپل وطن سره خیانت نه کوي او خپلو اولادونو ته حلال رزق گټي او په خپل افغانيت افتخار کوي.

اوس دا راته ووايست چې دی قهرمان دی او که يو وزير، والي، رئیس، مامور، وکیل، معلم او بل دولتي چارواکی چې هم معاش لري او هم د دولتي امکاناتو نه گټه اخلي اما د دې ټولو امتيازاتو د پاسه له خپل ولس او خلکو سره خیانت کوي. خپله دنده په صداقت نه اجرا کوي او د دولت د ضعیفه کولو لپاره په هيڅ نه شمېري. داسې دولتي چارواکو ته چې د خپل ولس او وطن سره خیانت کوي، دوی ته د دې سپېڅلي افغان په پرتله شرم او خجالت په کار دی.

د ځوانانو، متوسطو او زرو نسلونو ترمنځ باید تړاو موجود وي:

۱۰ می ۲۰۱۶ م کال، دوبي هوایي ډگر

پرون ماښام په يو ډېر ښه محفل کې وم چې ځوان ديپلوماتان، دولتي چارواکي او د مدني ټولنو غړو پکې برخه درلوده. دا دوستانه محفل، چين ته د افغانستان د نوی سفیر جانان موسی زي په ویاړ جوړ شوی و. په محفل کې شاید د ټولو نه زما عمر زیات و. که څه هم په افغانستان کې د ځوانۍ عمر معلوم نه دی چې يو څوک د کوم عمر ترمنځ وي چې د

غوره ليکنې

ځوان لقب ورته ورکړل شي خو اکثره گډون کوونکي د پيغمبرۍ عمر ته نږدې وو. سوال دا دی چې په دې وختونو کې همدا يو شعار ډېر زيات عام شوی او د هرکاره و په خوله دی چې د ځوانانو نه بايد کار واخيستل شي او ځوانانو ته بايد موقع ورکړل شي.

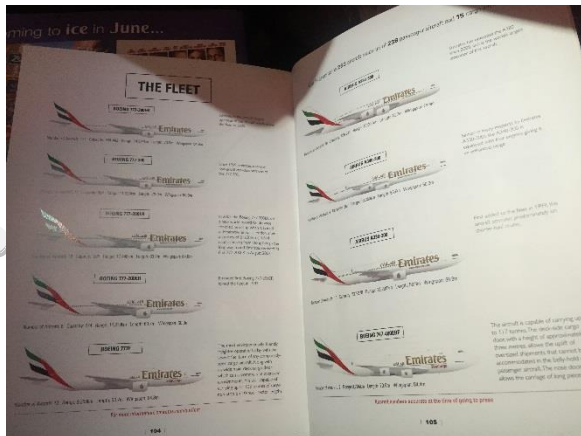
د پرنسيب په لحاظ دا سمه خبره ده خو په عين وخت کې دا ډول شعارونه ټولنه نوره هم تقسيموي ځکه يو نسل د بل نسل سره تړاو ته سخته اړتيا لري او مور نه شو کولای چې د دې تړاو اهميت ته په کمه سترگه وگورو. ځوانانو ته په کار ده چې هم د خپلو مشرانو احترام وکړي او هم بايد د دوی د تجربو نه گټه واخلي تر څو مور يوه سالمه ټولنه ولرو چې د هرنسل کسان پکې خپل ځای وگوري. که د ځوانو نيالگو سمه روزنه ونه شي نو دا نيالگي يا وچپيري او يا حاصل د ميوې به يې ډېر کم وي. خدای دې وکړي چې زما خبره په ځوانانو بده ونه لگېږي ځکه د دوی خبرې په ما بدي نه لگېږي.

الله تعالی انسان ته څومره عقل ورکړی دی:

۱۱ مې ۲۰۱۶م، ویرجینیا، امریکا

پرون د دوبي نه
امريکا ته په ايربس
۸۰۰-۲۸۰ الوتکه کې
د لومړي ځل لپاره

۱۰۹

غوره لیکنې

راتلم چې د دنیا د سورلیو د الوتکو د ټولو نه لویه الوتکه ده چې د سر نه ترلکې او د وزرونو ترساحې پورې د دې الوتکې مساحت 72.7×79.8 دی یعنې $5,801.46$ متره مربع کېږي چې تقریباً درې جریبه ځمکه کېږي. دا دوه منزله الوتکه د 615 سورلیو ظرفیت لري چې سورلیو ته د درې وخته خوړو ترڅنګ تشابونه او نور سهولتونه تر شاوړه پورې لري. دا الوتکه تر $15,000$ کیلومترو پورې فاصله بې له دمې وهلی شي او موږ یې په 14 ساعتونو کې واشنگټن ته راوړسولو. په عکس کې د دې الوتکې ترڅنګ د اماراتو د شرکت د نورو الوتکو تفصیل هم کتلی شی.

ما ویل چې الله تعالی انسان ته څومره عقل ورکړي چې دا درې جریبه الوتکه یې د سورلیو اوسل گونو بکسونو سره په هوا روانه کړي ده. ما ته د کونډې د زول د فلم صحنې راپه یاد شولې چې د افغانستان د ښارونو او اطرافونو ترمنځ د ژوند واټن یې په دې فلم کې ډېر ښه تمثیل کړی دی. د افغانستان او د دنیا د نورو ملکونو ترمنځ تفاوت همدومره دی، چې څنګه د کونډې زوی په خپل فلم کې تمثیل کړی دی. موږ لا اوس هم د فیل په غوږ کې ویده یو او په جنګ افتخار کوو. زما په اند، نه اسلام د کشف او انکشاف مخه نیسي او نه انسانیت. بېځایه ارادي او غیرارادي جنگونو، بېځایه غرور او تش په نامه شعارونو زموږ حالت داسې کړی دی چې د آسیا په هېوادونو کې افغانستان د ټولو نه وروسته پاتې هېواد دی.

د پورته پوست په اړه ډېرو دوستان ښه او مثبت نظرونه پوست کړي وو خو يو تن د وحدت افغان په نامه چې مستعار نوم يې دی لږ متفاوت او انتقادي پوستونه کړي وو، چې غواړم کټ مټ، زما او د ده پوستونه دلته رانقل کړم:

افسوس دی چې همدې مشرانو چې اوس خلکو ته د نورو خلکو د الوتکو صفتونه کوي همدوی خلکو ته د جهاد فضایل بيانول. دی مشرانو خپله په امريکا او اروپا کې ژوند غوره کړ او د دې بدبخت وطن خلکو ته يې جهاد جهاد ياداوه. اوس چې دا خلک په داسې الوتکو کې سفرونه کوي علت يې دا دی چې دوی خپل خلک بدبخته کړل. په هغوی يې جهاد وکړ، هغو ته يې ونه ويل چې په بچيانو باندې تعليم وکړي بلکې هغو ته يې وويل چې جهاد وکړي. نو اوس تاسو ووايې د يو مجاهد ملت نه نور څه تمه کېدای شي. د مجاهد ملت بيوزله ښځې په لاس گارو کې د تورخم په دروازه کې بندي ولاړي وي او جهادي مشران يې په لويو لويو الوتکو کې سفرونه کوي. خدای به دا ملت له دې هم بدتر کړي چې داسې مجاهد مشران لري او د مجاهد مشرانو پيروي کوي.

ما ورته په ځواب کې وليکل:

وحدت افغان صاحب! خبره دا ده چې هر نظام که په هر نوم وی او اجتماعي عدالت پکې نه وی نو خلک تری فرار کوي. د هغه وخت درژيمونو نه فرار په خپله خوښه نه و، دا فرار وروسته د مجاهدينوپه وخت کې، هم د طالبانو په وخت کې او اوس هم دوام لري.

غوره ليکنې

د طيارو صفت منحيت چکر او طياره کې د تگ لپاره نه دی کړی هدف مې دا دی چې موږ بايد د خپلو استعدادونو نه کار واخلو نه دا چې د فرار زمينه ورته مساعده کړو. دامريکا يو راز د ترقي همدا دی چې د نورو هېوادونو نه استعدادونه جذبوي. موږ خو د نورو هېوادونو نه استعدادونه نه شو جذبولې خو خپل استعدادونه رانه هم فرار کوي. دا مسايل او زموږ ستونزې په عاطفې برخوردونو باندې حل کيدی نشی. ترڅو موږ احساساتو په عوض منطقی او سم خورد د خپلو ستونزو په اړوند ونه کړو زموږ ستونزې به په خپل حال پاتې وی او ورځ په ورځ به زياتېږي.

ده بيا وليکل:

د ناسمو رژيمونو سره سياسي مبارزه هم کېدای شي يواځي دا نه ده چې بی سواده خلک يې د نورو د گټو لپاره د جهاد په نامه راوپاروه او وطن پری له يو مخه خراب کړه. که دا مشران په حقه واي نو دی ته به يې هم فکر کړای واي چې د پاکستان په مرسته د وخت د حکومت را پرځول او د هېواد وړانول د خلکو او هېواد په گټه نه وو. دا جهاد افغانستان دفاع پاکستان او د هېواد د وړانولو په بيه د جهادی مشرانو او قومندانانو گټي پکي وي. د ډاکټر نجيب حکومت چې مجهزه اردو او منظم حکومت يې درلود همدې جهادي ټيکه دارانو د جهاد تر نامه لاندې رانسکور کړ. هغه سړي ډېري ناری وکړي چې راځي روسان تللی دي راشی نوري دنيا ته وگوري خلک څه کوي او موږ څه کوو. هغه سړي ۲۸ کاله مخکي

غوره ليکنې

خلکو ته وويل چې راځي چې وطن ته ترقي ورکړو، سوله وکړو او پر مخ لاړ شو. خو د جهادي بامبرانو گټي په دي کي وي چې دا وطن ښه زپ زپ کړي اود وطن ښځي يې بيا پاکستاني ډاکتر ته په لاس گاږي کي رواني وي. فکر وکړي که ۲۸ کاله مخکي خلکو د هغه سړي خبره منلی وای اوس به مور په ډېر ښه حالت کي وای البته جهادي مشرانو به دومره شتمني نه لرلای.

ما ورته په ځواب کې بيا وليکل:

کله چې د نظام واکداران اعتبار د لاسه ورکړي نو بيا سمه خبره يې هم څوک نه مني. بله مهمه خبره دا ده چې زموږ ولس همېشه په تيارو کې ساتل شوی او پخوانيو مشرانو هم د ځانه ابتکار نه درلوده او نه او ورپسې مشرانو. که زموږ او يا دهغه کسانو چې موږ ورته مشران وايو او کيست يې سرچپه واچوو نو گورو چې څومره اشتباوی شوی دی. داشتباو تکرار په خپله ديو ملت او دهغه ملتونو د مشرانو ضعف ښايي. موږ اوس ډېری نيمگړتياوی لرو او په خپلو ناکاميو منحيث ولس بايد اعتراف وکړو.

ده بيا وليکل:

خبره دا ده چې د تاريخ په اوږدو کي زموږ ټول مشران زموږ د خلکو سره اعتبار له لاسه ورکړي وو. د دې خبرې يواځيني علت دا نه وو چې همېشه به مشران مقصر وو او ځکه به نو په وړاندي به يې خلکو بغاوت کاوه. امير امان الله خان غوښتل چې دا ملت د پرمختگ په لور رهبري کړي. د دې ملت د سوکالی، پرمختگ او ارامۍ فکر يې په سر کي

گرځاوه او په همدې موخه يې اقدامات وکړل خو د خارجي کړيو په ملاتړ ځينو په اصطلاح مشرانو لکه گوډ ملا همدا مجاهد ملت د امير پر ضد راوپاروه او د هغه نظام يې ړنگ کړ. تر هغې راوروسته چې د نظام واکدار ښه وو او که بد نو دا مجاهد ملت ورپسې راپاڅېدلی دی. همدا اوس لويه فيصدي خلک همدا اوسنی حکومت کفري گڼي او جهاد يې پر ضد فرض گڼي. پروني مجاهد نن د حکومت چارواکي دی خو د ځينو نورو په نظر اوس نو دا کافر دی او هغه مجاهد. همدا کار د پروني حکومت پر وړاندي روان و. ننني مجاهد به سبا د حکومت چارواکي وي او نور مجاهدين صاحبان به يې پر ضد جهاد کوي. گلبدين وگوره چې تر اوسه پورې يې په همدې کابل کي گرځېدونکي عادي انسانان د جهاد په نامه ووژل او اوس نو کابل ته راروان دی. جهاد يې برياليتوب ته ورسېده ځکه دی ته پکي يو څه ورسېدل. برهان الدين رباني به خلکو ته ويل چې مجاهدين د دې وطن اصلی وارثان دی او هغه چا چې جهاد کړی بايد چوکي ولري. خو د همدې مجاهد صاحب زامن او لورگاني په انگلستان کي رالويدل. د انگلستان تابعيتونه لري او دلته اوس هم د مجاهد په نامه لوی لوی چوکي د دوی دي. اصلي خبره دا ده چې تر څو پورې د دې بې سواده خلکو استعمالول د جهاد په نامه پای ته ونه رسېږي، تر څو چې د دې ملت بچيان د پوهې په وسله نه وي سمبال شوي دا وطن به همداسې وي. داخلي مجاهدين به يې د خارجي ملاتړو پر مټ همداسې وړانوي. خلک به مو همداسې وروسته پاتې کېږي. هغه ورځ به زمونږ خلک د

الوتکو او نورې ټکنالوژۍ په اړه خبرې کوي کله چې د مجاهد په نامه جنگېدونکو ته نه ووايي او ووايي چې مور خپل وطن جوړوو، تعليم کوو او پر مخ ځو. بله لاره نشته خو زه چې دې خلکو ته گورم تر يوې پېړۍ نور پورې هم د جهاد په نامه غولول کېدای شي او د دوی اصلاح حد اقل ۱۰۰ کاله غواړي.

ما ورته بيا په ځواب کې وليکل:

وحدت صاحب! د سره موافق یم چې تعليمي سطح بايد پورته لاړه شي دين او ايديالوژي د سياسي اهدافو او گټو لپاره وسيله وه او ده. ما پخوانيو پوستونو کې په دې اړه ليکلي دي. يو وخت ما انگليسي ژبه په پېښور کې وبله او کورسونه مو جوړ کړي وو؛ خو مور ته به يې ويل چې دا کفري ژبه مه وايه حال دا چې د هماغه کسانو زامن به انگليش ميډيم مکاتبو ته تلل. په هر حال د مشرانو او د دولت د واکدارانو کمال دا دی چې هم انکشافی پلانونه او د تعليم د سطحې د د لوړېدو لپاره لاره هواره کړې او هم ورته بايد د خپل ولس نبض معلوم وي. د امان الله اشتباه همدا وه چې ښه نظر يې درلوده خو ولس ورته آماده نه و. مشران بايد د ولس سره داسې په چل وچلېږي لکه د يو ماشوم سره مور برخورد کوو. د پاليسيو تطبيق همېشه د ولس ملاتړ غواړي که نه هره پاليسۍ ډېره ژر ناکامېږي. در سره موافق یم چې د افغانستان د ستونزو حل کلونه نيسي.

تبصره: د دوستانو سره بحث پوره حوصله غواړي او هدف مې د دومره بحث همدا و چې خپلې ستونزې راوسپړو او خپل نظريات بايد په معقوله

توگه مطرحه کړو ترڅو د يو بل سره سم تفاهم وکړی شو او د ټوپک او وژلو په عوض بايد د استدلال او د نظرياتو اورېدلو دود رواج کړو.

په لندن کې د جمهور رئيس غني په وړاندې مظاهري:

۱۲ می ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

همدا ډلې او گروپونه چې په تېرو پنځلس کلونو کې په خپله په فساد کې تر ستوني غرق دي نن د جمهور رئيس نه بلکې د ټول ملت سپکاوی کوي. همدا اعتراض په خپل وطن

کې فرق نه لري او نه يې چا مخه نيولې ده. که څوک په خپل وطن کې چا ته د اعتراض کولو حق ور نه کړي نو بيا دوی کولی شي چې بهر دا ډول اعتراضونه وکړي. خو دوی د ملت د گټو پروا نه لري او داسې بنسکاري چې د کوم ځای نه همدغه کار ته مؤظف شوي دي. د دوی دا عمل په کلکه د غندلو دی او هر څوک چې د دوی ترشا وي بايد افشا او د حکومت د سياسي قدرت نه لرې کړی شي. (ويل کېږي چې د پاکستان ای اس ای د کوتې يو شمېر هزاره گان منظم کړي وو چې د جمهور رئيس غني اعتبار په نړيواله کچه راتيت کړي ځکه د افغانستان او پاکستان

ترمنځ روابط په دې ورځو کې ډېر خراب شوي، د صلحې خبرې په تپه ودرېدلې وې او پاکستان د طورخم لاره بنده کړې وه)

۱۳ می ۲۰۱۶م کال ویرجینیا، امریکا

په لندن کې چې پرون بعضې حلقو د جمهور رئیس غني توهين وکړ دا د افغانستان توهين و خو دا خبره هم سمه نه ده چې مور ټول يو قوم ته د گنده خطاب وکړو ځکه په هر قوم کې ښه او خراب شته دی. مور افغانستان د ټولو لپاره غواړو او هراfgان د افغانستان په داخل کې مساوي او متناسب حق لري. دا چې څوک ځانونه افغانان نه گني او د ملت سره خيانت کوي او يا د ملي منافعو پرضد عمل کوي، دا د هماغه اشخاصو ستونزه ده نه د افغانانو او نه د يو قوم او يا افغانستان.

زما يوه وړه غوښتنه د جمهور رئیس غني نه دا ده چې پخوا مې هم ليکلي و، چې مشوره او مصلحت ښه کار دی خو په دې ډول نه چې دا مصلحتونه ملي منافع د پښو لاندې کړي او افغانستان د بې ثباتۍ سره مخامخ کړي. په چوکيو ورکولو څوک خوشالولي نشې او هغه اشخاص چې اهلليت او تقوا لري او د ولس په منځ کې ځای لري، بايد په کار وگمارل شي ترڅو د ولس او حکومت ترمنځ واټن ورک کړي. که وزير، والي او ولسوال او يا نور چارواکي د ولس سره خبرې نه شي کولی او د ولس په ژبه نه پوهېږي نو يوازې تخنيکي پوهه په درد نه خوري. دوی به داسې وی لکه چې يو خارجي چپرته لار شي او خپله پروژه تشریح کړي خو دوی د ولسونو په زړونو کې ځای نه شي نیولی.

جمهور رئیس دا ستاسې خوښه ده چې څنگه اداره چلوې ځکه ته د پنځو کلونو لپاره انتخاب شوی یې خو خفه په دې یو چې ستا د ناکامۍ سره افغانستان ناکامیږي او دا ځل ناکامی به د افغانستان تعلیم یافته طبقې ته ډېره قیمتي تمامه شي چې څوک به بیا په تعلیم یافته اشخاصو تر ډېر وخته اعتماد ونه کړي. الله بلا در گردن ملا

زما لور او زوم دواړه د پوهنتون نه فارغ شول:

۱۳ می ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

پرون همدا ساعت زما د زوم او ماما زوی نیگیالی یوسفزي د جارج میسن پوهنتون نه په Applied Information Technology کې ليسانس واخیست او نن مې مشرې لور هم د همدغه پوهنتون نه محاسبه کې یعنې Accounting په رشته کې لسانس واخیست. درې خبرې ماته مهمې دي:

یو خو دواړو په ډېرو سختو شرایط کې د درې ماشومانو سره زده کړې سرته ورسولې. لور به مې راته همېشه ویلې چې ته تشویش مه کوه اوستا ارمان چې ټول اولادونه به مې هرو مرو لسانس اخلي، پوره کوم. دویم زه د کابل نه د دوی د فراغت په مراسمو کې د گډون لپاره امریکې ته راغلم. که نه وی راغلی نو دا به مې دلور سره تبعیض وی ځکه د زامنو فراغت ته راغلی وم. زما په اند دا په مور او پلار فرض دي چې زامنو او لورگانو ته یوشان د تعلیم لاره هواره کړي. درېیمه مسئله مهمه دا ده چې په هر ډول سختو شرایطو او عمر کې که څوک اراده او عزم ولري هم تعلیم کولی شی او هم مصدر د خدمت گړځېدلی شي.

د طلوع ټلوېزيون د تور او سپين په پروگرام کې د حکومت د نظام په اړه

زما بحث:

۱۳ د می ۲۰۱۶ کال، ویرجینیا، امریکا
که څه هم دا مرکه شپږ میاشتې د مخه ثبت شوې وه خو طلوع پروډ
خپره کړه. زما اصرار دا و چې د نظام یا د حکومت سیستم تغیر د
افغانستان مشکل حل کولای نه شي او د دې احتمال زیات دی چې پارلماني
سیستم به د جمهوري سیستم نه د افغانستان په موجوده شرایطو کې ډېر
متزلزل او د فساد نه ډک وي. د افغانستان ستونزه د مدیریت ده او په هر
سیستم کې چې مدیریت سم نه وي هغه نظام د بې ثباتۍ سره مخامخ
کېږي. بل دا چې تغیر د سیستم همېشه قیمتي وي او د افغانستان غوندې

غريب هېواد کې نوې نوې تجربې نه شي کېدلې. تاسې کولای شي دا بحث په لاندې ویديو کې وگورئ.

https://www.youtube.com/watch?v=GCC_nit3CII#t=08

**د دايکندي د وکیل اسدالله سعادتې مرکه
د طلوع نیوز ټلوېزیون سره:**

۱۵ می ۲۰۱۶م، ویرجینیا، امریکا

نن د دايکندي وکیل اسدالله سعادتې د طلوع نیوز د ټلوېزیون سره د TUTAP د پروژه په اړه نظر څرگنداوه چې که دا د برق پروژه د

دایکندي او بامیان له لارې تېره نه شي نو دا ملي خیانت دی. ما په فیسبوک کې ولیکل:

همدا اوس مې د دايکندي د وکیل اسدالله سعادتې خبرې واورېدلې ده ویل چې دولت خیانت ملي کرده. افسوس د دغه وکیل په حال چې د دولت او حکومت فرق نه شي کولی. که دولت خیانت ملي کړی وي نو مطلب دا چې ملي شورا، حکومت او قضايي قوې ټولو خیانت ملي کړی دی نو که د ټولو قواو فیصلو ته خیانت ملي وایي نو دی هم د دغه خیانت ملي برخه دی او باید محاکمه شي او که ځان نه غواړي چې د خیانت ملي جز وگنې نو باید د پارلمان نه استعفا ورکړي. همداسې بېهوده بحثونه به یې له مور سره

د انتخاباتو د اصلاحاتو په کمپسیون کې هم کول چې د دې دا غلطې مشورې د دې باعث شولې چې د پارلمان ټاکنې شاته ولوبدلې او په حقیقت کې عمداً یې غوښتل چې د دولت اعتبار ته صدمه ورسوي. ستونزه دا ده چې دی د جمهور رئیس د ټیم نه دی او د دویم مرستیال خاص مشاور دی. یوه ورځ مې د دې وکیل صاحب نه پوښتنه وکړه چې ته دومره د ملي او ملیتوب خبرې کوې ایا تا کندهار، مشرقي ولایتونه، لویه پکتیا او حتی کندوز لیدلې دی که نه؟ ده راته په ځواب کې وویل چې نه. نو ما ورته وویل چې همدا علت دی چې ته د ملي او ستمی مسایلو فرق نه شې کولی. که کله موږ ملي مسئله یادوو نو باید په ملي مسایلو اجماع یا توافق د نظر د ټولو سیمو موجود وي.

د قانون د حاکمیت نشتون د افغانستان د سقوط نخبه ده:

۱۶مې ۲۰۱۶ م کال، ویرجینیا

د قانون حاکمیت نه تطبیق په یو ملک کې داسې دی لکه چې کوټه خڅپري او څوک یې غم نه کوي نو بالاخره کوټه کښېني یعنی راغورځېري او کور د اوسېدو نه وځي. په تېرو څلور لسيزو کې د افغانستان همدا حال دی خو په تېرو پنځلس کلونو کې د قانون د پښو لاندې کېدل اوج ته ورسېدل. د تېرو څو لسيزو لوبغاړي همېشه د ځان لپاره حقوق غواړي خو دوی هیڅکله په خپلو وجایو فکر نه دی کړي چې دوی د خپل ولس او وطن په وړاندې څه وجایب لري. که اوس هم د

غوره لیکنې

قانون په تطبیق فکر ونه شي نو د افغانستان اینده راته بڼه نه ښکاري. که ملت په دې پوه شو چې دا د قانون ناقضین د دولتي امکاناتو نه کار نه شي اخیستلی نو تاسې باور وکړئ چې همدا تش په نامه مشرانو ته به خپل ولسونه په خپله سزا ورکړي. اوس ولس ځکه څه نه شي کولی چې دوی د حکومت د موقف او مقام نه اول په خپلو ولسونو کې هغه څوک ټکوي چې د دوی لپاره خطر دی.

په پیچ دره کې توره شپه:

د می د میاشتې ۱۸مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، ویرجینیا

که څه هم د کونړ په ځینو ولسوالیو کې نا امني وه خو دا اول ځل دی چې د اسلام، وطن او ولس دښمنانو دا ډوله جنایت وکړ چې درې مکتبونه یې په یوه شپه له منځه یوړل. تر اوسه پورې د کونړ ولایت

ټول مکتبونه د زده کونکو د زده کړې لپاره بېرته وو. دا د ولس کار دی چې د دې مکتبونو د وړاندولو په عاملینو پسې راپاڅي او له منځه یې یوسي ځکه د دوی بچي د تعلیم نه محروم شول. ولس او حکومت باید سره

لاسونه ورکړي او پرې نه ږدي چې داسې عمل بیا تکرار شي. دا عادی مسئله نه ده د حکومت او ولس توجه ورته په خاصه توگه په کار ده.

د کونړ د روغتون حالت:

۱۹ می ۲۰۱۶م کال، ویرجنیتا

ښاغلي جاوید ساپی د کونړ د روغتون داسې عکسونه خپاره کړي وو او ویلي یې و چې د کونړ د روغتون وضعه ډېره خرابه ده نو ده د یوناما او د ملگرو ملتو د نورو ادارو سره اړیکه نیولې ده چې د دغه روغتون سره مرسته وکړي.

ما د ساپی په ځواب کې ولیکل:

ساپی صاحب په بخښنې سره!

د تېرو پنځلس کلونو پرېمانه پیسو په راتگ سره چې د دې روغتون دا حال دی، د دې نه معلومېږي چې د دغه روغتون او عامه روغتیا د ریاست پوره بې کفایتۍ ښایي چې دوی ونه شو کړی چې د دغه روغتون لپاره مرستې جذب کړي او یا د خپلو ناچیزو امکاناتو نه د دغه روغتون ماحول ښه کړي. زما په اند د صحي چارو په اداره کې لومړی جدي بدلون ته اړتیا شته او دا بیا د هغوی کار دی چې د دغه روغتون لپاره مالي مرستې د دولت د بودجه نه او یا د نورو خیریه مؤسسو د لارې لاس ته راوړي.

طارق خان ساپي ليکلي وو:

زه چې خومره معلومات
لرم، د کونړ د روغتيا برخه د
يوې کورنۍ په انحصار کې ده.
نه يې خپله څه وکړل او نه يې
نور پرېښودل.

سنگرمېل پښتون ليکلي وو:

په دې روغتون کې دا

څوارلس کاله کېږي چې د يو کور راج دی او د وروسته پاتې والي علت
يې همدا دی.

قاهر ساپي ليکلي وو:

دا ښکاره خبره ده چې د کونړ د صحت عامې رياست دا څوارلس
کاله د يوې کورنۍ له خوا غصب شوی دی که پلار يې تقاعد شي نو زوی
يې د هغه ځايناستی ټاکل کېږي.

که څه هم ماته معلومات نه و چې د صحي چارو رياست د يوې
کورنۍ په قبضه کې دی خو د شواهدو نه همداسې معلومېدل چې د
صحي چارو په مديريت کې جدي ستونزه ده ځکه د دغه روغتون حالت
داسې خراب دی.

پاکستان همېشه منکر وي چې د طالبانو حمايت کوي:

۲۰ می ۲۰۱۶م کال، ويرجنيا

خدای بخښلي افضل خان لالا د ښنظير بهتو د صدارت په وخت کې په کال ۱۹۹۲م کې د پاکستان په پارلمان کې د طالبانو په اړه ويلي وو؛ هغه به څه شی وي چې هم زېر وي او هم تريو وي چې نارنج نه وي نو څه به وي. ده ويلي وو چې هيڅوک د پاکستان سره دا خبره نه مني چې گوندې پاکستان د طالبانو حمايت نه کوي. سرتاج عزيز هم تېره ورځ وويل چې طالبان د کابل د حکومت سره خبرو ته تيار نه دي معنی يې دا ده چې پاکستان خبرو ته تيار نه دی.

رياض احمد نعيمي صاحب ليکلي وو:

مياخېل صاحب! سره د دې چې دا څرگند حقيقت دی چې پاکستان د طالبانو پوره حمايت کوي مگر نړيواله ټولنه هم په دغه مسئله کې گونگه ده او هيڅکله يې د پاکستان څخه دا پوښتنه ونکړه چې ولې مو خپل گاونډی د اور لمبو ته نيولی، زما پوښتنه دا ده چې آیا مور به تر کله چوپ پاتې يو او آیا نړيواله ټولنه به يوازې د پاکستان طرف نيسي او مور به تر قيامته په دغه اور کې سوځو؟ مننه

ما د نعيمي صاحب په ځواب کې وليکل:

نړيوال خپل هدف لري او خپل کار کوي او زموږ لپاره به هيڅکله پاکستان ونه ډبوي. موږ ونه کړای شول چې د نړيوالو د حضور او يا عدم حضور نه گټه واخلو.

د مدني ټولني جنگسالاران:

۲۰ مې ۲۰۱۶م کال، د ويرجينيا لودن روغتون

په ۲۰۱۰ م کال کې ما دا لاندې مقاله ليکلې وه چې اوس هم د تطبيق وړ ده؛ نو په دغه مقاله کې ما مدني ټولنو ته د جنگسالارانو لفظ استعمال کړی و خو ډېرو راسره دا نه منله اما اوس پته لگېږي چې د مدني ټولني جنگسالاران چې د اصلي جنگسالارانو بڼي لاسونه او وسيلې دي د هغوی نه زيات د هېواد د ثبات او صلح راوستلو لپاره خطرناک دي.

په صوتي، تصويري او چاپي رسنيو کې اوسنی جنگ د مدني ټولني د جنگسالارانو له خوا د افغانستان پر ضد او د افغانستان د خلکو پر ضد روان دی او هم دوی د جنگ اور ته لمن وهي. الله تعالی دی ورحمېږي، هغوی چې ځانونو ته مدني او تعليم یافته وايي دا يې حال دی نو د غريب او بېسواده ولس نه خو گيله په کار نه ده.

<https://www.cigionline.org/.../۲.../۴/plan-stabilize-afghanistan>

هدف مو نه دی ټاکلی اما مبارزه کوو:

۲۰مې ۲۰۱۶م کال، د ویرجینیا لودن روغتون

د دنیا او گاونډیو هېوادونو سیاست زما فکر نه دی خراب کړی خو زما فکر تعلیم یافته افغانانو خراب کړی دی. تر اوسه دوی فکر کوي چې سیاست عاطفي او احساساتي لوبه ده او په یوه غونډه، سیمینار او د جذباتو په اظهارولو هرڅه سمېږي. اما موږ لا په دې پوه نه یو چې سیاست اوږده مبارزه غواړي ترڅو خپل هدف ته ورسېږو. افغانانو لاتر اوسه د خپلې مبارزې لپاره د کورني او بهرني سیاست اهداف نه دي ټاکلي نو څنگه به د دوی مبارزه که په هره ساحه کې وي رنګ پیدا کړي او ښې پایلې به ولري.

د مینجمنټ د اصولو په اساس د پروگرام او پروژې ترمنځ فرق شته دی. که خفه نه شو، موږ لا پروژي عملي کوو خو د پروگرام نه خبر نه یو.

شرافت میا خپل ليکلي وو:

همداسې ده. موږ د راتلونکې اوږد مهالې مبارزې لپاره هیڅ پروگرام نه لرو. کاش چې موږ د لرې راتلونکې لپاره کار کړی وی لکه د هند وزیراعظم د دېرش کاله اوږد صبر نه وروسته وزیراعظمی ته ورسېد.

له کلي ووځه؛ خو له نرخه مه وځه:

۲۲ می ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

په تېرو څلور لسيزو کې چې ما څومره د افغانانو مشران ليدلي دي، دوی همپشه فرصتونه په بحرانونو بدل کړي دي. ښه مشران هغه دي چې بحرانونه په فرصت بدل کړي. مور ډېر ښه فرصتونه درلودل او لرو يې خو گټه د فرصتونو نه نه شو اخيستلی.

که رښتيا ووايو، مور کلتوري او فرهنگي ستونزې لرو او ترڅو چې خپلو کلتوري او فرهنگي ستونزو ته مناسب د لارې حل پيدا نه کړو، نو يوه ورځ به مو د بلې نه بدتره وي. يو سياسي بحران به مو د بل سياسي بحران نه لوی وي او د سيندورې قوم په څېر به کله يوې څانگې ته لاس اچوو او کله بلې ته، يو بل ته به په تيقو سترگو گورو او په درياب کې به غرقېږو.

پښتو کې متل دی چې وايي د کلي نه ووځه خو د نرخه مه وځه. مور د دنيا په نرخ نه پوهېږو او نه د کلي نه چېرته تللی شو ځکه چې دنيا اوس يو لوی کلی دی او مور د دې کلي په نرخ نه پوهېږو. نو په دې اساس د افغانانو نه د مسلمان سره گوزاره کېږي او نه د کافرو سره.

Peers pressure یا د ملگرو فشار او یوه هیله:

۲۴ می ۲۰۱۶ م کال، ویرجینیا، امریکا

په سوسیالوژي او سایکالوژي علومو کې یوه اصطلاح چې د Peers pressure یا د ملگرو د فشار په نامه یادېږي ډېره مهمه د اغېز وسیله ده. د ملگرو فشار د ماشومتوب نه پیل کېږي چې لومړی د کوچني د ملگرو سره ناسته ولاړه وي، بیا د مکتب د ملگرو سره او همدا شان د کارو بارو د ملگرو سره ناسته ولاړه وي یعنې په هره مرحله د ژوند کې انسان د ملگرو او همکارانو سره په اړیکه کې وي.

په نننۍ دنیا کې او هم پخوا د ملگرو او دوستانو ناسته ولاړه په یو بل باندې تاثیر لري او انسان مثبت یا منفي خواته تشویقوي. په دري ژبه کې هم یو متل دی چې وايي: اگر با ما بنشینى ما شوى و اگر با ديگ بنشینى سیاہ شوى. نن که موږ په مخدره موادو روږدو ځوانانو ته گورو او یا هغه ځوانانو چې د جنگ ډگر يې تود ساتلي او د مختلفو گروپونو سره یو ځای شوي دي، د نورو مسایلو ترڅنگ د ملگرو منفي اغېز په دوی باندې د دې لامل شوی چې دوی انحرافي کارونو ته تشویق کړي.

سوال دا دی چې ایا موږ څنگه کولای شو چې هم د ملگرو سره کښېنو او هم د ملگرو د منفي اغېز نه ځانونه وساتو؟

موږ نه شو کولای چې خپل ځوانان د ملگرو د ناستې ولاړې نه محروم کړو ځکه موږ ټول د ملگرو سره ناستې ولاړې ته اړتیا لرو. زما په اند،

غوره لیکنې

مور باید خپل ځوانان داسې وروزو چې هم د ملگرو سره ناسته ولاړه وکړي او هم دوی دومره باطني قوت ولري چې د ملگرو د بد اغېز لاندې رانه شي او په عوض د دې، د ښو ځوانانو اغېز باید په خپلو ملگرو اضافه شي. که څه هم دا ستونزمنه کار دی ځکه منفي شيانو ته تملايات د مثبتو شيانو په پرتله زیات وي خو ځوانان باید دې ته متوجه کړو چې د دوی مثبت اغېز باید په خپلو ملگرو زیات وي او که مثبت اغېز یې زیات نه وي نو لا اقل دوی باید د خپلو ملگرو د منفي اغېز لاندې رانه شي.

دا یوه لویه مسئله ده او مور ټولو ته په کار ده چې خپل اولادونه، ځوانان، کلیوال، انډیوالان، د مکتب او کار ملگري مثبتو عادتونو ته تشویق کړو. تر څو چې زموږ ځوانان او ټولنه مثبت فکر پیدا نه کړي تر هغې پورې به مور یوه مریضه ټولنه لرو او د مریضې ټولنې نه د ښو کارونو طمعه په کار نه ده. که مور په لویه کچه څه نه شو کولای، په وړه کچه دا کار د خپلو نږدې ملگرو، دوستانو او همکارانو سره کولای شو او په دې توگه یوه لویه مبارزه به مور سرته رسولې وي. هیله ده چې هرڅوک په خپل ماحول کې دې مبارزې ته دوام ورکړي. دا ډول مبارزه پیسو او امکاناتو ته اړتیا نه لري.

پیشو تر هغه وي شېخه چې په غوښه نه وي پېښه:

۲۵ می ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

نن مې یو پوست ولید چې قضاوت یې راته سم نه ښکاري نو ځکه دا لاندې پوست لیکم.

په تېرو کړو به قضاوت تاریخ کوي خو زه په حال خبره کوم. په هر گروپ، ډله او قوم کې ښه او خراب، صادق او خاین، پاک او رشوت خور شته دی. د پخوانیو رژیمونو ډېر دولتي مامورین پاک کسان وو اما اوس د هماغو رژیمونو مامورینو ته چې لازمه هواره شوې، نه هغه پاکي شته او نه هغه صداقت او که سمه سروې وشي نو همدا کسان په امنیتي ارگانونو کې زیات نفوذ لري او د ټولو نه هم دوی په فساد کې زیات غرق دي. که د دوی ژوند ته په تېرو پنځلس کلونو کې نظر واچول شي، د دوی په ژوند کې دومره فرق راغلی چې هیڅ تصور نه شي کېدلی اما یو شمېر اوس هم در په در دي. قضاوت نشم کولی که دوی ته قدرت په لاس ورشي ایا دوی به هم پاک پاتې شي که نه. همدا شان د مجاهدینو، طالبانو او یا په وروستیو رژیمونو کې هم داسې کسان شته دی چې په هیڅ یې صرفه نه ده کړې اما ډېر کسان د همدغو ډلو نه ځانونو ته ډوډی هم نه شي پیدا کولی.

وايي پیشو تر هغه وخته پورې شیخه وي چې په غوښه نه وي ورپېښه. نو په دې توگه ماته ډله ییز قضاوت سم نه ښکاري او په هر چا قضاوت

بايد د هر شخص په شخصي اعمالو وشي نه دا چې موږ ټول په يو شان د قضاوت په مجموعي غشو وولو.

موږ په ټولنه کې د گلونو گلدستې ته اړتيا لرو:

۲۷ مې ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

ډېر دوستان داسې فکر کوي چې ټول افغانان دې په يوه لاره لارې شي، ټول دې يو قسم فکر وکړي، ټول دې د حکومت د هر کار نه بې له دليله ملاتړ وکړي، د مخالفو نظريو د هر نظر سره بايد بې دليله مخالفت وشي، که د چا د ذوق او سليقې سره خبره برابره نه وي هغه خبره دې بې دليله وغندل شي، ټول دې د رنګرېز په يوه خم کې د رنګ شويو جامو نه ځانونو ته يوشان جامې جوړې کړي، د ټولنې ټول وگړي دې په يو شان ژوند ولري، قيافه او وزن د ټولو بايد يوشان وي، همدا شان د خبرو او حرکاتو ټول کړه وړه بايد يوشان وي او داسې نور....

دا ټولې ښې خبرې دي خو شون نه لري. موږ بايد ځانونو ته په خپلو فکرونو کې داسې موخې ونه ټاکو چې عملي کېدای نه شي او نه داسې ټولنې په فکر کې اوسو چې تر اوسه يې بېلگه په دنيا کې نه شته دی. لکه څنگه چې په ټولنه کې د ډېرو منظمو ودانيو جوړول ښه کار دی همدا شان د ډېرو منظمو احزابو او ټولنو جوړول هم ښه کار دی. د نظرياتو اختلاف او د متبادل نظرياتو اظهارول هم ښه دي. اما ستونزه دا ده چې موږ مثبت فکر نه کوو، څوک چې راسره مخالف نظر لري، په هغوی

غوره لیکنې

پسي توپک رااخلو، هغه وژنو، توهینوو یې او له منځه یې وړو. چېرته چې زه نه اوسېرم، هغه ځای او مکان، مکتب او سرک باید وران شي، که زه د کوم شي نه گټه نشم اخیستلی نو نور دې هم باید ترې گټه وانخلي او داسې نور منفي فکرونه.

که موږ په خپل فکرونو کې مثبت تغیر راولو او د مثبت رقابت لپاره په ټولنه کې لاره هواره کړو دا کومه ستونزه نه ده چې موږ دې په ټولنه کې د زیاتو نظریاتو، حرکتونو او ټولنو په درلودلو سره د ستونزو سره مخامخ شو. لکه څنګه چې هر گل ځانته بیل رنگ او بوی لري همداسې هر نظر او رنگ ځانته بیل خوند لري او د ټولو رنگونو او بویونو نه ښه گلدسته جوړیدې شي.

پښتو نړیواله ورځ:

۲۹ می ۲۰۱۶م کال، دالس هوایي ډګر، واشنگټن ډي سي
پښتو ژبه او پښتونولي دوه جلا څیزونه دي نو د پښتو ژبې د نړیوالې
ورځې د لمانځنې سره دوه وړاندیزونه :

اول دا چې ژبه ژوندی پدیده ده اما زموږ زیات پښتانه لیکوالان داسې فکر نه کوي او غواړي چې پښتو ژبه مړه کړي ځکه د نورو ژبو د لغاتونو د استعمال سره احساساتي ستونزه لري. دا چې موږ وایو ژبه ژوندی پدیده ده نو په نورو پرمختللو ژوندیو ژبو کې هره ورځ نوی لغاتونو هغو ژبو کې داخلېږي او په همدې ډول یو تعداد لغاتونه د

غوره ليکنې

استعمال نه وځي. يا په بل ډول د ژبې يو شمېر لغاتونه په مؤقتي يا دايمي توگه مري او په عوض کې يې يو شمېر نور لغاتونه محيط زيروي.

دويمه مسئله، پښتونولي هم ژوندی دود دې ځکه ارزښتونه هم د وخت د شرايطو سره تغيير کوي. زياتره پښتانه داسې فکر نه کوي او ارزښتونو ته د مري په سترگه گوري. مور ته په کار ده چې ښه، مؤثره او گټور ارزښتونه وساتو او غير ضروري او غير مؤثره ارزښتونه چې زموږ د ژوند د وروستوالي سبب گرځي او ټولني ته زيان رسوي، دخپل ورځني ژوند د ارزښتونو نه وکارو.

زما په اند مور بايد پښتو او هم پښتونولي ژوندې وساتو او پرې نږدو چې دواړه رانه مړه شي. په همدې اميد د پښتو نړيواله ورځ دې تاس ټولو ته مبارک وي.

د فيسبوک د مخترع مارک زوکربرگ مصاحبه په فضا کې له هوانوردانو سره:

۲ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

دلچسپه ویدیو ده او دلچسپه بحث دی. د هرچا به تری جلا جلا برداشت وي خو زه هم درسره دا لاندې خو ټکې په مختصره توگه شريکوم.

اول: څنگه دوی په مثبت فکر دغه ځای ته ورسېدل. د اوس لپاره کار نه کوي خو د راتلونکې لپاره کار کوي. دوی زموږ په شان نه دی چې په هرې خبرې او فکر ته په منفی سترگه گورو.

دویم: د دنیا په گوټ گوټ کې څنگه د نورو ساینس دانانو سره اړیکه لري او د یو هدف لپاره کار کوي. دوی د مختلفو ملکونو د ساینس دانانو سره چې مختلفې ژبې لري څنگه افهام او تفهیم کوي. دوی زموږ په شان نه دي چې یو بل وژنو. دوی هم د یو بل د وژلو دورې تېرکړي دی خو څه گټه یې ترې نه ده اخیستې اونن د یو بل سره تفاهم کوي او د بشریت د رفاه لپاره کار کوي. په همدې اپولو کې درې کسه روسان، یو انگلیس او دوه امریکایان سره ژوند کې او د یو بل سره په شریکه کار کوي.

درېم: دوی د خپل کار سره مینه لري او د تبلیغي حضراتو په شان یې شپږمیاشتي او یو کلن د خدمت نیت کړی دی.

څلورم: د ټولو نه مهمه دا ده چې څنگه دوی د یو لړې فضا نه په انټرنېټ او سوشل مېډیا باندې د ځمکې د خلکو سره خبرې کوي. دوی د ځانونو سره د ایس کریمه پورې خواره هم لري.

پنځم: د فیسبوک دا ځوانکی مالک، مارک زوکر برگ چې نن د بیلونونو سرمایه خاوند دې څومره په ساده لباس کې د دوی سره خبرې کوي. دا فیسبوک همدې ځوان اختراع کړی او اوس هم کار کوي او دا نه گوري چې اوس خو ډېرې پیسې لري نو نور کار په کار نه دی. دوی زموږ په شان نه دي چې یو څته غنم پیدا کړو نو بیا په تکبر خبرې کوو.

<https://www.facebook.com/zuck/videos/1012866910495181>

The Hospital is everyone's responsibility

د روغتون مسوولیت د ټولو شریک دی: د نورو د ښو تجربو نه باید زده کړو:

۴ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

څه موده د مخه د فیسبوک یو دوست د کونړد اسعدآباد د روغتون یو عکس خپور کړی و چې د روغتون حالت اصلاً روغتون ته ورته نه و. پاکي او صفایي د روغتون تر ډېره حده پیسې نه غواړي او ښه مدیر کولی شي چې روغتون پاک وساتي. په افغانستان کې ستونزه ده چې اکثره دولتي مسولین کوشن کوي چې هغه امکانات چې کومې ادارې ته تخصیص شوي د هغه نه څه ووهي اما په پرمختللو ملکونو کې په اکثره توګه دوی د دولت د مال نه څه نه ووهي او همېشه ولسونه روغتونو او خیریه ادارو سره مرسته کوي. نو اوس تاسې زما دا لاندې معلومات زموږ د کونړ د روغتون د حالت سره مقایسه کړي.

تقریباً دوه میاشتې د مخه زما مورجانه په خاص کونړ کې په کور کې راغورځیدلې وه او د ملا هډوکی یې سخت ژوبل شوی و. په جلال آباد او کابل کې مو په ډاکترانو وگرځوله خو هرچا به ورته بیل بیل سفارشونه او تشخیصونه کول. راسره افسوس پیدا شو چې موږ په ټول ملک کې داسې یوستنډرد روغتون نه لرو چې د مریض او د مریضانو د خپلوانو تسل پرې وشي. موږ مې راته وویلې چې د شناخت او واسطې سره، کله چې د دې د ملا عکسونه یې د جلال آباد په روغتون کې اخیستل نو نرسې ورسره

داسې برخورد کاوه ته به وایي چې همدا د هرڅه متخصصه ده. مورجانې مې نرسې ته ویلي و چې ته خپل کار وکړه اونور تشخیص د ډاکترانو کار دی. نرسې ورته ویلي و چې ته خو ډېره بد ماشه بنځه یې او هسې په قهر یې. نرسې دا فکر نه کاوه چې دا خومریضه ده او د سخت درد نه په تکلیف ده نو په دې وخت کې ښه خبره هم مریض ته ډېره مؤثره وي او د مریض تسل پرې کېږي.

بالاخره مورجانه مو امریکې ته یوړه او هلته مو په روغتون کې بستر کړه. د خدای بخښلي پلار خدمت مو ترخپله حده په خپل وخت کې کړی و خو د مورجانې خدمت راته هم ډېر مهم دی ځکه زموږ د تسل او دعا وسیله همدا ده او خدای پاک دې راته تر ډېره وخته پورې ژوندی لري.

دغه روغتون چې زما مورجانه پکې بستر وه، یو محلي روغتون دی چې د واشنگټن سره نږدې د ویرجینیا ایالت د لوډن ولسوالۍ کې موقعیت لري. خو شپې مو هلته تېرې کړې. د روغتون د ودانیو، طبي وسایلو، د پایوازانو لپاره د سهولتونو او د ډاکترانو او نرسانو او نورو مستخدمینو د روپې نه ډېر سخت متاثره شوم. د مریض ټول خدمت د روغتون پرسونل بې له ویلو کاوه. ټول کارکوونکو خپلې دندې په مینه او اخلاص سره سرته رسولې. دلته کارکونکي د بیلا بیلو نژادونو او ملکونو نه و. مشر اورتوپیډي ډاکتر عرب و، اکثره نور ډاکتران او نرسان هندوان، پاکستانیان، ایرانیان، هسپانویان، لرې ختیځ ملکونو، اروپایان او امریکایان و. څوک سپین پوستي، څوک تور پوستي او څوک غنم رنگه و. څوک مسلمان،

غوره لیکنې

خوک هندو، خوک عیسوي، خوک یهودي او بعضو لا په هیڅ مذهب عقیده نه درلوده. مریضان هم زاړه، واړه او د متوسط عمر درلودنکي د بېلابېلو ملکونو او نژادونو نه و. هیچا د چا نه پوښتنه نه کوله چې ته د کوم ځای یې، د کوم قوم پورې تړاو لري، په کوم مذهب یې، څه دنده لري، سرمایه داره یې که غریب یې، خو د ټولو مریضانو خدمت دوی بې له کومه توپیره کاوه.

دا چې د مریض خدمت ټول دوی کاوه نو سوچ واخیستلم چې څنگه دوی دغه مرحلې ته رسیدلي دي؟ د تکنالوژۍ او طبابت له لحاظه پرمخ تللي دي، انساني برخورد له امله هیڅوک خپلې دندې ته په سپکه سترگه نه گوري او د زړه له کومې د مریض خدمت په ورین تندي کوي. ټولود روغتون دپاکۍ خاص خیال ساته او د وسایلو استعمال ته یې خاصه پاملرنه کوله. هماغه و چې په روغتون کې مې په گرځېدو پیل وکړ او د بېلابېلو ځایونو عکسونه مې واخیستل غواړم چې دا د تاسې درنو دوستانو سره شریک کړم او بیا تاسې قضاوت وکړئ چې ولې موږ وروسته پاتې یو.

د روغتون په یوه څنډه کې د دغه روغتون د تأسیس نه راپه دې خوا تاریخچه او هغه وسایل چې دوی په لومړي سر استعمالول د موزیم په شکل ساتلي و. دوی هم د نن نه دوه سوه کاله د مخه وروسته پاتې و، ماشومان به یې په کورونو کې تولد کېدل او روغتونونه او داسې مجهز وسایل چې نن یې لري، پخوا دوی نه درلودل. خو دوی کې فکري تغیر

غوره لیکنې

رامنځته شو او خپلو ټولینزو ستونزو لپاره دوی په خپله د حل لارې پیدا کړې او داسې تهداب یې کینود چې اوس که د هر ځای نه څوک هلته لار شي په لاره سم ځي.

دا روغتون په ۱۹۱۲م کال کې د یو ډاکتر له خوا جوړ شوی دی او یوازې په ۱۹۹۱م کال کې د دغه سیمې خلکو ۳۶،۸۷۰ ساعته کار په دغه روغتون کې په داوطلبانه توګه کړی دی. دوی وايي چې روغتون ساتل د ټولو خلکو مسوولیت دی. دوی لیکلي دي چې که څه هم اوس د دوی طبي تکنالوژي ډېره پرمخ تللي ده او د طبابت د نوی میتودونو نه کار اخلي خو د کار په ښه والي، خدمت او د ټولني په حمايت کې هيڅ تغير نه دی راغلی. په دغه روغتون کې د مريض او پایوازانو د سهولتونو لپاره چې انسان څه فکر کولی شي هغه ټول سهولتونه موجود دي. مريض خو پریږده، ته به وایې چې په فایف ستار هوتل کې ژوند کوي خو د پایوازانو لپاره ارامه خونه، ټلوېزیون، چای او قهوه او حتی د تلیفونونو د بېلابېلو چارجرونو سهولتونه موجود دي.

مورجانه مو اوس مخ په ښه کېدو ده او د روغتون یو څو عکسونه د تاسي سره شریکوم.

اوس موږ باید د خپلو ځانونو سره قضاوت وکړو چې موږ په تېر یوه کال کې څومره داوطلبانه کار کړی دي ترڅو په خپل محیط او ماحول کې خپلې ټولني ته د خدمت مصدر ګرځېدلي یو؟ که موږ سره دا فکر نه

وي چې ټولنې ته او خپل ځآن ته بايد په خپله خدمت وکړو نو مور به هيڅکله د بڼې ورځې خاوندان نه شو.

د صحي کنارابونو او تشابونو انقلاب ته اړتيا ده:

خاندئ مه مهمه خبره ده: فیسبوکي کمپاین په کار دی چې ولس او

حکومت ټول ورته متوجه شي

۵ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

نن سهار مې د CNN ټلوېزيون نيولی و چې د ټلوېزيون د GPS مشهور تحقيقي ژورنالست فرید ذکر یا په نړۍ کې د صحي کنارابونو او تشابونو د نشتوالي او یا د نه لاسرسي په اړه یو ډېر دلچسپه رپوټ جوړ کړی و. په نړۍ کې د هرو لسوکسانو له جملې نه څلور کسه صحي تشابونو او کنارابونو ته لاسرسی نه لري او د دې له امله هغه هېوادونو کې چې کافي صحي کنارابونه او تشابونه نشته دغه هېوادونو ته هرکال ۲۶۰ بیلونه ډالره تاوان د مختلفو ناروغيو له امله رسېږي. په هند کې ۷۵۰ میلیونه کسه او په چین کې ۳۵۰ میلیونه کسه صحي کنارابونو او تشابونو ته لاسرسي نه لري. نو په دې خاطر د چین حکومت د Toilet Revolution یا د صحي کنارابونو او تشابونو انقلاب پیل کړی دی او همدا شان د هند صدراعظم نریندا مودي د Toilet Before Temples یعنی د درمسال د جوړولو نه د مخه بایدصحي تشابونه او کنارابونه جوړ کړو، دشعار لاندې کمپاین پیل کړې دی.

يوه قصه مې راپه ياد شوله چې په ۱۳۵۳ هجري شمسي کال کې خدای بخښلي پلار مې د لغمان په ولايت کې د ثبت احوال نفوس مدير و نوزه د روښان په ليسه کې زده کوونکی وم، د لغمان ولايت په مرکز کې په هيڅ يوه اپارتمان کې کنارابونه نه و او داستونزه په اوږي کې چې شولې کرل کيدې نو د لغمان ولايت د مرکز شاوخوا ټولو ځمکو کې د شولو د کرلو له امله هيڅ وچ کوم پټې نه پيدا کيده چې سرې خپل ضرورت رفع کړي. د لغمان ولايت مرکز چې د حسن خان والي په لومړې او دويمه دوره کې زياته برخه جوړه شوې وه نو په همدې وخت کې حسن بيا د لغمان والي و نو پلار مې ورته وويل چې والي صاحب تاسي په ولايت کې د انسانانو د صادراتو لپاره هيڅ نه دي کړي نو که يو شمېر کنارابونه جوړ کړئ نو ښه به وي. هماغه و چې حسن خان والي شاروال ته امر وکړ چې د ښار نه بيرون په مختلفو ساحو کې کنارابونه جوړ کړي ترڅو د خلکو ستونزه حل شي. که څه هم دا صحي کنارابونه نه و خو د خلکو لپاره لوي سهولت جوړ شو.

واقعيت دا دې چې د صحي کنارابونو او تشابونو جوړول په کورونو او عامه ځايونو کې د ژوند د مهمو اړتياو نه دی. دا هم زمور ټولنيزه ستونزه ده چې موږ ښه کور جوړو اما يو صحي تشاب او کناراب نه جوړو او دا ستونزه په خاصه توگه د اطرافونو په کورونو کې زياته ده او زياتره دا هم وايي چې دا شرم دی چې څوک هغه تشاب ته لار شي چې د کور په منځ کې وي. که څه هم د مهاجرتونو له وجهې يو ښه تغيير د

غوره ليکنې

خلکو په فکر کې راغلی دی خو د دې ترڅنگ د صحي کنارابونو او تشابونو کافي نشتون په ښارونو او کورونو کې زیات دی او دا د ژوند ضروري اړتیا ده نو که د افغانستان ښاروالان، والیان او ولسوالان او نورې ذیربطه ادارې دې مسلې ته جدي توجه وکړي چې د صحي کنارابونو او تشابونو یو لوی کمپاین د ولس په ملاتړ پیل کړي نو دا به د خلکو په صحت او ژوند باندې خاصه اغېزه ولري.

څه به ووايو، ايا مسلمان گاونډي هېواد ته د افغاني مهاجرو په وړاندې

داسې بې رحمه عمل مناسب کار دی؟

۵ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

په اسلامي، بين المللی، مدني، اخلاقي او ټولو قوانينو کې د پوليسو له

خوا داسې عمل د یو افغان مهاجر سره په کلکه د غندلو دی. د افغانستان حکومت، د بهرنیو چارو وزارت او په پاکستان کې د افغانستان سفیر د پاکستان د دغه بې رحمه عمل په وړاندې باید په کلکه احتجاج ملگرو ملتونو ادارې ته وکړي. د ظلم په مقابل کې چوپ پاتې کېدل د دې بیوزله مهاجرینو په وړاندې یوه لویه گناه ده.

ایا د فیسبوک په دوستانو کې چاڼ په کار دی که نه؟

۸ جون ۲۰۱۶ م کال، کابل

بعضې دوستان لیکي چې دوی غواړي د خپل فیسبوک په ملگرو او دوستانو کې چن او للون وکړي او یا په اصطلاح خانه تکاني وکړي ځکه چې د دوی پوستونه څوک نه لایک کوي، یا کامنت نه ورکوي او یا بعضې وخت مناسب الفاظ په خپلو لیکنو کې نه استعمالوي. زما په اند دا سم کار نه دی ځکه چې د فیسبوک استعمال ډېر اړخونه لري. د یوې خوا د دوستانو سره سرې په اړیکه کې اوسي، له بله خوا خپل نظریات، تشویشونه او وړاندیزونه د دوستانو سره شریکوو او په مقابل کې د نورو دوستانو د نظریاتو، وړاندیزونو او تشویشونو نه خبرېږو. کېدای شي چې بعضې دوستان ستاسې د لیکنو او نظریاتو د څرگندولو نه مثبتته گټه واخلي او د دوی د منفي اغېز نه وساتل شي. همدا شان موږ د فیسبوک له لارې د ورځني خبرونو نه خبرېږو.

غوره لیکنې

د دې نه سربېره د فیسبوک له لارې دولتي او غیر دولتي چارواکي او سیاسي زورواکي دولس د افکارو، نظریاتو، ستونزو او تشویشونو نه خبرېږي او د فیسبوک د ملگرو په عکس العمل شاید دوی خپلو منفی تگ لارو ته تغیر ورکړي. بله دا چې فیسبوک د زړه د براس د ویستلو یوه ښه وسیله هم ده.

یو دوست راته په نږدې وختونو کې وویل چې هغه زما د فیسبوک هره لیکنه ډېر په شوق سره لولي خو لایک کوی یې نه او نه کامنت لیکي. نو په دې توگه هغه دوستان چې ستاسې په لیکنو لایک نه کوي او یا کامنت نه ورکوي نو تاسې خفه کېږي مه ځکه هغوی هرو مرو ستاسې لیکنې گوري او لولي یې او ستاسې د احوال او نظریاتو نه خبرېږي.

د خیالي امنیتي ارگانونو پرسونل او خیالي دولتي مصارفات:

د کابل ښار د بوشکو ښار

۱۰ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

څو کاله د مخه کرزي صاحب د لویه جرگې په خیمه کې د انکشافی شوراگانو په کلنۍ غونډه کې په واضحه توگه وویل چې رشوت اخلي خو په خپل ملک کې پرې کورونه جوړوي او خارج ته پیسې مه وړي. دې خبرې دوه اړخونه درلودل. له یوې خوا رشوت اخلي او خیانت کوي او له بلې خوا هم که پیسې بهر ته وړي نو دا ښه کار نه دی. اما له بله پلوه

غوره ليکنې

کرزي صاحب رشوت اخيستلو او خیانت ته جواز ورکړ چې څه مو خوښه وي هغه کوئ دا سلسله اوس هم دوام لري.

د هلمند د خیالي پولیسو مسئله او یا په نورو ادارو کې د خیالي پرسونل مسئله څه نوی خبره نه ده او همدې خیالي پرسونل د دولتي ارگانونو د پرسونل نه د طالبانو او یا نورو جنایي جرمونو د گروپونوسره د مبارزي روحیه له منځه وړی ده او هر څوک په راجمع کولو کې دي که نه د طالبانو او جنایي گروپونو قوت د دولت د قوتونو په پرتله ډېر کم دی. دري کاله د مخه ما دغه مقاله لیکلي وه چې د طالبانو قوت کې مبالغه شوې ده او که دوی سم چیلنج شي نو امنیت ډېر ژر ښه کېدلی شي.

د خیانت یو واضح ثبوت دا دی چې د کابل په هره کوڅه کې به تاسې

د تیلو د بوشکو

دوکانونه گورئ، دا د

خیانت ښه بېلگه ده. دا

عکس چې تاسې

گورئ، ما د

جمهوررئیس د لومړي

مرستیال د کور

ترڅنگ اخيستی دی او

داسې دوکانونه د ښار

په هره کوڅه کې شته دی او په دې ټولو دوکاندارانو باندې دولتي نظامي او ملکي پرسونل تیل په غیرقانوني توگه خرڅوي. دا د خیانت لویه نمونه ده چې د کابل ښار په هره کوڅه کې کتلی شی. که دا بوشکې د کابل په ښار کې ورکي شوې نو تاسي پوه شی چې د رشوت مخه نیول کېږي، بیا به نه د امنیتي ارگانونو تیل خلاص شي او نه مرمی او هم به د خیالي پرسونل مخه ونیول شي.

Clashes between Afghanistan and Pakistan in Torkham: Let's put the facts in the right context ۱۵ June ۲۰۱۶

President Ghani in the last two years used all means to reach out to Pakistan and seriously wanted to improve relation between Afghanistan and Pakistan. Even he put his own credibility in line and blamed inside Afghanistan that he went too far. But unfortunately, in return, Pakistan have stepped up support of terrorist groups to destabilize Afghanistan and thousands of Afghans lost their life.

When you lose argument, you indulge fighting to distract people attention from the real problems. Afghanistan is victim of terrorism for decades and ten of thousands of innocent Afghans have lost their precious life. If we look to the reality, harboring terrorist leaders were not in the border areas between Afghanistan and Pakistan but they were and are in the bustling cities of Pakistan. It is fact that three top leaders of terrorists groups Bin Laden, Mulla Omar and Mulla Mansoor plus numerous other top world terrorists were captured and killed in Pakistani cities.

Unfortunately during this month of Ramadan, Pakistan government trying to change reality by false argument of border management to provoke unnecessary fighting in Torkham area between Afghanistan and Pakistan in which several people were killed from both sides. If there is a problem in that area, they have to solve these problems through diplomatic channels not through armed fighting. If the argument is Afghanistan is weaker and Pakistani military is stronger and they can achieve their strategic goals by force, it is false hoping because Afghans are in war for decades with regular armies and defeated them badly. Afghans are in war and nothing will lose but Pakistan will lose a lot.

No doubt that people of Pakistan are also victims of wrong policies of their own government. A Peaceful Afghanistan is not threat to Pakistan and it will never be a threat to Pakistan but unstable Afghanistan will be a serious threat to Pakistan and the region. Using terrorists groups by Pakistan as strategic assets not helping any country except only few who benefit from war economy of drug trafficking, illegal mining, ransom and so on. I believe it is in the interest of both countries to cooperate, solve their problems through diplomatic channels and Pakistan should not support terrorist groups and nor use them as strategic assets. It is known fact that Pakistan support and harboring terrorist groups and cannot change facts by diverting attention to unnecessary skirmishes in Torkham area by the name of border management. As long as Pakistan's talk to talk not matching walk to walk, Afghans and world community won't believe Pakistan argument and Pakistan will be isolated from the world community day by day.

دا پورته مقاله د دوستانو خوښه شوې او په زیاتو سایټونو کې بیا بیا خپره کړې وه. همدا شان عبیدالله امرخېل صاحب په پښتو ژباړلې وه نو ما هم د هغه ژباړه کټ مټ د یوې وړې مقدمې سره دلته رانقل کړه.

مننه د امرخېل صاحب نه چې زما انگرېزي ژبې لیکنه یې ترجمه کړې ده. په انگرېزي ژبه ما دا لیکنه ځکه کړې وه چې موږ افغانان خو ټول پوهېږو چې پاکستان څه کوي؛ خو باید موږ په نړیواله کچه لارې وکړو او د خپلو حقه حقوقو نه دفاع وکړو. موږ هره ورځ قرباني ورکوو اما په نړیواله کچه موږ منظمه او هر اړخیزه دفاع د خپلو حقوقو نه نه ده کړې او نه موږ خپل حالات په سمه توګه نړیوالو ته تشریح کړي دي. د پالیسیو تغیر یوازې په څو رسمي اعلامیو او د څو متخصصینو په مقالو نه کېږي بلکې منظم او منسجم کار ته په نړیواله توګه اړتیا ده. افغانان که په هر ملک کې اوسېږي باید سره متحد شي او د هغو ملکونو له حکومتي او غیر حکومتي ټولنو او ادارو سره تماس ونیسي او هغوی په واقعیتونو پوه کړي. د هېواد په داخل کې خو افغانان هره ورځ قرباني ورکوي خو د هېواد نه بهر هم افغانانو ته په کار ده چې د افغانستان د ګټو نه په ډېره ښه توګه دفاع وکړي. زموږ سفارتونه باید فعال شي. پاکستانیان همدا کار کوي او د ټولو ناخوالو سره بیا هم په خپلو اعمالو د همدغه لایو له لارې پرده اچوي. هیله ده چې زموږ متحده مبارزه چک واچوي او افغانستان د دایمي صلح په لورې قدم کېږدي. د هراfgان هلې ځلې په هېواد کې دننه او د هېواد نه بهر د ستایلو او د قدر وړ دي.

ژباړونکې: عبيدالله امرخېل (گوډ او ماته مې ژباړلې خو مفهوم ورڅخه اخیستل کېږي ان شاالله)

د تورخم د شخړې په اړه د شاه محمود میاخېل صاحب د انگریزې

ليکنې ژباړه

په تورخم کې د افغانستان او پاکستان ترمنځ نېسته: راځئ چې حقایق بیان کړو.

ولسمشر غني د کلک هوډ سره په دوه ورستیو کلونو کې هر هغه ممکنه هڅه وکړه ترڅو د افغانستان پاکستان اړیکې بهتر شي، ان دا چې خپل باور یې په افغانستان کې دننه ترسوال لاندې راوستلو او په دې خبره ملامت وگڼل شو چې د افغانستان پاکستان د اړیکو په ښووالي کې له حده ډېر وړاندې تللی دی، خو له بده مرغه پاکستان د دې کار په بدل کې د ترهگرو ملاتړ لاپسې ډېر کړ ترڅو افغانستان بې ثباته کړي او په زرهاو افغانانو خپل ژوند له لاسه ورکړ. کله چې یوڅوک بحث(خبرو) کې پاتې راشي بیا جگړې ته مخه کوي ترڅو ذهنیتونه له رښتینو ستونزو څخه بل لوري ته واړوي. د څو لسیزو راپه دې خوا افغانستان د ترهگری قرباني دی او په لسه او زرو افغانانو خپل خور ژوند له لاسه ورکړی دی. که حقایق راوسپړو د ترهگرو مشران د افغانستان پاکستان په پوله کې نه وو ساتل شوي بلکې د ترهگرو مشران د پاکستان په لویو ښارونو کې و او اوس هم په هم دې ښارونو کې ساتل کېږي. دا یو حقیقت دی چې د ترهگرو درې نامتو مشران اسامه بن لادن، ملا عمر، ملا منصور او گن

غوره لیکنې

شمېر نور ترهگر د پاکستان په ښارونو کې نیول شوي او وژل شوي دي. له بده مرغه د دې روژې په میاشت کې د پاکستان حکومت زیار باسي ترڅو حقایق د پولې د مدیریت په نامه په یوه غیرحقیقي بحث او تینگار بدل کړي ترڅو په تورخم کې د افغانستان او پاکستان ترمنځ ناغوبنتل شوې جگړې ته لاره هواره کړي چې د دواړو غاړو د گڼ شمېر کسانو د مرگ سبب شوه. که د تورخم په سیمه کې ستونزه وي، دا ستونزې باید دوی د دیپلوماتیکو لارو حل کړي نه د جگړې له لارې. که بحث دا وي چې افغانستان ضعیفه دی او د پاکستان نظامي ځواک غښتلی دی او پاکستان به خپلې ستراتیژي کې موخې ته د زور له لارې ورسېږي دا غلط سوچ او هیله ده ځکه افغانان دا خو لسیزې د منظمو پوځونو سره په جگړه بوخت دي او دې پوځونو ته یې ماته ورکړې ده، افغانان تیار په جگړه بوخت دي او هیڅ څه به له لاسه ورنه کړي خو پاکستان به ډېر څه له لاسه ورکړي.

شک نه شته چې د پاکستان ولس هم د خپل دولت د غلطو پالیسیو قرباني دی، سولیزه افغانستان پاکستان ته گواښ نه دی او په راتلونکي کې به هم گواښ نه وي خو بې ثباته افغانستان به هم پاکستان او هم سیمې ته گواښ وي. د پاکستان له خوا د ترهگریزو ډلو څخه د یوې ستراتیژیکې شتمنۍ په توگه کار اخیستل به هیڅ هېواد ته گټه ونه کړي یوازې د مخدره توکو قاچاق، غیرقانوني معادن کیندنه او د پیسو په وړاندې د سړي تښتوني له جگړیز اقتصاد څخه به کم شمېر خلک گټه پورته کړي. زه په

دې باوري يم چې دوه اړخيزه همکاري د دواړو هېوادونو په گټه ده. خپلې ستونزې دې د دپلوماتیکو لارو حل کړي، پاکستان باید د ترهگرو ډلو ملاتړی نه شي او د یوې ستراتیژیکې شتمۍ په توگه یې ونه کاروي. دا یو منل شوی حقیقت دی چې پاکستان ترهگرو ډلو ته په خپله خاوره کې ځای ورکړی دی. د پاکستان حکومت په تورخم کې د پولې د مدیریت په نامه په پوله کې اخ و ډب ته په پام وراړولو حقیقت نه شي بدلولی. ترڅو چې د پاکستان خبرې او عمل سره ورته نه شي افغانان او نړیواله ټولنه به د دوی په خبرو باور ونه کړي او ورځ تر بلې به پاکستان د نړیوالې ټولنې څخه منزوي او کونج ته شي.

<http://www.pajhwok.com/en/opinions/torkham-clashes-lets-put-facts-right-context>

<http://www.dawatmedia.com/clashes-between-afghanistan-and-pakistan-in-torkham-by-shahmahmood-miakhel/>

<http://www.afghansabawoon.com/%D%A%BE%D%A%AV-%D%A%AA%D%A%AA%D%A%B%D%A%AE%D%A%AE-%D%A%A%DB%90-%D%A%AF-%D%A%AV%D%A%AA%D%A%BA%D%A%AV%D%A%AE%D%A%B%D%A%AA%D%A%AV%D%A%AE-%D%A%AV%D%A%AA-%D%A%BE%D%A%AV%D%A%A%D%A%B%D%A%AA%D%A%AV%D%A%AE-%D%A%AA%D%A%B%D%A%AE%D%A%AE/>

د افغانستان په حالاتو نه لايق پوهېږي او نه نالايقه:

۱۷ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

ډاکټر صاحب سيد قاهر عاطف راته ويل چې د سليمان لايق نه چا په خپل وخت کې (چې وزير و) پوښتنه کړې وه چې لايق صاحب! دا حالات په کومه خوا روان دي؟

سليمان لايق ورته ويلي و چې وروره! په حالاتو نه لايق پوهېږي چې کومه خوا روان دي او نه پرې نالايقه پوهېږي چې کومه خوا روان دي.

ستاسې څه فيلنگ دی؟

له مانه پوښتنه وشوه چې زما فيلنگ څه دی؟

زما فيلنگ دا دی چې په يو چا پور و او پور يې نه ورکاوه او پور ورکوونکی يې ډېر ستړی کړی و. پورورې ته يې ويلي وو چې نيمايي پيسي به درته پرېږدم خو دا نيمايي نورې پيسي راکړه. پورورې ورته ويلي وو چې ډېره ښه ده د پنجشنبې په ورځ راشه او دا نيمايي پيسي به درکړم. پور ورکوونکی خوشاله شوی و چې نيمايي پيسي خو بود شوې. د بلې پنجشنبې په ورځ چې پورورې پسې ورغلی و نو پورورې ورته بيا پور نه و برابر کړی نو پور ورکوونکی ورته ډېر سخت په غصه شوی و. پورورې ورته ويلي وو چې وروره دومره غصه کېږه مه، هغه مخکې

غوره لیکنې

نیمايي پیسي چې دې څنگه خلاصې شوې همداسې به دې دا نورې پیسې هم خدای خلاصې کړي.

زما فیلنگ دا دی چې دا نظام سقوط نه کوي خو دا وروسته دوه درې کاله وخت د حکومت به هم خدای همداسې تېر کړي چې څنگه دا دوه کلونه تېر شول. یو څه ښه والی به راشي خو زموږ د توقعاتو په اندازه به نه وي. ښه به دا وي چې لږ خپل توقعات راتیت کړو، یو څه گوزاره وکړو او یو څه هم حکومت باید لږ ځان و خوځوي چې حکومتداری ښه شي نو فکر کوم چې د ټولو به سره گوزاره وشي.

د پلار د ورځې په یاد:

۱۹ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

د انسان د مرگ نه وروسته درې شیان د یو چا په قبر کې په درد

خوري:

۱. صدقه جاریه

۲. نېک عمل

۳. صالح اولاد

زما خدای بخښلی پلارجان (سید محمود حسرت) چې هم زما استاد و، هم مې انډیوال او لارښود و نو زما په اند دا پورته صفات یې درلودل. صدقه جاریه، پاکي او نېک عمل کې یې شک نه لرم او تر یوه حده اولادونه یې هم نېک عمله دي. هغه دوستانو چې زما پلار جان د نږدې نه پېژانده،

غوره ليکنې

شايد د دې خبرې تائيد له ماسره وکړي چې زما پلار جان نهايت سخي، صله رحم، صادق، پوه، مدبر او انډيوال شخصيت و. د مشرانو سره مشر، د عوامو سره عوام او د کشرانو سره کشر و.

د روژې مبارکې مياشت کې د پلار د ورځې په ياد، خپل پلارجان او د ټولو هغه دوستانو د پلرونو روح ته چې له مور سره نه دي دعا کوم او ټولو ته د الله تعالی له درباره برين جنتونه غواړم. د هغو دوستانو چې مور او پلار ژوندي دي بايد د خپلو ميندو او پلرونو ډېر قدر او خدمت وکړي ځکه د مور او پلار تشه هغه وخت انسان ته معلومېږي چې د دوی له دعاگانو نه محروم شي.

دا شو عکسونه د خپل پلار هم د دوستانو سره شريکوم. لومړی عکس

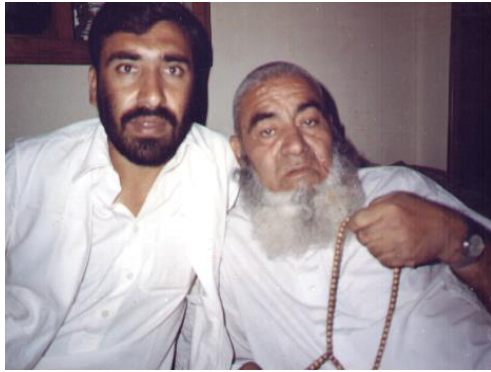
۱۳۵۸ کال چې مهاجر شولو.

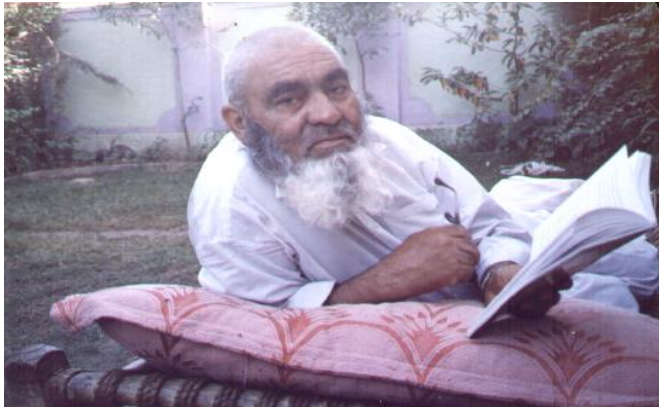
دويم عکس د خپلو يو شمېر زامنو سره د کچه گړۍ د مهاجرينو په کمپ کې.

درېيم عکس کې زه او پلارجان مې؛

او په څلورم عکس کې پلارجان مې د مطالعې په حال کې.

د دفاع نوي وزير صاحب ته!

۲۰ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

دا چې جنرال صاحب عبدالله خان د دفاع وزير شو نو دا لاندې جملې اوس ليکم چې دی خپلو تېرو اشتباگانو ته متوجه شي او د کونړو حقوق تر پنبو لاندې نه کړي.

اول: وزير صاحب ما په تېرو پنځلس کلونو کې د هيڅ يو کونړي په مړي او ژوندي کې نه دی ليدلی. نه پوهېږم چې چا به نه غوښته او يا ده نه غوښتل چې له خړو کونړو سره مړی ژوندى وکړي.

دويم: ما ته د افغانستان ټولې سيمې يو شان بنسکاري خو د هرې سيمې او خلکو حقوق بايد يو شان او په متناسبه توگه خوندي وي. په لس گونو کونړو چې د دفاع په وزارت کې کار کوي ما ته يې ويلي دي چې د دفاع موجوده وزير صاحب ورسره دا نه چې مرسته نه ده کړې بلکې د هغوی

غوره ليکنې

حقه حقوق يې نه دي ورکړي چې د ده د همدې برخورد له امله ډېرو کونړو خپل ژوند د هېواد په بېلابېلو سيمو کې د لاسه ورکړی دی. درېيم: په هر حال څه چې تېر شوي د هغه جبران نه کېږي خو دا دې په دې پوه شي چې که اوس د کونړو سره د مور ميرې سلوک وکړي نو کونړي به د دې په مقابل کې کلک مقاومت وکړي. هيله ده چې د تېرو نيمگړتياو جبران وکړي.

ليکل زما قضاوت ستاسې:

۲۱ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

يو ورور راته ليکلي وو چې تا هم په لويه څوکۍ کار کړی نو تا د کونړو لپاره څه کړي دي، د نوموړي دا پوښتنه او نيوکه ډېره په ځای نيوکه ده. دا بحثونه ځکه په کار دي چې د کونړو په اصطلاح هم د زړه گونډی زموږ ووځي او هم موږ بايد د سالم او منطقي انتقاد د منلو، اورېدلو او دفاع کلتور په خپل ځانونو کې پيدا کړو. زه همېشه خوشالېږم چې ما ته که مشران وي او که کشران زما نيمگړتياوې په گوته کړي او هغه اصلاح کړم. پرون چې ما د ملي دفاع په نوي وزير صاحب کوم انتقاد وکړ هغه زما شخصي مسئله نه وه او که چاپلوسي مې کولی نو بايد صفت مې ورته کړی وی ځکه اوس يې خو رايې واخيستلې او برحاله وزير د دفاع دی. شايد که زما ليکنه يې ليدلې وي د مانه به خفه شوی هم وي او که خفه نه وي نو لا اقل گيله خو به ولري.

زه څوارلس کاله د مخه د یوه کال لپاره د کورنیو چارو د وزارت سلاکار او د یوه کال لپاره د کورنیو چارو د وزارت معین وم. دا چې مور په هغه وخت کې د ملک په سطحه څه کړي دي، زما په کتاب کې؛ د کورنیو چارو وزارت: لاسته راوړنې او ځنډونه؛ نومېري او تقریباً څلور سوه صفحې دی، لوستلی شئ چې زیاته برخه یې د روحي په وپېانه کې هم نشر شوې ده. هغه وخت نه امکانات وو، نه د ملي پولیسو درک و، نه د محلي ادارو سیستم سم و او تقریباً ملک الطوایفي وه چې د اوس نه حالات هم ډېر خراب وو.

راغلو مشخص د کونړ په سطحه ما څه کړي یو څو عمده مستنده بېلگې صرف د کونړو د معلومات لپاره وړاندې کوم او دا د دې معنی نه لري چې زه د ځان صفایي کوم. یو وخت راته په کونړ کې یو چا وویل چې ته ولې د خپلو کارونو په اړه تبلیغ نه کوې؟ نو ما ورته وویل چې زه چې څه کوم هغه زما وجیبه ده او په چا احسان نه کوم او نه بېرته کومه طمعه لرم او نه وکالت ته کاندید یم چې د خلکو نه د رایو اخیستلو لپاره د ځان لپاره تبلیغ وکړم.

۱. د بېړنۍ لویې جرگې په وخت کې کونړ نا امنه ولایت بنودل شوی ځکه په پشد کې څو کسه مشران شهیدان شوي وو نو ملگرو ملتونو غوښتل چې په کونړ کې ټاکنې وشي او غوښتل یې چې په ننگرهار کې د کونړ څخه څوک دوی په انتصابي شکل باندې وټاکي خو مور د ملگرو

غوره ليکنې

ملتونو اداره مجبوره کړه چې کونړ ټولو ولسواليو ته لار شي او هلته ټاکنې وکړي ترڅو کونړي په خپله خوښه استازي وټاکي. (تفصيل يې زما په کتاب کې؛ بېړنۍ لويه جرگه او په مشرقي ولاياتو کې د ټاکنو بهير؛ کې لوستلی شئ.

۲. کله چې زه د کورنيو چارو وزارت سلاکار شوم نو سيد فضل اکبر پاچا صاحب د کونړ والي و؛ نو ما ورته وويل چې په کونړ کې ستونزې زياتې دي نو ته بايد جدي اجراءت وکړې. هغه راته وويل چې قوماندان د امنيه او د ولايت مرستيال زما په خوله کار نه کوي؛ نو ترڅو چې دوی موجود وي زه کار نه شم کولی. ما ورته وويل چې ته راته ووايه چې څوک مقرر کړو. هغه راته وويل چې حاجي صاحب روزي راته د مرستيال په توگه او قوماندان صاحب مطيع الله خان راته د امنيه قوماندان په توگه تعين کړه، نور به کارونه سم شي. درېواړه ژوندي دي او ما همدا کار وکړ.

۳. بيا هم د کونړ حالت سم نه و او هرچا کوشش کاوه چې د خپلې خوښې والي هلته ولېږي ځکه د لرگيو مافيا قوي وه؛ نو ما اسدالله وفا چې په پکتيا کې يې ښه کار کړی و، په دې قانع کړ چې کونړ ته د والي په توگه لار شي. فکر کوم چې زما دا انتخاب د کونړ په گټه و او د کونړ د

غوره ليکنې

ولایت او ښار رونق چې یوڅه جوړ شو په هغه وخت کې د هغه هلې ځلې وې. وفا صاحب ژوندی دی او پوښتنه ترې کولی شئ.

۴. هغه وخت PRT هم د کورنیو چارو د وزارت پورې تړلی و او ریاست یې ما کاوه نو د کونړ لپاره مو مستقل PRT منظور کړ ځکه د جلال آباد نه یې سم کار نه شو کولی. که وروسته په کونړ کې څه شوي د همدې PRT برکت و.

۵. د کونړ شپږ ولسوالیو د تعمیرونو جوړونه مې د ملي تحکیم د ثبات په پروگرام کې ونيوله چې د نورگل، خاص کونړ، څوکی، نرنګ، چېپې درې او دانګام ولسوالۍ په کې شاملې وې. د نورگل ولسوالي د جوړونې ډبره ما په خپله کېښوده. حاجي صاحب روزي ته پته ده او ژوندی دی.

۶. د غازي آباد ولسوالۍ په جوړښت د کونړ او د نورستانو ورونیو ستونزه وه، ځکه غازي خان د څونک نورستانی و او هغوی غوښتل چې دا ولسوالۍ په نورستان ولایت پورې وتړل شي اما د جغرافیوي موقعیت له امله او هم د مطلق اکثریت د ولس له نقطه نظره دا کار امکان نه درلوده. دا چې شخړه پرې زیاته نه شي نو کابینې فیصله وکړه که دوی پرې نه جوړېږي نو دا ولسوالۍ دې منحل شي خو ما دا کار ونه کړ او بېرته مو فیصله وکړه چې د ولسوالۍ منحل کول سم نه دي او دا به د محمد غازي

غوره لیکنې

چوپان د نوم سره جفا وي. دا چې اکثریت پښتانه دي نو ولسوالۍ دې په کونړ ولایت پورې وتړل شي. حتی د غازي خان زوی هم له ما نه خفه شو چې دا ولسوالۍ دې ولې په نورستان پورې ونه تړله؛ نو ما ورته وویل چې د منحل کېدو نه دا ښه ده چې دا ولسوالۍ ستا د پلار په نوم پاتې شي. اوس هم د ما نه مایجن دی. د کونړ پخوانی والي جلاله خان د دې شاهد دی.

۷. د همدغه کال د خپل معینیت بودجه مې چې دمېلمستی او نورو مصارفاتو لپاره چې تقریباً دوه ویش لکه افغانۍ وې، هغه د کونړ ولایت د موجوده تالار جوړولو لپاره ولېږلې او د وفا صاحب په وخت کې د سیدجمال الدین تالار جوړ شو.

۸. د خاص کونړ مکاتب مې د لومړي ځل لپاره په ۱۹۹۳م کال کې فعال کړل او بیا مې وروسته ورته د کورنیو چارو وزارت د تحکیم ثبات د پروگرام نه د منگوال د لېسې تعمیر جوړ کړ چې په کونړ کې نمونه یي لېسه ده.

۹. په لس گونو کونړي ما په دندو گمارلي دي او که لسټ مو په کار وي چې هم درته برابرولی یې شم. دا څه چې ما کړي د قانون په چوکاټ کې مې کړي دي او د هیچا حق مې نه دی خوړلی. زما د معینیت دروازه د

غوره لیکنې

ټولو په مخ بېرته وه. البته که کوم کونړي غیرقانوني غوښتنه درلوده هغه مې نه ده کړې شاید یو څو کسه خفه هم وي.

۱۰. د ټولو نه ماته مهمه دا ده که کار مې لږ کړی او یا ډېر خو دا په جرأت سره ویلی شم او د کورنیو چارو وزارت د منسویانو نه پوښتنه کولی شئ چې نه مې یوه روپي رشوت خوړلی، نه مې نور کوم خیانت کړی او نه مې د دولت مال خوړلی او نه مې غضب د حکمي چپرته کړی دی. حتی د افغانستان په هیڅ یو ښار کې چې ټولې ښاروالۍ زما د معینیت لاندې وې، یوه نمره حکمه د ځان یا د کورنیو د نورو غړو په نومونو نه ده اخیستلې. دا زما د ژوند پرنسیپ دی او د ټولو هغه دوستانو نه پوښتنه کولی شي چې له ما سره یې په تېرو ۳۸ کلونو کې په مختلفو ادارو کې کار کړی دی.

۱۱. په شخصي لحاظ مې چې څه کړي هغه زما د معاش څخه دي او د خدای فضل دی چې همېشه زما معاش زما د ضرورت نه زیات و او کم نه و. که د چا توقع زیاته وي شاید خفه شوی به وي چې ولې ورسره ما مرسته نه ده کړې ځکه زه نه تجاریم او نه کوم بل عاید لرم او د خپلې شپږۍ سره مې پښې غځولې دي.

غوره لیکنې

۱۲. په فرهنگي ساحه کې مې هم تر خپله وسه کار کړی او د کونړ په نوم یو کتاب مې چاپ ته تیار دی شاید زما په اند د کونړ لپاره خاص فرهنگي ارزښت ولري. اوه جلده نور کتابونه مې هم لیکلي او په خاص کونړ کې مې یو فرهنگي مرکز هم په خپلو شخصي پیسو او ځمکه کې جوړ کړی دی، چې د ولس او ځوانانو په خدمت کې دی. په درنښت

ژبه:

۲۳ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

ژبه بې هډوکي یوه ټوټه غوښه ده چې په اسانۍ سره په خوله کې اوږي رااوږي. ژبه هم خبرې کوي او هم مزې څکي. ژبه کله د ترخو مزه څکې، کله د خوږو، کله ورته مزه پیکه ښکاري او کله ترشنه.

خفه کېږئ مه، دا د ژبې فزیکي خواص دي چې فکر سره تړاو نه لري. څه چې خولې ته وراچوئ د هماغه خوراک مزه درته ژبه معلوموي، نو په دې توگه د ژبې د ویلو او مزې څکلو نه گیله مه کوئ ځکه چې زموږ ژبه زموږ د فکر سره تړاو نه لري.

که ژبه همپشه د فکر سره مستقیمه او دایمي رابطه وساتي نو ژبه به یا گونگه شي او یا به پرې شي ځکه چې بیا به ژبه د فکر تابع وي نه د مزو د

څکلو. کله چې ژبه د فکر تابع شوه نو بيا د ژبې ژبه باندې اعتماد کېدلی شي او په هغه صورت کې به موږ متعهده، وفاداره، او ثابته ژبه ولرو.

د افغاني تحليگرانو په یاد:

۲۴ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

زما په اند د اروپا د اتحاديې نه د انگلستان د وتلو په پرېکړه کې به

هم د انگرېزانو لاس وي: څه پوه شوی!

دا خو به د افغانستان په اړه کومه دسيسه نه وي؟

وروه! غم خوده بخور که لاغر نه شوی.

ستا يې د اورپا په اتحاديې کې څه کار دی ته د چا په یاد هم نه يې.

هسې ځان درته ډېر مهم مهم ښکاري.

دا ځينې افغاني تحليگران د تلوېزيونونو خو داسې دي ته به وايې چې په

بکنګه، کرملین او سپينه ماڼۍ کې ناست دي او د دنيا سياست د دوی په

لاس کې دی. د دوی نه مشورې اخيستل کېږي او دوی هغوی ته مشورې

ورکوي.

يو نيم خو وايې چې امريکا، انگلستان، جرمني، پاکستان، ايران، روسيه

او دا نور بايد داسې وکړي او هغسې وکړي ته به وايې چې هرڅه د دوی

په قوماندې کې دي.

خفه کېږئ مه ستاسې په خولو پياز هم څوک نه خوري.

داعش تقبيح کول:

۲۵ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

پرون د داعش ډلې د ننگرهار د کوټ په ولسوالۍ کې بېگناه ماشومان، ښځې او نرينه شهيدان کړل او د دوی کورونه يې وسپځل چې د روژې په مبارکې مياشت کې ډېره دردوونکې پېښه وه.

د دې داعشيانو قواړې او د ځناور په شان د سر او قيافې ناوولي مخونه خو وحشيانو ته ورته ښکاري. خپله ظاهري بڼه نه جوړول په مناسبه توگه د دوی په اعمالو او وحشي کړنو تاثير لري. دا چې د دوی ظاهري قواړې د عادي افغانانو سره توپير لري همداسې د دوی وحشي اعمال هم د عامو افغانانو او مسلمانانو سره توپير لري.

خاصه کونړۍ اصطلاح:

۲۵ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

د روژې مياشتې د وري انډی نن پوره شو سبا به په سرباری پيل وکړو. دا اصطلاح شو لسيزې وړاندي په کونړ کې استعمالېده. يعنې شل روژې نن پوره شوې سبا ته به په اخري لسو پيل وکړو.

دوستانو د دولتي چارواکو تغییر او تبدیل ته ډېر مه خوشاله کېږئ!

۲۶ جون ۲۰۲۶م کال، کابل

د محلي ادارو د چارواکو یوه لویه ستونزه د مسوولیتونو او صلاحیتونو ترمنځ عدم توازن دی. د اشخاصو رول هغه وخت مهم دی چې د مسوولیتونو په تناسب صلاحیتونه هم ورکړل شي. دا چې د یو چارواکي مسوولیت د شانزده بیست ترک نه شي وړلی او صلاحیت یې د رکشا د ډرېور په اندازه وي نو سمه نه ده. زما په اند په ډېرو مواردو کې محلي چارواکي مسوول نه دي.

یوولس کاله مخکې کله چې ما د کورنیو چارو د وزارت د معینیت نه استعفا ورکوله نو په خپلو مصاحبو کې مې وویل چې که د موټر انجن خراب وي، ډرېوران یې که لس ځله تبدیل او راتبدیل کړي دا موټر چېرته نه ځي. اوس هماغه خبره بیا تکراروم چې د اشخاصو تغییر او تبدیل ته ډېر مه خوشالېږئ ترڅو چې د محلي ادارو په مدیریت باندې اساسي فکر ونه شي.

د ملگرو ملتونو د عمومي سرمنشي د پخواني او اوسني خاص استازي سره

د جون ۲۶مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

تبر ماښام مو په
افغانستان کې د ملگرو
ملتونو د عمومي سرمنشي
له خاص استازي
Nicholas Haysom سره
خدای په امانی وکړه.
ښاغلي هیسم په افغانستان
کې څلور کاله تبر کړل

او دی د نړۍ په کچه د مهمو حقوق دانانو له ډلې نه و چې په جنوبي
افریقا کې د پخواني جمهور رئیس نیلسن مندیلا د حقوقي ډلې مشر او د
جنوبي افریقا د اساسي قانون د مسودې د لیکلو د کمېسیون غړی و چې د
جنوبي افریقا دیموکراتیک انتقال ته یې لاره هواره کړه. د هیسم په عوض
Tadamichi Yamamoto چې مخکې د هیسم مرستیال و او پخوانی
جاپانی دیپلومات دی، د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د عمومي سرمنشي
د خاص استازي په توگه ټاکل شوی دی.

د جنگ عدم موجودیت د سولې معنی نه لري؛ د کامې ولسوالۍ ته جدي

پاملرنه په کار ده:

د جون ۲۸مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

د جنگ او سولې په بحثونو کې وایي چې د جنگ عدم موجودیت د سولې معنی نه لري تر څو چې د جنگ عوامل له منځه وړل شوي نه وي. کېدای شي چې حاکمه طبقه په دې توانېدلې وي چې مخالفین وټکوي او هغه له منځه یوسي خو د جنگ عوامل لا شته او دا داسې حالت دی لکه سکروټه چې په خوږلن یا ایرو کې پرته وي چې هر وخت د اور اخیستلو امکان یې شته دی.

نو په دې اساس یو کاموال دوست راته وویل چې په کامه کې داعشي او طالباني ترورست پیریان شته دي خو چا ته څه نه وایي ځکه دوی د کامې ولسوالۍ ته خپلې کېدې انتقال کړي دي او غواړي چې د مشرقي فعالیتونه د هغه ځای نه رهبري کړي. فکر کوم چې زیاتره د کامې مهم سیاستوال په دې اړه معلومات لري خو دوی هم پرې سترگې پټوي او حکومت هم فکر کوي چې هغوی جنگ نه کوي نو د دوی ورسره څه کار.

اما د دوی د رهبرۍ ځاله او کورنۍ په کامه کې دي او په همدې توګه دوی داسې لوبه روانه کړې چې په کامه کې محلي پولیس هم باید جوړ نه شي ځکه که محلي پولیس جوړ شي؛ نو بیا د دوی فعالیتونه هم رسوا

غوره لیکنې

کېږي. فکر کوم چې کامې ته جدي توجه په کار ده. زمور ویل وو نور د حکومت او کامې د معززینو خوښه چې غوږ پرې گروي که نه.

د صحرايي محکمو غندل:

۲۸ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

صحرايي محکمې، په موټرو پسې بنديان کش کول، د سر غوڅونه، د ولس نه عشر ټولول، د علني قانون ماتوونکو په وړاندې چوپتیا او دې ته ورته نور غیرقانوني حرکتونه داسې تهديدات دي چې نظام د جدي ستونزو سره مخامخوي.

داعشي، د القاعدې اړوند، پاکستاني، منطقوي او طالباني ترورستان نه شي کولی چې دا حکومت د جدي تهديد سره مخامخ کړي خو د پورته ناخالو او خودسريو په وړاندې چوپتیا او نه مخ نیوی يې نظام د شديد تهديد سره مخامخ کوي. هيله ده چې د حکومت مشرتابه پورته ستونزو ته جدي پاملرنه وکړي.

د خولې لپاره حجاب په کار دی:

۲۹ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

نن مې دا لاندې پوست وليکه:

نن مې يو ځای کې مجلس درلوده او د افغانستان په مسایلو مو يو مهم تحليلي بحث وکړ. د مجلس نه وروسته يو پوست مې دوه ځلې وليکه او

غوره لیکنې

بېرته مې پاک کړ نو د ځان سره مې وویل چې شیخ فریده چوپه خوله دې بهرني ده.

ویره نه وه خو لیکل یې راته د افغانستان په گټه نه معلومېده.

بعضې وخت مور ټولو ته په کار دي چې خپل احساسات د ملي مسایلو په اړوند کنټرول کړو او هر څه باید ونه وایو او نه یې ولیکو. د احساساتو کنټرول د دې نه مهم دی چې گوندې سړی د احساساتو بیان وکړي ځکه په انګلیسي ژبه کې یو متل دی چې وایي Talking is cheap یعنې خبرې کول ارزانه او اسانه دي خو عمل سخت دی.

نعیم شینواري کاموال راته ولیکل:

ښه نظر دی میا خېل صاحب تاسې په خپله مهرباني وکړه چې دوه ځلې مې پوست ولیکه او بېرته مې پاک کړ، ستاسې سیاسي درک او پوهه ډېره لوړه ده خو دلته د ځینو مسایلو پټ پاتې کېدل هم د ملي گټو په زیان دي. حکومت د ملت د مشکلاتو د حل او د یو عادلانه نظام د جوړېدو اراده نه لري نو ملت خو د حکومت د دې ناوړه او ځان محوره منفي حرکاتو څخه خبرول په کار دي که څنگه؟

ما یې په ځواب کې ولیکل:

کاموال صاحب! ملت اوس د ډېرو شیانو نه خبر دی خو په دوه دلایلو څه نه شي کولی. اول تر اوسه مور ته شخصي گټې په ملي گټو اولویت لري او فکر کوو که شخصي گټه نه وي نو د ملي گټو مور ته څه خیر نشته دی. حال دا چې که مور ملي گټو ته لږه په شخصي گټو ترجیح

غوره ليکنې

ورکړو نو بيا زموږ شخصي گټې او هم ملي گټې به دواړه خوندي وي. يعنې شخصي گټې زموږ په ملي گټو پورې تړلي دي. دويمه مسئله دا ده چې موږ د خپل کلتور د منفي اغېز لاندې يو او نه شو کولی چې سياسي حرکت جوړ کړو او په اورگنيزشن عقیده نه لرو.

کاموال صاحب بيا وليکل:

مياخېل صاحب! ستاسې نظر د قدر وړ دی خو که ستاسې د خبرو په تايد ملت د هر څه نه خبر وي بيا به ملت د اورگنيزشن او په چوکاټ کې راتلو ته هم اماده وي زما او ستا په همدې وروسته پاتې ټولنه کې ملي گوندونه، سياسي او حتی د ضرورت په وخت کې وسلوال حرکتونه راتوکېدلي دي هغه هم په هغه وختونو کې چې سياسي درک د اوس په پرتله ډېر کم او د نشت برابر و اوس خو د الله فضل دی خلک بيداره دي د ملي گټو او شخصي گټو په تعريف هم پوهېږي او په يو فورم کې د راتلو وړتيا او امادگي هم لري خو ځينې خبرې داسې وي چې په بنسکاره کولو سره يې عامه پوهاوی وشي البته د شخصي گټو موضوع به د ملت يا د ملت د سياسي او مخورو او اصيلو بچيو د احساسه ډېره ټيټه او وړه وي.

ما ورته بيا په ځواب کې وليکل:

کاموال صاحب! دا اوږد بحث دی خو پخواني گوندونه د ملي منافعو په بنياد نه و جوړشوي بلکې د هغو اډيالوژيو په بنياد وو، چې د بهر نه يې الهام اخيسته او هغه زموږ لپاره ناکامه تجربه وه. موږ ته يوازینی لار اوس د حکومت فعاله رول دی چې بيا په مرور د زمان سره د ملي احزابو

رشد ته د دوامداره او د خپل وخت ټاکنو په لړ کې لاره هواره شي. سمدلاسه موږ بله عاجله نسخه نه لرو خو دا چې حکومت څنگه مؤثر شي دا هم د حکومت په مشرتابه پورې اړه لري. که مسئله داسې مطرح کړو که خدای ناخواسته په دې نظام فشار دومره زیات شي چې بیا سقوط وکړي، متبادل به یې څه وي؟ بیا طالب یا داعش. دا هم اېشن نه دی نو په دې توگه د دې نظام د تقویې نه بله لار نه لرو چې خپله موده پوره کړي.

کاموال صاحب په اخر ځل وليکل:

ستاسې د نظرونو ډېر څه زده کوو میا خپل صاحب تاسې خو وخت هم نه لرئ خو زما د سوالو او جواب هدف هم همدا وي چې ستاسې څخه څه زده کړو، خو یوه خبره بله د خوشالی ده چې نه ملت پخوانی دی او نه پخوانی او فرسوده تگلارې او حرکتونه مني د نویو ملي او افغان شموله حرکتونو په تمه یو.

طارق یوسفزي ليکلی وو:

میا خپل صاحب! د اخرنۍ جملاتو په جواب کې چې دې څه ليکلي دي ورسره مخالف یم دا ځکه کله چې د کرزي په حکومت نیوکې زیاتې شوې نو د ارگ لاس پوڅو به ویل چې متبادل شخص او حکومت نشته دا دروغ ثابت شو او نوی د ملي وحدت حکومت رامنځ ته شو. د دې حکومت نه توقعات زیات وو مگر داخلي کشمکشونو له امله حکومت بیا د ملت اعتماد له لاسه ورکړ نو خبره دا شوه چې متبادل شتون لري، مگر شرط یې دا دی چې د ملت ارادې ته احترام او رجوع وشي نه دا چې

غوره ليکنې

امريکايي راشي او د انتخاباتو باوجود حکومت جوړ کړی. نور به ملت خپل ځان پېژندلی وي چې دا هر څه مصنوعي او لا پخوا تصميم نيول شوی دی که هغه حکومتداری، امنیت، صلحه، ځمکنۍ بشپړتيا او يا ديموکراتيکې پروسې دي.

د طارق يوسفزي په ځواب کې ما وليکل:

طارق صاحب! زما اخري جمله بيا ولوله چې دا حکومت بايد خپله دوره پوره کړي بيا چې د ټاکنو وخت راغی نو د قانوني پروسې د لارې بايد متبادل رامنځته شي. د کرزي متبادل هم د قانوني پروسې په نتيجه کې رامنځته شو. هغه کسان چې وايي د حکومت نه ناخوبه دي بايد د دې دورې تر پای پورې صبر وکړي او بيا مبارزه وکړي تر څو د ولس په منځ کې ځای پيدا کړي. د اوس نه څوک نه شي ويلی چې څوک به د دې حکومت متبادل وي.

طارق يوسفزي بيا وليکل:

مياخېل صاحب! د حکومتونو تاريخ دا ښودلې ده که د حد څخه زياته بې کفايتي هم رامنځته شي نو حکومت معزول گرځول کېږي او نوی انتخاب بايد را منځته شي. په هر صورت د غني حکومتداری څخه ولس خوښ دی مگر تر څنگ شخص يې دومره وړ نه دی چې ملي بدلون او روحيې ته کار وکړي.

نعيم شينواري کاموال صاحب زړه طاقت ونه کړ او بيا يې وليکل:

غوره ليکنې

مياخېل صاحب! زما په نظر دا حکومت کومه قانوني دوره نه لري يوازې د يو پروتوکول له مخې راغلی و، هغه هم په ځينو مراحلو مشروط چې دوه کاله وروسته به لويه جرگه راغواړي او بيا به دې دورې ته مشروعيت وربخښي. د کرزي دوره د دې دورې سره فرق لري، کرزی د انتخاباتو د کمېسيون له خوا بريالی اعلان شو نو ځکه د قانون د مخې يې بايد پنځه کاله پوره کړي وای چې البته د دوی کاميابي او ناکامي د تقلب او غلا سره مله وه.

ما ورته بيا وليکل:

مننه کاموال صاحب! په دويمه دوره يعنې ۲۰۰۹م کال کې کرزی کامياب اعلان نه شو ځکه په اوله دوره کې يې ۵۰ جمع يو ونه گڼل او ډاکتر صاحب عبدالله دويم دور کې ورسره انتخابات ونه کړل. په قانوني لحاظ بايد د دويم دور ټاکنې شوی وی نو ځکه نيمچه کاميابه و يا په اصطلاح مشروطه کاميابي وه.

عابد زاهد صاحب را ته وليکل:

سمه ده ميا صاحب دا منم چې د افغانستان هر يو باشنده په مساوي ډول حقوق لري خو بعضې کسانو خپلو قوم يا قام ته ښه خدمت کړی او خپل اقربه يې ښه پوستونو ته رسولي او ښې دندې يې ورته ورکړي. ايا تاسو خپل خوار، مجبور ولس او قوم ته څه داسې څه کړي دي چې په لکونو قوميان مو اوس هم مهاجر دي؟ ايا تاسو کله په غير له خپلې دندې

نور داسې د توجه وړ خدمت کړی؟ ایا تاسو د مهاجرو قوميانو لپاره کومه حکمت عملي لرئ او که نه.

داسې ښکارېده چې زاهد صاحب په پاکستان کې او يا د ملک نه بهر اوسېږي او زما په اړه سم معلومات نه لري نو ما يې په ځواب کې وليکل:

عابد صاحب! زه خو کوم حکومتی چارواکی نه يم. اما کله مې چې په هره دنده او يا هره اداره کې کار کړی يو څو اصول مې ساتلي دي. د ملي منافعو نه مې همېشه دفاع کړې، نه مې خيانت کړی او نه مې د چا سره د فساد د جوال خوله نيولې ده. راغلو مشخص سوال ته؟ زه په دې عقیده يم که حاکميت د قانون نه وي، حکومتداری ښه کېدای نه شي او چې حکومتداری ښه نه وي نو د هيچا حقوق خوندي نه پاتې کېږي. په دې اړه ما ډېرې ليکنې هم کړي دي.

عابد صاحب بيا وليکل:

سمه ده ميا صاحب! منم موږ ټول بايد ملي گټو ته ترجيح ورکړو نه شخصي خون هر چا د ملت پر ځای قوم ته اولويت ورکړی دی. که تاجک دی که هزاره که ازبک دی که ترکمن د خپل سهم نه څو چنده زياته ونډه په هره برخه کې لري عامل يې قوم پرستي ده. زه له تاسو غوندې شخص نه سل کاله کې هم د خيانت طمع نه کوم او نه به يې وکړم تاسو زموږ وياړ يې؛ خو قوم راباندې ډېر عزيز دی. الله دې د وطن او خپل قوم لپاره يو ښه امين او خدمتگاره شخص جوړ کړه.

قاضي صاحب لودين ليکلي وو:

محترم میا خیل صاحب! ستاسې هره لیکنه زموږ د پاره هم یو درس دی نو دا لیکنه دې هم موږ ته یو ښه درس را ښيي الله ج مو تل بریالي لره.

ارشاد حسین اسیر راته لیکلي وو:

میاخل صاحب: د بیان ازادې خوشته دا چې تاسې موضوع نه روښانه کوئ موږ به څنگه مبارزه وکړو. موږ خو مشرانو ته گورو او په همغه نقش باندي قدم ږدو.

ما ارشاد حسین ته چې زما د خورینو له جملې نه دی ولیکل:

ارشاد جانه! په همدې لیکنه کې هم خبره واضح ده چې زموږ ویل او عمل باید د منطق، دلیل، عقل او د فکر تابع وي نه د احساساتو.

ډېرو دوستانو نورو هم لیکنې کړې وې خو ما یې یوازې دوه درې بحثونه دلته رانقل کړل او په اخره ما د احسان الله درمل په وال دا لاندې جملې ولیدلې نو هغه مې هم دې دوستانو ته پوست کړې نو ځکه مې د دې بحث نوم هم د خولې لپاره حجاب په کار دی، کېښود:

د ژبې او خولې لپاره هم یو حجاب په کار دی، مگر له پروڼه دا حجاب هیچا مراعات نه کړ. فیسبوک یې د حجاب پر ننگه پر حمام بدل اړولی دی.

د اغېرلي هرڅه په خپل ځان دي:

جولای ۴مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

د ورور، کورنۍ، دوست او د بل هر چا مرسته همېشه محدوده وي. که توقع د دوی د توان نه اوچته وي، نو بیا هغوی هم ځانونه گوښه کوي او په اخر کې ټول ښه او بد تا ته پاتې کېږي. په دې اساس موږ باید داسې پېټي ته اوږه ورنه کړو چې نه یې په خپله اوچتولی شو او نه راسره د نورو د اوچتولو څه مرسته کېدلی شي.

انسان مخکې له دې چې کوم کار کوي او یا د ژوند کوم ستنېږد د ځان لپاره تعیینوي، باید گټه او تاوان او عواقب یې هم ښه وسنجوي او Risk Factor یا د تاوان فکتور باید د برداشت وړ وي. که د تاوان فکتور د زغم او تاوان وړ نه وي نو بیا انسان د ستونزو سره مخامخ کېږي. په پښتو کې هم ښه مثل دی چې وايي: اغېرلی په خپل ځان په خپله تش کېږي.

موږ باید کور جوړ کړو نه ځانونو ته کوټنۍ:

۵ جولای، کال ۲۰۱۶م، کابل

بعضې کسان د کور جوړولو په عوض ځانونو ته کوټنۍ جوړوي، د خپلو کوټنیو نه ځانونو ته په حکومت کې دننه او بهر موازې گروپونه جوړوي، کرایه شوي کسان پېري چې توصیفونه ورته وکړي که خدای

کول دوی به یوه ورځ د افغانستان ولسمشر شي. زه وایم راحی چې کور سره جوړ کړو بیا به د هرچا ځای معلوم وي. که کور جوړ نه وي، ځانونو ته کوټنۍ جوړول څه گټه نه لري.

د منجمنټ د علم له نظره موږ باید د پروگرامونو په چوکاټ کې پروژې تطبیق کړو نه دا چې پروژې بې له پروگرامه. په تېرو پنځلس کلونو کې ډېرې پروژې تطبیق شوې خو دا چې د پروگرامونو سره یې تړاو نه درلوده، د افغانستان ستونزې لا په خپل حال پاتې دي. د پروژو د پلي کولو نه یوازې محدود کسان گټه اخلي او د پروگرامونو د تطبیق نه ټول هېوادوال گټه اخیستلی شي.

یوه لنډه جمله اوږد تحلیل ته اړتیا لري:

۵ جولای، ۲۰۱۶م کال، کابل

ډېر وایي چې مدرسې د ځانمرغو ځوانانو په اډو بدلې شوې دي.

سوال دا دی چې مدرسو ته ولې ځوانان جذبېږي؟

زما په اند لنډ ځواب دا دی چې مدرسو ته د ځوانانو په جذب کې عقیده وسیله ده نه هدف، ځکه فقر او عقیدوي جذبات د ځوانانو د جذب لپاره وسیله کېږي چې په مدرسو کې ځانونه شامل کړي. کله چې مدرسو ته ځوانان داخل شي او یا ورته عقیده وسیله شي نو بیا د تکفیري تروریستي ډلو مربیان د دوی د جذباتو نه گټه اخلي او عقیده ورته وسیله گرځوي ترڅو دا ځوانان ځانمرغو حملو ته چمتو کړي. د مدرسو د تنکیو

غوره لیکنې

ځوانانو مریبان په دې پوهېږي چې دوی د ځوانانو د مجبوریت او عقیدوي جذباتو نه سؤ استفاده کوي. د پاکو ځوانانو د مجبوریت او یا جذباتو نه سؤ استفاده لویه گناه ده چې دوی هم د دې ځوانانو د قتل سبب گرځي او هم د نورو مسلمانانو او بېگناه کسانو د وژلو لامل کېږي.

د هويت بحران:

د جولای ۷مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

کوشش مه کوئ چې ځانونه ډېر زیات مسلمان مسلمان، پښتون پښتون، افغان افغان، مجاهد مجاهد دیموکرات دیموکرات او داسې نور وښیئ ځکه افراطي حالت موره، زموره کورنۍ او هم زموره ټولنه په اوږد مهال کې د ستونزو سره مخامخ کوي. دا د تېرو څلورو لسيزو زما او زما د کورنۍ د مهاجرت، امریکا، اروپا، استرالیا، عربي هېوادونو او هم په افغانستان کې د اوسېدلو پخه تجربه ده. د میانه روی حالت ښه دی.

هغه برخه زما د کورنۍ او خپلوانو چې تفریط کړی نن د ستونزو سره مخامخ دي او هغو چې د میانه روی حالت غوره کړی و د لږو ستونزو سره مخامخ دي.

په خاصه توگه هغه افغاني کورنۍ چې د هېواد نه بهر اوسېږي زیات کوشش کوي چې اولادونه یې زبردسته مسلمان وي، هم ښه افغان او ښه پښتون وي او هم ښه دیموکرات وي، خو بې له دې چې مور خپل اولادونه په دې پوه کړو چې د ښه مسلمان، ښه افغان، ښه پښتون او ښه دیموکرات

غوره لیکنې

تعریف څه دی؟ او نمونې یې څه دي. همدا شان ایا دا ټول تعریفونه په مور کې په خپله شته دي او که نه؟ چې مور خپلو اولادونو ته رول ماډل شو.

زما په اند اول خو شاید مور سم تعریف د ښه مسلمان، ښه افغان، ښه پښتون او ښه دیموکرات خپلو اولادونو ته ونه شو کړای او که ویې کړای شو نو بیا مور په خپله هغه اوصاف شاید په خپلو ځانونو کې ونه لرو چې خپلو اولادونو ته رول ماډل شو. په دې توگه مور به او هم زموږه اولادونه د هويت د بحران یا Identity Crisis سره مخامخ کېږي. د هويت بحران، چې مور څوک او په کومه عقیده یو؟ او څه ټولنیز ارزښتونه باید ولرو؟ ډېرې ستونزې په منځ او اوږد مهال کې کورنیو او ټولني لپاره زېږوي.

په افغانستان کې او د هېواده نه بهر چې نن کومې زیاتې ستونزې مور گورو، مهمه ستونزه یې د جنگونو او مهاجرتونو له وجهې د هويت بحران دی چې نن سبا ورسره په خاصه توگه زموږ ځوانان مخامخ دي. د هويت بحران ستونزه یوازې تعلیم او یا مادي شتمنې نه شي حل کولای. ترڅو چې مور په خپلو کورنیو کې دا ستونزه په سمه توگه حل کړې نه وي، زموږ هر حکومت او هم نړیواله ټولنه به د ستونزو سره مخامخ وي.

د پورته لیکنې په اړه ډېرو دوستانو ډېر نظرونه ورکړي وو خو غواړم چې یوازې د څو دوستانو نظریات دلته رانقل کړم:

په پاکستان د افغانستان سفیر او خاص استازي، ډاکتر حضرت عمر زاخېلوال صاحب راته په ایمیل کې لیکلي و چې زه ستا لیکنې د فیسبوک له

غوره لیکنې

لارې په منظمه توگه لولر او ستا لیکنې د الفت صاحب د غوره نثرونو ته ورته دي او رښتیا وایم ستا لیکنې د وخت د حالاتو سره ډېرې برابرې دي نو که ته دا لیکنې د یو کتاب په شکل چاپ کړې او غوره ویناوې نوم پرې کېږدي نو ډېر به ښه وي.

ما د زاخېلوال صاحب د ایمیل په ځواب کې ولیکل چې که څه هم دا به ستونزمنه وي چې زما لیکنې دې د الفت صاحب د لیکنو سره پرتله شي خو دا چې تاسې د دولتي چوکۍ نه سر بېره یو علمي او اکاډمیک شخصیت یاست نو ستاسې تشویق ما ته نوره هم حوصله راکوي چې خپلو لیکنو ته د فیسبوک له لارې دوام ورکړم. زما هڅه په لیکنو کې دا ده چې څنگه مغلق مسایل په ساده ژبه گرانو لوستونکو ته وړاندې کړم. که څه هم ما د فیسبوک د خپلو لکینو دوه ټوکه کتابونه د فیسبوک او درېمې زاویې په نومونو چاپ کړي دي، نو دا درېم ټوک به ستاسې د مشورې په اساس د غوره لیکنو په نوم چاپ کړم.

انجینر صاحب سید فریدالله فرید لیکلي وو:

میاخل صاحب! د سلام او اختر مبارکۍ په ترڅ کې غواړم چې په دې اړه یو څه ورزیات کړم. د فزیک د حرکت د قانون په بنسټ د ښي او کین افراطیونو مخه په پای کې یوې خوا ته اوږي. که ښي افراطي، ۱۸۰ درجې په ښي لاس دوره وخورې او کین افراطي بیا په کینه خوا ۱۸۰ درجې څرخ وکړي نو د دواړو مخونه به په یو لوري وي. ډېر ځل داسې شوي چې د کین افراطي سر د ښي افراطي له گروانه راوځي او یا

پر عکس. سیاسي تجربو بنوولې چې کله کله د دواړو لاسونه په ګډ لستونې کې خپل پلانونه تنظیموي او د نورو په وړاندې خنډ جوړوي.

په وارسا کې د افغانستان سره د ناپو هېوادونو د ملاتړ دوام په اړه لنډه تبصره:

۹ جولای، کال ۲۰۱۶م، کابل

نړۍ او په خاصه توګه اروپایي هېوادونه نن سبا د ډېرو داخلي، سیمه ییزو او نړیوالو ستونزو سره مخامخ دي او د افغانستان سره د پوځي او یا غیر پوځي مرستو د دوام په اړه د دې هېوادونو د ولس او سیاسونو ترمنځ ډېر متفاوت او حتی بدبینانه نظریات موجود دي. د ډېرو هېوادونو ولسونه او سیاسون په دې فکر دي چې افغانستان جګړه د دوی لپاره لومړیتوب نه لري او باید د خپلو مرستو کچه ډېره زیاته راتپته کړي. د داسې ذهنیت سره سره چې د نړۍ مهم هېوادونه د افغانستان د جنگ او مرستو د دوام په اړه د Donor Fatigue یا د مرستندویه هېوادونو له خوا د مرستو په ستړیا یا ستوماتیا په ذهنیت اخته دي، دا د افغانستان لپاره لویه لاسته راوړنه ده چې ناپو هېوادونه او په خاصه توګه د ناپو د اروپایي هېوادونو غړي ملکونه دې د افغانستان سره خپل پوځي ماموریت او مرستو ته د یو اوږد مهال لپاره دوام ورکړي.

د ناپو دا نوی تعهد چې د ۲۰۲۰ م کال پورې به خپل پوځونه په افغانستان کې ساتي او هم د افغانستان د پوځ سره به د امریکا د مرستو په شمول څلور میلیارد ډالره هر کال مرسته کوي، یوه لویه لاسته راوړنه ده.

غوره لیکنې

د ناټو هېوادونو پوځي او مالي مرستو دوام د افغانستان شرقي او غربي گانډویو هېوادونو ته او هم مسلحو تروریستي ډلو ته ډېر سخت تمامېري او فکر نه کوم چې دوی د یوې اوږدې مودې جنگ ته نور تیاری ولري. که تروریستي ډلې غواړي چې جنگ ته دوام ورکړي، په خاصه توگه پاکستان نور د دې توان شاید ونه لري چې د نړۍ په مقابل کې ودرېږي او د افغانستان د حکومت پرضد تروریستي ډلو ته کمک ورکړي. که فرص کړو چې پاکستان دې کار ته دوام ورکړي، پاکستان به نور هم په انزوا کې واقع شي او نړیوال به نور د دوی د دوه گوني سیاست په مقابل کې بې تفاوته پاتې نه شي او د دې سره به پاکستان د خپلو داخلي ستونزو سره هم مخامخ شي.

په داسې حال کې چې نړیوالې ټولنې د افغانستان سره د خپلو مرستو د دوام ژمنتیا، که څه هم مشروطې دي، د اوږد مهال لپاره وښودله نو د افغانستان د حکومت مشرتابه ته هم په کار ده چې د حکومتدارۍ په کړنلارې کې جدي بدلون راوړي ترڅو د ملت حمایت ترلاسه کړي. که د ناټو مرستې مشروطې هم نه وي، یوازې نړیوالې مرستې نه شي کولی چې افغانستان ته د ملت د حمایت نه پرته دایمي سوله او امن راوړي. د حکومت لپاره به دا ښه وي چې د حکومت د قدرت انحصار د مافیایي کړیو نه راوکارې او په خپل ملت اعتماد وکړي.

زما په اند په تېرو پنځلسو کلونو کې د حکومت ستونزه همدا وه چې حکومت یوازې په سل دوه سوه کسو چې په مختلفو مافیایي کړیو پورې

غوره لیکنې

یې تړاو درلوده، اعتماد کاوه او دوی ته یې سیاسي، اقتصادي او امنیتي قدرت په لاس کې ورکړی و؛ خو په عوض یې ټول ملت ته شا کړې وه. ملت هم د حکومت نه په دې خفه و چې حکومت ولې دا مافیایي کړی هره ورځ نورې چاغوي او ملت پرې هره ورځ داږي. که حکومت په خپله تگ لاره کې لږ جدي بدلون هم راوسته، فکر کوم چې د افغانستان ملت د دې درک او پوهه لري چې د حکومت نه خپل پوره ملاتړ وکړي. دا پورته لیکنه پښواک خبرې آژانس هم نشر کړې ده:

<http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D9%BE%D9%AV-%D9%AA%D9%AV%D9%B1%D9%B3%D9%AV-%DA%A9%DB%90-%D9%A4%D9%AV-%DA%AV%D9%A1%D9%BA%DA%AV%D9%A7%D9%B3%D9%AA%DA%AV%D9%A7-%DA%B3%D9%B1%D9%AV-%DA%AF-%D9%A7%DA%AV%D9%BC%D9%AA-%DA%BA%DA%93%D9%AA%D9%AA-%D9%AV%DB%90%D9%AA%DA%AV%DA%AF%D9%AA%D9%A7%D9%A-%DA%AF-%D9%A0%D9%A4%DA%AV%DA%AA%DA%93-%DA%AF%D9%AA%DA%AV%D9%A0>

د حکومت توصیف او یا په حکومت نیوکه گناه نه ده:

ستونزه چېرته ده؟ ولې مور په اگاهانه او غیراگاهانه توگه د مخالفینو

سره مرسته کوو

۹ جولای، ۲۰۱۶م کال، کابل

زه په دې خفه نه یم چې ولې څوک د حکومت کړنې ستایي او یا د حکومت په کارونو باندې نیوکې کوي. سیاسي ژوند کې د لوړپوړو چارواکو په کړنو او حتی شخصي ژوند باندې انتقاد روا کار دی. په سیاسي علومو کې لوړپوړو دولتي چارواکو او سیاسینو ته Public Figure یا عامه څپرې وایي نو په عامه څپرو باندې نیوکې او یا د هغوی ملاتړ روا دی.

خفه په دې یم چې پوه کسان به وي خو صفت یا ملاتړ د حکومت به بېځایه او بې له دلایلو کوي. دا د حکومت دوستان چې د دکتاتوري رژیمونو په شان د حکومت هر ښه او خراب کار ته ښه وایي، دوی فکر کوي چې دا ولس ډېر بې عقله دی او هرڅه چې دوی وایي نو ولس به د دوی سره همنا وي او یا به د دوی خبرې تاییدوي. دا ډول د حکومت دوستان که غواړي چې د حکومت د مشرانو لپاره نمبرې جوړي کړي او یا که دوی د حکومت له خوا د تبلیغاتو لپاره استخدام شوي هم وي او غواړي چې خپل معاش حلال کړي، بیا هم حکومت ته گټه نه شي رسولی بلکې د دوی دا ډول کورکورانه تبلیغات د حکومت په تاوان تمامېږي. ښه

بېلگه يې دا ده چې ځينو په فيسبوک کې دا اواز خپره کړې چې د وارسا په کنفرانس کې گوندي د کاناډا صدراعظم د جمهور رئيس غني لاسونه بڼکل کړل. همدا شان د کمپاين په وخت کې د جمهور رئيس غني يو پلوي په کونړ کې په يوه غونډه کې وويل چې کله جمهور رئيس غني د جمهور رئيس کرزي سره يوځای د امريکا جمهور رئيس اوباما سره غونډه درلوده نو ډاکتر اشرف غني ورته د نړۍ ټول اقتصادي سياست په لس دقيقو کې تشریح کړ؛ نو جمهور رئيس اوباما د ډاکتر غني نه وغوښتل چې که دی د هغه سره کار وکړي نو ښه به وي؛ خو ډاکتر غني ورته وويل چې نه زه د تاسره کار نه کوم او په افغانستان کې کار کوم. دا داسې خبره وه چې د گوندي د زوی په فلم کې هغه مامور صاحب چې په ښار کې اوسېده، هره خبره به يې د کلي ځوانانو ته د ښاري ژوند په اړه کوله، نو هغوی به ورته هک پک ناست و او مامور صاحب به د کلي ټول کارونه په دې قصو باندې په ځوانانو مفتته کول. اما اوس هغه وخت نه دی او د ولس د معلوماتو کچه ډېره لوړه ده او دا ډول بې محتوا او بې منطقه خبرې د حکومت لپاره څه گټه نه لري.

همدا ډول هغه کسان چې د حکومت مخالف دي او په حکومت نيوکې هم بې له دليله او کورکورانه کوي په عوض د دې چې د دوی طرفداران اضافه شي، د دوی نيوکې حکومت ته گټه رسوي چې ښه بېلگه يې په وارسا کنفرانس کې د جمهور رئيس غني او ډاکتر عبدالله د عکسونو خپرول وو، چې گوندي ډاکتر عبدالله ولې د جمهور رئيس غني نه مخکې

روان دی حال دا چې دا کومه خبره نه ده. په همدغه عکس کې د امریکا جمهور رئیس اوباما د جمهور رئیس غني نه وروسته روان و؛ نو د دې مطلب دا نه دی چې د امریکا جمهور رئیس د جمهور رئیس غني نه لږ مهم دی.

د حکومت په توصیف او یا په حکومت باندې په نیوکو کې کومه ستونزه نشته دی او نه دا کومه گناه ده. دا د هر افغان حق دی چې د حکومت د کړنو ملاتړ وکړي او یا د حکومت په کړنو نیوکې وکړي. زما په اند ستونزه په دې کې ده چې د حکومت د ملاتړو او یا منتقدینو، توصیفونه او نیوکې کورکورانه، بې دلایلو او په واقعیتونو ولاړې نه دي. د دې سره د توصیف کوونکو او منتقدینو اعتبار یا Credibility په ټولنه کې ډېره راتیتېږي او دا دواړو خواو ته تاوان کوي. بې منطقه ملاتړ او مخالفت هم د حکومت اعتبار او هم د اپوزیسیون اعتبار له منځه وړي. خومره چې حکومت بې اعتباره کېږي او هم که د متبادل اپوزیسیون اعتبار د حکومت نه هم ټیټ وي نو په دې توگه لاره د افغانستان دښمنانو او مسلحو تروریستي ډلو ته هوارېږي او په دې توگه مور په اگاهانه او یا غیر اگاهانه توگه د مخالفینو سره مرسته کوو.

د وارسا د کنفرانس د نظامي مرستو د ژمنو په اړه زموږ يو تعداد وطنداران خفه دي او وايي چې ولې نړيوالو زموږ امنيتي قواو سره د پوځي مرستو د دوام ژمنه وکړه او دا د دې معنی لري چې جنګ به دوام کوي:

۱۰ جولای، ۲۰۱۶م کال، کابل

اول خو موږ په هر حالت کې پوځي مرستو ته اړتيا لرو که غواړو چې نظام ولرو، قوي پوليس او منظمه اردو د اړتيا په اندازه ولرو چې د افغانستان د تمامي ارضيت نه دفاع وکړي. اوس خو دا مرستې بلا عوض دي او که نه نو دې مرستو ته موږ اړتيا لرو او دا به که په قرض ولې نه وي، اخلو.

اوس نو تاسې په خپل گرهوان کې سر تیت کړئ چې دا ښه وشو او که نه.

هغه کسان چې د حکومت په مقابل کې جنگېري، سوال دا دی چې ايا دا کسان افغانان دي او که نه؟ که افغانان وي نو جنګ دې نه کوي ترڅو چې دا وسلې او مرستې د هغوی پرضد استعمال نه شي او که افغانان نه وي نو بيا خو دا اړينه ده چې د هغو کسانو پرضد دا مرستې بايد استعمال شي څوک چې د دې وطن بچي وژني، جوماتونو کې چاودنې کوي، مکتبونه سوځي، سرکونه وړانوي، د خلکو نه سرونه پرې کوي او په هيڅ جنايت صرغه نه کوي.

غوره ليکنې

تشويش مه کوي د بروکسل په کنفرانس کې به چې د اکتوبر په مياشت کې د ايربيري، د اقتصادي مرستو ژمنه به هم وشي او دا به هغه هېوادونو او اشخاصو لپاره د خفگان بله ورځ وي څوک چې د افغانستان سره د مرستو په دوام خفه کېږي.

په فېسبوک کې د عامه ذهنيت معلومول يا نظر سنجي:

۱۰ جولای، ۲۰۱۶م کال، کابل

زما د فېسبوک نظر سنجي بنايي چې د فېسبوک په سلو کې يو کم اتيا سلنه استعمال کوونکي د عسکونو، افواهاو، خبرونو، تنقيدي او يو بل ته د توهين کوونکو الفاظو په استعمال ډېر ژر عکس العمل ښيي اما علمي او منطقي ليکنو، کره معلوماتو، مؤثقتو تحليلي خبرونو په اورېدلو لږ سر خوځوي او يا د لوستلو حوصله نه لري.

نو په دې توگه بيا هم د هغه کسانو لپاره فېسبوک ښه وسيله ده چې د منطقي، علمي او مؤثقتو معلوماتو په لټه کې دي.

زما په اند په سياسي مبارزه کې او هم د يو چا د نظر نقد هم بايد په استدلال ولاړ وي او د يو بل د توهين نه بايد ډډه وشي ترڅو د فېسبوک دا نظر سنجي سرچپه شي.

د جنگ تاوان:

۱۱ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

وايي چې په يو ملک کې يو کال داخلي جنگ تېر شي نو پنځه کاله نيسي چې هغه تباهي چې د داخلي جنگ له امله راپيدا شوې، بېرته جوړه شي او هم ويل کېږي چې کور يو ځل وگرېږي نو بيا د کور سامان مشکله ده چې د پخواني په شکل بېرته ځای په ځای شي.

زموږ په ملک کې ۳۸ کاله کېږي چې داخلي جنگونه روان دي نو دا په پنځو کې ضرب کړئ چې ۱۹۰ کاله به نيسي چې دا زموږ فريکي، ټولینز، فرهنگي، اداري، پوځي، سياسي، اقتصادي، تعليمي او داسې نور سیستمونه بېرته جوړ شي.

ولی غربي نړۍ پر مختللي ده؟

۱۳ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

همدا اوس د انگلستان صدراعظم ډیویډ کمرون پس له شپږو کلونو صدارت استعفا ورکړه خو د استعفا نه یې د مخه دولتي کور تخلیه کړ او خپل کور یې لا خالي نه و ځکه بل کرایه دار پکې اوسېده؛ خو ده د خپل کور ټول سامان بل ځای ته انتقال کړ او بهانه یې نه کوله چې گوندې د ده کور لا تخلیه نه دی نو بل ځای ته کډه نه شي کولی.

ده د دولتي کور په خالي کولو کې چې نوې صدراعظمه ورته ورکړه شي، هيڅ سکتگي رانه وستله او نه يې چنې ووهلي ځکه اصول معلوم دي او نه يې غوښتل چې د خپل ملک په خیر، د راتلونکې صدراعظمې د کارونو په وړاندې يوه لحظه هم مانع واقع شي او يا د سياسي قدرت د انتقال په پروسه کې ځنډ راوړي. عکسونه چې په فیسبوک کې خپاره شول نو ډیویډ کیمرون په خپله خپل سامان د نورو کسانو سره بل موټر ته انتقالاوه.

د CNN د ټلوېزيون د لارې گورم چې ډیویډ کمرون همدا اوس بکنگهم قصر ته لارو چې خپله استعفا په رسمي توگه ملکې ته وړاندې کړي. نوې صدراعظمه تېریسامي هم ورپسې د صدارت په موټرو کې لاره چې ملکه د هغې نه په رسمي توگه د حکومت جوړولو غوښتنه وکړي. بله مهمه خبره دا ده چې دولتي موټر يې سمدستي پرېښوده او په شخصي موټر کې د خپلې کورنۍ سره بکنگهم قصر ته لاړ. زموږ عادي دولتي

غوره ليکنې

چارواکي نه موټر پرېږدي او نه نور دولتي امتيازات. د سياسي قدرت په انتقال کې هم دومره ځنډ راوړي چې خبره بالاخره د تېر مامور او نوي مامور د تقرر په سر جنگونو او دښمنيو ته ورسېږي. ښه به موږ ترقي وکړو.

د پورته ليکنې په اړه په لس گونو دوستانو نظرونه درلودل او د افغانستان په حال يې افسوس کاوه. زه يو څو نظرونه په مشخصه توگه راننقلول چې لوستونکي پرې هم د خپل ځان سره قضاوت وکړي. سيد معروف همدرد ليکلي وو:

د لندن له جوړ سيستم سره د افغانانو پرتله کول لويه بې انصافي ده.

ما ورته په ځواب کې وليکل:

همدرد صاحب! د هغوی سيستم هم جوړ نه و خو هغوی جوړ کړي. اوس هم غواړي چې نور هم خپل سيستم ښه کړي. بې انصافي دا ده چې موږ نه غواړو چې خپل وطن په خپله جوړ کړو او هغوی ته طمعه لرو. په هر حال ستاسې نظر او لرلید هم په خپل ځای دی.

همدرد بيا وليکل:

صاحب! زموږ د سيستم جوړول هم وخت ته اړ تيا لري. د څلوېښتو کلونو وړان سيستم جوړول ډېر وخت ته او کار ته اړ تيا لري. د لندن اوسني حالت ته چې افغانان رسي شايد زموږ د درېو څخه تر څلورو نور نسلونه، همدا ستونزې وگالي.

ما ورته بيا په ځواب کې وليکل:

غوره ليکنې

که زموږ په فکرونو کې تغيير راغی، د وخت فاصله راکمږي او که نه وي راغلی، نو د تېرو څلورو لسيزو او څلورو نسلونو په شان به زموږ حالت همداسې په خپل ځای اوسي.

همدرد بيا وليکل:

د ارتباطاتو او اړیکو د علم له نظره د فکر تغيير ډېر وخت او کار ته اړتيا لري.

ما ورته وليکل چې:

نو موږ بايد خپلې پښې ونه غځو او کار بايد وکړو. دا بحث ځکه کوم چې موږ لا په دې عقیده نه يو چې زموږ په فکرونو او عملونو کې تغيير راغلی او تغيير بايد راشي.

ابراهيم افغان ليکلي وو:

جناب مياخېل صاحب!

دلته جلال آباد کې يو رئيس له دندې نه لرې شو پر ځای يې بل رئيس راغی، نوی رئيس گردېوال صاحب معرفي کاوه، هغه پخوانی رئيس د دفتر کيلي له ځان سره کور ته وړې وه او شمېره يې هم بنده وه بيا يې دوه ورځې وروسته د چا په لاس رالېږلې وه.

محمد رفيع صياد ليکلي وو:

د هغوی سره دوه شیان دي، احساس او د قانون زور. که د احساس له مخې داسې ونه کړي نو قانون به يې د خولې خوند وړبرابر کړي او دلته...

ایا د انټرنېټ استعمال شیطاني عمل دی او که نه؟

۱۵ جولای، ۲۰۱۶م کال، کابل

فیسبوک له دوستانو سره پر اړیکو درلودلو سرېره د معلوماتو او ایډیو او راتولولو او د ولس د هیلو څرگندولو او هم د ولس د ستونزو نه د خبرېدلو بڼه وسیله ده. ډېر بڼه او پوه کادرونه که ځوانان دي او که مشران، د مختلفو موضوعاتو په اړه همېشه ډېر بڼه نظریات څرگندوي او هم ډېر بڼه وړاندیزونه خپلو دوستانو او وطنوالو ته کوي. دولتي چارواکي کولی شي چې بې له فیس او واسطې، د فیسبوک نه د بڼه مشاور په توگه گټه واخلي په دې شرط چې دولتي چارواکي د فیسبوک او ایمیل اکاؤنټونو په درلودلو او استعمال پوه شي.

بعضې دولتي چارواکي او د ټیټو دیني زده کړو مفتیان چې د انټرنېټ په استعمال نه پوهېږي، د انټرنېټ استعمال ورته یو نوع شیطاني عمل ښکاري. افسوس دا دی چې د دولت په ټولو ادارو کې اوس هم داسې کسان شته دي چې د انټرنېټ سره اشنایي نه لري او دا ورته یو نوع کفري عمل ښکاري. د دې علت دا دی چې دوی پرې نه پوهېږي نو ځکه ورته د انټرنېټ استعمال یو شیطاني عمل ښکاري. فکر کوم که دوی د انټرنېټ په گټه پوه شي نو بیا شاید دوی داسې د کفر ټاپې په خلکو ونه لگوي چې ولې دوی انټرنېټ استعمالوي. بڼه مثال یې طالبان دي چې په خپل وخت کې د ټلوېزیون درلودل یې په کورونو کې منع کړي و خو اوس دوی د

دش ټلوېزيونونو د خوند نه برخورداره دي او انټرنېټ نه د خپلو تبليغاتو د بڼې وسلي په توگه گټه اخلي. حال دا چې همدا طالبان چې پخوا نه پوهېدل، انټرنېټ خو څه کوي چې د ټلوېزيون درلودل ورته هم حرام بڼکاره کېدل. يوه قصه مې راياده شوه:

مجاهدينو هم دا کار کاوه. په ۱۹۸۷م کال کې زما يو ملگري و چې په ۳۰۰۰ کلدارې يې يو سونې تور او سپين ټلوېزيون اخيستی و او د منډا په کمپ کې اوسېده نو ټوله کورنۍ يې ورته په قهر وه چې اوس به ملايان درباندي د کفر ټاپه ولگوي نو ژر دا ټلوېزيون پټ کړه او يا يې خرڅ کړه. په دغه وخت کې ما هم يو څه استقلال حاصل کړی و او د کچه گړۍ د کمپ نه زه يوازې د خپلې کورنۍ سره يونيورسټي ټاون ته کډه شوی وم او د امريکا غږ راډيو سره مې کار کاوه نو ما هم د يو ټلوېزيون گوتي د اخيستلو نيت وکړ. هغه ملگري مې راته وويل چې ټلوېزيون مه اخله او زه يو په کور کې لرم، هغه به درکړم. بيا مې د هغه نه هغه ټلوېزيون په ۲۵۰۰ کلدارې راونيوه که څه هم هغه پيسې نه اخيستلې.

عجيبه وخت و، عجيبه ماحول او عجيبه فتواگانې او عجيبه احساساتي ماحول. مور هم ځان تباه کړ او هم مو وطن خراب کړ. دا انقلابي وروڼه دې نه خوشالپرې دوی هم عجيبه ماحول او عجيبه احساسات درلودل چې هم يې ځانونه تباه کړل او هم يې وطن خراب کړ.

لنډه دا چې راځئ سره ومنو چې مور ټولو ډېرې اشتباگانې کړي دي او اوس يې هم کوو او که دا نه منو نو بيا به هم نورې اشتباگانې په راتلونکي

کې هم کوو. زه فکر نه کوم چې په زړو تنظیمونو، ډلو او احساساتو دا وطن سره جوړ کړای شو. د موجوده شرایطو سره یو نوی فکر ته اړتیا ده.

ملکیت د هر چا خپل دی:

۱۵ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

نن د ترکیې هېواد د پوځ یوې ډلې د ترکیې جمهور رئیس رجب طیب اردوغان پر ضد د ناکامه کودتا هڅه وکړه نو ما په ټویټر کې ولیکل: ترکیه: د ښه او یا بد نیت لپاره د کودتاگانو لړۍ د غندلو ده. د حکومت مشران باید د خلکو په رایو انتخاب یا لري شي نه د ټوپک د شپېلۍ په زور.

دې کې شک نه و چې کودتا د عام ولس له خوا ناکامه شوله ځکه په زرهاو کسان د اردوغان په ملاتړ سرکونو ته راووتل او د ټانکونو مخې ته یې ځانونه واچول او په ټانکونو وروختل اما زمور یو شمېر احساساتي افغانانو دی د نړۍ د مسلمانانو مشر وگاڼه او په فیسبوک کې یې لیکنې وکړې چې دی د اسلامي اخوت سمبول دی.

ما بیا په فیسبوک کې ولیکل:

د ترکیې د جمهور رئیس پر ضد ناکامې کودتا څخه وروسته، رجب طیب اردوغان خپلو پلویانو ته د خپلو خبرو په اخره کې وویل چې دوی د ترکیې د یوه بیرغ لاندې د یو واحد ملک په توګه اوسېدل غواړي. د

ترکیبې مشر دا ونه ویل چې دی د اسلامي نړۍ مشر دی او یا غواړي چې اسلامي نړۍ د یو واحد بیرغ لاندې راوړي.

زه حیران دا خپلو ځینو کسانو ته یم چې تر اوسه نه په اسلام پوه شول او نه په سیاست. خواخوږي د یو چا سره او یا د یو ملک سره جلا خبره ده؛ خو د یو واحد اسلامي حکومت ادعا سره توپیر لري. ترکیه د هغوی ملکیت دی او افغانستان زموږ ملکیت دی. شخصي ملکیت په اسلام کې خوندي دی. موږ ته دې خدای خپل ملک آباد لري او نورو ته دې خپل ملکونه. راشه درشه به سره کوو خو وطن او ملکیت د هر چا خپل دی.

د اکثریت رول په دیموکراسۍ کې یا Majoritarian Rule:

۱۶ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

چرچل وایي چې دیموکراسي د حکومت کولو او حکومتولۍ تر ټولو خراب سیستم دی؛ خو د دې نه بهتر تر اوسه نشته دی. دا ځکه چې په دموکراتیکو هېوادونو کې، پنځوس سلنه او یا د هغه نه کم کسان په ټاکنو کې برخه اخلي خو بیا اکثره مشران د پنځوس سلنې په نیمايي جمهور رئیس یا د حکومت مشر ټاکل کېږي. په دې توګه په حقیقت کې د یو هېواد د حکومتونو مشران په ۲۵ سلنه رایو قدرت ته رسېږي او د ټول ولس استازیتوب نه شي کولی. اما د دې سره، دا مشران ځانونه د ټول ولس نمایندګان ګڼي او د سل سلنه ولس په استازیتوب حکومت اداره کوي. د

خپل ملک او ولس په اړه تصامیم نیسي او د دوی تصامیمو ته مشروع تصامیم ویل کېږي.

په دیموکراتیکه ټولنه کې یو څو اصله نور هم مهم دي، چې هغه باید ټاکنې په خپل وخت وشي او ټاکنې باید خلکو ته د قبول وړ وي یعنې ولس باید د ټاکنو په پروسه اعتماد ولري. همدا شان با اعتباره اپوزیسیون باید موجود وي او حاکم گوند او ډله باید د اقلیتونو او وړو ډلو گټې یا سهم په نظر کې ونیسي. که قوي اپوزیسیون نه وي نو بیا یوه ډله د ډېر وخت لپاره په قانوني توگه په قدرت کې پاتې کېږي؛ خو دې ډول قدرت ته په سیاسي علومو کې د Majoritarian Rule یا د اکثریت رول وايي. د اکثریت رول بالاخره په یونوع د کتاتوري نظام باندې بدلېږي چې مثالونه د هټلر حکومت په جرمني کې، ایران، مکسیکو، جاپان او یا نورو هېوادونو کې شته دي. نو په دې توگه د دیموکراسۍ رینډي په داسې هېوادونو کې چې د اکثریت رول په واسطه اداره کېږي، ضعیفه وي. ترکیه هم یو له هغه هېوادونو نه ده چې د اکثریت رول پکې د تېرو پنځلس کلونو راپه دې خوا حاکم دی. که څه هم ترکیه د اکثریت رول ستونزه لري خو د اکثریت حکومت هم باید د قانوني لارې چې ټاکنې دي، د قدرت نه لرې کړای شي نه د کودتاگانو له لارې. که د اکثریت حکومت په کودتاگانو باندې لرې کړای شي، دا د هغه ملک لپاره نوره هم خطرناکه تمامېږي او د یو ملک د بې ثباتۍ سبب ګرځي.

وايي مطلق قدرت، مطلق فساد رامنځته کوي؛ د ترکیبې د حالاتو په اړه لنډه تبصره:

۱۶ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

- په سیاسي علومو کې یوه مهمه اصطلاح ده چې وايي Absolute power corrupts absolutely یعنې مطلق قدرت، مطلق فساد رامنځته کوي ځکه انسانان او د حکومتونو مشران په خاصه توګه، د قدرت تر تاثیر لاندې راځي او بیا هر غیرقانوني عمل ورته قانوني ښکاري. همدا مطلق العنانه مشران په یو نوع دکتاتورانو باندې بدلېږي چې په اوږدمهال کې خپل ولس او وطن د زیاتو ستونزو سره مخامخ کوي. داسې معلومېږي چې په ترکیه کې د ناکامه کودتا نه وروسته، د ترکیې جمهور رئیس رجب طیب اردوغان په دې پلمه چې د ترکیې د سیستم نه میکروبوونه لرې کړي، شاید خپل د قدرت پنځې نورې هم قوي کړي. دی لا پس د دیارلس کلونو قدرت وروسته هم دې ته چمتو نه دی چې قدرت پرېږدي. زما په اند ده ته به دا ښه وي چې د دې دورې جمهوري ریاست نه وروسته په عزت سره قدرت پرېږدي ځکه د ولس حمایت بالاخره کمېږي. که څوک سیاسي قدرت د خپل حکومت او یا کار په اوج کې پرېږدي نو د هغه کس نوم تل ژوندی وي. که اردوغان همدا اوس اعلان وکړي چې دی نور نه غواړي د دې دورې په پایله کې بیا ځان کانديد کړي، دا به ترکیبې ته او هم د ده شهرت لپاره ښه وي. ښه بېلګه یې د جنوبې افریقا جمهور رئیس نیلسن مندیلا دی چې د یوې دورې جمهوري ریاست نه وروسته بیا ځان کانديد نه کړ او

غوره لیکنې

سیاسي قدرت یې پرېښوده چې نوم یې اوس هم په ښه توګه یادېږي. اردوغان که دا کار ونه کړي او نور هم وغواړي چې خپلې د قدرت منګولې قوي کړي نو شاید چې د ده د قدرت خودخواهي به په راتلونکې کې نه ده ته ښه وي او نه د ترکیې خلکو ته او هم د سیمې نورو هېوادونو ته. عاقبت به خیر.

اکبر پادشاه او بیربل:

۱۷ جون ۲۰۱۶م کال، کابل

وايي اکبر پادشاه خپل وزیر بیربل ته ویلي وو چې داسې شعر راته ووايه چې اوله مصرع مې په قهر کړي او دویمه مصرع مې خوشاله کړي. مصرعې مې یو څو په یاد دي خو نه یې لیکم. کله چې په فیسوک کې د بعضې دوستانو لیکنې گورم نو سخت خفه شم چې کله به مو سر خلاصېږي او د فیسوک نه موزره تور شي خو چې کله د بعضې دوستانو منطقي، د وخت مطابق او مهمې لیکنې گورم نو زړه مې بېرته خوشاله شي چې خدايېرو موږ ډېر ښه، با احساسه، اگاه او په مسایلو پوه و طنوال لرو نو انشاءالله دا وطن به جوړېږي الله تعالی دې دا د خوشالولو وگړي ډېر کړي او دعا به کوو چې موږ هم د دې دویمې گنګورۍ دوستانو په نقش قدم لار شو.

له مولوي محمد یونس خالص سره مرکه: خبرې زما کار دی او ایدیت ستا کار دی

۲۰ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

نن مې د مولوي صاحب خالص دا عکس په فیسبوک کې ولید چې د مصاحبې په حال کې دی او ژورنالست ورته میکروفون نیولی دی. زما هم یو قصه راپه یاد شوه غواړم چې د دوستانو سره یې شریکه کړم:

تقریباً دېرش کاله پخوا زه په پېښور کې د امریکا غږ راډیو خبریال وم او د مولوي صاحب خالص سره

مې مرکه درلوده. په هغه وخت

کې ټکنالوژۍ دومره پیشرفته نه

وه او ایدیت د مرکو جنجالي کار

و. نو ما مولوی صاحب خالص ته

وویل چې غواړم چې مشخصې

پوښتنې درنه وکړم او که مختصر

ځوابونه راکړئ نو ښه به وي

ځکه زما کار به اسانه شي او هم

به ټوله مرکه ستاسې په خپل اواز خپره شي.

مولوي صاحب خالص رانه زما د ټیپ ریکارډر میکروفون واخیسته او

ویې ویل پوهېږم چې ستا لاس ستړې کېږي نو دا میکروفون به زه په خپله

په لاس کې ونیسم. کله چې مولوي صاحب میکروفون په لاس کې ونیوه

غوره ليکنې

نو راته يې وويل چې زه ملا يم او ملا سړی چې اوږده مقدمه خپلو خبرو ته كښنېږدي نو په اصل موضوع خبرې نه شي كولى. خبرې زما او ايډيټ ستا خپل كار دى. خداى دې يې وبخښي.

د مولوي صاحب خالص يوه بله خاطره: د مجاهدينو په مؤقت حكومت كې مولوي صاحب خالص د داخله چارو وزير و او په يونيورسټي ټاون كې يې دفتر درلود. په يو خبري كنفرانس كې ما ترې پوښتنه وكړه چې د كوكنارو كرل په افغانستان كې مخ په زياتېدو دي نو تاسې د مؤقت حكومت د داخله وزير په توگه د كوكنارو د كركيلې د مخنيوى لپاره څه پلان لرئ؟

ما ته يې وويل چې زه د څه شي وزير داخله يم، د پاكستان په يو كرابي كور كې ته هم اوسېږي او زه هم اوسېږم. كوم مې پوليس دي او كوم مو حاكميت دى چې د كوكنارو د كركيلې مخه ونيسم. مولوى صاحب يو واقعبن سړى و.

د ټاكنو د تېې لپاره ايا د درد درېيم مسكن فرمان وركول ضرورى دى كه

نه؟

۲۳ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

(د ټاكنو په اړه د حكومت دوه تقنيني فرمانونه رد شوي دي او د پارلمان د اوږي درخصتيو په وخت كې اجرائيه رياست كوشش كوي، چې

غوره ليکنې

جمهور رئيس غني بل تقينني فرمان د ټاکنو په اړه ورکړي؛ نو ځکه ما دا لاندې پوست په فیسبوک کې وليکه

(ځينې ځينې چې په حکومت کې بله اجنډا نه لري، لا اوس هم د ټاکنو د تېې د درد نه ځورېږي. دوی کوشش کوي چې حکومت دوی ته کوم بل د ټاکنو د درد مسکن فرمان ورکړي؛ خو د دوی تبه په دې فرمانونو نه ښه کېږي. که د حکومت دا نسخه بالفرض که عملي هم شي، نو بيا به دا تبه د ټاکنو کمپسيونونو او ملت ته سرايت وکړي. مخکې له دې چې جمهور رئيس کوم بل د ټاکنو د درد مسکن فرمان ورکړي، بايد په عواقبو يې ښه فکر وکړي.)

ژورناليزم يا اکتیویزم (Activism):

۲۳ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

نن د هزاره گانو بعضې گروپونو په کابل کې د برق د هغې پروژې پر ضد چې د سالنگ د لارې تېرېږي مظاهره کوله او دوی غوښتل چې د برق مزي بايد د باميانو له لارې تېر شي. د دوی دا غوښتنه منطقي نه وه او بلکې د دوی بعضې مشرانو غوښتل چې د حکومت نه باج واخلي نو ځکه دا لاندې پوست ما وليکه.

ترهر څه د مخه په دهمزنگ کې ننني انفجار چې يو شمېر افغانان پکې زخمي او شهيدان شول په کلکه غندم او په هيڅ توگه منطقي دليل ورته نشته دی.

دا جدا خبره ده چې ایا د دوی تظاهرات حق په جانبه دي او که نه؟ دا په حکومت او افغان ملت پورې اړه لري چې د دوی د غوښتنو په وړاندې څه تصمیم نیسي.

دا چې ځینې ټلوېزيوني چینلونه غواړي خلک نور هم خشونت ته تشویق کړي، ښه کار نه دی. دوی باید خبر خپور کړي نه دا چې خلکو ته ووايي چې هله ژر شئ خبرې وکړئ چې ستاسې احساسات خلکو ته ورسوو او نور هم خلک خشونت او بدامنی ته تشویق کړي. دا ژورنالیزم نه دی بلکې دې ته اکتیویزم وایي او اکتیویزم د ژورنالستیکي اصولو خلاف کار دی. همدا ډول افسوس په دې کوم چې ولې پوه کسان د فیسبوک او ټلوېزيونونو له لارې د مړو او زخمیانو عکسونه خپروي. د ناپوهو او خودغرضه عناصرو نه خو گيله نه ده په کار. دا د انساني او ژورنالستیکي اصولو خلاف کار دی.

ایا د امنیتي ارگانونو د منسوبینو وینه د نورو نه کمه ده؟

۲۴ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

زه په دې ډېر خفه کېرم چې څوک زموږ په امنیتي ارگانونو باندې انتقاد کوي. دې کې شک نشته چې یو څو کسه به یې اهلیت ونه لري یا به په فساد کې اخته وي خو په سلو کې ۹۹.۹۹ د امنیتي منسوبینو ژوند هره ورځ په خطر کې دی تر څو زموږ او ستاسې امنیت وساتي او موږ په خپلو بسترو کې آرامه خوب وکړو. دوی په ډېرو کمو امتیازاتو خپل وطن

غوره لیکنې

او خپلو خلکو ته خدمت کوي او د بل هر گروپ او ډلې نه دوی د دې وطن او خلکو لپاره زیاته قرباني ورکړې او ورکوي یې. هغه څوک چې د امنیتي ارگانونو په منسویینو انتقاد کوي، ایا دوی دې ته حاضر دي چې د دوی په امتیازاتو د دوی په ځای وظیفه اجرا کړي؟ فکر نه کوم چې دوی دا کار وکړي. هیچا په پرونی پېښه کې د امنیتي ارگانونو د قربانیو او مېړانې یادونه ونه کړه چې هم یې قرباني ورکړه او هم یې یو ځان وژونکی وواژه او د لس گونو نورو مظاهره چیانو د ژوند مخنیوی یې وکړ. ایا د امنیتي ارگانونو د منسویینو وینه د نورو نه څه توپیر لري او یا کمه ده؟ نه هیڅکله نه.

ماښم همه کجا این بیچاره هم کج

(این شعر را از قبله گاه خود شنیده ام که او از ملا غلام نبی چارباغی

سرخودی شنیده بود)

۲۴ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

یارمن برچهره دارد چهارگل وهرچهارکج

زلف کج و کاکل کج و گفتار و رفتار کج

یا الهی بشکند این کجا که دارد یار من

صبح کج و پیشین کج و دیگر کج و هرشام کج

پس این بیچاره هم کج در ماښم کجا امروز

په تصمیم نیولو کې عجله:

۲۴ جولای، ۲۰۱۶م کال، کابل

سمدلاسه، آني، فورې او بې سنجشه تصامیم داسې دي لکه څوک چې په ځان کې په زوره خاړېښ پیدا کوي او یا هغه ځای ته لاس وروړي چې خاړېښ نه کوي. په گرولو بیا وروسته په خپله په تنگ شي چې کاشکې مې د خاړېښ ځای ته لاس نه وی وروړی او داسې تصامیم مې نه وی نیولي خو بیا اوبه د ورځه تېرې وي او نه راگرځي.

ترخپلې وسې د قدرت نه سؤ استفاده یا د ځنگل قانون:

۲۴ جولای، ۲۰۱۶م کال، کابل

د پروڼ راهیسې دا چرت وهم چې ایا موږ په افغانستان کې د انساني اصولو او اسلوبونو په اساس ژوند کوو او که د ځنگل د قانون په شان هر څوک ترخپله وسه د قدرت نه سؤ استفاده کوي؟

ټول گروپونه او مطرح اکټران مې د سترگو نه تېر کړل، په اجمالي توگه مې په تصور کې لږ لږ د هر یوه کړو او وړو ته نظر واچوه او بالاخره دې پایلې ته ورسېدم چې موږ ټول مقصر یو. دا ځکه چې سیاسي ټیکه دارانو، مامورینو، والیانو، وزیرانو او د دولت مشرانو هر یو د خپل واک په تناسب د قدرت نه سؤ استفاده یا غفلت کړی دی. همدا شان ملایانو او استادانو، ملکانو او خانانو، خیرات خورو او بدماشانو،

غوره ليکنې

شاعرانو او ليکوالانو، عوامو او خواصو، مدني او غيرمدني فعالانو، دوکاندارانو او تاجرانو، نرينه و او بسځو، مشرانو او کشرانو او داسې نورو هم د خپل توان په تناسب د خپل قدرت نه سؤ استفاده کړې ده. تفصيل ته يې حاجت نشته ځکه کتابونه پرې ليکل کېدی شي.

نو اوس راته ووايئ چې زموږ په ټولنه کې څوک ملامته دي؟ ايا موږ ټول ملامته يو او که يوازې څو کسه؟

يا الله ته په دې بعضې ژورنالستانو ورحمېږي!

۲۵ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

څو شېبې د مخه مې د محتوا په لحاظ په يو مهم کنفرانس کې چې په سوله کې د ځوانانو د رول په اړه و، خبرې کولې خو د خبرو نه وروسته يوه ژورنالسته راغله او راته يې وويل چې دا خو د دې کنفرانس په خبرې ارزښت پوه نه شوه چې څنگه خبر جوړ کړي. ما ورته وويل چې دا خو ستا ستونزه ده، نو ښه به دا وي چې د ژورناليزم کورسونه او پوهنځي که دې نه وي ويلي نو هغه تعقيب کړه.

دا يو ځل نه دی بلکې څو ځلې زه د داسې خبرې سره مخامخ شوی يم ځکه چې زموږ د يو شمېر زياتو چاپي، صوتي او تصويري رسينو ژورنالستان يا مسلکي نه دي، يا يې ځانونه نه دي رسولي او يا دوی کومه خاصه اجنډا په مخ بيايي که خبر يې د دوی د اجنډا سره موافق نه وي،

هغه یا نه نشروي او یا یې تحریفوي. یا الله ته زموږ په دې بعضې ژورنالستانو ورحمبېري.

د خدای بخښلي کشمېرخان د جنازې په مراسمو یوه لنډه تبصره:

۲۵ جولای ۲۰۱۶م کال، کابل

په دې بحث نه کوو چې ایا ولې کشمیر خان د افغانستان د حکومت سره مخالف و او یا په تېرو څو لسیزو کې د جهاد په دوران کې او هم د کونړ په سیمه کې او یا د هغه نه د مخه څه کړي دي ځکه دا جدا بحث دی او تاریخ به پرې په خپله قضاوت وکړي.

د بحث مسئله دا ده چې په تېرو پنځلس کلونو کې سره له دې چې کشمېرخان د حکومت سره مخالف و، د کونړ د شینگل او لاسین په غرونو کې یې په ارامه توګه ژوند کاوه، د خپل ولس ملاتړ ورسره و او هم

غوره ليکنې

يې خپلو کسانو ته ويلې وو، چې نه به په عسکري افرادو ډزې کوي او نه به مکتوبونو ته د زده کوونکو د درس ويلو مخه نيسي. همدا علت دی چې نن په زرهاو کسانو په کونړ کې د ده د جناري په مراسمو کې گډون وکړ. مور او تاسي وليدل چې د طالبانو مشران هم له منځه لاړل خو هغوی ونه شو کولی چې د کشمېر خان د جناري غونډې خپل مړي خاورو ته وسپاري ځکه هغوی د خپل ولس په زړونو کې ځای نه درلوده.

زما په اند، هغه ډلې او ټپلې او يا اشخاص چې د حکومت سره په نظرياتي لحاظ مخالفت لري او که غواړي چې د افغانستان په راتلونکې کې رول ولوبوي، نو دوی دې هم د کشمېر خان د جنازې نه عبرت واخلي. دوی هم بايد مکتبونه وړان نه کړي، کلي ونه سوځوي، دولتي ودانۍ وړانې نه کړي، پلچکونه بايد له منځه يو نه سي او د وطن کادرونه او مشران بايد ونه وژني ځکه دا ټول د افغانستان سرمايه ده. هغه ډله او کسان چې د افغانستان سرمايه له منځه وړي نو هغوی نه شي کولی چې په راتلونکې کې د افغانستان په سياست کې برخه واخلي او يا د ولس په زړونو کې ځای ولري.

د ننگرهار په پوهنتون کې د سولې او کرکیچ د مرکز پرانیسته:

۱ اگست ۲۰۱۶ م کال، کابل

پرون (جولای ۳۱مه) مو د ننگرهار په پوهنتون کې د سولې او کرکیچ په نوم تحقیقاتي مرکز د ننگرهار پوهنتون د مشرتابه په مرسته او په خاصه توګه د هڅاند مشر او رئیس پوهندوی ببرک میاخیل د هلو ځلو په نتیجه کې پرانیسته. په دغه پرتمنیه غونډه کې د ننگرهار ولایت مرستیال محمد حنیف گردیوال، د سولې د شورا رئیس حاجي صاحب محمد نذیر، د ولایتي شورا مرستیال دراني صاحب، د ننگرهار پوهنتون د بېلابېلو پوهنځیو رئیسانو، استادانو او محصلینو برخه درلوده. زه په خپل وار په دغه پرانیست غونډه کې د ټولو ګډونوالو نه مننه کوم چې د پوهنتون د رخصیتو او گرمیو با وجود یې په دغه پرتمنیه غونډه کې ګډون وکړ.

د ننگرهار پوهنتون چې د افغانستان په کچه دويم پوهنتون و، اوس ديارلس پوهنځي لري او تقريباً شل زره محصلين د ننگرهار په پوهنتون کې زده کړې کوي. د سولې او کړکيچ د حل مضمون به په لومړي سر کې د شرعياتو، حقوقو او سياسي علومو، ژورناليزم، د ژبو او ادبياتو او تعليم او تربيه په پوهنځيو کې بنسټيزه کېږي. د افغانستان په لوړو زده کړو کې د سولې او کړکيچ حلولو د مضمون بنسټيزه کول او په ننگرهار پوهنتون کې د دغه مرکز پرانستل به استادانو او محصلينو ته دا لاره هواره کړي چې دا مضمون د افغانستان د لوړو زده کړو په تعليمي نصاب کې ځای ونيسي. د دې نه د مخه د لوړو زده کړو وزارت په گوهر شاد خصوصي پوهنتون کې د سولې د زده کړې مضمون د دوه اختياري کريدتونو په توگه قبول کړی او په بېلابېلو پوهنځيو کې اوس تدریس کېږي. د هرات پوهنتون سره هم د متحده ايالاتو د سولې د انستيتيوت له خوا دا همکاري روانه ده چې هلته هم د سولې مضمون بنسټيزه شي.

د نړې په نورو هېوادونو کې د سولې مضمون د کودکستان نه پيل کېږي او هيله ده چې زموږ د پوهنې وزارت هم دې مضمون ته جدي پاملرنه وکړي چې د سولې مضمون د لومړي ټولگې نه پيل شي ترڅو زموږ پوهه او علم زموږ د ژوند د کردار او عادتونو برخه وگرځي. زموږ ستونزه دا ده چې موږ پوهه لرو خو پوهه زموږ د ورځني ژوند د کردار او عادتونو برخه نه ده گرځېدلې.

زه د خپل دفتر د همکارانو حميدالله ناطق او رفيع الله ستانکزي او هم د ننگرهار پوهنتون مرستيال، سروري صاحب او د دغه کمېټې د بېلابېلو پوهنځيو د استازانو نه په خاصه توگه مننه کوم چې په ډېر لنډ وخت کې يې د دې مرکز د پرانيستلو چارې بشپړې کړې او امېد دی چې په راتلونکې يوه کال کې د ننگرهار پوهنتون د علمي شورا په مرسته د سولې او کرکيچ د حل مضمون نصاب ترتيب او تصويب کړي ترڅو د بېلابېلو پوهنځيو محصلين د دغه مضمون د تدريس نه په راتلونکې کې گټه واخلي. (د دوستانو د توجه لپاره د دغه غونډې يوڅو عکسونه هم د تاسې سره شريکوم)

د مشرانو د کاغذي عکسونو سره عکس اخيستل:

۴مه اگست، ۲۰۱۶م کال، کابل

ډېر پخوا امريکا مې نه وه ليدلې، پېښور کې مې د امريکا غبر راډيو سره کار کاوه، يوه ورځ مې د امريکا غبر راډيو خپل بل همکار، سيد فضل اکبر پاچا په دفتر کې د هغه عکس د امريکا د جمهور رئيس رونالد ريگن سره وليد. پاچا صاحب د ما نه مخکې امريکا ته تللی و نو زه هم په تعجب شوم چې ده څنگه د ريگن سره وليدل. پوښتنه مې ترې وکړه چې د ريگن سره مو څه وخت، څنگه او د څه لپاره وليدل؟

پاچا صاحب هم راته په ډېره سره سينه او په ارام انداز کې وويل چې هو کله چې دی واشنگتن ته لاړ، نو بيا لاره هواره شوه او د ريگن سره يې وکتل نو دا عکس يې بيا هلته واخيست.

زه هم ساده وم او د هغه دا خبره مې ومنله او ده ناځوان هم راته ونه ويل چې ده دا عکس د ريگن د کاغذ نه جوړ شوي عکس سره چې د سپينې مانې سره نږدی بعضې کسانو د لارې په سر ايښودلی وي، اخيستلی دی. په هغه وخت کې به چې چا دا عکس اخيسته نو پنځه ډالره به ترې عکاس اخيستل اوس شايد قيمت يې زيات شوی وي. زياتره کسان يې د تخفي په شکل د امريکا د جمهور رئيس د کاغذي عکس سره خپل عکس اخلي ته به وايې چې په رښتيا يې د جمهور رئيس سره ليدلي دي.

که د کرزي صاحب کاغذي عکس جوړ شي او د هغه د کور په مخکې کې ولگول شي او هرڅوک چې ورځي او د هغه سره عکس د يو فيس په مقابل کې اخلي، څنگه به وي؟ فکر کوم چې ډېر ښه بزنس به په دې ورځو کې وشي. خو کرزي صاحب سخي سپری دی او پيسو ته اړتيا نه لري نو د هر چا سره په خپله عکس اخلي او که بې خرڅه شو نو بايد دا کانسپت په فکر کې وساتي چې د نورو سره په عکس اخيستلو ښه بزنس کولی شي. پام کوئ چې دا چل نورو پخوانيو او موجوده چارواکو او مشرانو ته ونه ښيي چې بيا به، بې فيسه درسره نه گوري او نه به درسره عکس اخلي.

وايي مېړه ووژنه خو مېرانه يې مه وژنه: (د محمود صیقل په اړه)

د اگست څلورمه نېټه، ۲۰۱۶م کال، کابل

د پرون نه راپه دې خوا په فیسبوک کې په ملگرو ملتونو کې د افغانستان د سفير محمود صیقل په اړه دا اواز خپره شوې وه چې گوندې هغه په عمومي اسمبلۍ کې شعر ویلی او نور څه يې نه دي ویلي. ما ته هم دا عجیبه غوندې ښکاره کېدله چې محمود صیقل په انگلیسي ژبه روانې خبرې کولی شي او په مسایلو هم پوهېږي نو څنگه يې شعر ته لاس اچولی دی.

بالاخره دا معلومه شوله چې هغه کله چې جوړ شوی هغه جعلی دی. دا چې د محمود صیقل د نظریاتو سره څوک موافق وي او که نه جدا خبره ده خو بېځایه تهمت فکر نه کوم چې ښه کار وي او دا قسم بې بنیاده تبلیغات ښه کار نه دی ځکه دا یوازې د محمود صیقل شخصیت ته صدمه نه رسوي بلکې د افغانستان حیثیت ته هم صدمه رسوي. ما په خپل پوست کې لیکلي وو چې زه هغه پېژنم او که رښتیا دا کار يې کړی وي نو ما ته هم سوال و؟ زه یو ځل بیا د ټولو دوستانو نه هیله کوم چې غیرموثق تبلیغات د یو چا شخصیت ته صدمه نه شي رسولی بلکې د هغه محبوبیت او شخصیت ته نور هم رشد ورکوي. هماغه مثل دلته صدق کوي چې مېړه ووژنه خو مېرانه يې مه وژنه.

په لوگر کې د پاکستان د هلیکوپتر سقوط:

د اگست څلورمه نېټه، ۲۰۱۶م کال، کابل

نن د لوگر ولایت په ازري ولسوالۍ کې د پاکستان یو هلیکوپتر اضطراري ناسته وکړه او د هلیکوپتر اووه کسه عمله طالبانو ونيول نو ما دا لاندې پوست ولیکه:

لوگر خو د ډیورنډ فرضي کرښې نه لرې ولایت دی، څنگه د پاکستان هلیکوپتر، د افغانستان هوایي فضا ته داخل شو او فکر نه کوم چې پیلوټ به سهوه شوی وي. د پاکستان په قول که دا هلیکوپتر د پنجاب د حکومت دی او روسي ته د ترمیم لپاره تللو او د افغانستان د قلمرو نه تېرېدو، نو په دې صورت کې هم پاکستان باید د افغانستان حکومت ته د مخه خبر ورکړی وای. په عوض د دې، پاکستان د صافي د سورلیو الوتکې ته نن اجازه نه ده ورکړې چې په اسلام آباد کې کښته شي. د پاکستان زیاتي او سپین سترگي د حده تېره شوې ده. د افغانستان بې شمېره ویاندویان ولې تر اوسه پورې غلي دي چې څه نه وایي؟

د افغانستان د پيازو صادرات:

د اگست ۴مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

وايي دولس زره ټنه پياز سبرکال افغانستان صادر کړي دي او فکر کوم چې اکثره به پاکستان ته صادر شوي وي ځکه د هغو تجاران هرکال دا

غوره لیکنی

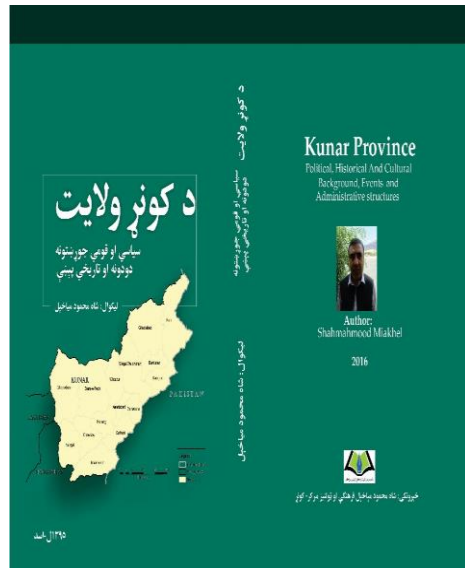
پياز اخلي، په يخو ستورونو کې يې ذخيره کوي او چې د پيازو سيزن ختم شي نو بېرته يې په دوه چنده قيمت په مور خرخوي. بل خبر وايي چې افغانستان هرکال دېرش زره ټنه پياز د پاکستان نه واردوي. په دې اساس د پيازو توليد د کرنې وزارت لاسته راوړنه کې نه شمېرل کېږي او د خبرونو په سرخط کې بايد نه وي.

د کونړ ولايت کتاب چاپ ته تيار شو:

د اگست ۶مه نېټه، ۲۰۱۶م کال، کابل

د کونړ ولايت: سياسي او قومي جوړښتونه، دودونه او تاريخي پېښې

په کتابونو د مالیه د زیاتولو سره سره، دا دی د کونړ ولايت په اړه زما کتاب د دوه درې کلونو زیاتو هڅو نه وروسته چاپ ته تيار شو او ان شالله ډېر ژر به د چاپه راووځي. دا کتاب ځکه ډېر وخت ونیوه چې زیاتو مرکو، د مؤخزونو پیداکولو

او د موادو لوستلو ته اړتیا درلودله.

د ټولو هغه دوستانو نه چې د دې کتاب په لیکلو او چاپ کې د ما سره مرسته کړې، د زړه له کومې مننه کوم. امید دی چې دا کتاب د افغانستان د نورو ولایتونو لپاره هم یو ماډل شي. البته د دې خبرې یادونه اړینه بولم چې دا کتاب نور تحقیق او ریسرچ ته هم اړتیا لري ترڅو موږ د کونړ ولایت په اړه کافي معلومات تر لاسه کړو خو د یوې مقدمې په توګه فکر کوم چې شاید دا کتاب، خاص تاریخي ارزښت ولري. امید دی چې زموږ نور لیکوالان په خپلو راتلونکو لیکنو کې د دې کتاب هغه تشې ډکې کړي کوم چې په دې کتاب کې نه دي تکمیل شوي او زیاتو تفصیلاتو او څېړنو ته اړتیا لري.

په ننگرهار کې د الشفا تش په نامه روغتون:

د اګست د میاشتې اتمه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل تېره اونۍ زما د یو همکار پلار د ننگرهار د الشفا روغتون کې بستر و، زه یې پوښتنې ته ورغلم. دوی د شپې ۶۰۰ افغاني د مریض نه یوازې د بستر په نوم اخلي. د جلال آباد په گرمۍ کې په خونو کې پکو هم سم کار نه کاوه او زموږ د همکار پلار په دهلیز کې بستر و، نه نظم و او نه تداوي او که ما قدرت درلودلی نو په هماغه ساعت مې د دې مړده خانې دروازي تړلې. زما همکار پلار هم په حق ورسېده او د دې نه مخکې مرحوم حسام صاحب هم دې تش په نامه روغتون ته لومړی وړل شوی و او ورته یې ويلي وو چې ستا د معدې تکلیف دی او څه د معدې دوا یې ورکړې وه

حال دا چې په هغه باندې قلبي حمله راغلې وه او هغه یې باید دلته ساتلی وی چې بېرته په لاره کې بل روغتون ته د وړلو په حالت کې وفات شو. کله چې ما پوښتنه وکړه چې دا ناروغتون د چا دی، نو دوستانو راته وویل چې دا د یو پاکستانی ډاکټر دی. د شپې د یو دوست کره مېلمه وم نو دا قصه مې ورته وکړه او هغه سمدلاسه دا ډاکټر راوغوښته او زموږ مریض یې وکوت؛ خو زما ملگري راته وویل چې دا ډاکټر لا تر اوسه طب پوهنتون تکمیل کړی نه دی او دلته په چالاکی سره دا روغتون چلوي. دا جناب چې واقعاً ډېر چالاکه ښکاره کېده، د ننگرهار د لوړپوړو او زوراکو سره خاصې رابطې هم لري نو د چا پلار به پرې دا تش په نامه روغتون وتړي. تر کومه حده چې ماته معلومه ده، په ننگرهار کې او هم د افغانستان په نورو سیمو کې د زیاتو تش په نامه روغتونو او هم د ډاکټرانو د معاینه خانو همدا حال دی. همدا علت دی چې زموږ د ولس اعتماد په خپلو ډاکټرانو، روغتونو، دواگانو، لابراتوارونو او معاینه خانو کم او یا په نش سره حساب دی. هره ورځ په زرگونو کسان ایران، پاکستان، دوبي او هندوستان ته د عادي معایناتو لپاره ځي. په هره ساحه کې چې څوک د خپل مسلک، خپل وطن او خپلو خلکو سره خیانت کوي د غندلو دی. قصې ډېرې دي خو خلاصه دا چې صحي سکتور ته هم د امنیتی سکتور په شان جدي توجه په کار ده ځکه دوی هم د خپل ولس د ژوند سره لوبې کوي.

د نورو قضاوت:

۹ اگست ۲۰۱۶م کال، کابل

دا مهمه نه ده چې نور ستا په اړه څه قضاوت کوي. مهمه دا ده چې ته د ځان په اړه څنگه قضاوت کوي او ستا وجدان او ضمير تا ته څه وايي. همپشه د نورو قضاوتونه د رد او يا تايد يو څه افراطي بڼه لري او مبالغه هرو مرو پکې وي. که څوک خپل وجدان ته خجالتنه نه اوسي همدا کافي ده چې خپلو ښو کارونو ته دوام ورکړي.

د آزادۍ د ورځې په اړه:

۱۳ اگست ۲۰۱۶م کال، کابل

دا چې څوک د خپلې آزادۍ په مفهوم او قدر پوه نه شي هغوی د خپل ولس او هېواد نه هم دفاع نه شي کولی او په عوض به د خپل ولس په مقابل کې جنگېري او خپل وطن به وړانوي.

زموږ يوشمېر ځوانان چې د پردیو په مدرسو او روزنتونو کې د بېلابېلو مجبوریتونو او مهاجرتونو له امله روزل شوي دي د هغو نه د آزادۍ احساس اخیستل شوی دی. همدا علت دی چې زموږ په وطن کې د څلورو لسيزو راپه دې خوا جگړه روانه ده او موږ لا تراوسه د سولې، سوکالۍ، آزادۍ او د سکون ژوند نه برخمن نه يو.

د حکومت سقوط د نظام سقوط دی:

۱۵ اگست، ۲۰۱۶م کال، کابل

دا لاندې لکینه د ډاکټر عبدالله عبدالله د غوښتنو او نظام د گواښولو په اړه ولیکل شوه.

که څه هم زه شخصاً د اول نه د ملي وحدت په نامه د حکومت د جوړېدو سره مخالف وم او په هغه وخت کې زما مقاله چې په فارن پالیسي کې نشر شوې ده، ښه ثبوت دی. په دغه مقاله کې ما ویلي و چې زر فقیران د یوې لویې خیمې لاندې ژوند کولی شي خو دوه پادشاهان په یوه لوی ملک کې سره ژوند نه شي کولی. د الله تعالی د وحدانیت فلسفه په همدې بنا ولاړه ده چې یو خدای د کائناتو مالک او تنظیم کوونکي دی او که خدایان دوه وی نو نه به دا دنیا وی او نه به دا شمسي نظام.

په تېرو تقریباً دوه کلونو کې په ثبوت ورسېدله چې د ملي وحدت حکومت لا اوس هم د ټاکنو په تېره اخته دی او که وضعیت همداسې دوام وکړي، د افغانستان مزمن سیاسي مرض به د تدریجي زوال سره مخامخ وي چې پایله به یې د حکومت او نظام سقوط وي. دا چې په افغانستان کې ملکي او پوځي مؤسسات لا ډېر ضعیفه دي، زما په اند که حکومت سقوط کوي نو نظام هرو مرو سقوط کوي ځکه د نظام او حکومت تر منځ فرق نشته دی. که ځینې ډلې او اشخاص په دې فکر وي چې دوی د

حکومت مخالف دي خو د نظام مخالف نه دي نو دوی زما په اند تر اوسه هم د خپل ملک او نظام نه سم درک نه لري او په خیالي نړۍ کې اوسېږي. که خدای ناخواسته موجوده حکومت له منځه ځي نو د دې حکومت او نظام بدیل به موجوده اکثران چې په حکومت کې دننه دي او که بهر، نه وي بلکې د حکومت بدیل به یوازې داعش یا طالبانو مسلح اپوزیسیون وي. د مسلح اپوزیسیون په راتگ سره به بیا دا اکثران چې په حکومت کې دننه دي او که بهر، او هم د افغانستان د ملت هغه لویه برخه چې د نظام د جوړېدو امېدونه د یو سوکاله او پرامنه افغانستان او ښه ژوند لپاره غواړي، د ټولو نه زیاته ضربه وگوري. خدای ناخواسته که دا نظام د سقوط سره مخامخ کېږي، نو افغانستان به داسې ضربه وگوري چې راتلونکي څو نسلونه به په فقر، بدبختۍ او جنگونو کې اخته وي او د افغانستان موجوده سیاسيون به د خدای او تاریخ په وړاندې ملامته وي.

دا ډېره اسانه خبره ده چې ولس څوک تحریک کړي او سرکونه ته یې راوکاږي او یا سیاسي مشران داسې مسایل مطرح کړي چې د هغو په اساس ملت نور هم د بې اتفاقی په لوري سوق کړي تر څو ملت د یو بل پر ضد سیاسي، نژادي، قومي او سمې مورچې ونیسي. اما د داسې مسایلو مطرح کول او یا ولس سرکونو ته راویستل داسې مرحلې ته رسېږي چې بیا وضعیت شاید د دوی د کنټرول نه ووځي. زما لیکنه ټولو خواو ته متوجه ده او هره خبره او یا غوښتنه چې سیاسيون کوي باید عواقبو ته یې پام وکړي.

زما گيله د دواړو تیمونو نه ده چې یو تیم ټوله ورځ په ایمیلونو او فیسبوکونو اخته دی او یو بل ته د خپلو فیسبوکي لیکنو، ایمیلونو او فعالیتونو معلومات ورکوي او یا په اصطلاح یو بل بریف کوي اما بل تیم په شخصي، قومي او نژادي غوښتنو او تشریفاتو اخته دی. اصلي مسایلو ته چې د افغانستان لپاره ستراتیژیکي اهمیت لري، هیڅ توجه نه کوي. زما په اند په حکومت کې دننه او هم بهر سیاسي اکټران که غواړي چې افغانستان کې سوله وي او ولس په امن کې ژوند وکړي، په دې حساسه مرحله د تاریخ کې باید لاندې سیاسي مسایلو ته خاصه توجه وشي:

(۱) دوی باید ملت ته اطمینان ورکړي چې نظام سقوط نه کوي او دوی په متحده توګه د مسلح اپوزیسیونونو په مقابل کې واحد موقف لري.

(۲) د افغانستان مسلحې قواوې چې د هېواد په ګوټ ګوټ کې هره لحظه قرباني ورکوي، دوی باید هغوی ته مورال ورکړي نه چې د هغوی مورال نور هم ضعیفه کړي. د افغانستان مسلحې قواوې او ولس چې په حکومت کې دننه او بهر د سیاسي اکټرانو خبرې، بیانیې، ناخوالې، شخصي او سلیقوي غوښتنې او یا ناسم مدیریت گوري، هغوی مایوسه کېږي او دا د هغوی په مورال منفي اغېز لري. د یو حکومت او نظام سره چې د ولس او خپلو پوځي او سیاسي مؤسساتو حمایت نه وي، هیڅکله کامیابېدی نه شي.

(۳) په دې اساسي وخت کې د افغانستان سیاسيون یو ملي موقف ته اړتیا لري چې د مسلحو اپوزیسیونونو او د هغوی د پلویانو په مقابل کې ونيول

شي که نه د هغوی مورال نور هم قوي کېږي او پایلې یې د ټولو په تاوان دي.

٤) په دنیا کې ډېر زیات نور بحرانونه شته دی او افغانستان د نړۍ د مسایلو په سر کې واقع نه دی. همدا شان دنیا هم په افغانستان کې سترې شوې ده نو که دوی هر ورځ منفي خبرونه د افغانستان نه اوري نو فکر نه کوم چې دنیا هم خپلو مرستو ته تر ابده دوام ورکړي. دا ډېره بڼه خبره ده چې موږ په خپلو پښو ودرېږو خو متأسفانه تر اوسه زموږ پوځي او ملکي مؤسساتو شتون ټول په بهرني مرستو ولاړ دي.

٥) که څه هم د افغانستان د درې گونو قواو حقوقي مشروعیت اوس هم له سوال سره مخامخ دی، خو په حکومت کې دننه او هم د حکومت نه بهر د سیاسي اکتیرانو بې مسوولیته بیانيې، خبرې او غوندې د حکومت او نظام مشروعیت نور هم له سوال سره مخامخ کوي. د هر حکومت او نظام حقوقي او سیاسي مشروعیت چې څومره کمېږي او یا د سوال سره مخامخ کېږي، په هماغه اندازه هغه حکومتونه او نظامونه ضعیفه وي چې بالاخره نظام او حکومتونه په خپله د داخل نه سقوط کوي چې نمونې یې موږ څو ځله په افغانستان کې تجربه کړې دي.

زما په اند د افغانستان د حکومت او نظام د ثبات لپاره دا پورته پنځه ټکي د نور ټولو مسایلو نه ډېر زیات اړین دي او د ټولو دنده او مسوولیت دی چې د پورته ټکو د عملي کولو لپاره کار وکړي ځکه که حکومت او نظام نه وي نو بیا هیڅ نشته دی او نه بیا سیاسي اختلاف څه گټه لري.

اختلاف د نظر او یا سیاسي رقابتونو اهداف همېشه باید په ملي منافعو ولاړ وي او که په ملي منافعو ولاړ نه وي نو بیا زور بالای زور به لکه د ځنگل د قانون په توگه حاکم وي.

پژواک خبرې اژانس هم دا پورته لیکنه خپره کړې ده:

<http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D%AF-%D%AD%D%A%D%88%D%85%D%AA-%D%B%D%82%D%88%D%BV-%D%AF-%D%86%D%BA%D%AV%D%85-%D%B%D%82%D%88%D%BV-%D%AF%DB%AC>

روهې ویپانې هم دا لیکنه خپره کړې وه:

<http://www.rohi.af/fullstory.php?id=48331>

د آزادۍ د ورځې په مراسمو کې د سقاو د زوی حبیب الله کلکاني عکس لگول:

۲۸ اسد ۱۳۹۵ ل چې ۱۸ اگست ۲۰۱۶م کال سره سمون خوري

نن د افغانستان حکومت د اسد ۲۸مه، د استقلال د آزادۍ ورځ لمانځله او په دغه ورځ یې د امان الله خان او د نورو عکسونو سره د سقاو د زوی، حبیب الله کلکاني عکس هم ځړولی و. د افغانستان د حکومت مشرتابه او په خاصه توگه د دفاع وزیر جنرال عبدالله حبیبی دا یوه لویه تېروتنه کړې وه چې د استقلال ورځ کې د استقلال پرضد شخص عکس هم ځړولی و،

غوره لیکنې

نو ما دا لیکنه په فیسبوک کې خپره کړه چې په سلهاو دوستانو پرې تبصرې هم لیکلې وې:

رسمي مجالس ځانته پروتوکول لري د اشخاصو د ناستې نه نیولې د سټیج تر ډیزان او عکسونو نصبولو پورې او حتی اندازه او سایزونه د عکسونو هم باید په نظر کې ونیول شي. نن چې کوم عکسونه په دفاع وزارت کې لگول شوي وو، دا د آزادۍ د ورځې د پروتوکول سره یې هېڅ تړاو نه درلود. د ارگ مسوولین باید د نننۍ غونډې منتظمینو او هم د پروتوکول مشر ته سخته سزا ورکړي چې بیا داسې کار تکرار نه شي.

د اگست په ۱۹مه نېټه مې دا لاندې لیکنه وکړه ځکه د سقاو د زوی عکس ځړول، د آزادۍ د ورځې مراسم ډېر پیکه کړه:

پرون چې کوم عکسونه د استقلال د ورځې په رسمي مراسمو کې ځړول شوي و او په غونډه کې هغه برخوالو چې ځانونو ته ملي ملي وایي په سترگو نه لیدل او نه چا پرې اعتراض وکړ. د دې خبرې معنی دا ده چې دوی ټول د مشر نه نیولې تر کشر پورې د سترگو د شبکورۍ په مرض اخته شوي دي. د شبکورۍ مرض یوه مهمه نخبه دا ده چې د نظر د کمزورۍ ترڅنګ، د انسان فکري توازن هم خرابوي. کله چې فکري توازن خراب شي نو بیا حکومتداري هم د سړي نه خرابېږي.

غوره لیکنې

په همدې ورځ زیاترو دوستانو د فیسبوک په صفحو خپل لوی لوی عکسونه خپاره کړي و، چې د امان الله خان عکس یې وړوکی په کوم کنج کې خپور کړی و نو بیا ما هم دا لاندې لیکنه خپره کړه:

دا چې د آزادۍ د ورځې لپاره په فیسبوک کې مو خپل عکسونه غټ ډیزاین کړي او د امان الله عکس مو په کنج کې وړوکی ډیزاین کړی دی مطلب څه دی؟ چې ایا تاسي د امان الله خان نه مهم یاست او که څنگه؟ د پروتوکول په لحاظ، څوک چې مهم وي نو د هغه عکس لوی او څوک چې لږ مهم وي نو د هغه عکس په عین ډیزاین کې وړوکی وي.

پپولیسټ سیاست:

۱۸ اگست ۲۰۱۶م کال، کابل

یاره دا د پپولیسټ سیاست پیرو تحلیلگرانو خو زما زړه د ټلوېزیونونو د پروگرامونو د لیدو نه تور کړی دی. ټلوېزیونونه هم نه پوهېږي چې دوی د دوی د تحلیل او تبصرو نه څه غواړي.

مور د دایمي سولې لپاره ډېرې اوږدې مبارزې ته اړتیا لرو:

۱۹ اگست ۲۰۱۶م کال، کابل

تېرو څو لسيزو ایډیالوژیکو جگړو په افغانستان کې دومره زیاتې ټولنیزې ستونزې زېږولي چې زوی پلار ته کافر بنکاري، پلار زوی ته،

ورور ورور ته، خپل خپل ته، گاونډي گاونډي ته او داسې نور. په یو بل بې باوري او بې اعتمادی دومره زیاته شوې چې د مینې او همکارۍ اړیکې یې سره شلوي دي. پخوا به د کور او کلي مشر ته د درنښت په سترگه کتل کېدل خونن د کور او کلي د مشرانو په خوله څوک پیاز هم نه خوري. پخوا به اکثره کورنیو غړو په یوه ماحول کې ژوند کاوه چې په عمومي توګه د کورنیو د غړو ترمنځ د اقتصادي، فکري او ټولنیز ژوند واټن ډېر کم و، خونن دا واټنونه د هرې کورنۍ د غړو په منځ کې ډېر زیات شوي دي. اوس موږه اکثره د خپلو کورنیو د نږدې غړو د کړو وړو او طرز فکر نه خبر نه یو چې څه کوي او د چا سره اړیکې لري. دا ډول ستونزې اوس زموږ د ټولنې واقعیتونه دي او ترڅو چې زموږ د ټولنې جوړښت بېرته نارمل حالت ته ونه ګرځي، د افغانستان هر حکومت به د ښي حکومتدارۍ، امنیتي او اقتصادي ستونزو سره لاس او ګرېوان وي. سوله او سکون به لادرکه وي.

موږ پخوا دین، ادب، کورني او ټولنیز مسوولیتونه په کور، حجره او ډبرو کې زده کول خو د تېرو څلور لسيزو د جنگونو او ناخوالو له امله زموږ محلي او محیطي روزنتونه له منځه لاړل او په عوض یې زموږ زیاتو ځوانانو په هېواد کې دننه او یا بهر په مدرسو، وړکتونونو او مرستونو کې تربیه حاصله کړله. دوی ته د خپل وطن تاریخ، د کورني ژوند خوښیاني او اجتماعي دود او دستور نه دی ښودل شوی او دوی ته هر څه پردې ښکاري. د دوی په مغزو کې بېلابېلې آیديالوژۍ په خرابه او یا

انحرافي ډول ترزيق شوي او د دوی ماغزه Brain Wash يا وينځل شوي دي. نوی نسل، د وژنو، جنگونو او ورځنيو نا خوالو سره معافيت اخيستي دي. اکثر ته کورني، ملي او حتی اسلامي ارزښتونه چې د دې بعضو ډلو د تکفيري ايډيالوژيو د تگ لارې سره برابر نه دي کفر ښکاري او په دې فکر دي چې زموږ ټولنه او هم دنيا په غلطه روانه ده او يوازې همدا څو محدودې تکفيري ډلې دي چې په سمه لار، روانې دي.

ځوانان همپشه د منفي نظرياتو اود پرديو د اډيالوژيکي اغېز لاندې ډېر ژر راځي. بالخاصه هغه ځوانان چې د هويت د بحران يا Identity Crisis سره مخامخ دي. دا ځوانان چې د هېواد نه بهر زېږېدلې دي، دوی نه پوهېږي چې د دوی هويت څه دی او د افغانانو د ځوانانو لپاره دا ستونزه د ټولو نه زياته ده. د افغانستان د جنگ موده ډېره اوږده شوه او دا څلورم نسل دی چې په جنگ کې اخته دی. د دې ځوانانو رېښه او هويت په اصل کې افغاني دی خو دوی ته بيا د اسلامي هويت په نامه پېچکاری ووهل شوه او ورته وويل شول چې اسلام سرحد نه لري او دوی ته عقیده د هويت په ځای تلقين شوه. ځينې چې په غربي هېوادونو کې اوسېږي، والدين ورته همدا وايي چې بايد ښه مسلمان اوسې او هم ښه افغان، خو د کور نه بهر شرايط بيا داسې نه دي. اسلام او افغانيت دوی د يو شعار په توگه پېژني. د دوی نه د يو ښه افغان او يو ښه مسلمان نمونه ورکه ده او نه پوهېږي چې ښه مسلمان او ښه افغان يعنې څنگه؟ د دوی په مغزو کې د افغانيت او اسلاميت کلمه سمه نه کېښېني او کله چې دوی انټرنېټ ته سره

غوره ليکنې

وردننه کوي تر څو ښه افغان او ښه مسلمان پسې لټون وکړي نو بيا په بېلابړيو سر شي.

يو دوست راته قصه کوله چې يو ډله ځوانان د ماسپښين لمانځه لپاره په کلفورنيا کې جومات ته روان وو، چې د عربانو غونډې او پرده کمپسيونه يې اچولي او چلتارونه يې په سر وهلي وو او هم ورسره اوږده اوږده ډانگي (لکړې) وي. ده ترې پوښتنه کړې وه چې په دې ډانگو څه کوي؟ هغوی ورته ويلي وو چې رسول الله (ص) او صحابه کرام چې کله جومات ته تلل نو د ځانونو سره به يې ډانگي جومات ته وړل. دا ځوانان په دې نه پوهېدل چې د مکې سيمه غرنۍ سيمه ده او په هغه وخت کې چې برق نه و، د شپې به څوک جومات تله نو د ډانگو وړل د ځانونو سره ښه کار و چې څوک د کومې پرځي او يا گړنگ نه ونه غورځېږي. اما په کلفورنيا کې چې سرکونه هوار دي او د برق روښنايي هم شته دي نو د ځانونو سره د ډانگو وړولو څه اړتيا ده. دا ډول حرکات په عوض د دې چې د اسلام د ترويج سره مرسته وکړي، د اسلام پر ضد ذهنيت سو تبليغاتو ته لاره هواروي.

ډېر کسان دا وړانديز کوي هغه ځوانان چې د حکومت پر ضد جنگېږي، بايد ونيول شي او يا ووژل شي. فرض کړو چې حکومت په زرهاو کسان ونيول، بنديان يې کړل او يا يې ځينې ځينې اعدام هم کړل، بيا هم زموږ ستونزه نه حل کېږي. دا ځکه چې د بنديانو، شهيدانو، زخميانو، او وژل شويو کسانو د کورنيو پالنه به څوک کوي؟ که د دې

غوره لیکنې

کورنیو سمه پالنه ونه شي نو بیا به هم د یو بندي، زخمي، شهید او یا وژل شوي کس کورنی یوه مریضه کورنی وي چې په ټولنه به بار وي او د هغوی اولادونه به بیا هم د جنگ په لاره روان وي. د تکفيري ډلو لپاره د همداسې مجبوره او عقده يي کورنیو نه د ځوانانو د جلب او جذب ښه او اسانه لار ده. زما په اند، د حکومت نه به دا توقع بې ځايه وي چې دا ټولنيزي ستونزې دې ډېر ژر حل کړي ځکه د دایمي ثبات لپاره د کور کلي نه نیولې د ټول هېواد په کچه یوې اوږدې مبارزې ته اړتیا ده.

پورته مسایلو ته په پام سره، زموږ ټولنه اوس یوه مریضه او نیمگړې ټولنه ده او دا ډېر وخت ته اړتیا لري چې زموږ دا مریضه ټولنه ښه شي او د ځوانانو فکري نظر تغییر و خوري. موږ هر یو ته په کار ده چې په خپله ساحه کې د خپل توان او امکاناتو په چوکاټ کې په خپل کورنو او کلي کې جدي مبارزه وکړو ترڅو یو فکري تغییر رامنځته شي او افغانستان یوې دایمي سولې ته ورسېږي.

پژواک خبرې اژانس هم دا پورته مقاله خپره کړې ده:

<http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D9%A5%D9%88%DA%96-%D8%AF-%D8%AF%DA%AV%DB%8C%D9%A5%D9%8A-%DA%B3%D9%88%D9%84%DB%90-%D9%A4%D9%BE%DA%AV%DA%B1%D9%8V-%E2%A0%AC%E2%A0%AC%E2%A0%AC%E2%A0%AC%E2%A0%AC%E2%A0%AC%DA%89%D9%8A%DA%B1%DB%90->

[%DA%AV%D۹%۸۸%DA%۹۶%DA%AF%DB%۹۰-](#)

[%D۹%۸۵%DA%۸۸%DA%AV%DA%B۱%DA%B۲%DB%۹۰-](#)

[%DA%AA%D۹%۸۷-%DA%AV%DA%۹۳%DA%AA%DB%۸C%DA%AV-](#)

[%D۹%۸۴%DA%B۱%D۹%۸۸](#)

د تېرو څو لسيزو جگړې او د سولې ناکامې هڅې:

۲۱ اگست ۲۰۱۶م کال، کابل

هر جنگ ځانته علل او معلول لري او ترڅو چې موږ د جنگ په علل پوه نه شو، تر هغې پورې موږ د جنگ معلول ته د حل لارې نه شو پيدا کولی په افغانستان کې اکثره ولس او سياسيون د جنگ علل يا عوامل په Conspiracy Theories يا د شک او دسيسې په تيوريو کې گوري. د شک تيوريگاني همپشه د افغانستان د ناکامه سياسيونو او مشرانو له خوا په اگاهانه او غير اگاهانه توگه د ولس په مغزو کې پيچکاری شوي دي. په افغانستان کې د اوسنۍ جنگونو په اړه د شک د تيوريگانو يو څو بېلگې په لاندې ډول دي:

۱. ډېرې مشران او تحليل گران په دې عقیده لري چې افغانستان د

منطقوي او نړيوالو سياستونو، او Proxy Wars يا نيابتي جنگونو قرباني

دی. ترڅو چې منطقوي او نړيواله همغږي، توافق او يا د دوی د مشترکو

غوره لیکنې

ګټو د تمرکز ټکي پيدا شوي نه وي تر هغې پورې به په افغانستان کې جنگ دوام کوي.

۲. نړيوال او په خاصه توګه امريکا غواړي چې په افغانستان کې جنگ تود وساتي ترڅو د خپلو اقتصادي او يا ستراتيژيکي ګټو د اهدافو لپاره په افغانستان کې د خپلو قواو د شتون لپاره دلايل ولري.

۳. افغانستان ډېر زيات طبيعي ذخاير لري نو نړيوال د افغانستان د ذخايرو د لوتولو لپاره دلته راغلي دي د بېلګې په توګه ترڅو د هلمند او بدخشان نه يورانيوم يوسي او يا داسې نور.

۴. منطقي او نړيوال هېوادونه دلته جنگ يوازې د پښتنو په سيمو کې تود ساتي ترڅو د لر او بر پښتنو د خود اراديت داعيه ووژل شي.

۵. طالب او داعش د غربي هېوادونو او په خاصه توګه د يهودو پروژې دي ترڅو اسلام بدنامه کړي او په دې توګه د مسلمانانو په منځ کې تفرقه واچوي.

که د هرې تيورۍ په علل او عواملو باندې بحث وشي نو فکر کوم چې کتابونه پرې ليکل کيدای شي. دا زه نه ردوم چې د هرې تيورۍ تر شا يو څه دلايل او يا حالات داسې مساعد شوي دي چې د ولس باور په دې تيورگانو باندې زياتوي خو زما په اند دا ټولې تيورگانې ناسمې دي. دا

غوره لیکنې

ځکه چې د افغانستان سیاسون چې همپشه د ستونزو د حل د اصلي علتونو نه فرار کوي او یا خپله ملامتیا نه مني نو ولس ته همپشه د شک تیورگانې ترمخه کوي. د شک تیوري همپشه مسایلو ته لڼد، د ولس په ژبه ساده او قانع کوونکې ځواب په اسانه توگه ورکوي. د شک په تیوریوگانو باندې د نړۍ په پرمختللي هېوادونو کې هم سیاسون باور لري چې بڼه مثال یې د امریکا د روان جمهوري ریاست لپاره د جمهوري غوښتونکو د گوند نوماند، ډونالد ټرمپ دی او د امریکا یو تعداد زیات ولس د ده د شک په تیوریو او پپولیسټ شعارونو غولیدلي هم دي ځکه ده خپل ولس ته د نړیوالو مسایلو حل په ساده شکل وړاندې کړی دی حال دا چې د نړیوالو کړکېچونو حل دومره ساده نه دی لکه څنگه چې دی شعارونه ورکوي.

رابه شو پورته دوه عمده پوښتنو ته:

زما په اند، د افغانستان د جنگ عمده عوامل پخوا او اوس هم د سیاسي او اقتصادي قدرت انحصار دی. که لږ لڼد ځغلنده نظر تېرو څلورو لسیزو ته واچوو، نو د خلق یوکرایک گوند پرضد ولس ځکه راپاڅیده چې دوی سیاسي او اقتصادي قدرت په خپل انحصار کې ونيوه. د دوی نه خبره ځکه خرابه شوله چې دوی بیا په خپلو منځو کې د قدرت د انحصار په سر سره نه جوړېدل او د یو بل پر ضد یې دسیسي پیل کړي. خپل حکومتونه یې په خپله له منځه سره یوړل او خپل ملگري یې په خپله سره بندیان او ووژل او بالاخره دوی د سیاسي ضعف او مدیریت له امله ناکامه شول.

مجاهدینو ډلو هم د قدرت انحصار غوښته. په شریکه سره یې د کابل کمونستي رژیمونو ته سقوط ورکړ خو بیا په خپلو منځو کې د قدرت د انحصار لپاره، د یو بل پرضد دسیسې پیل کړې، یو بل یې سره ووژل او د دوی د لاسه د وطن کادري سرمایې لویه برخې فرار وکړ او د افغانستان فزیکي سرمایه ټوله چور کړی شوه.

طالبانو هم د قدرت انحصار غوښته او نورو ته یې په حکومت کې برخه نه ورکوله او بالاخره سقوط یې وکړ او اوس د قدرت د انحصار لپاره، طالبان خو ډلې دي او بی هدفه جگړه یې د افغانانو په مقابل کې پیل کړې ده چې هره ورځ په لس گونو بېگناه ملکي افغانان د دوی د ناروا جنگونو له امله له وژل کېږي.

د بن د قرارداد نه وروسته د حامد کرزي په څو دورو کې هم سیاسي او اقتصادي قدرت انحصار د څو محدودو گروپونو او اشخاصو ترمنځ وېشل شوی و اوس هم همدا لړۍ روانه ده. د ملي وحدت تش په نامه حکومت د مشرانو ترمنځ چنې وهل هم د سیاسي او اقتصادي قدرت د انحصار لپاره دي.

زما په اند ترڅو چې د سیاسي او اقتصادي قدرت د انحصار لړۍ روانه وي، تر هغې به په افغانستان کې جنگ دوام پیدا کوي او ثبات به نه وي. ولس به د څو محدودو ډلو او ټپلو، او یا اشخاصو د قدرت د انحصاري گټو د ساتلو لپاره قرباني ورکوي. د قدرت انحصار یوازې او یوازې هغه وخت ختمیدای شي ترڅو په یو ملک کې د حکومتداری سیاسي او

غوره لیکنې

اقتصادي ابعادو مدیریت ښه شوی نه وی. البته دغه نوبل یا ښه اهدافو ته په دوه توگه یو ملک رسېدلی شي. اول دا چې د حکومت مشرتابه د ولس د منځ نه د ولس په خوښه راوتوکېږي او بیا د دیموکراتیکو اصولو په چوکاټ کې حکومتداري وکړي. په دې توگه حقوقي او سیاسي مشروعیت د یو نظام او حکومت د سوال لاندې نه وي او بالاخره داسې ملکونه یو باثباته دیموکراسۍ ته رسېږي چې په سیاسي علومو کې ورته Quality Democracy یا با کیفیته دیموکراسي وايي. دویمه طریقه یې دا ده چې که مشرتابه په هره وسیله قدرت ونیوه نو بیا داسې پروگرامونه او کړنلارې رامنځته کوي ترڅو د خپل حکومت کولو په دوران کې د قدرت انحصار ته په عملې توگه د پای ټکی کېږدي او راتلونکې کې د سیاسي قدرت مدیریت یو سم او منتخب مشرتابه ته انتقال کړي یعنې د قدرت د انحصار په فکر کې باید نه اوسي. د داسې حکومتونو حقوقي مشروعیت په لومړي سر کې د سوال لاندې وي خو د سیاسي مشروعیت له لارې او د خدماتو په عرضه کولو سره ولس د دوی حقوقي مشروعیت ته ډېر پام نه کوي. متاسفانه د سیاسي او اقتصادي انحصار لپاره، تر اوسه د افغانستان د ټولو نظامونو او حکومتونو حقوقي او سیاسي مشروعیت همېشه د سوال لاندې دی نو ځکه دوی په دې نه دي توانېدلي چې د یو باثباته حکومت او نظام لپاره قوي تهداب کېږدي.

پژواک خبرې اژانس هم دا پورته لیکنه خپره کړې ده:

<http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D%AF-%D%AA%DB%90%D%B%D%98-%D%85%D%98-%D%84%D%B%D%98%D%B%D%98-%D%AC%DA%AB%DA%93%DB%90-%D%AV%D%98-%D%AF-%D%B%D%98%D%84%DB%90-%D%87%D%AV%DA%A9%D%AV%D%85%DB%90-%D%87%DA%85%DB%90>

د ټاکنو د اصلاحاتو په اړه د افغانستان د کابینې د پریکړې هرکلی:

۲۳ اگست ۲۰۱۶م، کابل

په خبرونو کې راغلي دي چې پرون کابینې د ټاکنو په قانون باندې بحث کړی او هغه طرحه چې د ټاکنو سیستم حوزوي شي منلی دی. که دا فیصله رښتیا وي نو فکر کوم چې د کابینې دا پریکړه ډېره مهمه او په ځای پریکړه ده. د ټاکنو د ټولو اصلاحاتو نه همدا یوازینی پریکړه نهایت زیات اهمیت لري. کاوون کاکړ او ما چې کله د ټاکنو د اصلاحاتو د کمپسیون نه بایکات وکړ یو علت یې همدا و چې د اصلاحاتو د ټاکنو د کمپسیون نورو ټولو کمشرانو د ټاکنو د اصلاحاتو سیستم په داسې ډول غوښته چې د افغانستان د اساسي قانون سره په ټکر کې و، د ولس نمایندګي په سمه توګه نه کېدله، په تخنیکي او عملي لحاظ قابل د تطبیق نه وه،

غوره لیکنې

تقلب ته یې زیاته زمینه مساعدوله او هم په اقتصادي لحاظ حکومت او نوماندانو ته قیمتته تمامېدله.

زموږ د طرحې مهم ټکي همدا و که د ټاکنو په سیستم کې تغیر راځي باید داسې تغیر راشي چې د اساسي قانون سره په ټکر کې نه وي، د ولس ښه نمایندګي وشي او هیڅ قوم او ګروپ باید د استازیتوب نه محروم نه شي، د تقلب کچه باید په کې کمه او یا د تقلب مخه نیول اسانه وي، ولس ته باید عام فهمه وي ترڅو ولس په اسانه خپل د خوښې نوماند ته رایه ورکړای شي، او په اقتصادي لحاظ هم حکومت او هم کاندیدانو ته ارزانه وي. یوازنی طرحه د افغانستان په شرایطو کې چې د افغانستان د اساسي قانون د ۸۳ مادې پر اساس چې د دنیا په ډېرو نورو هېوادونو کې تطبیق شوې ده هغه حوزوي سیستم دی چې هر حوزه د ټاکنو باید یو وکیل ولري. په درې ژبه کې ورته تک کرسی، په پښتو کې حوزوي سیستم یعنې هره حوزه د ټاکنو باید یو وکیل ولري او په انګلیسي کې ورته Single Member District (SMD) وایي.

د دې خبرې یادونه په کار ده چې زه د افغانستان د پارلمان دواړو جرګو نه مننه کوم چې دوی پخوانۍ طرحې چې د اساسي قانون سره په ټکر کې وې دوه ځلې رد کړي.

امید دی چې د افغانستان جمهور رئیس د کابینې د پرېکړې په اساس د ټاکنو قانون په اړه فرمان چې حوزوي سیستم تایید کړي، ډېر ژر توشیح کړي.

ملي سرود ته نه پاڅېدل:

۲۳ اگست ۲۰۱۶م کال، کابل

په يو مجلس کې وم چې تقريباً په دوه سوه کسانو محصلينو، استادانو او مشرانو په منځ کې د پوهنتون يو استاد ملي سرود ته اوچت نه شو. ما فکر وکړ چې دا اشنا چې پوه پښه يې په څوکې څړونده کړې وه او بله پښه يې اوچته کړې وه او په څوکې په يوه پښته ناست و، څوک دی. نو د خپل څنگ د پوهنتون استاد څخه مې پوښتنه وکړه چې دا اشنا څوک دی؟ نږدې ملگري مې راته وويل چې دا اشنا د طب د پوهنځي استاد دی.

نن يو بل پوست مې په فيسبوک کې وليده چې د ننگرهار د طب د پوهنځي دوه استادان د څلويښتو ورځو لپاره په تبليغ تللي دي. د مامورينو د قانون په اساس، قانوني رخصت په کال کې شل ورځې دی او دا چې دوی زيات وخت تېروي نو دوی شايد دوه دروغه او يا خيانت د خپل ځان، د خپلو شاگردانو او د خپل ولس په وړاندې ترسره کړي وي. اول دوی به هرو مرو چاته وييل وي چې د دوی د حاضري خانې سپينې پرېږدي او يا په جعلي توگه د دوی امضا وکړي. که دوی د اوږي د رخصتو په وخت تللي وي نو رخصتي د استادانو لپاره د چکر لپاره نه ده بلکې استادان بايد په رخصتو کې ريسرچ او تحقيق وکړي ترڅو راتلونکي سمستر لپاره خپلو شاگردانو لپاره ښه پروگرامونه د تدريس برابر کړي نه دا چې د کلونو زاړه نوټونه خپل شاگردانو او محصلينو ته هرکال تقسيم کړي او په

غوره ليکنې

خپل علم او ترتيب د تدريس کې هيڅ نوي والې رانولي. دويمه دا چې هغه معاش يا معاش چې دوی اخلي، دوی يې مستحق نه دي.

د پوهنتون کوم استاد چې ملي ارزښتونو ته ارزښت نه ورکوي، نو داسې استادان به خپلو محصلينو ته څنگه د ملي ارزښتونو الگو او نمونه شي. زما په اند د داسې استادانو دنده چې ملي ارزښتونو ته ارزښت نه ورکوي بايد سمدلاسه وځنډول شي.

سوال دا دی چې تبليغ ته څي خو دروغ او چل په خروارونو کوي. هماغه د رنډۍ مسئله ده چې د دوی ثواب او عذاب سره برابرېږي او تکليف يې اضافه دی.

په اصطلاح د سياسي نخبه گانو جفا د افغانانو سره:

د سپتمبر ۲مه نېټه، کال ۲۰۱۶م، کابل

زما په اند، د افغانستان په اصطلاح سياسي نخبه گان د فيل په غور کې ویده دي. په عوض د دې چې خپل ولس ته د ملي وحدت روحیه ورکړي په عوض يې ملت نور هم په قومي او ستمي ناولو انگيزو کرغیږن کوي چې عواقب يې هم د دوی قومي او شخصي اجنداو ته شاید خطرناکې پایلې ولري او هم د افغانستان مظلوم او بېچاره ملت ته چې په تېرو څلورو لسيزو کې د دوی د شومو اهدافو قرباني شوي دي او وي به. زما په اند، دوی هم د خپلو خلکو او قومونو سره او هم د افغانستان د خلکو سره

غوره لیکنی

نهایت زیاته جفا او خیانت کوي چې جبران به په راتلونکې نږدې وختونو کې غیر ممکن وي.

من فکر میکنم که به اصطلاح نخبه گان سیاسی افغانستان د گوش فیل خواب هستند. به عوض اینکه مردم خود روحیه وحدت ملی را بدهد، برای اهداف نا پسند خود مسایل قومی و سمتی را دامن میزند. عواقب اینچنین مسایل نه به اینها، نه به اقوام و مردم ایشان که اینها بنام نمایندگی میکند و نه به افغانستان کدام فایده خواهد داشت و شاید عواقب نهایت خراب خواهد در پا داشت. مردم افغانستان بخاطر اهداف شخصی و شوم اینها در چهاردهه گذشته قرآنی دا ده و شاید دیگر هم قربانی بدهد. به فکر من اینها در حقیقت با اقوام خود و ملت افغانستان جفا نا بخشودنی میکند که شاید جبران ان در آینده های نزدیک غیر ممکن خواهد بود.

زما نوی کتاب د چاپ نه راووته

۲ سپتمبر کال ۲۰۱۶م، کابل

د ستونزو او مصروفیتونو ترڅنګ، زما نوی کتاب چې د کونړ ولایت: سیاسي او قومي جوړښتونه، دودونه او تاریخي پېښې نومېږي، بالاخره د چاپ نه را وواته. د ټولو هغه دوستانو نه چې د دې کتاب په ایډیټ، مرکو او معلوماتو په شریکولو کې یې ما سره مرسته کړې، د زړه له کومي مننه کوم. په خاصه توګه د رحمان الله بهیر نه مننه کوم چې د دې کتاب په چاپ او ډیزاین کې راسره مرسته کړې ده.

یوه مسئله چې نهایت زیاته مهمه ده هغه دا ده چې د دې کتاب په لوستلو سره چې د مشت نمونه خروار په توګه معلومات لري، دا جوته کوي چې د کونړ په سیمه باندې د وخت حاکمانو او پخوانیو نظامونو او رژیمونو څومره ظلمونه کړي دي. البته د نورو سیمو ولسونه او یا قومونه چې د پخوانیو رژیمونو ظلمونو نه شکایتونه کوي، دوی ته به دا هم پته ولېږېږي چې د کونړ په سیمه کې پخوانیو رژیمونو ظلمونه که د نورو سیمو نه زیات نه و نو کم هم نه دي. پخوانیو رژیمونو یوازې د خپل قدرت د تحکیم لپاره کار کاوه او هغوی ته قومي مسایل هېڅ مطرح نه و بلکې یو قوم یې د بل قوم پرضد جنگاوه. نو په دې توګه موږ د پخوانیو رژیمونو د مشرانو ظلمونه که تاجک و، که پښتون او یا د بل کوم قوم پورې تړاو درلوده د هغه قومونو پورې نه شو تړلی ځکه هغوی یوازې د خپلو شخصي ګټو او د قدرت د ټینګولو لپاره کار کاوه. تاریخ پخپله د پخوانیو رژیمونو د مشرانو په اړه قضاوت کړی او کوي یې او د تاریخ قضاوتونه څوک بدلولی نه شي.

د ۲۰۱۰ م کال د پارلمان پرېکړې ته درناوی:

۴ سپتمبر ۲۰۱۶ م کال

په اول د سپتمبر د حبيب الله کلکانی (بچه سقاو زوی) پلویانو د هغه هډوکي چې معلومات نشته چې د چا هډوکي دي، د نادرخان د تپې د بېخ نه راوويستل او غوښتل يې چې په دولتي مراسمو يې د شهرا ارا په غونډۍ کې خاورو ته وسپاري چې بيا پرې د دوستم پلویانو ډزې وکړې دوی ويل چې دا تپه د دوی د مشرانو یادگار دی او دلته بايد د دوی هډوکي ښخ نه شي چې يو کس په دغه نښتو کې ووژل شو او درې کسه نور زخمیان شول. بيا دوی د کلکانی هډوکي د شپې لخوا ښخ د يو تفاهم په پایله کې ښخ کړل. دا د اشرف غني په حکومت کې د ټولو نه سترگه اشتباه وه ځکه د ده د ښخولو امر او فرمان ډاکتر عبدالله عبدالله ورکړو او اشرف غني يې مخنيوی ونه کړ. نو په دی خاطر ما په فیسبوک کې دا لاندې تبصره وليکله:

که یاد مو شي د افغانستان پارلمان په ۲۰۱۰ م کال کې پرېکړه وکړه چې د تېرو کلونو ټول جنګي جنايتونه بايد وبخښل شي او په دې تور نور څوک محاکمه نه شي. زما په اند د همدغه پرېکړې په رڼا کې پخواني عالی رتبه دولتي مشران او تش په نامه پادشاهان چې د دغه پرېکړې نه د مخه مړه شوي او يا وژل شوي دي، هم شامل دي. نو په دې توګه حبيب الله کلکانی هم په دغه ډله کې شامل دی او د ده په څېر، شاه شجاع بېچاره،

تره کی، حفیظ الله امین، ببرک کارمل، ډاکتر نجیب الله، ملا عمر، ملا منصور او نور مړه مشران ټول د بڅښلو دي. خدای دې ټول وبڅښي اخرت د هر چا خپل دی او هرچا سره به د خپلو اعمالو په انډول الله تعالی حساب کوي. یوې بلې پرېکړې د پارلمان ته هم اړتیا شته چې دا ژوندي فاسد مشران هم وبڅښي نو بیا به ان شالله هرڅه ښه شي او د هیچا سره به د محاکمه او پوښتنې تشویش نه وی.

زړه مو د تیرې نه کلک شوی دی:

که څوک د انسان زړه ولري، هره ورځ هره حمله او د مرگ ژوبلې خبر زړه دردونکي دي، د هر چا ژوند قیمتي دی او د هرې ودانۍ د هرې څښتې تخریب زړه ماتونکی دی.

په دعاگانو، غندلو، مشورو او انتقادونو مو زړه وخور خو په مور نه الله تعالی رحم کوي او نه نور انسانان ځکه چې مور په خپل ځان په خپله تررحم نه کوو. خفه کېږو به نه د انسانیت او تررحم روحیه زموږ له منځه تللې ده او یو څو شپې اه وافسوس د یوې پېښې نه وروسته وکړو خو بیا بېرته هماغه کاسه او هماغه اش وي او فکر کوو چې په وطن کې خیر خیریت دی.

نور به چوپ کینو ځکه نه مو حکومت د حکومت کولو اهلیت لري او نه د حکومت مسلح او غیر مسلح اپوزیسیون د سړي زامن دي چې د خپل وطن او خلکو غم ورسره وي او نه خاموش اکثریت څه کولی شي.

په دغه منجلاډ کې به ټول غرق کېږو خو هغه کسان به د ټولو نه زيات تاوان گوري چا چې په تېرو پنځلس کلونو کې د خپل وطن او خلکو سره زياته جفا او خيانت کړی دی. عاقبت به خیر.

انجينر سيد فريدالله فريد زما د پورته پوست په اړه ليکلي و:

مياخېل صاحب احساسات او د هغې تبلور د مجازي خپرنديوپي له لارې ډېر د قدر وړ دي. کوم دي هغه غوږونه چې يې واوري؟ کوم دي هغه سترگې چې و يې گوري او ويې لولي؟ کوم دي هغه مغز چې د دارنگه ليکنو هدف درک کړي؟ او کوم دي هغه څوک چې د نيکو غوښتنو په رڼا کې قدم کېږدي؟

تاسې د خاموش اکثريت يادونه کړې ده نو زما په اند هغه اوس اکثريت نه دی پاتې او د حالاتو او ناخوالو د تاثير لاندې اکثريت په دنباله روانو بدل شوي. راشی يو وار د خپل شا اوخوا کسان وڅېړو نو جوته به شي چې هر يو به په يو شکل نه په يو شکل دکومې سياسي انديښنې تر سيوري لاندې راغلی وي او هر څه د دغه انديښنې له عينکو گوري، غوږونه يې يوازې د دغه تفکر شعار اوري، مغز يې پر هغه څه تمرکز کوي چې د هغه سياسي چاپيريال يې ورته ديکتې کوي او بالاخره هغه څه کوي چې د هغه لارښونکی يې کوي ځکه چې هغه يې د شعور يوه برخه گرځېدلې ده. اگر چې دا پسيميزم دی چې زه يې قلبا مخالف يم خو بيا هم کله کله د دري لاندې شعر ته پناه وړم:

طيب از دیده خون باريد و از بالين من برخاست

گفت تدبير و علاج اين دل خونين نه خواهد شد

د رسمي او غير رسمي سفرونو او هم د مثبت او منفي تبليغاتو تر منځ توپير:

۱۵ سپتمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

زه څو کرته کندهار ته تللي يم خو همپشه زما سفرونو رسمي بڼه درلوده خو پرون د دوه ورځو لپاره کندهار ته په غير رسمي توگه د پارلماني چارو کې د دولت وزير جناب فراهي صاحب او د يو دوست، حاجي عزيزجان په بلنه لاړم. د کندهار په اړه دا تبليغات چې د کندهار ولايت او ښار ناامنه دی او هم د عينو مينې ځمکه د جمهور رئيس کرزي ورور، محمود کرزي په زوره نيولې ده او هلته يې ښارگوټي په کې جوړ کړی دی، دا تصور زما په ذهن کې و. دا په دې معنی چې کندهار ته هيڅ کار نه دی شوی او کندهار د ژوند کولو او سرمايه گذاري لپاره مناسبه سيمه نه ده.

غوره لیکنې

زه د هرې منطقي په ستونزو خبرې نه کوم او شاید د همدې سؤ تبلیغاتو کې یو څو سلنه رښتیا هم وي خو په سلو کې نوي سلنه مثبت اړخونه د کندهار نه دي منعکس شوي. دا ځل چې ما کندهار په شخصي سفر کې ولید، زما تصور بالکل د کندهار په اړه بدل شو او د افغانستان هره سیمه چې آبادېږي، ما لپاره جلا جلا خوند لري. غواړم چې د کندهار د سترگو د لیدلو یو څو خاطرې د تاسې دوستانو سره شریکې کړم نور قضاوت ستاسې:

عینو مینه:

عینو مینه یوازې د افغانستان په سطحه نه بلکې د سیمې په سطحه یوه له مهمو پروژو نه ده چې د کابل په شمول، د افغانستان په هیڅ ولایت کې د دې پروژې په پرتله دومره کار نه دی شوی. تقریباً شپږ زره کورونه په ډېر مدرن، منظم او د نړۍ په سطحه د ښاري پلان د نقشو مطابق جوړه شوې سیمه ده او په لیدو ارزې. د دې سیمې کورونه په خاصو نقشواو منظم ډول جوړ شوي دي چې تر اوسه تقریباً درې سوه کیلومتره سرکونه پکې پاخه شوي دي او په همدومره اندازه د نورو د سرکونو د پخولو پلان لري. تفریحگاوي، د خورا زیاتو بندارونو، کورنیو او ځوانانو ته د چکر ځایونه لري چې د افغانستان په بل هیڅ ښار کې دا ډول ځایونه نشته دی چې هم پاکه او آرامه فضا ولري او هم چاته د گشت او گذار مزاحمت نه وي. د غریبو، متوسطو او زیاتو متمدلو کسان لپاره پکې جلا جلا ساحې لري چې د غریبو کورنیو لپاره یې یو کور د حکمې سره په شپږو زرو

غوره لیکنې

ډالرو پلورلي دي خو که په راتلونکي کې د دې غریبو کورنیو اولادونه هم په داسې یوه فضا کې وروزل شي نو د عینو مینې له برکته به د دې کورنیو بچیان په سالمه توگه ټولنې لپاره خدمت وکړی شي. د عینو مینه د تعلیم او تربیې او هم د صحت په برخه منظم کلینکونه او د افغان ترک لیسه هم لري.

بله لویه گټه د عینو مینې دا ده که دا پروژه نه وي نو په سلهاو میلیونو ډالرو سرمایې به د افغانستان نه فرار کړی وي چې د سرمایه د فرار د مخنیوي لپاره دا یوه ډېره مهمه پروژه ده. د عینو مینې پروژه یو فکري تغیر په دغه سیمه کې راوستی چې دا تغیر د بلې هر لارې دلته امکان نه درلوده او ترڅو چې فکري تغیر په یوه سیمه کې رامنځته نه شي نو فزیکي پرمختگ هیڅکله راتلای نه شي. همدا شان، د عینو مینې پروژې د اوبو د تحفظ، کانالیزیسون او نورو سهولتونو ته په خاصه توگه توجه کړې ده چې دا هم د نورو ولایتونو لپاره یو ښه ماډل کیدی شي. زما په اند په عینو مینه ډېر څه لیکل کیدی شي خو زما وړانديز د افغانستان ټولو والیانو، ولسوالانو او ښاروالانو ته دا دی چې دوی باید هرو مرو د عینو مینې پروژه وگوري او د دغه سیمې نه باید مهم او مثبت ماډلونه خپلو سیمو ته انتقال کړي.

امنیتي وضعیت د کندهار ډېر ښه شوی دی. موږ د میرویس نیکه مقبرې ته لاړو، هم مو د بابا صاحب زیارت او د ارغنداب سیمه ولیده چې په زرهاو کسانو د میلې لپاره هلته راټول شوي و. د شپې تر دولس بجو

پورې مو په عینو مینه کې پیاده تقریباً دولس کیلومتره مزل وکړ چې خورا خوند یې درلود اود امنیتي لحاظه څه تشویش نه و ځکه د مور سره بادیگارد او مسلح کسان نه و او د عادي کسانو په څېر مو چکر واهه. ویلی شم چې د عینو مېنې ښار (زه ورته ښارگوټی نشم ویلی) د افغانستان په سطحه یو له ژوندیو ښارونو څخه دی. که ما دا شخصي سفر نه وی کړی نو د کندهار په اړه به زما تصور همداسې د پخوا په شان و حال دا چې داسې نه ده او دا اړینه ده چې افغانان د یو بل سیمو ته سفرونه وکړي او د خپل وطن مثبت کارونه او فکرونه خپلو سیمو ته انتقال کړي. په خپل ځان او په خپل وطن زموږ باور باید یوازې د څو محدودو ټلوېزیوني شبکو د تبلیغاتو پورې منحصر پاتې نه شي. که په یو ولایت کې یو څه نیمگړتیاوې شته خو ډېر ښه مثالونه هم شته دی خو متاسفانه د افغانستان صوتي، چاپي او بالخاصه تصویري رسنۍ یوازې منفي خبرونو ته زیاته لمن وهي چې دا کار هم د ژورنالیزم له پلوه او هم د وطن د ملي منافعو له اړخه سم کار نه دی. موږ باید ښو ته ښه او بدو ته بدو وایو او بیلانس او Objectivity باید په خبرونو او تبلیغاتو کې موجود وي. د دې سفر یو څو عسکونه هم د فیسبوک درنو دوستانو سره شریکوم.

د نظام ډولونه د افغانستان ستونزه حل کولی نه شي:

۱۷ سپتمبر کال ۲۰۱۶م، بنکاک، تایلینډ

د نظام ډولونه د

افغانستان ستونزه

حل کولی نه شي

نن د دوه غونډو

او کنفرانسونو لپاره

د تایلینډ مرکز،

بنکاک ته راوړسېدم

او سبا ته به

کنفرانس پیل کېږي.

نن لږ فرصت مې

درلوده، نود بنکاک په ښار کې مې یو څه چکر وواهه. زه درویشته کاله

پخوا بنکاک ته راغلی وم او څنگه مې چې د بنکاک هوایي ډگر ولیده

چې په سترگو یې یو سر او بل سر نه ښکاري دا راته معلومه شوله چې

دوی په تېرو درویشته کلونو کې ډېر زیات پرمختګ کړی دی حال دا

چې مور په تېرو درویشته کلونو کې خپل وطن وران کړی او یو بل مو

سره وژلي دي. د سړي زړه ډېر زیات خفه شي چې مور به کله د جنگونو

او د دې بدبختیو نه خلاصېږو.

په ټایلینډ کې شاهي نظام دی خو د افغانستان لپاره یو نظام هم کار ونه کړ. نه شاهي نظام ښه و، نه جمهوري، نه کمونستي او سوسیالیستي، نه دیموکراسي، نه د مجاهدینو او طالبانو مذهبي او د کتاتوري نظامونه. دا ځیني لا چې د پارلماني او فدرالي نظامونو چيغې وهي، که هغسې نظامونه په افغانستان کې رامنځته شول نو فکر کوم چې د تېرو ټولو نظامونو ارمان به وکړو.

زموږ ستونزه د نظامونو په ډول او شکلونو کې نه ده بلکې زموږ ستونزه دا ده چې نظامونه څوک چلوي. زموږ مشرانو او هم لا موږ تر اوسه د خپل وطن جوړېدو ته متعهد نه یو او پره هېمېشه په بهرنیانو، په یو او بل اچوو او په خپله کمزوری باندې اعتراف نه کوو. یو څو عکسونه د تاسې دوستانو سره شریکوم. د دې عکسونو شریکول د خودنمائي لپاره نه دي بلکې په دې خاطر دي چې د خپل وطن د جوړېدو سوچ باید موږ ټولو سره پیدا شي او بیا عملاً خپل وطن ته کار وکړو.

که موږ د خپلو بشري او طبیعي منابعو نه په سمه توګه ګټه واخلو او د خپل وطن او خلکو سره صادق و اوسو، ډېر څه کولی شو. په ځان اتکا د بریالیتوب اصلي راز دی، خو متاسفانه موږ د خپل قوت او منابعو زیاته برخه د یو بل پر ضد استعمالوو او منفي فکرونه مو په مثبت فکرونو باندې زیاته غلبه لري. نو ښه به دا وي چې دا تناسب سرچپه کړو او په مثبتو کارونو باید زیات فکر وکړو. په شخصي او ټولنیز ژوند کې چې تر

خومره ځانونه د منفی گرايي د طرز تفکر نه وساتو، هماغومره به مور په شخصي او ټولنيز ژوند کې بريالي اوسو.

بعضي کسان د خولې له خوا د اسهال په مرض اخته دي:

۲۰ سپتمبر کال ۲۰۱۶م، بنکاک، ټايليند

الله تعالي انسانانو ته دوه غوږونه او يوه ژبه د دې لپاره ورکړې ده چې لږې خبرې وکړي او ډېر واورې او يا د منطق په اساس، انسانان بايد دوه چنده وخت د نورو خبرو اونظرياتو اورېدلو ته وقف کړي او يوه برخه وخت خپلو خبرو کولو ته ورکړي. زما په اند د دې نه هم انسانان بايد زيات وخت اورېدلو ته ورکړي ځکه ژبه د خبرو ترڅنگ نورې دندې هم لري. که داسې نه وي نو الله تعالي به هر انسان ته دوه ژبې او دوه غوږونه ورکړي وای او يا دوه ژبې او يو غوږ ورکړی وای.

هغه کسان چې خبرې ډېرې کوي او اورېدل لږ نو داسې انسانان د خولې له خوا د اسهال په ناروغۍ اخته دي او فکر کوم چې د ژبې فزيوتراپي ته اړتيا لري. دا ډول انسان چې خبرې بې سوچه او فکره ډېرې کوي، د خپل طبيعي جوړښت په خلاف حرکت کوي او په عوض د دې چې کمې او مهمې خبرې وکړي، د زياتو خبرو په وجه بې معنا او بې مفهومه خبرې کوي چې په دې توگه هم ځان ته او هم ټولنې ته تاوان رسوي.

ډاکټر صاحب فرید بزرگ ليکلي و:

غوره ليکنې

مياخېل صاحب دا يو ډول رواني تکليف دی چې د طبابت له اړخه ورته logorrhea وايي او بايد تداوي يې وشي.

همايون تره کي صاحب د حافظ صاحب دا شعر راته ليکلي و:

در بساط نکته دانان خود فروشی شرط نیست

يا سخن دانسته گو ای مرد عاقل يا خموش

قاضي صاحب لودين ليکلي و:

هوکی جناب محترم معین صاحب همداسې ده. الله ج دی مور ته هدايت وکړي چې خبرې کمی وکړو او عمل زیاده.. {{ خپله خوله هم قلعه ده او هم بلا ده }} الهی موژ د خپلې ژبې د شر نه وساتې.

حق سعید صاحب ليکلي و:

په همدې مفهوم يو حديث شريف هم شته (من كان يؤمن بالله فيقل خيرا او ليصمت) خوک چې په الله ايمان لري نو يا دې شي خبرې وکړي او يا دې غلی کيني. سه شه وايې شيخ فریده چوپه خوله دی بهتري ده.

د سولې نړيواله ورځ:

۲۱ سپتمبر کال ۲۰۱۶م، بنکاک، تایلیند

نن د سولې نړيواله ورځ ده، نو د مور لپاره په کار ده چې يو خو لحظې د سولې او سوليز ماحول په اړه بايد فکر وکړو چې سوله زمور د ژوند لپاره څومره زيات اهميت لري او د سولې لپاره بايد څه وکړو. نو په دې

توگه افغانانو ته د بل هر چانه
زیات د سولې په ورځ د سولیز
ژوند لپاره سوچ په کار دی چې
څه باید وکړي. د ښه فکر لپاره ښه
ورځ ولري.

د سولې په ورځ په بنکاک کې
د یو کنفرانس په حاشه کې له
دوستانو سره

د ښې خوا نه: ډاکټر حضرت عمر زاخېلوال، شاه محمود میاخیل، ډاکټر انورالحق احدی، احسان
ضیا او سید طیب جواد.

شاید زما او د دې دوستانو ترمنځ په ډېرو مواردو کې د نظریاتو، لرلید او طرز فکر په اړه ډېر توپیر سره موجود وي خو دا د دې معنی نه لري چې موږ سره یو ځای خوشاله وخت نه شو تېرولی او یا د افغانستان د گټو په اړه شریک موقف نه شو نیولی.

همدې ته سوله ییز ژوند وایي چې د نظریاتو د اختلاف ترڅنګ د یو بل سره تفاهم کولی شو او هم خوشاله وخت درلودلی شو. خدای دې وکړي چې موږ ټول د یو بل سره د سوله ییز ژوند لپاره د تفاهم ژبه پیدا کړو تر څو افغانستان کې دایمي سوله ټینګه او ټول سوکاله ژوند ولرو.

وايي که غواړې چې د ټوپک نه زړه بد کړې نو نخښه ورته لري کېږده:

۲۱ سپتمبر ۲۰۱۶م کال، بنکاک هوايي ډګر، ټایلینډ

د زیاتو چیز فهمه افغانانو او په خاصه توګه د ځوانانو غټه ستونزه دا ده چې یو شخص ته او یا سیاسي مسایلو ته د یوې زاویې نه گوري او هر څه ورته تور او یا سپین ښکاري. یو کس ورته یوه ورځ د سولې سپینه مرغۍ ښکاره شي خو بله ورځ ورته هماغه شخص د قارغه نه هم تور ښکاري.

حال دا چې انسانان په شخصي ژوند کې او هم د نړۍ سیاست او کاروبار په دا ډول نه دی چې هرڅه به یا ټول ښه وي او یا ټول بد. هر انسان او په خاصه توګه هغه مشران چې په سیاست کې بوخت دي همپشه

غوره ليکنې

اشتباوې کوي. مور بايد سياسي لوبغاړو ته د فرشتو په توگه ونه گورو او هغوی ته بايد د نورو انسانانو په سترگه وگورو چې هره ورځ هرو مرو اشتباوې به کوي.

قضاوت بايد داسې وي که د چا د ښو کچه زياته وه هغه شخص او يا سياسي لوبغاړی ښه دی او که د بدو کچه د چا زياته وه هغه شخص او يا سياسي لوبغاړی بد دی. که داسې نه وي نو بيا به زموږ د ټولو نه او حتی د خپل ځان نه هم شايد زړه بد وي ځکه مور هم په خپله هره ورځ زياتې اشتباوې کوو چې په ځينو يې پوهېږو او په ځينو يې نه پوهېږو.

د کونډ ډاډه او انار:

۲۶ سپتمبر ۲۰۱۶م کال، خاص کونډ، د منگوال کلی
د جمعي (۲۳ سپتمبر) په ورځ خاص کونډ ته د ملگرو سره لار وم، د جوارو سيزن منځ په ختمېدو دی خو د دې سره مو ښه ډاډه د وږو واچوله او ډېر زيات خوند يې وکړ. يو قسم نوی د جوارو تخم په کونډ کې رايج شوی دی چې ورته د گوتې جوار وايي يعنې د گوتې په ذريعه په قطار کرل کېږي او ډېر زيات حاصل کوي. د دې جوارو خوند خوږ دی چې په انگليسي کې ورته Sweet Corn وايي. باور وکړئ چې د بنکاک د سفر نه د دې سفر خوند زيات و ځکه وطن تر هر څه خوږ وي. زموږ د کلي په دی سپين ږيري بوډا باندې خپل وطن د بل هر چا نه ډېر خوږ دی او د

خپلې حجرې په دیوال یې د افغانستان بنایسته بیرغ رسم کړی دی. که مینه د خپل وطن ورسره نه وای نو د بیرغ په عوض یې بل څه رسم کولای شول. یو ملگري مې د خپل کورنه راته دا انار و شکول او راته یې وویل چې دا خوږه چې د کندهار د انارو خوند دې هېر شي. رښتیا خواږه و خو د دې انارو نیالگي یې د کندهار نه راوړي و او په کونډ کې یې روزلي دي. دا څومره ښه خوند کوي چې د یو ځای نه ښې میوه دارې ونې د افغانستان بل کڼج ته انتقال کړئ. همداسې مور باید د نورو سیمو نه ښې تجربې خپلو سیمو ته انتقال کړو او هغه شیان چې زموږ د سیمو د عیني او ذهني شرایطو سره برابر نه دي باید خپلو سیمو ته انتقال نه کړو.

فرکسوني نهادونه او ستونزې:

۲۶ سپتمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د پنچشنبه (۲۲ سپتمبر) په ورځ د دوبي نه کابل ته راتلم چې گورم يو ځوان تورن صاحب منصب په يونيفورم کې هم کابل ته راځي او د ښي مټ سره يې د خپل يونيفورم ترڅنگ، د ډاکتر نجيب الله عکس هم لگولی دی. د الجزيرې يو ژورنالست چې هغه هم کابل ته راتله نو راته يې وويل چې د دې عکس د لگولو د ملي اردو د دريشي سره څه مطلب او مفهوم لري؟ ما هم کوم خاص ځواب نه درلوده، نو ورته مې وويل چې دا سم کار نه دی او بله دا چې دا اړينه نه ده چې دا صاحب منصب دی په پوځي يونيفورم کې سفر وکړي. که سفر هم کوي بايد داسې عکسونه په خپلو بازوگانو ونه لگوي.

زما په اند د يو ملک د بقا لپاره د اساسي قانون درلودل همپشه اړين او ضروري دی. په اساسي قانون کې د نظام طرز، د افرادو حقوق او وجايب او د دولتي قواو ترمنځ د تعادل مسئله ډېره مهمه ده. که څه هم افغانستان اساسي قانون لري خو په تېرو څو کلونو کې دا اساسي قانون بېچاره د دولتي چارواکو، تنظيمونو، ډلو او تپلو او هم د افرادو له خوا په متواتره توگه نقض شوی دی. د اساسي قانون په اساس د افغانستان دولتي ملکي او نظامي نهادونه او سياسي تنظيمونه بايد د ډلو او تپلو په اساس جوړ نه شي او په خاصه توگه د افغانستان امنيتي ارگانونه، عدلي او قضائيه قوه بايد د

غوره لیکنې

ملي منافعو په بنیاد د ډلو او تپلو پورې تړلي نه وي. دا سم کار نه دی چې د دولتي ادارو افراد په خپلو سینو او بازوگانو، په دولتي موټرو او دفاترو په ودانیو باندې د مختلفو ډلو د مشرانو عکسونه او موازي بیرغونه د ملي بیرغونو ترڅنګ و ځروي. د داسې عکسونو او نښانونو په لیدو، د مقابل لوري حساسیت او عکس العمل راپاروي او د افغانستان دولتي ارګانونه د ملیتوب په عوض فرکسوني کېږي او د فرکسوني نهادونه پایله بالاخره بې ثباتي ده.

دی پوست د فیسبوک په صفحو یو اوږد بحث راپورته کړ او دا ځکه چې د افغانستان ولس اوس هم په ډلو او تپلو وېشل شوی دی او هرچاته د خپلې ډلې مشر پرېښته ښکاري حال دا چې هر سیاسي مشر او انسانان په صورت د کل کې همپشه نیمگړتیاوی لري او د خپل قدرت په وخت کې هرو مرو اشتباگانې کوي ځکه سیاسي مشران زموږ او تاسي غوندې خلک دی شاید بعضې یې یو څه زیات استعداد ولري. نو د دې لپاره چې د دې بحث نه عبرت واخلو نو زه د دغه بحث د دوستانو تبصرې او زما ځوابونه دلته کت مټ رانقلوم. دا د لوستونکو پورې اړه لري چې د دې تبصرو، تحلیل او برداشتونو نه څنگه گټه اخلي او یا فکر پرې کوي.

رويال اسد افغان صاحب لیکلي و:

میاخېل صاحب! دا خو عکس دی اساسي قانون ټول د هغو لخوا د پښو لاندې کېږي چې د جوړولو دعوه یې لري. زه د ټولو عکسونو د لرې کولو طرفدار یم خو یو نجیب ته قانون راباسل ناځواني ده. کابل هوایي ډگر کې د مسعود عکسونه کومه خوشالی کې لگېدلي؟ مسعود جوړ کړی د مسعود په نوم دی یا؟؟ ټولو ته قانون باید یو وي.

زما ځواب:

افغان صاحب! ستاسې خبره سمه ده او ما د ټولو خبره کړې چې په دولتي ودانیو او یا په یونیفورم د هرچا عکسونه او نښانونه لگول کېږي سم کار نه دی. دی کې استثنا نشته. دا عکس او په یونیفورم کې د دوښې په هوایي ډگر کې هم سم کار نه و.

افغان صاحب:

زه درسره موافق یم. ما د توپيري چلند خبره وکړه چې بايد ونه شي او برابر تطبيق شي. اوس د حکمتيار د جنايتونو او بخښنې غوښتو کيسې کېږي خو دا نور ځانونه سپين بازان گڼي چې زه د دې هم مخالف یم. صرف حکمتيار جنگ کې دخيل نه و دا کابل چې پنځلس شل کاله خوري دا ټول يې برخه و بايد يو شان قانون پرې پلي شي.

زما ځواب:

همداسې ده که زما ليکنې او حتی که زما وروستی کتاب وگورئ نو ما دې خبرو ته اشاره کړې ځکه همپشه تاريخ د هغه چا په گټه ليکل شوی څوک چې په قدرت کې پاتې شوی دی او مقابل لوری يې محاکمه کړی دی نو همدا علت دی چې د تاريخ په اړه مختلف ډوله ليکنې شته دی.

افغان صاحب دا خبره تاييد کړه.

خواجه صديقي صاحب چې د ډاکتر نجيب الله سره يې نږدې کار کړی

او زما ملگری هم دی، ليکلي يې وو:

په دغه ورځ کې چې د ډاکتر صاحب نجيب الله د شهادت ورځ ده او د هغه پلويان او طرفداران د هغه سوگوارې کوي دغه رقم پوستونه نشرول مناسب کار نه دی خلاف د اصول د دموکراسۍ هم دي. افغانستان کې اوس نيم بنده دموکراسي په پخېدو ده هر څوک کولای شي چې په دموکراتيکه فضا کې د خپل خوښ احزاب او ليدرانو نه لمانځنه وکړي او د افغان ولس که نظاميان دي او که ملکيان دي کولای شي چې د خپل خوښې

رهبرانو عکسونه او یادگاري او خاطراتي پوستونه ځان سره وگرځوي. خوشبختانه اوس دا حق ټولو ته ورکړل شوی دی چې رښتیا هم ډېر ښه کار هم دی. هغه پخوانۍ وچه اردو داري او د سیاست نه لر نظامي ساختارونه اوس له مینځه تللي مور او تاسو گورو چې اوس اکثره نظامي جنرالان وظيفو ته په ملکي دریشۍ کې ځي او حتی وزیر د دفاع او وزیر د داخله ملکي دریشۍ کې دفتر او حتی د قطعاتو معایناتو ته ځي. دلته په بریتانیا کې داسې کوم قیودات نشته چې څوک او یا کوم افسر د کوم رهبر او یا د حزب کوم لیدر عکسونه کوم سرباز او یا افسر پخپل دفتر کې او یا ځان سره انتقال کړي. دا قسم تنگ نظرانه او عقدي، حسادتي موضوع گیری تنها افغانان یې لري. مور د یو طرف نه د ځان نه یو شریف انسان او ښه حکومت داری ته پابند گڼو او د بل طرفه بیا په داسې وقت کې چې د افغانستان اکثریت خلک په غمونو او کړاونو کې گرفتار دي او دې ارمان کوي چې ولې دايم زمور نه فرصتونه ځي او داسې کم طالع او بدبخت ولس ولې یو چې هر وقت یو لیدر او یا رهبر مور کې پیدا شي نو بیا هغې ته دسیسه جوړ شي او د بهرنۍ استخباراتو پلاس وشرل شي او په بې رحمانه صورت ووژل شي. امان الله خان غازی باندې همداسې وشوه، داودخان باندې هم همداسې وشوه او بالاخره ډاکتر صاحب نجیب الله باندې هم همداسې وشول. او خلکو ولیدل چې د هغه د مصالحه ملي او ملل متحد پروگرامونه او بې طرف حکومت جوړونه یو اساسي او فوق العاده ښه طرحه وه چې افغانانو باید تېر په هېر کړی وای او دغه بعدي

او دوه لسيزه جنایتونو نه خو مخنیوی. کېدای شي تاسو باندې به د خپل سیاسي او ایدلوژیکي اختلافونو په بنا چې یو طبعي خبره ده داکتر صاحب نجیب خوښ نه وي او یا هغې سره به مخالف واوسئ مگر د اوسني سیستم او عصر چې گذار د سیستم یکه حزبي او یکه تازي نه د ټولو احزابو ازادانه فعالیتونو دور دی ستاسو دا نشریه اکثریت خلکو ته د منلو وړ نه وه او قابل د تقبیح هم دی. ستاسو ټول عمر په امریکا کې تېره شوې د دوی په اردو او نظامي ساختارونو کې داسې کوم ممانعت نشته چې سرباز او یا افسر د خپل خوښې رهبر عکسونه ورته منع کړي حتی عکسونو، پوسترونو او یا حتی بعضې اعلانات تجارتي، د تیلیفونونو، کریمونو، شامپوگانې، لباسونو د دوی په داخل نظامي گانیزونونو کې شته. دا ټولې خبرې نه قانون اساسي پورې مربوط دي او نه کوم ناقضین د نظامي یونیفورمونو کې راځي. اکثره افغاني سربازان او افسران زموږ اوس په عسکري یونیفورمونو باندې پولند، جرمني او دوی ته چې د ناټو قرارگاوي هلمته دي سفرونه کوي. هغوی اصلا وظیفه کې وي په عسکري لباسونو باندې سفرکوي. که کوم ممانعت وایي نو بیا به قوماندان او یا امر مربوطه به ورته ویل او یا که خلاف د تعلیمات نامه او خدمات داخله وای هم به ورته گوشزد کېدل. تاسو باید یو ښه قهوه خانې او یا چای خانې ته تللی وای او خپل چایونه او د سفر سترتیا به هم هلمته ایستلی وای دا به ښه و نه دا چې دايم د خلکو شخصیاتو او بدون د هغې د اجازې نه د هغه عکسونه مونږ نشر کړي وای. دلته اروپا کې دا یو جرم هم دی او که دغه

غوره ليکنې

سړی پيدا شي چې تا د دې عکس بدون د هغې اجازې نه اخيستی او مطبوعات، اخبار، رسانو او مجلو او فيسبوک کې بدون د دې د اجازې نشر کړی کولای شي چې محکمې ته د کش کړي او مجازات هم شي پرې باندي .

بل دا چې په دغه ماتم ورځ کې دا قسم غرض الود پوست نشرول هم د بخښلو نه دي ته گوره چې امرالله صالح چې د مخالفونو په گروپ کې هم راځي او د ملل متحد د سبوتاژ تيم کې د مسعود او د پينځم ستون يو غړی هم دی نن د دې پښېماني ښودلې چې داکتر صاحب نجيب الله قتل يو جنايت کارانه عمل و .

اوس د پوره آزادۍ عصر دی هر افغان کولای شي چې هر څوک يې خوښ وي د هغه تصويرونه، ځان سره، کور کې، دفتر کې او هر چېرته چې پرې ښه ښکاري وگرزوي. اوس د افغانستان خلکو پورې مربوط دي، مطبوعات هرڅه ازاد دي چې څوک يې خوښېږي، چا ته رايه ورکړي، د چا پلويان واوسي. هغه ديکتاتورانه، تنگ نظرانه، يکه تازي دورې مخ په خلاصېدو دی انشاءالله اوس به سياسي مبارزې به شروع کېږي، هغه دی حزب اسلامي سره هم روغ او جوړه روانه ده، لږ بايد خپل ځانونه مدرن کړو، څه چې لیکوو په عمل کې هغه تطبيق کړو او د هر قسم تعصب، بديني او پخوانيو اشتباهاتو نه انتباه او عبرت ترينه واخلو ولې تکرار يې نه کړو.

په درنښت

زما ځواب:

صدیقي صاحب! په ټول احترام سره موږ هر څه تور او سپین گورو. زما پوست که یو ځل بیا ولولې استثنایي جنبه نه لري. زموږ ستونزه همدا ده چې تر اوسه موږ ټول په خپلو اشتباگانو باندې اعتراف نه کوو او چا چې په کومه کاسه مړی خوړلې، د هماغه کاسي هر څه ورته بڼه ښکاري. دا باید ومنو چې ټولو ډلو ډېرې اشتباوی کړې دي. که ته ما ته دا حق نه راکوي چې ولې مې داسې ولیکل او سمدست په مرچل کې راسره کیني نو دا هم سمه نه ده. ستا نظر ستا د لرلید په اساس به سم وي او زما نظر زما د لرلید په اساس سم دی. اما کېدای شي چې هم ستا او هم زما نظرونه د ډېرو نورو لپاره د قبول وړ نه وي.

صدیقي صاحب:

مننه گرانه میاڅېل صاحب. د هر چا لرلید ته زه په خپله ډېر زیات احترام لرم تاسو ته خو بیا ډېر زیات په دې کوشش کې یم چې هغه خام، پري مچور لرلیدونه چې موږ سره د یو بل په ضد لول د هېواد د ملي گټو په بنا سره رانژدې کړو او تفاهم ته د ټولو افغانانو رارسېدل او سراسري امن او بیا سره سیاسي مبارزه کول خپل یو غایه او استراتیژیک هدف بولئ او ښکاره خبره ده چې موږ ټول ډېر، ډېر اشتباهات او ناخوالې لرلې او لرو یې دا ځکه زموږ وطن هم همدا زموږ د لاسه زما په شمول دغه بدحال ته رسېدلی دي. تاسو ولیدل چې د حزب اسلامي یو لوړپوړي شخص په مطبوعاتي کنفرانس کې یو ستر علمي کاري وکړل هغه دا چې د ملت څخه

یې معذرت وغوښتل مور یواځې کولای شو چې د عفو په ذریعه چې د خدای او رسول لاره ده خپل زړونو سره لوی کړاو وطن د بربادۍ څخه وژغورو مینه او ورورولي راولو.

مگر زما ننۍ گيله که ځما د اعتراض اساسي مفهوم ته وکتل شي دا دی چې نن د داکتر صاحب نجیب الله د شهادت شلم تلین ورځ ده په دغه ورځ کې چې هغه خوا غبر د تفاهم او مصالحي کېږي او تاسو په خپله په څو ورځني مخکني پوست کې لیکلی و چې نظریات او تفاوتونه به لرو سره او یا به مختلف موضوع گیرگاني مگر داسې نشي کېدلی چې سره خبرې اترې او نظریات سره شریک نه کړو چې د هغې په بنا یو ښه تفاهم ته سره رسېدای شو. دا خو دقیقه خبره ده چې ستاسو سیاسي موضوع گیر چې ستاسو مدني حق دی ستاسو سره دی زه نه وایم چې تاسو ولې د چا سره مخالفت لرئ او څوک مو خوښېږي او څوک مو نه خوښېږي هغه چې وایې "دلر بایسکل ام" مگر ځما سیاسي حق چې د شهید داکتر نجیب الله د مصالحه ملي او د ملل متحد پینځه فقره بییز پلان د طرفدارانو څخه یم هم همدا و چې هغه ښکاره کړم چې گوره بلې ورځ ته به دې که هر قسم انتقاد مو لرل کړای به مو وای دا نن ولې؟؟؟ حال دا چې هغه افسر بې چاره چې ډېر ښه ښکلی، ملبس او ډېر باسلیقه منصبدار دی تاسو یې په پټه عکس واخیستل او چا سره چې هغه مینه لري او پی باندي گران دی مدني حق یې دی او دا کار خلاف د تعلیمات نامه او خدمات داخله هم نه دی ولې مور او تاسو پی باندي انتقاد وکړو او مطبوعاتو کې نشر کړو؟؟؟

گوره خبره به نه اوږده وم زه په خپله تر اخر ۱۹۹۴ پورې رئيس د فابريکه حربي وم د مجاهدينو سره می هم درې کاله کار کړی چا بر طرفه کړی هم نه يم د ورکتوب نه چې ديارلس کلن وم نظامي دريشي او گيتس می اغوستی او سخت د دسپلين د نظامي ته چې هغه زما په رگونو کې ښخ دی احترام لرم او نظامی خدمات داخله باندي سخت پابند هم يم ما مکمله خپله نظامي عالي تحصيلات کړي او ديپلوم انجينر او ماستر علمي نظامي يم خو د ستاينې نه وایم. مگر په ضمن کې د هغه وختونه و چې منصبداري او افسران او سربازانو سره هغه وچه چال چلند هم غندم سياست خو لا پرېږده. مگر فابريکې ته چې مجاهدينو ورونه راغلل په شخصي لباس به راتلل غير منظم او چوکۍ گانې ميزونه مات کړل او ټوله فابريکه ځما په سترگو کې تالا والا کړل او په ځمکه کې کينولو ډېر څه منفي صحنې وې او ليدلي مې دي مگر ضرور ندی چې په هغې پسې اوس ورگرزو او نشر يې کړم او هره ورځ هغه افشا کړم لکه چې دا نور لگيا دي د يو بل په ضد چې څه يې کمونيستان وايي او په مقابل کې څه ورته په ځواب کې اشرار، جنگ سالار او نور اصطلاحات استفاده کوي. بايد چې يو ميانه او متوسط لارو ته چې درجه د بدینۍ د يو بل په مقابل کې کم کړي هغه لاره اختيار کړو. تر څو چې وطن د بلا څخه وژغورو. دې وطن بې چاره ته څه نه و چې موږ پي باندي ونکړل؟؟؟؟؟

پورته مې ولوستل چې بعضې چاپلوس او جعلی اسنادونو والا ټيکه داران چې په سياست اگاه ندي او فقط ځان ښودنو باندي انتظار دی چې

غوره لیکنې

کوم ځای ته ورسېږی او په نوبت ولاړ او وطن د دغسی اشخاصو نه برباد شول تاسو ته د حوصله مندی غبرونه کوي او لاره د مور نه ورکوي.

چې ننتېجې ته سره ورسېږو.

روغ او بريالی اوسې گرانه میاڅپل صاحب هسې د خپگان ورځ دې

ځان به سره ډېر نه خپه کوو.

په درناوي

زما ځواب:

صديقي صاحب ډېره به يې نه چپرو ځکه خبره شخصي کېږي که څه هم تاسې شخصي کړه چې زه دې په دې گرم کړم چې ولې امریکې ته تللی يم حال دا چې تاسې په خپله په لندن کې اوسئ خو زه تانه ملامتوم ځکه مور ټول مجبوریتونو خواره کړي یو. په هر حال دا تصادفي وه چې په همدې ورځ یو ځای راغلو او کومه توطیه نه وه. مصالحه ولې ناکامه شوله ځکه ډېر عوامل یې درلودل او چې عملي پلان نه و یوازې په خبرو چې په اخره کې حکومت د ځنکدن په حالت کې و نو د مصالحه اعلان وشو. داکتر نجیب الله پسې خپل ټیم راوچت شو او سقوط یې ورکړ. دا باید ومنو چې د حکومتونو د غلطو پالیسو په اساس افغانان مهاجرت ته مجبور شول او ما خپل دوه سکه وروڼه او ډېر خپلوان د لاسه ورکړل نو زه به د هغوی پوښتنه د چا نه کوم. هر کور دردېدلې دی او د دې علت د حکومتونو او سیاسي مشرانو ناکامه پالیسو وي. زما ارزو دا ده چې مور باید د تېرو نه زده کړو او هر څه راته باید تور او سپین بنکاره نه شي او

غوره ليکنې

هماغه اشتباوې بيا بايد ونه کړو نو اينده به نوره هم خرابه وي. که زمور نظر دا وي چې کوم مشر سره ما کار کړي او هيڅ اشتباه يې نه ده کړي او هر څوک په خپل موقف ولاړ وي نو بيا هماغه درک او هماغه خرک.

صديقي صاحب:

مننه گرانه او قدرمنه مياخپل صاحب روغ او بريالی اوسي

الهام الدين مومند ليکلي وو:

تاسو هم يو غير قانونی کار کړيدی. د افسر عکس مو د هغه له اجازې پرته اخيستي دا د يو چا په شخصي حریم تېری دی او بيا مو مېديا ته وروړاندې کړی دی.

زما ځواب:

مومند صاحب! په يونيفورم کې خو ستر نه و چې ما يې بې پردې عکس اخيستی وي.

الهام الدين مومند:

ايا دا په ځان خبر وه چې تايې عکس اخيسته؟

زما ځواب:

د دوبي په هوايي ډگر کې په يونيفورم کې مطلب همدا دی چې ماته گوري او زما ننداره کوي او د هر شي چې ننداره کوي نو د عکس اخيستلو اجازه يې هم لري.

سنگرم پښتون ليکلي وو:

غوره ليکنې

قدرمن مياخېل صاحب درسره موافق يم خو د دې ورور احساس راته د هغه لنډغرو د احساسه قدرمن او د ملي احساس په فکر ولاړ ښکاري. دا سپری عبدالملک صافی نومېري زمور د څوکۍ دی زما استاد هم پاتې شوی دی امریکا ته د درس لپاره تللی و له هغې ځايه يې همداسې يونيفورم کړی و. زه يې احساس ته ځانگړی سلام کوم. په درنښت.

زما ځواب:

سنگرمل صاحب سلام! زما خبره د شخص د ښه والي او بد والي پورې نه ده زما خبره د اردو د مليتوب ده که هر څوک په يونيفورم، موتر او مختلف بيرغونه څړوي ښه کار نه دی ځکه دا ډول عمل حساسيتونه راپاروي. کاشکې مور ټولو يو مشر درلودلی او تقسيم نه وی.

سنگرمل:

همداسې ده د ملي احساس ته مو کامل احترام. رب دې داسې ورځ راولي چې دلته ميشته ټول قومونو ستاسې په څېر په ملي روحیه سمبال ووسو. مننه

عبدالمتين عمران ليکلي وو:

مياخېل صاحب تاسو ډېره ښه او پرځای خبره کړې او بايد همداسې وي. يواځې يوه تبصره لرم او هغه دا چې زما د تحليل له مخې دا عکس العملي حالت دی او د ځينو ټوپکسالارانو د عکسونو له ليدو په منفي تاثر د غبرگون په توگه ځينې خلک د ډاکتر نجيب الله عکسونه استعمالوي. د دې خلکو اصلي مطلب د جنگسالارانو او ټوپکسالارانو غندنه وي خو دا

غوره ليکنې

کار ښکاره نه شي کولای. په هر صورت، د اردو يا په ټوله کې د وسله والو ځواکونو د يو غړي په صفت هيڅوک بايد دا حق ځانته ورنکړي چې د يو چا عکس پر خپل نظامي لباس ولگوي، که دا عکس د يو ټوپکسالار وي يا پخواني جمهور رئيس يا بل چا.

واحد فقيري صاحب ليکلي وو:

مياخېل صاحب ستاسو خبره حق ده. خو تاسو ښه پوهېږئ چې د افغانستان د اردو ملي اړخ ډېر کمزوری دی. او پر مختلفو ډلو باندې وېشل شوی دی. په تاريخ کې، د دې ډول پوځ تر گټې تاوان زيات وي. ځکه دا ډول مسلح قوتونه د سياسي بې ثباتيو لويه منبع وي. او د عمومي ناكراريو په خورولو کې زياته ونډه لري. اصلا هغه اردو چې کور، ډوډی، او کالي يې د پرديو له مالياتو څخه برابرېږي، د ملت په درد نه خوري.

استاد غلام دستگير خاورين ليکلي وو:

که د هېواد يو فوجي د نجيب بل يې د مزارې او بل د رباني او همداسې هر يو فوجي د خپې ډلې مشر عکسونه پر ځان و ټومبي دا په فوج کې د فوجي د سپلين د نه شتون نخښه ده. داسې فوج نه بيا تمه نه ده په کار.

حامد ساپي ليکلي وو:

ښه کار يې کړی ولې ته په حکومتي موټرو د مسعود عکسونه نه گورې که نه يوازې دغه ځوان په مټ دې د يو قهرمان عکس ليدلی او په سو دقيقو کې دی فیسبوک ته اوچت کړی دی.

زما ځواب:

غوره ليکنې

ساپي صاحب لطفًا پوست ولوله هر څوک چې دا کار کوي سم نه دی. رقابت باید داسې نه وي چې که یو بد کار وکړي نو بل باید د هغه نه ډېر بد وکړي. دې ته منفي رقابت وايي او منفي رقابت د وطن په خیر نه دی.

رحمان الله رحمانی ليکلي وو:

یاره ښه ده چې د سقاو زوی عکس یې ندی لگولی نجیب خو خدمتگاره سړی و الله دی وبخښي.

زما ځواب:

رحمانی صاحب! د سقاو د زوی عکس چې په دفاع وزارت کې د استقلال په ورځ ځړول شوی و که زما پوست وگورئ نو د ټولو نه د مخه ما غندلی دی. سوال دا دی که غواړو چې نظام او سیستم ولرو، اتفاق راشي، سوله او امن وي نو د هرچا د مړو د عکسونو ځړول او بالخاصه د اردو په یونیفورم او یا امنیتي ارگانونو په ودانیو او موټرو موږ دې هدف ته نه شي رسولی.

په هر حال همداسې نور مثبت او منفي پوستونه و چې ما یې یو څو نمونې دلته رانقل کړې ترڅو زموږ ځوانانو ته دا د بحث کولو یوه بېلگه شي او د بحث کولو حوصله باید ولري. موږ باید هم خپله خبره وکړو او هم باید د نورو نظریاتو، انتقادونو او پیشنهادونو ته په واز وچلي هرکلی ووايو. ژوندي بحثونه په ټولنه کې همپشه د جنگ او جگړې نه ښه وي

او په دې توگه دا ډول بحثونه په ټولنه کې یو مثبت رقابت رامنځته کولی شي.

د تراژیديو د عکسونو خپرولو په اړه یوه لنډه مشوره:

په عریانه توگه د تراژیدي عکسونو خپرول که له یوه اړخه د ظلمونو د غندلو او ښکاره کولو لپاره ښه کار دی خو له بله پلوه د داسې عکسونو په لیدو سره د خلکو بې تفاوتې د روانو پېښو او جنایتونو په اړه زیاتوي او د ولس روحیه په اوږد مهال کې وژني. که د تراژیدونکو پېښو عکسونه په لږه تراژیدیکه بڼه خپاره شي او خو کرښې د وضاحت په اړه ورسره ولیکل شي، نوښه به وي.

جنایت کاران همېشه کوشش کوي چې د ځوانانو په مخکې جنایتونه وکړي، انسانان حلال کړي، خلکو ته زجر او شکنجه ورکړي تر څو دوی نور انسانان په داسې اعمالو روردي کړي او بالاخره په روحي لحاظ دوی ته جنایتونه یو عادي څیز ښکاره شي. زما په اند د زیاتو تراژیدیکو عکسونو په لیدو شاید مور هم د پېښو په اړه بې تفاوته پاتې شو ځکه پېښې نهایت زیاتې دي او مور نه شو کولای چې د هرې پېښې په اړوند څه وکړای شو.

په هر حال د سایکالوژي متخصصین شاید دا مسایل د مانه ښه تشریح کړای شي چې د تراژیدونکو عکسونو لیدل په انسانانو او په خاصه توگه په ځوانانو څه اغېز درلودلی شي.

د اتفاق او اتحاد ډولونه:

۲۸ سپتمبر ۲۰۱۶ م کال، کابل

تېره اونۍ ملک طاوس خان د چمیاری چې د خاص کونړ یو سپین ریږی دی، راته په کونړ کې وویل چې د انسانانو اتفاق او اتحاد په درې ډوله دی:

- ۱) یو ډول اتفاق او اتحاد د مچانو په شان دی چې سره راټولېږي خو نه خواږه لري او نه ترخه او بې شمېره راپیدا کېږي او مري.
- ۲) بل ډول اتفاق او اتحاد د سرو مچيو په شان دی چې سره راټولېږي او په دښمن او یا د چا نه چې وېره لري په هغوی په متفقو توگه حمله کوي خو دا چې په خپلو منځو کې مشر او کشر نه لري نو د دوی نه هم څه نه جوړېږي ځکه دوی هم ځان ته تاوان رسوي او هم نورو ته.
- ۳) درېیم ډول اتفاق د شهدو د مچيو په شان دی چې د شهدو د مچيو کالونۍ د یوې ملکې تابعداري کوي، په خپلو منځو کې یې وظایف او کارونه وېشلي او هرڅوک چې د خپلو کارونو نه خلاف ورزي وکړي او یا باندي په گنده ځای ناست وي نو مؤظف کارگران یې دننه نه پرېږدي چې جراثیم خپلې کالونۍ ته راوړي، نو د ملکي او کارگرانو له خوا ورته سزا ورکول کېږي. دا ډول اتفاق چې نظم ولري هم ځانته گټه رسولی شي او هم نورو ته. د شهدو مچيو نه موره هم گټه اخلو او هم که دوی ته خپله غذا په خپل وخت ونه رسېږي نو د خپلو شهدو نه استفاده کولی شي.

دغه مشر وویل چې ترڅو د افغانانو اتفاق او اتحاد د شهود د مچيو په شان نه شي نو د افغانانو نه څه نه جوړېږي. اوس د افغانانو اتفاق د مچانو او يا د سرو مچيو په شان دی.

د دې مشر خبره خو د لیکلو وه نو ځکه ما هم ولیکله او فکر مې وکړ چې دا خبرې باید د فیسبوک د دوستانو سره هم شریکې کړم، نو بده به نه وي.

د افغانستان حکومت او اسلامي حزب سره د سولې د هوکړې لاسلیک:

۲۰ سپتمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

نن په ارگ کې د افغانستان جمهور رئیس محمد اشرف غني د اسلامي حزب د مشر، گلبدالدین حکمتیار سره د سولې تړون امضا کړ. د اسلامي حزب مشر د تړون لاسلیک او خپله وینا د یو ویډیويي کیست له لارې د افغانستان د راډیو او ټلوېزیون له لارې خپور کړ او جمهور رئیس دا تړون د سلام خاني په ماني کې په داسې حال دستخط کړ چې د افغانستان پخواني جمهور رئیس حامد کرزي، د اجرائیه رئیس ډاکتر عبدالله، د سولې د عالي شورا رئیس پیر سید احمد گیلاني، د اتحاد اسلامي مشر پروفیسر عبدالرب رسول سیاف، د پارلمان رئیسان او گن شمېر دولتي او غیر دولتي چارواکي او د بین المللي ټولني استازو گډون درلود او ټول پروگرام په

غوره ليکنې

ژوندې بڼه د تلوېزيونو له خپريدېدې. څرنگه چې دا يوه تاريخي ورځ وه، نو ما خپل د فيسبوک په پاڼه وليکل:

د اسلامي حزب او حکومت ترمنځ د سولې موافقه د دايمي سولې په وړاندې يو نیک اقدام دی. اميد دې چې نورې ډلې هم په همدې ډول جرأت وکړي چې د وينو تويولو مخه ونيول شي او د سولې لاره خپله کړي. خدای دی وکړي چې زموږ د جنگ کلتور په سوليزه توگه په سياسي مبارزه باندې بدل شي.

په پورته مراسمو کې پير صاحب سيد احمد گيلاني چې د سولې د شورا مشر دی خبرې وکړي خو دا چې پير صاحب ډېر ورو خبرې کوي نو بعضې دوستان د پير صاحب په خبرو پوه شوي نه و نو د پير صاحب د خبرو په اړه يې ليکلي و چې دوی خو د پير صاحب په خبرو پوه نه شول نو ما بيا په فيسبوک کې وليکل:

د پير صاحب سيد احمد گيلاني د هلو ځلو نه مننه:

څه موده د مخه چې د خبرو اترو لړۍ د ناکامي سره مخامخ وي نو ما پير صاحب وليد او راته يې وويل چې نور به مايوسه وي خو دی مايوسه نه دي او اميد شته چې د سولې خبرې کاميابې شي. نور هم برياليتوبونه د بڼه صحت سره پير صاحب گيلاني ته د الله د درباره غواړم.

نو په دی اساس، وروڼو او خویندو تاسې د پير صاحب په فصاحت او بلاغت څه کوئ خو کار يې وگورئ چې کلونه کلونه نورو زور وواهه

چې د سولې په پروسه کې څه پرمختګ راشي او ميلونونه ډالر يې هم مصرف کړل خو هيڅ يې ونه شو کړای. اما پير صاحب په ډېرو لږو امکاناتو يو لاسته راوړنه په ډېر لږ وخت کې ولرله. امید دې چې د خبرو پرته همداسې نورې لاسته راوړنې هم په راتلونکي کې ولري.

نن د شهيد استاد برهان الدين رباني د تلين په غونډه کې د نا مناسبو او بې

سنجشه الفاظو استعمالول:

وايي: د زخم پرهاړ جوړېږي خو د ژبې پرهاړ نه جوړېږي

۳۰ سپتمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

په افغانستان کې څو لسيزې جگړې او کورني جنگونه تېر شوي دي، د الفاظو د استعمال په اړه د مختلفو ډلو او سيمو د خلکو برداشتونه سره توپير لري. هر انسان ته په کار دي چې د الفاظو په استعمال کې همپشه د ډېر دقت او احتياط نه کار واخلي او داسې الفاظ په خپلو خبرو او بيانو کې استعمال نه کړي چې د يوې بلې سيمې خلکو زړونه پري خفه شي. هغه کسان چې د سياسي مشرانو او نخبه گانو ادعاوي لري دوي بايد د خپلو الفاظو په استعمال کې د بل هرچا نه زيات دقت او احتياط وکړي. اما متاسفانه د افغانستان اکثره تش په نامه مشران او نخبه گان اکثره وخت په خپلو خبرو او بيانو کې د الفاظو په استعمال کې د ډېر دقت او فکر نه کار نه اخلي او داسې الفاظ استعمالوي چې د افغانستان ولس نور

غوره ليکنې

هم سره جلا کوي او د ولس په منځ کې د بې اتفاقي اور ته لمن وهي. زما په اند، د خيانت، فساد او بيگناه انسانانو د وژنو ترڅنگ، د هغه تش په نامه سياسي مشرانو او نخبه گانو د ټولو نه لويه جفا به د افغانستان د ولس سره دا وي چې دوي په خپلو خبرو او بيانو کې داسې الفاظ استعمال کړي چې د ولس په منځ کې نور هم بې اتفاقي، سمټي او قومي تضادونو ته لمن ووهي.

خومره چې قومي، سمټي، مذهبي او ژبني تضادونه په يو ملک کې زيات وي په هماغه اندازه به هغه ملک وروسته پاتې هېواد وي او د مصاحبتونو او نا امنيو په گرداب کې به غرق وي. نو په دې توگه ټولو ته په کار ده چې د الفاظو په استعمال کې د دقت او فکر نه کار واخلي. هيڅوک بايد داسې الفاظ استعمال نه کړي چې د ولس په منځ کې د وحدت، وروگلوې او اتفاق روحيه کمزوري کړي. امن او سوکالي په يوه ملک کې يوازې د ولس ترمنځ د اتفاق او اعتماد په فضا کې راتللی شي. وايي: د زخم پرهار جوړېږي خو دخوله پرهار نه جوړېږي.

د فيسبوک ليکنو زما همېشه د دوستانو سره يو قسم دوستانه بحثونو ته لار هواروله نو بعضې وخت مې په دې کتاب د دغه بحثونو يو څو نموني هم ذکر کړي دي د پورته ليکنې بحث هم جالب دی نو ځکه يو څو نموني غواړم چې دلته را انتقال کړم:

رويال اسد افغان صاحب ليکلي و:

مياخېل صاحب رباني د څه شي شهيد شو؟

مايي په ځواب کې ورته وليکل:

رويال صاحب! که څه هم په افغانستان کې د شهيد کلمه هر څوک خپلو مړو ته استعمالوي خو اخرت نه څوک نه دی راغلی چې دا واضحه شي چې څوک شهيد دې او څوک نه دی. زه هم ديني عالم او قاضي نه يم چې ديني فتوا ورکړم خو زما په اند هرڅوک چې د عدلي او قضايي محکمي له پريکړي په غير د هرچا له خوا ووژل شي هغه ماته شهيد دې. رباني استاد هم په خپل کور کې د خپل ميلمه له خوا چې ده ورسره غوښتل وگوري شهيد کړای شو. هغه سړي درې گناوې وکړې يو يې خپل ځان مړ کړ، بل دا چې خپل کوربه يې شهيد کړ او درېيم دا چې ده داسلام او افغانانو ټول نورمونه د پښو لاندې کړل.

رويال صاحب بيا وليکل:

مشره! ستا خبره زه منم خو دې دلایلو کې ډاکټر نجيب او نورو سره توپيري چلند کېږي. د هغوی هر سړی شهيد شو زموږ هر سړي ته دلایل تراشل کېږي. نه مو عبدالحق شهيد وبلل شو نه مو ملا برجان شهيد وبلل شو نه نجيب او همداسې نور. ما هغه بله ورځ هم له توپيري چلند سر ټکولی و. تا هغه وخت ډاکټر نجيب ته شهيد نه و ليکلي نن د رباني ته ليکلي دی.

ما بيا ورته وليکل:

رويال افغان صاحب! هره ليکنه خپل کانټکس لري او دهغه ليکنې کانټکس جدا و (هغه ليکنه زما پورته په همدې کتاب کې شته دی). خبره

بیا شاید بل شکل ونیسي. ډېر پخوا د مانه یو دوست پوښتنه کړې وه چې زما نظر د ډاکټر نجیب الله په اړه څه دی، نو ما ورته لیکلي و چې د ډاکټر نجیب الله د قدرت وختونه زه په دريو برخو ویشم. اول دوره کې چې د خاد رئیس و هغه دوره یې غنډم، دویمه مرحله چې د خپل حکومت مشر و ماته ناکامه مشر بنکاري ځکه هر مشر چې ارمان ولري او خپل ارمان عملي نه شي کړی ناکامه او ارمانی مشر دی او درېیمه مرحله یې د مظلومت ده او د دې مرحلې سره خواخوږي لرم. هر څوک بې له کومې محکمې او ثبوته په بې رحمانه توگه ووژل شي نو په طبیعي توگه د اکثره انسانانو خواخوږي د مظلوم سره وی. نو په دی اساس زما د پورته فرموله په اساس دی هم شهید دې.

ضد او نقیض خبرې:

۳۰ سپتمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

بعضې کسان داسې دروغ وایي چې وروسته رسوا کېږي او بعضې کسان داسې دروغ وایي چې په هماغه شیبه رسوا کېږي. دې ورځو کې د افغانستان د اکثره سیاسونو خبرې او بیاني دومره ضد او نقیض دي چې سړی نه پوهېږي چې ایا د دوی د خبرو ابتدا دروغ او بې مفهومه ده او که دخبرو متن او که د خبرو اخر یې ځکه خپله خبرې په خپله ردوي. فکر کوم چې د حالاتو په وجهه او یا د سن د زړښت له امله د دوی فکري توازن ته څه ضربه رسيدلې ده.

افراط او تفريط

۲ د اکتوبر کال ۲۰۱۶م، کابل

د افراط او تفريط په اړه مې پخوا ډېر څه په پخوانيو ليکنو کې ليکلي دي. مور عجيبه مخلوق يو، يو کس چې په هر ډول جنايتونو کې لاس لري، په يوه خبره چې هغه هم په حقيقت کې بې مفهومه او بې معنی خبره وي ورته د ملي مشر، قهرمان او داسې نور خطاب کوو. دا نه گورو چې دې کسانو ملت ته څومره توهين کړی او د ملت چور او چپاول ته يې څنگه لاره هواره کړې ده.

د ننگرهار د شينواریو ستونزه:

۲ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د شينواریو يو شمېر اوسيدونکي د بې پيلوټه الوتکې په بمبارۍ کې شهيدان شول نو مشرانو يې پرې په يو بل اچوله نو ځکه ما دا لاندې څو کرښي وليکلي:

د ننگرهار د شينواریو ولس په خاصه توگه په تېرو دوه کلنو کې د ډېرو سختو ستونزو سره مخامخ شول. په زرهارو کورنۍ بیکوره شولې، په لس گونو مشران يې شهيدان او زخميان شول، په سل گونو ځوانان يې شهيدان او معيوبه شول او داسې نور..... خو نه د شينواریو مشرانو د دې ټولو

غوره لیکنې

نا خوالو نه عبرت واخیست او نه حکومت ورته کومه د حل لار پیدا کړه. کېدای شي چې د شینوارو ستونزې زیات بهرني اړخونه ولري خو زیاته ستونزه د شینوارو د مشرانو خپله ده چې یو بل باندې پرې اچوي. تر څو به ولس د دې مشرانو په ذات البیني تربگونیو کې سوځي؟ زما په اند هغه مشر مشر نه دی چې په خپل ولس یې زړه درد ونه کړي او د شخصي بي مفهومه تربگنیو نه تېر نه شي. دا وخت د تربگنیو نه دی بلکې یو بل ته د لاس ورکولو وخت چې خپلو سیمو ته امن راوړي او ولس په امن کې ژوند وکړي. چې ولس نه وي نو په سیمه به څه وکړي، هره سیمه په خپلو خلکو ښه ښکاري.

د ننگرهار د ولایت آوازي:

۳ اکتوبر، ۲۰۱۶م کال، کابل

پرون د ننگرهار والي سلیم خان کندوزي د دندې استعفا ورکړه او په فیسبوک کې ډېرو زیاتو ملگرو او دوستانو زما په اړه غوښتنه درلوده چې زه دې د ننگرهار والي شم. دا چې ما د سلهاو دوستانو حسن نیت ولیده نو مجبوره شوم چې دا لاندې څو ټکي ولیکم په بیا هم پرې په سل گونو دوستانو نیک نظرونه ورکړي و او هغه نظرونه دلته نه رانقلوم ځکه توصیف پکې زیات و:

که څه ونه لیکم شاید ځینې دوستان دا فکر وکړي چې د ننگرهار د ولایت لپاره د فیسبوک کمپاین زما په خوښه روان دی ځکه زه د فیسبوک

غوره لیکنې

جنکي (Junky) یم او ټولې نوشتې گورم او څه نه وایم. که څه لیکم شاید ځینې دوستان خوشاله او ځینې مایوسه او خفه شي. دوستان شاید زما دا نوشته ولولي چې دا د دوی خپل حسن نظر دی او ډېري دوستان زه د نږدې نه هم نه پېژنم او نه ما دوی ته ویلي چې دا نوشتي وکړي او نه زما له خوا کوم کمپاین روان دی. زه په خپله موجوده دنده کې تر هر چا زیات خوشاله او اسوده یم خو دا شو ټکي اړین بولم چې ویې لیکم:

اول د ننگرهار محترم پخواني والي، کندوزي صاحب ته دا په کار نه وه چې د بروکسل د کنفرانس دمخه یې دی اوازو ته لاره هواره کړه او د ملي منافعو په بنیاد یې باید د بروکسل د کنفرانس نه وروسته دا کار کړی وی. (د بروکسل کنفرانس د اکتوبر په څلورمه او پنځمه و چې نړیوال د افغانستان سره د خپل حمایت د دوام لپاره ژمني کوي)

دویم د ټولو دوستانو د حسن نظر نه مننه او همدا زما لپاره د ولایت د دندې نه مهمه ده چې ولس زما حمایت کوي. زما په اند د هرچاسره چې د ولس حمایت وي نو بیا د ولایت د دندې اجرا کومه خبره نه ده. د خلکو زور د خدای زور دی خو متاسفانه زموږ مشران د خلکو په زور اتکا نه کوي.

درېیم د یو دوست د مسیح په ځواب کې مې لیکلي و، نو غواړم هماغه لیکنه دلته راانتقال کړم:

مننه! ستونزه دا ده چې زه نه د مافیایې کړیو په حلقه کې یم او نه چاته سوالونه کولی شم او نه د پیسو د پیدا کولو لپاره تاوان کولی شم نو ځکه

غوره ليکنې

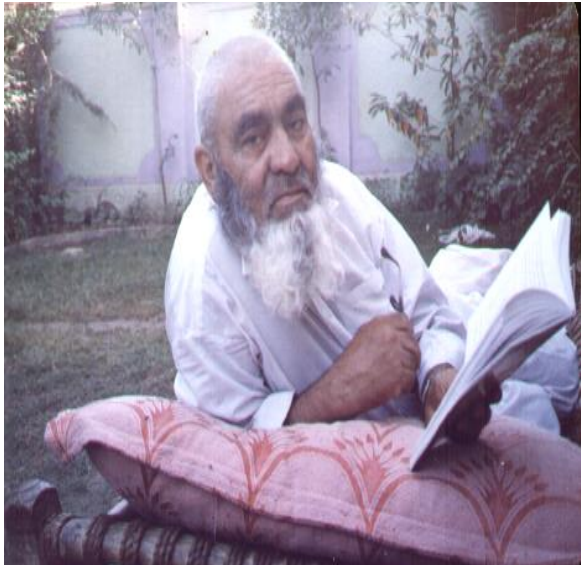
دا ستونزمنه ده چې زه دی د ننگرهار والي شم. که د هر چا په واسطه والي شولې نو بيا مجبوره يې چې د هغه کسانو خيال وساتي. که جمهور رئيس او د دولت مشرتابه د خدمت غږ وکړي، نه هم نه کوم او د خدمت کول نه اوږه نه خالي کوم ځکه په خپل ولس مې زړه درد کوي او څه چې زما په وس او توان کې وي بايد دريغ يې نه کړم خو منډې هم پسې نشم وهلی او نه څه شخصي مجبوريت لرم. په درنښت

د معلم د ورځې په ياد:

۴ اکتوبر، ۲۰۱۶م کال، کابل

د خپل مرحوم
پلار په ياد د معلم
ورځ دی ټولو استادانو
او معلمينو ته مبارک
وي.

زما خدای بخښلی
پلار د خپل وخت يو
ټکره معلم و او د
دارالمعلمين نه په ۱۳۲۶
هجري شمسي کال کې
په لومړي درجه فارغ

غوره لیکنې

شوي و. د عدلي او کورنیو چارو په وزارتونو کې د دندو نه یې سر بېره د هېواد په بېلابېلو ولایتونو کې یې د معلم او سر معلم په توگه دندې اجرا کړې وي. د عمر تر اخره یې د مطالعې سره ډېره مینه درلوده او هر ځل به چې ورسره کیناستم نو ما به ترې نوی خبرې زده کولی او هره خبره به یې د درس او عبرت خبره وه.

زما د مرحوم پلار په شمول، الله تعالی دې ټول هغه استادان او معلمین وبخښي چې د دې هېواد بچيو ته یې په ډېرو سختو شرایطو کې تدریس او خدمت کړی دی. همدا شان د ټولو هغه استادانو او معلمینو خدمت د ستایلو او تقدیر وړ دی چې اوس هم په ډېرو سختو شرایطو کې د دې هېواد مظلومو ماشومانو او ځوانانو ته یو څه ورزده کوي او خدمت کوي.

د کونړ د کتاب مخکنه:

د کونړ ولایت: سیاسي او قومي جوړښتونه، دودونه او تاریخي پېښې
شاه محمود میا خېل فرهنگي او ټولنیز مرکز، تتر کلی، خاص کونړ

۱۶ میزان ۱۳۹۵م کال چې د ۲۰۱۶م کال د اکتوبر د ۶مې نېټې سره
سمون خوري زما په اند د کونړ کتاب یوازې د کونړ سیمې ته نه بلکې د
افغانستان د ځینو تاریخي پېښو یو

مهمه بېلگه ده او د دې معلومات
راتول او چاپول ما لپاره ډېر اړین
و. د مصروفیتونو ترڅنګ، د
کومې ورځې نه چې ما د دې
کتاب د لیکو اراده وکړه نو
تقریباً پنځه کاله یې ونیول چې دا
کتاب چاپ کړم. د دې لپاره چې
دا کتاب تکمیل شي نورو څیړنو
او تحقیقاتو ته اړتیا لري چې

ترڅو د کونړ ولایت جوړښتونه او پېښې چې د افغانستان د تاریخ مهمې
پېښې دي په تفصیل سره ولیکل شي خو دا کتاب د مقدمې په توګه نورو
لیکوالانو او محقیقینو ته زمینه مساعدوي هغه تشې چې په دې کتاب کې
موجودې دي تکمیل کړي.

غوره لیکنې

د کتاب مخکنې ته په سل گونو دوستانو، د علم او ادب مینه والو، لیکوالانو او شاعرانو، دولتي چارواکو او قومي مشرانو د ډېرو لرو سیمونه د خاص کونړ ولسوالي ته تشریف راوړی و نوزه د هریونه په ځانگړې توگه مننه کوم. که د دوی سره د خپل وطن مینه نه وی نو د یو کتاب مخکنې ته په اوسنۍ سختو شرایطو کې څوک دومره لری سیمې ته سفر نه کوي.

د کتاب د مخکنې ترڅنگ، غواړم چې د افغانستان خلکو ته یو وړاندیز ولرم چې د افغانستان دښمنان همېشه کوبښن کوي چې د افغانستان ټول حالات مایوس کننده وښايي او داسې وښايي چې په ټول افغانستان کې جنگ روان دی او دا نظام سقوط کوي. دی کې شک نشته چې په ډېرو سیمو کې د افغانستان ځینې حلقې د پرديو په ملاتړ په ارادي او غیر ارادي توگه کوشش کوي چې افغانستان بی ثباته کړي خو یو قومي مشر راته په کونړ کې ډېره ښه خبره وکړه چې که د افغانستان د هر ولایت په یوې ولسوالي کې جنگ وي نو دا داسې ښايي چې د افغانستان په ۳۴ ولایتونو کې ۳۴ جنگونه روان دي خو د دې ترڅنگ چې د افغانستان د هر ولایت نورې ولسوالیو خلک په امن کې ژوند کوي، د هغوی یادونه څوک نه کوي. په هر حال موږ باید د وطن د دښمنانو د سایکالوژیکي جگړې ښکار نه شو، خپلو کلو او بانډو ته باید سفرونه وکړو او کوشش وکړو چې د داسې غونډو لري په خپلو ولسوالیو کې زیاتي کړو.

په ځانگړې ډول زه د دكونړ ولايت محترم والي وحيدالله كليزوي صاحب، د جمهور رئيس په علمي او فرهنگي چارو کې ستر سلاکار استاد لعل پاچا ازمون صاحب، د اطلاعاتو او فرهنگ د وزارت مرستېال زردشت شمس صاحب، د ملي امنيت د شورا ستر سلاکار، استاد نحيب الله منلي صاحب، د افغانستان د سيمه ييزو مطالعاتو د مرکز رئيس استاد رفيع الله نيازي صاحب، د علومو اکاډمي د نشراتو رئيس خپرندوی عبدالظاهر شکيب صاحب، د علومو د اکاډمي غړی خپرنوال عبدالقيوم مشواني صاحب، احمدالله ارچيوال صاحب، د مثبت بدلون د ټولني مشر استاد عبدالصير سباوون صاحب، د کونړ ولايت د ولايتي شورا مرستېال، د اطلاعاتو او فرهنگ رئيس جنت گل فدا صاحب، د امنيتي او غير امنيتي ارگانونو مشرانو، د کونړ ولايت قومي مشرحاجی صاحب فضل اکبر، داکتر محمد يونس بارگامي صاحب، استاد نعمت الله کرياب صاحب، او گڼو نورو ليکوالانو، قومي مشرانو، د رسنيو او د علم او ادب مينه والونه مننه کوم چې د لرو ځايونو نه يې خاص کونړ ته تشريف راوړی و او په دې غونده کې يې د مور سره گډون وکړ. زه شخصاً د خاص کونړ د امنيتي ارگانونو او په خاصه توگه د محلي پوليسو او د خاص کونړ د ولسوال مولوی عنايت الله او د امنيه قوماندان ادم خان، د خاص کونړ د ځوانانو او مشرانو نه مننه کوم چې د دې ميلمنو قدرداني يې وکړه او د غونډې ترتيب او تنظيم يې په غاړه نيولي و.

هم مرداري خوري او هم مکونه خنډي:

۸ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

پرون د اکتوبر په اومه نېټه په افغانستان باندې د امریکا د پوځي حملې پنځلسمه کلوزه وه او يو شمېر کړی چې د طالبانو اجندا يې په مخ بيوله، په کابل کې غونډه جوړه کړې وه او د ټلوېزيون په مخ مې داسې کسان وليدل چې دوی د پاکستان سره خاصې اړيکي درلودې او هم يې په تېرو پنځلس کلونو کې د افغانستان په حکومت کې ډېرې لوړې دندې درلودې او يا په اصطلاح د افغانستان سياست يې په مخ بيوه خو دوی هم په حکومت او د امریکا په سياست نيوکې کولې. ځينې لا د دوی په امریکا کې هم اوسيدل نو ما ته عجيبه غونډې ښکاره شوله چې دا کسان څومره ابن الوقته کسان دي چې په انگليسي ژبه کې ورته Hypocrites وايي نو ما دا لاندې ليکنه د خپل فيسبوک په وال يا صفحه وليکله:

دگرم جنگ سره همېشه سور جنگ يا تبليغاتي جنگ ډېر مهم رول لوبوي چې د جگړې ميدان گرم ساتي او جگړه مارو ته روحيه ورکوي. د افسوس خبره دا ده چې د افغانستان د حکومت پرضد دجگړې طراحان او پلي کوونکي په دی خبره کې ډېرپيشقدمه دي چې دوی د دولت په امکاناتو د دولت پرضد د حکومت د مخالفينو په گټه تبليغات کوي.

دا کسان معلوم الحاله کسان دي چې په رسنيو کې د مخالفينو او تروريستانو په ښکاره ډول استازيتوب کوي او د هغوی د موقف نه ملاتړ

غوره لیکنې

کوي. که حکومت نور څه نه شي کولی لږ تر لږه د دې کسانو نه باید د حکومت امکانات واخلي او د حکومت په پیسو دی دوی نور نه چاغوي. دا ډول کسان د چرگانو پشان دي چې هم هغه څه ته چې دوی مرداري وایي هغه خوري او هم خپلې مکونې څنډي. که د لس دولس کسو نه موټرې او باډیگارډ واخیستل شي او تنخواگاني پری ودرول شي نو د دوی عقل به په خپله سرته راشي چې دوی څه کوي او څه وایي.

دلونگی ورځ:

۸ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

نن د فیسبوک ډېرو دوستانو لونگی په سر کړې وي او خپل عکسونه یې په فیسبوک کې خپاره کړي و او ویلي چې د لونگی د ورځې په ویاړ خپل عکسونه یې د دوستانو سره شریکوو. ما ته سوال راپیدا شو چې دا د لونگی ورځ د کومه ځای نه راپیدا شوله نو ما دا لاندې پوست ولیکه: په درنښت سره زه پوه نه شوم چې دا دلونگی ورځ څه وخت د افغانستان حکومت تصویب کړې ده او یا د ملگرو ملتونو اسمبلۍ څه وخت دا فیصله کړې ده چې نن ورځ دې د لونگی په سر کولو ورځ وي؟

غوره ليکنې

زما په اند لونگۍ پنځه گزه ټوټه، تکه يا کپړه نه ده چې د چا په سر شي نو عزت به يې لوړ شي. شمله هغه وخت د يو افغان لوړېږي چې د شملۍ د اوچتولو کارونه وکړي.

حسيب شينواري صاحب د خوشال خان دا شعر ليکلی و:

چې دستار تېري هزار دي

د دستار سړي په شمار دي

د ورځو د تجليلولو لړۍ:

۱۰ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

دوستانو زما هيره وه چې نن د څه شي د لمانځلو ورځ خو وه او سبا ته به د يوبل شي د لمانځلو ورځ وي؟ چې ځانونه ورته آماده کړو. پرون د لونگۍ په سر کولو ورځ وه نو ماليکلي و چې د دې ورځي د تجليل لړۍ څنگه او څه وخت پيل شوله او مطلب تري څه دي؟ زما مخکښ ليکنه لوستلې شې. د فيسبوک يو ملگري راته ليکلي و چې په فرانسه کې د پيازو ورځ هم لمانځل کېږي او د ورځو په لمانځلو کې څه تاوان دی؟

وروره! که موږ د پيازو او کچالو، د لونگيو او پکول، د چين او برزو، د څادر او ټغر، د ژوندیو او شهيدانو، ديني او مذهبي، د دهقان او معلم، د ښځو او نرانو، د مور او پلار، د خور او ورور، د نارنج او کونړ سيند، د ښتر او انارو، د خربوزو او پيستو، د گل سرخ او نوروز، د غوزانو او بادامو، د کارگر او منصبدارو، د متخصصينو او روشنفکرانو، د عوامو او

غوره لیکنې

خواصو او داسې نورې ورځې هر ورځ ولمانځو، نو د افغانستان غونډې غریب هېواد ته یې ډېر زیات تاوان دی چې هم پرې فکري انرژي او وخت زیات مصرف کېږي او هم د خلکو توجه د وطن اصلي ستونزو نه بلي خوا ته اړوي. که د دې ټولو ورځو مصارف راټول شي نو زما په اند یوه عامه المنفعه بڼه پروژه پرې هر کال جوړېدې شي. ایا دا به بڼه نه وی چې د دې مصارفو په عوض یوه عام المنفعه پروژه عملي شي؟

تېره اونۍ یو څو فاتحو او ودونو ته لاروم نو د ځآن سره مې فکر وکړ چې د دولتي ملکي او پوځي کسانو نیمایي وخت د همدې وادونو او فاتحو د مراسمو په ادا کولو تېرېږي او اکثریت یې ضروري هم نه وی او نمایشی بڼه لري. که موږ د دوی وخت او د موټرو د تگ او راتگ مصارف وسنجوو نو شاید میلیونونو ډالرو ته هر کال ورسېږي. دا چې د لارو د بندولو له امله عام خلکو ته څومره تاوان رسېږي هغه جدا محاسبه غواړي. نو په دې توگه زما په اند د زیاتو ورځو په لمانځلو کې د افغانستان خیر نشته دی.

د مثبت بدلون هلې ځلې د ستایلو دي:

۱۲ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د مثبت بدلون ټولني نن په ننگرهار کې غونډه درلوده چې زه هم ورته د دغه ټولني د مشر استاد عبدالصير سباوون له خوا بلل شوی وم خو ومې نه شو کړای چې د دوی د فراغت په مراسمو کې گډون وکړم. استاد هجرت الله اختیار صاحب لیکلي و:

زموږ همدومره له وسه پوره دي، کوو یې. موږ د بدلون تکل کړی موږ یې راوړلو. موږ نږدې دوه زره ځوانانو ته د وړیا زده کړو له لارې د مثبت بدلون فکر ورسوه موږ له دې لارې پر بدلون باور لرو ځکه مو دا لار نیولې. دا زموږ شناخت دی

دا موږ یوو موږ د خپل عمل له لارې وپېژنئ.

غوره ليکنې

د مثبت بدلون کارونه واقعاً د قدر وړ دي نو ما دا لاندې خو کړنې د
اختيار صاحب په ځواب کې وليکلي:

د مثبت بدلون د ټولنې د مشرتابه او ټولو هغه دوستانو او استادانو چې
د ځوانانو په تعليم او تربيه کې په داوطلبانه توگه برخه اخيستي مبارکي
وايم او د دوی هلې ځلې قابل د قدر او تمجيد دي. د مثبت بدلون د ټولنې
هلې ځلې د هېواد نورو سيمو لپاره يو ښه ماډل دی چې څنگه په لږو
امکاناتو او داوطلبانه توگه خپل ولس او خلکو ته خدمت کولی شو. الله
تعالی د درباره دوی ته په دنيا او اخرت اجر عظيم غواړم.

ليدور شيب او مديريت:

د افغانستان امنيتي وضعيت ورځې تر بلې خرابيږي خو د افغانستان د
حکومت مشرتابه لا تر اوسه نه اولويت پېژني او نه ژر تصاميم نيولي شي
او همېشه په تيوريگانو غږيږي نو دا لاندې ظنن مې وليکه:

خبرې سل

. سر يې يو

تبصرې پرې سل

از هر چمن ثمنی

خدای دی ترې گلدسته جوړه کړي

د عاشورا د ورځې دوه حملې:

۱۲ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

تېر ماښام په کارته سخي سیمه کې مسلحو کسانو د شيعه گانو په تکیه خانه ننوتل او هلته یې ۱۸ کسه شهیدان او د پنځوسو کسو په شاوخوا کې زخمیان کړل. همدا شان نن په مزار ښار کې هم د شيعه گانو په یوه تکیه خانه باندې د حملې په نتيجه کې ۱۴ کسه شهیدان او د شلو کسو په شاوخوا کې زخمیان شول. نو ما په فیسبوک دا لاندې څو جملي وليکلې.

د کارته سخي حملې د شهیدانو او زخمیانو کورنیو ته د الله د درباره صبر جميل غواړم. دا جوته ده چې د افغانانو د دښمنانو او ترورستانو ستراتيژي همدا ده چې د ولس په منځ کې ویره واچوي، بیگناه انسانان ووژني، د خلکو نارمل ژوند مختل او وحشت خپور کړي. دی ترورستانو ته هیڅ نوع دیني، مذهبي او افغاني ارزښتونه اهمیت نه لري. د افغانانو لپاره په کار ده چې یو بل ته لاس ورکړي او په حکومت فشار راوړي چې حکومتداری ښه شي تر څو د ولس او حکومت ترمنځ واټن کم شي. د هوسا او پر امن افغانستان لپاره همدا یوازینی لار ده.

د قدرت د نفوذ یا Authority، مشروعیت:

۱۳ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د قدرت د نفوذ مشروعیت په یوه ټولنه کې د دريو لارو راتلاې شي:

(۱) په روایتی، قبیلوي، روحاني او دیني شکل باندې د کور، کلي، سیمې او د مملکت مشر ټاکل کېږي او د خلکو په منځ کې د دوی مشرتوب مشروعیت پیدا کوي. د بېلگه په توګه کورنې، یو قوم او یا یوه سیمه د یو مشر د وفات نه وروسته یو څوک په خپلو منځو کې د مشر په توګه ټاکي. یا یو پیر یو څوک خپل جانشین، خلیفه او مؤذن ټاکي او د پیر پیروان بیا د هغوی پیروي کوي. یا یو پادشاه خپل ولیعهد ټاکي او د هغه د مرګ نه وروسته د یو ملک اوسیدونکي ولیعهد د پادشاه په توګه مني او د هغه پیروي کوي.

(۲) دویمه کټګوري مشروعیت د ایډیالوژیکې مفکورې په بنسټ منل کېږي لکه په ایران کې روحاني مشرتوب د شعیه گانو لپاره یوه منل شوی مرجع ده.

(۳) درېیمه کټګوري مشروعیت ته Structural and Institution Authority یا د سیستم له لارې د قدرت د نفوذ مشروعیت وايي لکه د ټاکنو په ذریعه د قدرت نیول مشروعیت پیدا کوي. یا په بعضې مواردو کې د کوتاه له لارې.

که موږ د قدرت د نفوذ د مشروعیت پورته دريو کټګوريو ته وګورو نو په افغانستان کې د قدرت د نفوذ د مشروعیت ستونزه د ټولو هېوادونو په پرتله زیاته ده ځکه د تېرو څلورو لسيزو جنګونو او د قدرت د

غوره ليکنې

انحصار له امله، د افغانستان د قدرت د نفوذ مشروعيت د لومړۍ کتگورۍ له منځه تللی او يا نهايت ضعيغه شوي دي، دويمه کتگوري سيستم په افغانستان کې نشته دی او درېيمه کتگورۍ د قدرت د نفوذ مشروعيت هم د ستونزو سره مخامخ دی.

په يوه ټولنه کې چې د قدرت د نفوذ مشروعيت د سوال سره مخامخ وي، هغه ټولنه به هرو مرو د بني حکومتدارۍ، امنيت او اقتصادي ستونزو سره مخامخ وي. زما په اند د افغانستان حکومت بايد د اوس نه د پارلماني او جمهوري رياست په ټاکنو فکر وکړي او ټاکنو ته لاره هواره کړي چې خدای نا خواسته زموږ دا ضعيغه حالت د قدرت د مشروعيت نور هم ضعيغه نه شي.

چې گرځې ډېر څه به اوږې او گورې؛ تبليغي حضراتو ته مشوره:

۱۶ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

همېشه سياحت او گرځېدل د انسان په فکر مثبت او منفي اغېز کوي خو دا د انسان پورې اړه لري چې په څه نيت سفر کوي او هدف يې د سياحت او گرځېدلو نه څه دی، څه گوري او څه يادوی؟ يو شاعر وايي:

په خالي ويلو څوک نه سپری کېږي

خو سياح د هر بلاد نه شي سپری

خو په دی بعضې کسانو باندې گرځېدل چندان تاثير نه کوي که څه هم د دوی مؤخه او نيت به ښه وي. هدف مې دا نه دی چې ټول کسان په

یوه گروپ او یا ډله کې وي هغه دې شيانو ته پام نه ساتي ځکه استثنی شته دی. په دې نږدې وختونو کې زه د خوتبليغي دوستانو سره مخامخ شوم او خدای شاهد دې چې د دوی په خبرو او اوریدو مې زړه ډېر بد او خفه شو او د ځان سره مې وویل چې الله تعالی دی په موربه، د افغانستان په ولس او هم دوی باندې رحم وکړي. زه دا څو نموني د درنو دوستانو درسره شریکوم نور قضاوت به تاسې په خپله وکړئ چې زموږ په دې ملک کې دیني او غیر دیني افراط څومره اوج ته رسیدلی دی.

څو ورځې د مخه زما یو ملگري چې هم صنفی مې هم دی او د کابل د پل تخنیک پوهنځي نه خلاص شوی او اوس هم د معلم په صفت دنده اجراکوي، زما کورته راغی چې اوس ډېر کلک تبلیغي شوی دی. د هغه چا سره چې د ده کار و قصه یې اوږده ده خو ما ورته د یو کس د تلیفون شمېره ورکړه چې د هغه سره اړیکه ونیسي. ده راته وویل چې دی نه شي کولی چې په خپل تلیفون کې شمېره ثبت کړي نو که زه یې ورته ثبت کړم بڼه به وي. ما ورته وخنډل چې ته ټوکه کوي او که رښتیا وایې؟ ده راته وویل چې دی د ځان سره تلیفون نه گرځوي او دا تلیفون ډېر خراب شي دی او فساد خپروي نو ځکه دی ورسره اشنا نه دی. اوس یې هم دا تلیفون په دی خاطر د کوره ځان سره راوړی دی چې کابل ته راتله نو کېدای شي چې په کار یې شي. سوال دا دی چې دی به څنگه خپل شاگردان دی ته آماده کړي چې د نړي په اوسني شرایطو کې د یو ملک ستونزې حل کړي؟

د جلال آباد ښار د بزازي په جومات کې مې د تېرې جمعه په ورځ د جمعه لمونځ کاوه نو جومات مې ډېر خوښ شو او ډېر ښايسته يې جوړ کړې و خو د خطيب خبرو مې زړه بد کړ. پوښتنه يې وکړه چې دا ترکي ډرامې چا کتلي دي او که نه؟ خو چا جرأت ونه کړ نو ده وويل چې په ترکيه کې د اتاترک نه وروسته اسلام نشته دی او دوی د کفر ډرامې جوړوي او داسې نور. مذهبي اختلافاتو ته يې هم لمن ووهله او بالاخره يې وويل چې دا تلویزن، فیسبوک او داسې نور شيان بايد بند شي ځکه دوی کفر او الحاد ترویجوي او په اخره کې يې خلک تبليغ ته دعوت کړل چې په جلال آباد کې اجتماع ده او بايد ورشئ. مولوی صاحب دا نه ويل چې خبره په تلویزیون او تکنالوژي کې نه ده خبره په استعمال کې ده او بايد د تکنالوژي نه مثبته گټه واخيستل وشي.

خو ورځې د مخه د محیط زیست یو افغان متخصص سره مخامخ شوم او راته يې وويل چې دا نهایت ظلم دی چې د بدرفونو اوبه د باران او سیندونو د اوبو سره څوک یو ځای کوي. څه وخت د مخه زه د کونړ مرکز اسعدآباد ته تللی وم چې هلته په منډه کول چینه کې د تبلیغیانو د مرکز په لس گونو تشنابونو بدرفونه او هم د ښار د نورو وداینو بدرفونه د کونړ سیند ته ویستل شوي و او همدا شان په جلال آباد کې د تبلیغي مرکز تشنابونه هم د افغان مینې په سیمه کې د سرخرو د سیند ته ویستل شوي دي. زما په اند تبلیغي حضاراتو ته په کار ده چې د خپل او هم د محیط د پاکۍ خیال وساتي او د خپلو مرکزونو د بدرفونو چاره باید په جدي توگه

غوره ليکنې

وکړي ترڅو د دوی دا کار نورو ته د عبرت او لارښوونې سبب وگرځي. زما په اند د ځان، کور، کلي، خپلې سيمې او هېواد پاکي هم د دين يوه لويه برخه ده او دی ته بايد جدي توجه وکړي. دا مې هسي انديښنه وه چې زمور طبيعي زيرمي لکه سيندونه اوس څومره چټل شوي دي او څومره تاوان هغه خلکو ته رسوي څوک چې د دي سيندونو اوبه استعالوي. خدای دی وکړي چې زما دا ليکنه په تبليغي حضاراتو باندې بده ونه لږيري.

د بيروکراسۍ ټال چال:

۱۷ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

که څوک ځانونه بزرگان ونه ښايي، نو په قطعو يا پرو خو ډېر کسان پوهېږي، کله چې يوکس خپله پره نه ښايي او يا يې ميدان ته نه اچوي نو هغې ته ټال چال وايي او ټال چال يوازې سايکالوژيکي خبره ده تر څو حريف دې ته مجبور شي چې شکست يا بيلودل ومني.

په بيروکراسۍ کې ټال چال دا دی که چارواکي غواړي چې يو کار معطله کړي نو هيئت او کميټه ورته ټاكي او که غواړي چې يو کار د سره ونه شي نو بيا د کميسيون ټاکنه ورته ښه کار دی.

په دې ورځو کې د بيروکراسي ټال چالونه راته ډېر زيات ښکاري خدای دی هغه وکړي چې زمور او ستاسې او هم زمور د چارواکو پکې خير وی.

د مخابراتو د جعلی شبکو عمده غلاوي:

۱۷ د اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

مخابراتي شبکې اکثره د مشتریانو نه پیسې وهي او په تخنیکي لحاظ کال ډراپ اوټ Call Drop Out یې ښکاره ستونزه ده چې تلیفونونه زیات قطع کېږي او د دې ترڅنګ نور تخنیکي چلونه هم وهي خو د مخابراتو وزارت یې په غم کې نه دی البته څه شرعي عذر به لري.

دا ډېر وخت کېږي چې زما د اریبا د تلیفون یوې شمېرې سختې پیسې نوش جان کولی، نو زموږ د کونړو په اصطلاح راته پته ولږیده چې هرو مرو څه چل شته دی ځکه د مشتریانو د خدمتونو شمېرې یې هم کار نه کاوه چې دا ستونزه مې ورسره حل کړې وای. بالاخره تلیفون مې د اریبا دفتر ته نن ولږه چې ستونزه یې معلومه کړي. د اریبا د دفتر کارکوونکو ورته ویلي و چې دا تلیفون په دقیقه کې د تاسي نه دولس نیمې افغاني خوري او دا ځکه چې د دې تلیفون اړیکو کنټرول د دوی سره نه دی او کومه بله جعلی شبکه ده چې داسې پنځه زره نمږې یې د دوی نه غلا کړي او کنټرول یې د هغوی سره دی او مفتي پیسې وهي. کله چې دوی ته څوک شکایت وکړي نو بیا دوی د هغه مشتریانو تلیفونونه بېرته عادي حالت ته په ۲۴ ساعتونو کې راگرځوي ځکه هغه دستگاه چې کوم زورواکه ځوان راوړی ده، هغه دوی نه شي کنټرولي او نه یې په نخښه کولی شي نو هغوی د دې لاري ډېرې پیسې لاسته راوړي.

دا خبره د دوی سمه ده ځکه خو کاله د مخه هم همداسې دستگاوي په کابل او جلال آباد کې و او هغه بیا ونيول شوي. دی ته شهر نا پیرسان وایې او هیله ده چې د مخابراتو وزارت، امنیت ملي او نور ارگانونه د داسې دستگاوه مخه ونیسي ځکه دوی خو لس سلنه ټکس د خلکو نه د خدمت په مقابل کې اخلي. خدمت یې په تندر ولگوه، دا ډول دستگاوي امنیتي خطر او ستونزې د حکومت او هم د خلکو لپاره پیداکوي. خدای دې وکړي چې د حکومت کوم زړه سوانده چارواکی زما دا پوست وگوري او عاجل اجراء وکړي چې داسې جعلی دستگاوي کشف او ضبط کړي او فني غلو او دهغوی ملاتړ کوونکو ته سخته سزا ورکړي.

له فیسبوک او یا نورو رسنیو نه زړه مه بدوئ:

۱۸ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

اجتماعي رسنۍ، فیسبوک او داسې نور د معلوماتو سرچینې، داسې دي لکه مندوي یا لکه د پښاري دوکان چې هر څه پکې وي خو تاسې هغه څه ترې اخلي کوم شي ته چې ستاسې اړتیا وي او یا ذوق ورسره لري. د هغه شیانو په اړوند چې ستاسې ورته اړتیا نه وي، هغه نه اخلي او نه یې په قصه کې یاست.

زما مشوره دوستانو ته دا ده چې هغه خبرې او معلومات چې د دوستانو په شوق او ذوق برابرې نه وي او یا ورته اړتیا نه لري چې ځانونه پرې پوه کړي، باید خپل ذهنونه یې په لیدو او اوریدو خراب نه کړي او نه خپل

غوره لیکنې

اعصاب پری مانیجن کړي او نه ملامتیا په دې رسنیو ورواچوي. هغه څه ترې اخلي چې تاسې ته ذهني سکون درکوي او یا مثبته گټه ترې اخیستلي شي.

زما دا نهه بلدیگونه تکمیل شول:

۱۹ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

زما دا نهه بلدیگونه تکمیل شول او درې نور د تکمیلیدو په حال کې دي. دا بلدیگونه نه زیریږي او نه نوره خرڅه د سا تلو ورته په کار ده او نه څوک دا سرمایه غلا کولی شي. که د چا مینه ورسره وي، نو ډېر کسان ترې گټه هم اخیستلي شي. د ښو اولادونو او ښه دوستانو ترڅنګ همدا زما لویه سرمایه ده او همدې ته قناعت وایې

لکه څنګه چې رحمان بابا وایې:

قناعت مې د خرقې لاندې اطلس دی
په ظاهر گدا پټ د درست جهان پادشاه یم

زما په اند قناعت د فقر ژوند ته نه وايې بلکې قناعت دا دی چې
خوک چاته احتياج نه وي او خپله سرمايه او د ژوند مصارفات په خپله
خواری او پاکي سره لاس ته راوړي نه دا چې خپل ژوند او عايد د خيانت،
ظلم، رشوت او يا د نورو د حقوقو په پايمالولو سره تر لاسه کړي.

د ماشومان او لويانو ترمنځ توپير:

۲۰ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

بنکځلې، بدې او خرابې خبرې ماشومان هم کولی شي خو بڼي او
پر معنی خبرې د مشرانو، لويانو، پوهو، مؤدبو او ښو کسانو کار دی.

ناست په سياسي چوکيو دي خو فکرونه يې د چريکي قوماندانانو دي:

۲۲ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

ډېر کلونه وړاندې د مشرقي د شورا د يو شمېر مشرانو سره مې په جلال
آباد کې خبرې کولې، نو ما ورته وويل چې پوهېږئ چې ستاسې اصلي
ستونزه څه ده چې په خپلو منځو کې تفاهم او يا مشرقي ته خدمت نه شي
کولی؟

يو د دې مشرانو نه راته وويل چې نه؟ ما ورته وويل چې تاسي په سياسي
چوکيو ناست ياست خو ستاسې فکرونه لا اوس هم د چريکي قوماندانانو
دي. که غواړئ چې خپلې چوکۍ وساتئ او هم ولس ته خدمت وکړئ

غوره ليکنې

بايد په خپل فکرونو کې تغير راولئ که نه د چريکي قوماندانانو ژوند همپشه لنډ وي.

دا خبره مې د دې پورې راپه ياد شوله چې ځينو مشرانو چې اوس هم سياسي چوکۍ نيولي دي، د دوی فکرونه اوس هم د چريکي قوماندانانو دي او ترڅو چې د دوی فکرونه همداسې وي، دوی وطن ته خدمت نه شي کولی.

چې باوري نه ياست، د چا مه بڼه وياست او مه بد:

۲۳ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

دا څو ورځې په فيسبوک کې گورم چې يو شمېر فعالان چې ځانونو ته پوه کسان وايي په هره بڼه او بده خبره يو قسم عکس العمل ښکاره کوي. که دوی ته ځانونه پوه ښکاري نو د دوی عکس العمل هم بايد منطقي او په ځای وي او که بيا ځانونو ته د پوهو کسانو خطاب نه کوي نو بيا خو د دوی نه گيله په کارنه ده.

دا خبره مې ځکه وکړه چې زموږ په وطن کې شخصيت وژنه نهايت زياته ده چې کله کله واقعيتونه او تهمتونه سره سپری جلا کولی نه شي. زما عاجزانه هيله د فيسبوک د دوستانو نه دا ده چې د چا په اړه سل په سلو کې باوري نه ياستي مه د چا توصيف کوي او مه چا پسي بد وياست.

جگړه به وگټي خو جنگ گټلی نه شي:

۲۴ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

په دې څو ورځو کې ما د افغانستان د جمهور رئیس د لومړۍ مرستیال عکسونه په فیسبوک کې ولیدل چې په نغري یې چای جوش ایښی او اور لکړه یې په لاس ده او په خوند سره په اور کې لکړه وهي او د داسې ساده ژوند نه خوند اخلي او یا په بل عکس کې په یوه وران کنډر کې په چوکۍ خوشاله ناست دی او په تلیفون غږېږي. څو ورځې د مخه مې د طلوع ټلوېزیون نه ولیدل چې د ننگرهار ولایت د کوټ ولسوال حاجي غالب سره یې مرکه درلوده، خبرېال ته وایي که جمهور رئیس ده ته اجازه ورکړي، دی دې ته حاضر دی چې کندوز ته لاړ شي او هلته جنگ وکړي او بیا وایي چې دی د جنگ نه خوند اخلي.

دې کې شک نشته
چې هر ژوندی مخلوق
د ژوندي ساتلو لپاره
مناسب محیط ته اړتیا
لري که نه ژوندی
مخلوق بې له خپل
مناسب محیط نه ژوندی
پاتې کیدې نه شي او که

هم وي خوشاله به نه وي، د بېلگې په توگه د ماهيانو لپاره د ژوندي ساتلو محیط اوبه دي او که د اوبو بې راکارۍ نو مري. همدا ډول هر انسان په خپل ژوند کې د ژوندي ساتلو او ژوند کولو لپاره د ځان لپاره یو چاپیریال جوړوي چې په هغه چاپیریال کې ښه ژوند کولی شي او د هغه چاپیریال نه خوند اخلي. دې انسانانو ته که بل ښه چاپیریال هم جوړ کړي، هلته به خوشاله نه وي او د هغه چاپیریال نه خوند نه شي اخیستلی ځکه چې دوی خپل ټول عمر په جلا چاپیریال کې تېر کړی دی. په دې بحث نه کوم چې کوم چاپیریال زموږ د فرهنګي، ټولنیز او دیني ارزښتونو له اړخه ښه دی او کوم بد دی. زما هدف په یو خاص چاپیریال کې د ژوند کولو او د هغه چاپیریال نه د خوند اخیستلو په اړه دی.

په دې کې هیڅ شک نشته چې د جمهور رئیس لومړۍ مرستیال د جنگ په محیط کې ټول عمر تېر کړی او جنگي حالت نه خوند اخلي او

غوره لیکنې

یا په اطراف کې یې ساده ژوند ورته د جمهوري ریاست د مرستیالی نه خوند ورکوي. زما په اند، د جمهور رئیس لومړی مرستیال او هم ولسوال صاحب غالب به د جنگ نه خوند اخلي او یا ساده ژوند شاید د دوی خوش وي؛ خو د دوی موقفونه دا نه ایجابوي چې دوی د خپلو اصلي دندو پرځای د جنگ ډگر ته ورشي بلکې د دوی وظیفه سازماندهي، عامه اړیکي، د پالیسو وضع کول او د پالیسیو د تطبیق نظارت دی. که زما د تېرې ورځې لیکنه وگوري، دوی په سیاسي چوکيو کار کوي خو د دوی فکرونه لا اوس هم د چریکي یا جبهه یې جنگونو د قواماندانانو دي.

په انګلیسي ژبه کې یومتل دی چې وايي *Winning the Battle but Losing the War* یعنې جگړه به وگټي خو جنگ به بايلي. دوی فکر کوي که دوی جگړه وگټي نو دوی به جنگ هم وگټي داسې نه ده. په نظامي لحاظ هم دا سمه نه ده چې دومره مهم شخص دې د جنگ اول خط ته لار شي او هلته دې جنگ رهبري کړي. که خدای نا خواسته ده ته کومه صدمه رسېږي، دا د دښمن مورال نور هم تقویه کوي او د گټې نه به د دوی تاوان په سایکالوژیکي او تبلیغاتي لحاظ زیات وي. ښه دا ده چې دی خپلې اصلي دندې ته متوجه شي او د ټول افغانستان په اړه د جنگ گټلو په پالیسیو فکر وکړي نه دا چې د یوې وړې جگړې گټلو په فکر کې وي.

د لیکلو لنډه مشوره ځوانانو ته:

۲۵ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

په فیسبوک کې لیکنې عامه معلومات دي او هر څوک ترې گټه اخیستلی شي خو د لیکلو د قواعدو په اساس هغه ځوانان چې د چا لیکنې دوباره خپروي، دا به ښه وي چې د مخکنې لیکوال نوم یاد کړی ځکه په دې توگه د لیکلو طرز او قواعدو سره به اشنایي پیدا شي او دا ځوانان به په راتلونکې کې ډېر ښه لیکوالان شي. هیچا لیکوالي په یوه ځل لیکلو نه ده یاده کړې او څومره چې ډېرې لیکنې او لوستل څوک کوي هماغومره د لیکلو طرز د لیکوال ښه کېږي. صرف په کټ او پیست څوک لیکوال کیدي نه شي.

دوی د بل چا زامن دي:

۲۷ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، کابل

یو سړی په خپلو زامنو د قوماندان، ډگرمن او جگړن نومونه ایښودلي و. کله به یې د چا سره شخړه درلوده، نو غږ به یې وکړ چې هغه قوماندان، ډگرمن او یا جگړن ته غږ کړې چې دلته راشي او دا سړی سم کړي. جانب مقابل به هم وارخطا شو چې قوماندان، ډگرمن او جگړن د ده په خوله راځي نو ښه دا ده چې ځان تری وساتي او په تینسته به شو.

زما مشوره د دولت مشرتابه ته دا ده چې په دی کې شک نشته چې قوماندانان، ډگرمنان او جگړنران د سره دي خو اکثره د دوی د بل چا زامن دي ځکه دوی د بیلا بیلو صاحبانو په فرمایش مقرر شوی دي. د اکثرو تعهد خپلو مشرانو ته دی نه د دولت مشرانو ته او که په بله اصطلاح یې ووايو نو د دولت اکثره مشران هم نظام ته وفاداره نه دي بلکې خپلو ډلو او قومي جوړښتونو ته وفاداره دي. ښه به دا وي چې د دولت مشرتابه په امنيتي او هم نورو سکتورونو کې داسې د وطن زامن مقرر کړي چې نظام ته وفاداره وي او د صاحبانو د وفاداری نه تېر شي.

شرافت د انسان په علم او ادب دی نه په نسب

۲۷ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، دوبي هوايي ډگر

که په دی خبره عقیده ولرو چې انسانان د بابا ادم علیه والسلام اولاده ده نو بیا د نصب په اساس په انسانانو کې تفوق د کوم ځای نه شو او ولې مور پرې سره شکوو. د اسلام له نظره تفوق دانسان په تقوی کې دی. سورة الحجرات او د حجه الوداع خطبه لوستل په کار دي

عمده تفاوت د حکومت او د مسلحو مخالفینو او ترورستانو ترمنځ:

۲۹ اکتوبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

د حکومت نه د ولس توقعات همېشه زیات وي چې حکومتداری بڼه کړي، امنیت راوړي، ولس ته د تعلیم او ښه ژوند زمينه مساعده کړي، سوله راوړي، اجتماعي عدالت او قانون باید حاکم کړي او داسې نور..

خو په مقابل کې د مسلحو مخالفینو او ترورستانو کار دا دی چې حکومتداری خرابه، سپکونه، پلونه او مکتبونه وړان کړي، بیګناه انسانان ووژني او ناامنی راوړي. د بې امنۍ او د جنگي حالت په دوام کې مخدره موادو قاچاق، د طبیعي منابعو چور او چپاول او پردو ته لاره هواره کړي چې د افغانستان په داخلي چارو کې مداخله وکړي.

که حکومت ستونزې لري ځکه چې د د حکومت مقابله شو اړخیزه ده اما د جانب مقابل کار یوازې تخریب دی نو ځکه د دواړو اړخونو مقایسه سره سمه نه ده.

د نقیب احمد خپلواک په یاد د متحده ایالاتو د سولې انستیتوت له خوا د نښان رسامي

وښودل شوه:

۳۱ اکتوبر ۲۰۱۶م کال

ډېر دوستان وايي چې ولې مور خپل ژوندي نه نمانځو او همېشه خپل مړي نمانځو دا ځکه چې د افغانانو ژوند، همېشه

مبارزه او پهلواني ده او هغه ولس چې دلوي په ډگر کې په پهلوانۍ اخته وي نو دوی ته د دې فرصت په لاس نه ورځي چې د پهلوانۍ د مبارزې د حلقه نه بهر فکر وکړي او همېشه دوی په دې فکر کې وي چې دا مبارزه څنگه وگټي ترڅو هم ځانته او هم خپل وطن او خلکو ته نېک نوم پرېږدي. په دې خاطر موږ د خپلو ژونديو د نمانځلو فرصت نه لرو.

شهيد نقيب احمد خپلواک هم د خپل ژوند په مبارزه کې اخته و، که څه هم د افغانستان په کچه په هېواد کې دننه او هم په امريکا کې ديني او دنيوي زده کړې کړې وې، حافظ د قرآن و، خو دی په دې قانع نه و او کوشش يې کاوه چې د دوکتورا تر کچې خپلې زده کړې تکميل کړي او په دې لاره کې يې د انگلستان په اکسفورډ پوهنتون کې د دويمې ماسترۍ لپاره داخله کړې وه. د تعليم او تدريس په څنگ کې يې په افغانستان کې د دايمي سولې راوستلو لپاره د متحده ايالاتو د سولې انستيتوت په دفتر کې د حاکميت د قانون په برخه کې د پروگرام منيجر په توگه کار کاوه. ده هم خپل ځان رساوه، هم يې خپله کورنۍ، وروڼه او خويندو لپاره د تعليم زمينه مساعدوله او هم يې نور ته تعليم زده کاوه. خپلواک خپل ژوند ټول په زده کړه او نورو ته د تعليم د زده کولو په لار کې تېر کړ او بالاخره په دې لار کې د ۳۲ کلونو په عمر د اگست په ۲۴مه نېټه د افغانستان او بشريت د دښمنانو له خوا په داسې حال کې شهيد شو کړی شو، چې د افغانستان بچيانو ته يې د کابل په امريکايي پوهنتون کې د حقوقو په څانگه کې په خپل صنف کې تدريس کاوه.

غوره لیکنې

په دې توگه د پورته حالاتو په رڼا کې افغانانو ته همېشه دا ستونزمنه وي چې د داسې ډول مبارزې او پهلوانۍ په میدان کې خپل ژوندي سم ولمانځلي شي ځکه افغانان په نورمال حالت کې ژوند نه کوي خو بیا هم شهید نقیب احمد خپلواک د خپلو دوستانو، خپلوانو، همکارانو او هغه ادارو له خوا چې ده هلته زده کړې او یا یې کار کړی و، په ډېر ښه شان سره ولمانځل شو او د ده حق یې تر یوه حده پورې ادا کړ.

د شهید خپلواک د نمانځلو په دې لړ کې د متحده ایالاتو سولې انستیتوت هم په خاصو مراسمو کې چې د دغه انستیتوت په سل گونو کار کوونکو پکې برخه درلوده، د نقیب احمد خپلواک په نوم د دغه رسم شوي نښان نمونه د دغه انستیتوت د مشرې او معاونینو له خوا نن وښودل

شوه او دا ډول نښان به د دغه انستیتوت په دفتر کې وروسته په دایمي توگه وځړول شي. د دې خبرې یادونه اړینه بولم چې هر کال تقریباً نیم میلیون کسان د متحده ایالاتو د سولې انستیتوت کتنه کوي او دا ټول کسان به د نقیب احمد خپلواک نوم د سولې د قربانیانو په لړ کې گوري او د ده په ژوند او خدمت به فکر کوي. روح دې یې ښاد وي.

مثبت فکر کول په خپله مؤثریت دی

۲ نومبر ۲۰۱۶م کال، امریکا ویرجینیا

د متحده ایالاتو د سولې انستیتوت په دفتر کې مې پورته ودانۍ ته کتل چې څنگه یې دا ښایسته ودانۍ جوړه کړې ده چې د انستیتوت عکاس زما دا عکس په خاص انداز کې اخیستي و او راته یې راواستوه. د یادگار لپاره بد نه دی چې د دوستانو سره یې شریک کړم. کله کله که مو یادیدم نو دی عکس ته گورئ ځکه په ژوند هم چندان اعتبار نشته دی.

منزل د ټولو یو دی خو سفر جدا جدا؛ ډېر به زړه هم نه بایلو ځکه دنیا په امید خوړل کېږي. ترڅو چې ژوندي یو، ژوند به د ژوندو سره کوو او کوشش به کوو چې د خپل ژوند د هرې لحظې او شیبې نه په مؤثره توگه گټه واخلو. مؤثریت شاید هرچاته جلا تعریف ولري خو زما په اند مؤثریت همېشه مثبت فکر کول دي هم د ځان په اړه او هم د نورو په اړه.

د دوستانو نه په غیر ژوند هم ستونزمن دی او فکر کوم چې په هغه دنیا کې به هم ستونزمن وي ځکه ځانته به په جنت کې څوک څه وکړي چې دوستان درسره نه وي. د ټولو دوستانو او هېوادوالو سره په دواړو دنیاو کې دښه، ارامه او سوکاله ژوند په هیله.

ستا په جنت کې دې ژرندې وي:

۲ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

پخوا د ژرندو درلودل په اطرافونو کې خورا مهمه خبره وه، نو زموږ د سیمې یو مشر چې ژرندی یې درلودلې، نو د خپلو ژرندو غم ورسره و چې ایا په هغه دنیا کې به ژرندی په جنت کې وي او که نه؟

يوه ورځ يې زموږ د سيمې يو مهم مولوی نه پوښتنه وکړه چې مولوی صاحب په جنت کې به ژرندی وي که نه؟ مولوی صاحب چې هم ډېر پوه سپری و نو ورته يې وويل چې په کتابونو کې داسې څه د ژرندو په اړه نه دی راغلي خو د بمانيشتهون کلمه راغلي ده څه چې دې خوښه وي هغه به الله تعالی درکوي. دا چې ستا ژرندې خوښې دي او که چېرې ته جنت ته لاړې او ژرندې دې خوښې وې نو ستا په جنت کې دې ژرندې هم وي. بعضو کسانو سره چې د خپلو ژرندو غم دی، فکر کوي که د دوی ژرندو ته دانه ونه رسېږي نو هر څه به فلج وي او دا بعضې چې د اخرت لپاره هم ځان وژني او هم نور، دوی هم د حورو او غلمانو په فکر کې دي او د دوی رضا د الله تعالی رضا نه ده. زما په اند د دوی به دنيا او هم اخرت خراب وي ځکه د دوي هدف يوازې حوري او غلمان دي.

شخصي اجنډاوي او که ملي اجنډاوي:

۶ نومبر ۲۰۱۶م کال، واشنگټن دی سي، امریکا

اکثره لوړ پورې چارواکي او دوستان چې په حکومت کې دننه او يا له حکومت څخه بهر تر ولسمشره پورې زه پېژنم، د افغانستان او د ملي وحدت د حکومت په ستونزو ښه با خبره دي، د ولس له درد او غم نه هم پوره معلومات لري، د نړيوالې ټولني ستونزې هم ورته پوره معلومې دي، د گاونډيانو شوم نيتونه او له پروگرامونو څخه هم کافي خبرتيا لري، په تيوري او عملي لحاظ هم ډېری يې په کارونو ښه پوهېږي، نو سوال دا دی

غوره لیکنې

چې ولې دوی نه شي کولای چې د افغانستان د ستونزو لپاره د حل لارې پیدا کړي؟ ولې د افغانستان مظلوم ملت لا هره ورځ د اور په لمبو کې سوځي؟ او ولې حالات له یوې ورځې نه بلې ورځې ته خرابیږي؟

کېدای شي چې دا لیکنه د دې دوستانو او حکومت د مشرتابه خوبه نه شي خو که نور څه نه شو کولای باید واقعیتونه ووايو او که دوی دا لیکنه سمه او په غور ولولي او په خپلو کړنو کې یو څه تغیر راولي شاید دا لیکنه د دوی لپاره ګټوره وي او هم شاید د افغانستان ولس لپاره یو څه مؤثره تمامه شي.

تر کومه حده چې زه له دې مشرانو سره پېژنم او د دوی له نږدې کسانو سره مې خبرې کړي، له دوی سره یوازې شخصي اجنډاوې مطرح دي، نو ځکه دوی په خپلو کارونو کې ناکامه دي. د خپلو شخصي اجنډاوو د درلودلو په حالت کې دوی د موجوده حالاتو په دوام یا (Status quo) ساتلو خوشحاله دي. اما د موجوده حالاتو دوام د افغانستان خلکو لپاره او هم د نړیوالې ټولنې لپاره چې له افغانستان سره مرسته کوي د قناعت وړ نه دی. د موجوده حالاتو له دوام سره یوازې د حکومت پرضد مسلحې تروریستي ډلې، ځینې ګاونډي هېوادونه، جنایې او مافیایې کړې خوشحاله دي.

زه په دې ډاډه او باوري یم که له دوی سره شخصي اجنډاوې مطرح نه وي نو دوی د دې ظرفیت او کفایت لري چې د افغانستان ستونزو لپاره مناسبې د حل لارې پیدا کړي. نه غواړم چې د ډېرو اشخاصو نومونه واخلم

غوره لیکنې

خو یوازې غواړم چې د افغانستان د حکومت د مشرتابه او یو څو لوبغاړو د نومونو اخیستل اړین بولم، ځکه د افغانستان موجوده حالات او هم راتلونکې د دوی د کړنو او پالیسیو پورې تړلې دي.

راځئ چې له ولسمشر څخه یې پیل کړو:

ولسمشر له لومړۍ ورځې څخه په دې فکر دی چې څرنگه بیا د جمهوري ریاست لپاره ځان کانديد کړي او د دې کار لپاره باید داسې کسان په شاوخوا راتاو کړي چې د ده دغه اجنډا په مخ بوځي، نو په دې توگه ولسمشر نه غواړي چې داسې ټیم جوړ کړي چې د ده له شخصي اجنډا سره موافق نه وي. د دغه کار لپاره هم ولسمشر کوم مناسب ټیم چې یوازې د ده اجنډا تعقیب کړي، تر اوسه پورې نه دی جوړ کړی. کوم ټیم چې د ده په شاوخوا تراوسه پورې څرخي، هغه سوری ټیم دی او یا ده ته وفاداره ټیم نه دی.

په دې سوري ټیم کې چې هرڅومره کاني اچوي نو لاندې غورځیږي او فکر نه کوم چې د جمهور رئیس دا ټیم تکمیل شي ځکه د شاوخوا کسان هم خپلې اجنډاوې لري. دوی د رسمي کارونو او د موقف ساتلو په درلودو سره د خپلو ځانونو لپاره کار کوي یا په بله معنی له خپلو موقفونو څخه د شخصي اجنډاوو لپاره د یوې وسیلې په توگه کار اخلي.

اجرایې ه رئیس هم په همدې فکر دی او غواړي چې له خپل موقف څخه څنګه د خپل شخصي نفوذ ساتلو لپاره گټه واخلي او د راتلونکو ټاکنو لپاره ځان برابرکړي. د ده ټیم هم سوری دی، ځکه د دغه پوست

غوره لیکنې

لپاره د ده په خپل ټیم کې ډېر رقیبان شته دی. یو مثال یې د مزار والي دی چې غواړي له ولسمشر سره یو څه معامله وکړي ترڅو د ده نفوذ په حکومت کې او هم د حکومت نه بهر زیات شي او په عوض د دې چې په راتلونکي کې بل څوک سپانسر کړي ولې په خپله میدان ته نه رادانگي.

د ملي امنیت سلاکار هم همدا خوبونه لاله پخوا څخه لیدل او غواړي چې خپل معتمدو کسانو لپاره چې د ده اجنډا پر مخ بوځي، د حکومت په منځ کې ورته د کار کولو زمینه مساعدوي. په سوشل مېډیا کې هم ده ته ليواله کسان کله کله د ده نوم د راتلونکي جمهوري ریاست د ټاکنو لپاره زمزمه کوي. دوه درې نورو وزیرانو نومونه هم د راتلونکي جمهوري ریاست لپاره خوبونه گوري او کله کله یې نومونه په سوشل مېډیا او محافلو کې اوږي راوړي.

د پخواني ولسمشر د شاوخوا کسان هم په همدې هیله هلې ځلې کوي چې د حکومت مؤثریت او حیثیت راټیټ شي، ترڅو د ده د حکومت ارمان د افغانستان ولس وکړي. د حکومت په غیبت خوشحالیږي خو ډېر څه په خوله نه وایې او یوازې غواړي چې خارجیان د افغانستان د ټولو نیمگړتیاوو په اړه ملامته کړي، ځکه ده ته یې د دې لاره هواره نه کړه چې لا نور هم په قدرت کې پاتې شي. خپله بېچاره هیڅ ملامتیا نه مني چې گوندې په تېرو پنځلس کلونو کې د دې ټولو بدبختیو او ناکامیو یو اصلي لوبغاړی و.

غوره لیکنې

له حکومت څخه بهر د یوشمېر نورو کسانو نومونه هم مطرح کېږي او د راتلونکي جمهوري ریاست لپاره خوبونه گوري، هغوی هم د تېرو نیمگړتیاوو اصلي لوبغاړي و خو نن ځانونه ملامته نه گڼي او فکر کوي چې د دوی لپاره به زمینه بیا مساعده شي چې د قدرت واگي لاسته راوړي. له هېواد څخه بهر د بعضې کسانو شوق هم راتلونکي جمهوري ریاست لپاره کېږي. د بېلگې په توگه که ډانالډ ټرمپ په امریکا کې ناکام شو نو د زلمي خلیلزاد شوق هم شته دی او نوم یې په محافلو کې یادېږي. که څوک په کابل کې اوسېږي او له دې مشرانو سره لیدنې او کتنې لري نو دوی پوهېږي چې دا پورته تحلیل واقعیت دی او په انکار یې څوک سترگې نه شي پټولی.

دا چې د حکومت دا پورته مشران د راتلونکو ټاکنو په فکر کې دي، نو د حکومت کارونه ځکه له گډوډۍ سره مخامخ دي او مسلحي تروریستي ډلې همدا حالت له خدایه غواړي. حکومت لومړی باید امنیت تامین، حکومتداری او اقتصادي حالت ښه کړي ترڅو د راتلونکو ټاکنو لپاره لاره هواره شي. که حکومت دا فکر کوي لکه څنگه چې یې د پارلماني ټاکنو پروسه شاته واچوله نو دوی به د جمهوري ریاست د ټاکنو پروسه هم شاته واچوي او په قدرت کې به پاتې وي، نو زما په اند دوی د فیل په غور کې ویده دي.

د پورته حالاتو او گډوډیو په نظر کې نیولو سره د افغانستان راتلونکې، د پنځه ایشنونو او یا له حالاتو سره مخامخ دی:

- ۱- د موجوده حالاتو او حکومت دوام دی
- ۲- د جمهوري ریاست لپاره وختي ټاکنې
- ۳- د لویې جرگې راغوبستل او د افغانستان د حکومت په راتلونکي غور کول
- ۴- نظامي کودتا

۵- د حکومت او نظام سقوط او داخلي جنگ
په پورته پنځو حالتونو کې د موجوده حکومت او هم ولس گټه په یوه حالت کې هم نشته. که موږ دا پورته پنځه حالتونه لږ تجزیه او تحلیل کړو او د پنځم حالت نه پیل وکړو، نو د حکومت او نظام په سقوط کې د هیچا خیر نشته. که نظام او حکومت سقوط کوي، حکومتي غړي، پخوانی ولسمشر او په نامه سیاسي اپوزیسیون ټول له ولس سره یو ځای غرقیږي او د دوی متبادل یوازې مسلح مخالفې ډلې دي او دوی ته هیڅ چانس نشته.

څلورم حالت هیڅ امکان نه لري ترڅو چې خارجي قواوې په افغانستان کې وي د کودتا امکان نشته. که بالفرض کودتا کېږي، نو بیا به دا د خارجیانو په ملاتړ وي. ترکومه حده چې زما پرې سر خلاصېږي، دا حالت نه شي راتلای.

درېیم حالت د لویې جرگې د جوړېدو دی. پخوانی ولسمشر دې حالت ته ډېر خوشحالیږي. دا حالت هم امکان نه لري ځکه لویه جرگه باید ولسمشر را وغواړي او زه فکر نه کوم چې اوسنی ولسمشر دې دا کار

و کړي. د اساسي قانون په اساس هم د لویې جرگې د جوړېدو امکان نشته او نه نړیواله ټولنه د دې کار حمایت کوي او هر تغیر چې په دې ډول راشي، نظام نور هم بې ثباته کوي. فکر نه کوم چې نړیواله ټولنه هم د لویې جرگې د جوړېدو حمایت وکړي که څه هم د ملي وحدت د حکومت د جوړېدو په تفاهم نامه کې د لویې جرگې د راغونښتو یادونه شوې، خو هغه وخت هم په ارامه تېر شو.

دویم حالت هم امکان نه لري ځکه فکر نه کوم چې موجوده ولسمشر استعفا وکړي ترڅو وختي ټاکنو ته لار هواره شي. که ولسمشر استعفا کوي، نو د جمهور ریې س لومړی مرستیال به د نوو ټاکنو ترپایلې پورې جمهور ریې س وي. دا حالت هم د ملک په دننه او یا بهرنیانو ته د تحمل وړ نه دی او نه په تخنیکي لحاظ وختي ټاکنې امکان لري. په پورته پنځو حالتونو کې یواځنی ښه نسبي حالت د دې حکومت دوام او ښه کېدل دي. دا هم هغه وخت امکان لري چې ولسمشر د راتلونکي دور د ټاکنو له خوبونو څخه تېر شي او یوازې په اوسني حالت د ښه کېدو په فکر کې شي. که اقتصادي، امنیتي او سیاسي حالت ښه شو نو هیڅ کمپاین ته د اوس نه حاجت نشته، ځکه دا ولس دومره احسان فراموشه نه دی چې څوک دې ورته خدمت وکړي او هغه هیر کړي. که اقتصادي، امنیتي او سیاسي حالت لکه څنګه چې تراوسه مخ په خرابیدو دی او همداسې دوام وکړي نو بیا دا ملت دومره ویده هم نه دی چې ده ته او یا د

غوره ليکنې

ده د سوري تيم کوم بل غړي ته رايه ورکړي او يا دوی سم حکومت وکړای شي.

ولسمشر او د ده سوري تيم ته يوازې همدا اجنډا په کار ده چې څرنگه دا دوه درې کاله خدمت وکړي او د راتلونکي خوبونو له ليدو څخه دی اوس تېر شي. د حکومت تش په نامه سياسي اپوزيسون غړو ته په کار ده چې د حکومت ملاتړ وکړي، ځکه د حکومت په ثبات کې ټاکنې ممکنه دي او دوی بيا کولای شي چې د راتلونکو ټاکنو لپاره کمپاين وکړي. د حکومت په دوام او د نظام په سياسي او حقوقي مشروعيت کې د ټولو خیر دی. د ولسمشر لپاره په کار ده چې په خپل تيم کې جدي تغير راوړي او په ملي اجنډا کار وکړي. ټول بايد د خپلو شخصي او مقطعي اجنډاوو څخه تېر شي.

دا پورته ليکنه د پڙواک خبرې اژانس لومړۍ خپره کړه:

goo.gl/IPQvnn

د امريکا د جمهوري رياست ټاکنې:

۸ د نومبر ۲۰۱۶م، امريکا ویرجینیا ایالت

د امريکا په مختلفو ایالتونو او ښارونو کې د جمهوري رياست، سنا، د کانگريس د نمايندگانو د جرگې، محلي ښاروالیو او نمايندگانو څو قسمه ټاکنې نن روانې دي او د ټاکنو مسووليت د محلي حکومت دنده ده او هر ایالت د ټاکنو ځانگړي قوانين او سيستم لري نو په دی توگه د ټاکنو پایله

غوره لیکنې

د سوال لاندې نه راځي او نه څوک د چا ادعا چې ثبوت ونه لري، منل کېږي. دا خبره چې دونالد ټرمپ به پایلي ونه مني او گل مرجانې حکومت به جوړ شي، هوایي خبرې دي. دې کې شک نشته چې د نظریات توپیر او کرکه د یوبل نه زیاته ده خو د دوی سیستم ریښي لا ډېري کلکي دي.

همدا شان د امریکا د ټاکنو په ورځ دا پوست وکړ چې د افغانان هم د دې ټاکنو عبرت واخلي:

مور باید همېشه د خپلې ټولنې مثبت اړخونه تقویه کړو او د نورو د مثبت کارونو نه باید زده کړه وکړو. خو دا چې د تېرو څلورو لسيزو ستونزو زموږ په ذهنونو منفي تاثیر کړې نو هر څه ته مور د منفي اړخه گورو. زما په اند مور باید د مثبت فکر کولو روحیه تقویه کړو او منفي اندیښنې شاته وغورځوو. دی عکس ته چې گوري ډېره مهمه خبره پکې دا ده چې هغه کسانو چې نن په امریکا کې وټ ورکاوه هغوی ته یې هغه سټکر یا نښان چې ما وټ ورکړ، ورکاوه، خو که د وټ اچونکو سره واړه ماشومانوته یې دا بل ډول سټکر ورکاوه چې پری لیکل شوي و چې راتلونکې وټ ورکونکی. دوی دا کار د دې لپاره کوي چې له یوه اړخه ماشوم مایوسه نه شي چې والدینو ته یې نښان ورکوي او دوی ته یې نه ورکوي خو له بله اړخه دوی ماشومانو ته د وټ ورکولو د حق تربیه هم په دی توگه ورکوي.

رښتیا به وایو چې ایا موږ هم خپلو ماشومانو ته دا قسم تریبه ورکوو او که په عوض یې خشونت ته تشویقوو؟

د ټاکنو وړاندې دونالد ټرمپ په مناظره کې ویلي و که دی منتخب نه شي نو ټاکنې به ونه مني او د دې خبرې تبصرې په افغانستان کې دا اوازي خپرې کړې وي چې شاید د افغانستان په شان به د ملي وحدت حکومت جوړشي. په دی خاطر ما د پورته لیکنه ولیکله. دا وړاندوینه په خپل ځای سمه وه ځکه د مبصرینو او وړاندوینو په خلاف ډانالد ټرمپ ټاکنې وگټلي او د هغه رقیبې میرمن هیلري کلنټن ټاکنې وایلودي خو دې د ټاکنو پایلې بې له کوم قید او شرطه ومنلې او د ټاکنو خپل رقیب ته یې مبارکي ورکړه که څه هم د ټاکنو په وخت کې د دواړو رقیبانو ترمنځ ډېرې ترخي خبرې سره تبادله شوي وي.

د بريالي نوماند کاري برياليتوب او ناکامي د ټاکنو وروسته معلومېږي:

۹ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

ټاکنې گټل اسانه دي ځکه کله نوماند د خپلو خلکو د احساساتو نبض پیدا کړي نو بیا د هغوی د احساساتو نه په استفاده سره ټاکنې گټي خو د بريالي کانديد کار هغه وخت سخت کېږي چې په ټاکنو کې یې ډېرې هوايي وعدي خپلو خلکو ته ورکړي وي او بیا هغه تر سره کولای نه شي.

د امریکا د منتخب نوي جمهور رئیس کار اوس سخت شو چې څنگه خپلې وعدي پوره کړي که څه هم د کانگرس د دواړو جرگو اکثریت د

ده د گوند سره دی. د ده اصلي کاميابي او ناکامي به د ده د کاري ټيم د جوړېدو او کار کولو نه وروسته پته لگيري.

وايي ناراستي د کور نيستي ده:

۱۱ نومبر ۲۰۱۶م کال، ويرجينيا، امريکا

خومره بڼه مثل لرو:

وايي ناراستي د کور نيستي ده.

که رښتيا ووايو مور افغانان تنبله او مفت خوره اموخته شوي يو نو ځکه زمور چاري نه سمېري. مور په خپلو ځانونو اعتماد نه لرو کنه مور د دنيا د نورو ملکونو نه هيڅ بدتري نه لرو. کله چې تبلي په انسان اغېز وکړي نو بيا ورته پچه هم پيچومی ښکاري او سپينې دانسان بيا تبتيديلي وي، نو په دې توگه تبلي يوهېواد او هم کورنۍ نيستمه کوي.

د پورته پوست په اړوند عزيز بابکر خيل صاحب دا لاندې بيتونه د

حمزه شينواري ليکلي و:

د هستۍ په لويه لاره ځي وختونه نه ودرېري

لارويه (ای افغانه) څه ته ناست يې ستاو چا ته انتظار دی

نه فرهاد شوی په عمل کې نه منصور شوی په مانا کې

تا يو گټ مات کړې نه دی وايې عمر مې په دار شو

احساساتي برځوردونه:

۱۲ جنوري ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

نن سبا د افغانستان سیاسيون په لږ څه خوشاله او په لږ څه خفه وي يا په بله معنی دوی لکه د ماشومانو په شان دي چې په یوه لحظه کې په ژړا شي خو په بله لڅظه کې بیا خوشاله وي. زما په اند د څو کسو په خوشالولو او خفگان باندې امنیت او حکومتولي ښه کیدې نه شي او که کېدای شولې نو په تېرو پنځلس کلونو کې دا لوبغاړي په بیلونونو ډالرو خوشاله نه شول، نو فکر نه کوم چې په راتلونکې کې هم دوی خوشاله وساتل شي. د افغانستان ولس امنیت او ښه حکومتولې غواړي تر څو د ولس بشري او فزیکي امنیت تامین شي.

د حکومت لپاره په کار ده چې ولس په خپل اعتماد کې ونیسي نه دا څو کسه لوبغاړي چې هیڅ نه مړېږي. حکومت باید د مسایلو سره عاطفي او احساساتي برځورد ونکړي ځکه احساساتي برځوردونه همپشه مقطعي او پراگنده وي او اصلي هدف ته څوک نه شي رسولی.

د بعضې ملکونو د خلکو او مشرانو نه دا مرغان هم هوسیار دي:

۱۲ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

نن ښایسته هوا په ویرجینیا کې وه او تقریباً اته کلومتره مزل مې وکړ. په هوا کې مرغان هم تېریدل نو زوی مې راته وویل چې پوهېږئ دا مرغان ولې د V یا زموږ په اصطلاح د اتو ۸ په شکل الوتنه کوي؟ ما ورته وویل چې نه؟ ده راته وویل چې نوی تحقیق شوی دی چې د دې لپاره مرغان اوږده لار ووهي او د یوې سیمې نه بلې سیمې ته مهاجرت وکړي، نو دوی د V په شکل الوتنه کوي ترڅو انرژي سپیا کړي. د مخکني مرغانو د وزونو د څپوهوا په وروستي مرغانو تاثیر کوي او کمه انرژي مصرف کوي. کله چې سرکښ مرغه سترې شي، نو ځای نورو مرغانو ته

پریرېدي او وروستي مرغان په خپله په منظمه توگه مخکې کېږي او یو بل ته ځای پریرېدي او په دی توگه په الوتنه کې د یو بل سره مرسته کوي. ما ویل چې دا مرغان خو زموږ د خلکو او مشرانو نه ډېر زیات هوبنیار دي ځکه هغوی خو یو بل ته ځای نه پریرېدي بلکې یو بل په خپلو موقوفونو او گټو وژني او چې قدرت ونیسي نو بیا خو فکر کوي که دا مخکین نه وی نو وطن غرقیږي. دوی ترڅو په خپلو څوکیو او موقوفونو سره نه وی ورکړې او یا په زوره لرې شوي نه وي ترهغي د خپلو موقوفونو او گټو نه تېرېږي. که د افغانستان مشران او خلک د دنیا د نورو ملکونو د مشرانو په توگه د قدرت د پرېښودلو نه عبرت نه شي اخیستلي، نو لږ تر لږه خو دی د دې مرغانو نه وشمیري.

وزیر صاحبانو د وزارتونو بودجه شاید د بڼې بدې ورځې لپاره ساتلې وي د

حکومت لپاره هم یو سپیناوی په کار دی:

۱۲ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

دا چې پارلمان نن د بهرینو چارو، د فواید عامي او د معلولینو، شهداو، کار او اجتماعي امورو د وزارتونو وزیران د بودجه د کمې سلني د مصرف لپاره سلب اعتماد کړل نو زما یوه قصه راپه یاد شوله:

وايي. یو سړي په کور کې کفن ساتلی و، یو وخت یې پلار مړ شوي و خو ده بازار ته منډي وهلي چې د خپل پلار لپاره کفن راوړي. یو دوست یې ورته ویلي چې بازار ته ولي منډي وهي کفن خو په کور کې لرې، نو د

غوره لیکنې

هغه سان (سان ټوټه چې د کفن لپاره استعمالیږي) نه ولې خپل پلار ته کفن نه ورکوي؟ دې سړي ورته ویلي و چې هغه کفن مې ښي بدې ورځې لپاره ساتلی دی.

فکر کوم وزیر صاحبانو د وزاتونو بودجه به ځکه نه وي مصرف کړې شاید دا بودجه به یې د کومي ښې بدې ورځې لپاره ساتلي وي. د دې خبرې سپیناوی هم په کار دی چې وزیران ملامتیا د تدارکاتو کمپسیون په مرکزي کېدو اچوي او د تدارکاتو کمپسیون دا ملامتیا په وزارتو اچوي نو ښه به دا وي چې دوی په خپلو منځو کې سپیناوي وکړي. په هر حالت کې دا مهمه ده چې بودجه باید مصرف شي تر څو اقتصادي انکشاف رامنځته او هم افغانانو ته کار پیدا شي.

خدایه! دا زموږ وزیران، معینان، والیان، وکیلان، قاضیان او مشران ولې دومره سپک

شول؟ ۱۳ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، کابل

پخوا به د کاتب صاحب، ضابط صاحب، حوالدار صاحب، مامور صاحب، محرر صاحب، مبصر صاحب، معلم صاحب، کمپوډر صاحب او وکیل صاحب نومونه د خلکو په منځ کې په ډېر درنښت سره اخیستل کېدل. حکومت به هم یو رعب او ددبه درلوده او دیو کوتوالی ځواب به ټول کلي نه شو ویلې. اما اوس د خلکو په منځ کې د وزیرانو، معینانو، والیانو او قاضیانو نومونه دومره په سپکه سره اخیستل کېږي چې هیڅ حد

غوره ليکنې

نه لري. د صاحب لفظ خو د دوی د نومونو اخیستلو سره بيخي له منځه تللی دی.

زما پلار دی خدای وبخښي يو وخت معلم او هم مدير و او زه هم يو وخت معين وم، خو باور وکړی چې دهغه نوم په کلي او کور کې اوهم د دوستانو په منځ کې اوس هم زما د معينت په پرتله په درنه توگه اخیستل کېږي.

حال دا چې په دولت کې کارکول جرم نه دی بلکې خدمت او ثواب دی په دې شرط چې په صداقت سره څوک خدمت وکړای شي. فکر کوم چې پخوا به صداقت، اخلاص او تعهد د خپلو خلکو او وطن په وړاندې زیات و نو ځکه د هغوی نومونه په درنښت سره اخیستل کېدل.

خدایه ته دا پخوانۍ روحیه زموږ په دولتي مامورینو کې بیا راژوندۍ کړې چې په صداقت سره خپلو خلکو او وطن ته خدمت وکړي ترڅو د دوی د نومونو یادونه بیا په درنښت سره د افغانستان د خلکو په منځ کې رواج شي. د دولتي مامورینو درنښت د وطن درنښت دی او د دوی سپکاوی د وطن سپکاوی دی. تر څو چې دوی سپک وي دا وطن به هم سپک وي.

په واشنگټن کې د افغانستان د سفير ډاکټر صاحب حمدالله محب سره کتنه
۱۳ د نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

تېره اونۍ مې (۸ نومبر) په واشنگټن کې د افغانستان سفير ډاکټر صاحب حمدالله محب سره وکتل. د افغانستان د روابطو په اړوند مو د امریکا سره د نوو ټاکنو د تاثيراتو په اړه خبرې اترې وکړې. سفير صاحب محب هلي ځلي د ستایلو وړ دي چې افغانانو ته يې د سفارت دروازه پر مخ پرانستي او د دوی سره د وطن په گټه سلامشوري کوي.

د ده په قول شریکې همکارۍ ته په ټولو ساحو کې اړتیا ده ترڅو د افغانستان جنگي تصور ته تغییر ورکړای شي. په دی اړه سفیر صاحب محب په امریکا کې د تعلیمي، دولتي او غیردولتي ادارو سره تماسونه نیولي او هلته یې لکچرونه ورکړي دي. حتی په امریکا کې د ښوونځیو زده کوونکي اوس د افغانستان د ښکلي سفارت نه لیدنه او کتنه کوي او د دوی تصور د پخوا په پرتله یو څه بدل شوی دی، خو لا اوس هم ډېر کار ته اړتیا ده. ډاکتر صاحب محب او د ده همکارانو ته د الله د درباره توفیق غواړم چې نور هم خپلو خلکو او افغانستان لپاره د خدمت مصدر وگرځي.

پارلمان په دوه ورځو کې پنځه وزیران سلب اعتماد کړل:

۱۴ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

که خفه نه شو د اکثره افغانانو محبت او کرکه دواړه په احساساتو ولاړه ده. کاشکې چې احساساتو سره لږ عقل هم یوځای وي نو بیا به پریکړو یې ښه پایله درلودای. د الفت صاحب خبره عقل او احساس سره لازم او ملزوم دي. بې احساسه عقل هم په درد نه خوري او بې عقله احساس هم ولس دوا کېږي نه.

د وزیرانو Knock out یا چپه کېدو ته خو خوشالېږي، که په ځای یې د دوی نه بدتر راشي بیا به څه کوي او یا که دوی د سپنتا (پخواني د بهرنیو چارو وزیر) غوندې سرپرسته پاتې وي نو بیا به خو خبره نوره هم خرابه

وي او د حکومت اعتبار به نور هم خراب شي. زما په اند په دې شرایطو کې چې خومره د حکومت اعتبار راتیږي، د افغانستان په گټه نه ده.

په حکومت کې د ټولو نه ستونزمنې دندې کومې دي؟

۱۴ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

په هر حالت کې د یو ملک د ویندویانو او سفیرانو دندې ستونزمنې دي چې په هېواد کې دننه او بهر د دولت د کارونو او پالیسیو نه دفاع وکړي. زما په اند په اوسني حالاتو کې د دولت د ویندویانو او سفیرانو دندې تر ټولو نورو دندو ډېرې ستونزمنې دي چې د حکومت استازیتوب یا تمثیل وکړای شي ځکه د پالیسیو سردرگومي ده او همېشه د ملک د داخل نه بد او جنجالي خبرونه زمزمه کېږي او دوی نه شي کولای چې د خپلو خبرو او یا د دولت د کارونو نه سمه دفاع وکړي شي. که دفاع هم کوي نو خپل زړونو کې نارامه وي چې د دومره دروغو تمثیل ترکله.

زه حیران دی ته یم چې یو شمېر هونسیاران ولې اوس خپلې مهمې دندې د سفارتونو او ویندویانو پوستونه ته پرېږدي؟ زما خو پری سر خلاص نه شو.

لیکل د څه لپاره؟

۱۶ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

لیکل هم موږ ته اړتیا لري او انسان کله د شطرنج د لوبې په شان زیچ او گیچ شي چې څه ولیکي، د چا لپاره یې ولیکي، ولې یې ولیکي، ایا د لیکلو نه به د لوستونکو انتباه څه وي؟ ایا لیکل به په چا څه مثبت تاثیر ولري او کنه؟ په دی تصور کې ایا د هرې لیکنې نه به یو کس هم گټه واخلي او کنه؟ ایا لیکل هسي د لیکلو لپاره به وي ترڅو خپل لیکل سرې پاڅه کړي او یا د لیکلو بحثونه به یوازې د بحث لپاره وي او که هدف هم ترې متصور دی؟

زما په اند په هر حالت کې لیکل ښه دي ترڅو خپلې تجربې، نظریات او د ستونزو لپاره د حل لاري چارې شریکې کړو. که چا ترې گټه وانخستله خپله د لیکلو لیک دود خو به پرې پوخ شي چې دا هم یوه لویه گټه ده په دی شرط چې د لیکلو او قلم عقت وساتل شي. که څوک د چا د نظریاتو او یا اعمالو سره مخالف او موافق هم نه وي، نیوکي همېشه باید د قلم او لیکلو د عفت په چوکات کې وي ځکه په زشته او ترخه لهجه او بدو خبرو اصلاحات نه شي راتلای بلکې تضادونه او د ټولنې د غړو ترمنځ کرکه، نفرت او نفاق لاریاتوي. که څوک د دې خبرې سره موافق نه وي نو بیا باید د ځان نه پوښتنه وکړې چې د نیوکو نه یې هدف څه دی؟ ایا هدف د اصلاحاتو، ثبات او د ورورگلوې فضا جوړول دي او که غواړو

چې زموږ ټولنه نوره هم سره بې ثباته، تيته او پراگنده شي او زموږ ولس لا نور هم په فقر او ذليل حالت کې ژوند وکړي.

که هدف مو اصلاحات، د وطن آبادي او د ولس سوکاله ژوند وي نو بايد موږ نيوکې په نرمه او ارامه لهجه وکړو، د ليکلو او قلم عفت بايد وساتو، احساسات بايد کنټرول کړو او د تحمل او برده باري روحيه بايد په ځانونو کې تقويه کړو.

د ننگرهار پوهنتون د ادبياتو د پوهنځي د مشرتابه نه د نعمان دوست صاحب د ليکنې او پرځای د گيلې په اړه نعمان دوست صاحب يې د ماستري پروگرام ته نه و نيولی نو ليکلي يې و:

۱۷ نومبر ۲۰۱۶م کال، ويرجينيا، امريکا

يو وخت زه په پېښور کې د بلجيم د کميټې مرستيال وم، د کمپونو د کمشنري د مکاتبو معلمينو لپاره مو د پيداگوژي اصولو تدريس او يو څه د زده کړو د لوړوالي څلورمياشتني پروگرامونه درلودل. په اوله دوره کې چې د افغان کمشنري د تعليم او تربيه بخش موږ ته څلويښت استادان د کمپونو د مکاتبو نه معرفي کړل، نيمايې يې مطلق بيسواده و، ليکل او لوستل نه شو کولی خو دوی د کمشنري په مکاتبو کې معلمين و. زموږ څلور مياشتني کورسونه چې بايد دوی ډېر څه د تدريس د اصولو په اړه زده کړي وې، د اکابروو په کورس بدل شو ځکه دا معلمين د کمشنري له خوا په پيسو او واسطه مقرر شوي و او دوی په خپلو مکاتبو کې د نورو

غوره ليکنې

سيمو استادان نه منل ځکه د کمپ هر مکتب د يو راشني ملک په کنترول کې و چې د افغان کمشنري سره يې مستقيمي اړيکي درلودې. دی تش په نامه استادانو ته ما وويل چې ستاسې جفا او ظلم د افغان ماشومانو سره د هغه قوماندانانو په پرته چې سلاوي خرڅوي او ظلم کوي خو چنده زياته ده ځکه تاسي د افغانانو يو نسل بيسواده تربيه کوي. افغانستان ډېري ستونزې لري خو موږ د پېښور او هم د نورو هېوادونو نه ډېر بد شيان افغانستان ته رانتقال کړي دي. يو له دي بدو شيانو نه د افغانستان تعليمي نظام دي چې ډېري کسان لسانس او ماستري لري خو نه ليکل کولی شي او نه د دوه خرو اوربشي بيلولای شي.

مرغان هم د نبي هوا نه خوند اخلي:

۱۷ نومبر ۲۰۱۶م کال، اشېرن، ویرجینیا، امریکا

نن مې مزل کاوه چې دی قازانو او ایلیو هم د ښه موسوم نه خوند اخیست او هیڅ ویره ورسره نه وه چې انسان به دوی ته ضرر ورسوي، خو په افغانستان کې د بعضې انسانانو نه انسانان ویریري او لکه د درنده ځناورو نه چې څوک ځان ساتي هماغسې باید تری ځان وساتي.

افغانانو ته کاذب غرور او درواغجن تاریخ پاتې دی:

۱۷ نومبر ۲۰۱۶ م کال، ویرجینیا، امریکا

ډېر افغانان چې پوه کسان هم وي وایي چې افغانستان او جاپان په یوه ورځ ازادي اخیستې ده نو ولې د افغانستان او جاپان ترمنځ دومره زیات توپیر د ترقۍ په لحاظ موجود دي؟

ترکومه حده چې ما کتابونه لوستلي دي او یا معلومات لرم، جاپان هیڅکله اشغال شوی نه دی او د زرگونو کلونو راهیسې ازاد هېواد دي. په اوله جهاني جگړه کې جاپان جرمني ته په Qingdao تاپو کې چې د چین نه یې په اجاره اخیستی و، ماتې ورکړه. کله چې په لومړي جهاني جگړه کې یې روسیې ته هم ماتې ورکړه، نو د غریبانو لپاره دا د تعجب خبره وه چې څنگه یو شرقي هېواد وکړای شول چې روسیه ته ماتې ورکړي؟ بالاخره جاپان په ۱۹۱۹ م کال کې د لیگ اف د نیشن (The League of the Nation) غړیتوب یې په خپل قوت سره تر لاسه کړ. تر دویمي جهاني جگړې پورې جاپان دومره پرمخ تللي بحري او هوایي ځواک درلوده چې د پرل هاربر (Pearl Harbor) په حمله کې یې د امریکا یې قواو ۱۲ جنګي

غوره لیکنې

کشتي گاني او تقريباً درې سوه الوتکې له منځه يوړې او دا حمله د امريکا لپاره يوه ډېره ترخه پېښه وه چې د دې پېښې نه وروسته امريکا د جاپان په مقابل کې جنگ اعلان کړ او د لومړي ځل لپاره امريکايانو په جاپان باندې اتومي سلا استعمال کړه او د همدې حملې له امله جهاني جگړه کې جاپان او جرمني شکست وخوړ.

د دويمې جهاني جگړې نه وروسته د جاپان اساسي قانون د امريکايانو د نفوذ لاندې وليکل شو او جاپان د تهاجمي سلاو د جوړولو نه لاس واخيست او امريکا د جاپان د امنيت ذمه واري په غاړه واخيستله او تقريباً اوس هم د شپيتو زور په شاوخوا کې امريکايي عسکر په جاپان کې د امريکا سره د يوې معاهدې له مخې پراته دي چې د جاپان لپاره دا ډول امنيت ساتل د امريکا له خوا ارزانه تمامېږي او په عوض يې جاپان خپل داخلي انکشاف او ترقي ته توجه وکړه او بالاخره جاپان د نړۍ دويم متمدول ترين هېواد شو اما اوس د چين او امريکي نه وروسته د نړۍ درېيمه درجه سرمايه داره هېواد دې.

زه پوه نه شوم چې دا دروغجن تاريخ زموږ غوږونو ته څنگه رارسيدلی دی چې افغانستان او جاپان په يوه ورځ ازادې اخيستې ده. په ۱۹۱۹م کال کې چې افغانستان د انگلستان نه ازادې اخيستله، افغانان په خپته هم ماړه نه و او يوازې چقمک او دنباله پور يو شو توپکي يې درلودې. بل دا چې موږ ته همېشه دا ويل شوي دي چې افغانستان هيڅکله چا نه دی نيولی حال دا چې بابر، سلطان محمود غزنوي او نادر افشار خو

غوره ليکنې

افغانان نه و چې د هند پورې يې په دې ټولو سيمو په کلونو کلونو پادشاهي کوله. نه پوهېږم چې دا خبره هم چې افغانستان هيڅکله چا نه دی نيولي د کومه ځای نشته کړی دی ځکه دا ډول کاذب تاريخ مور ته کاذب غرور راکړې دی.

کیدی شي دوستانو ته د ما نه ښه معلومات وي او په دی دواړو موضوعگانو په اړه که رڼا واچوي ښه به وي چې تر څو زموږ ذهنونه روښانه شي.

پورته ليکنې په فيسبوک کې يو ښه او مستدل بحث رامنځته کړ ترڅو مور خپلو ستونزو ته متوجه شو. ما فکر کاوه چې بعضې دوستان به احساساتي توگه نيوکې وکړي خو خبره دا سی نه وه او د دوستانو نظرونه مثبت و.

دنيا په امېد خوړل کېږي خو کله د انسان ارمانونه د خاورو سره خاوري شي:

۱۹ نومبر ۲۰۱۶م کال، ويرجينيا، امريکا

د دنيا ژوند په اميد خوړل کېږي خو بعضې وخت د انسان اميدونه د خاورو سره خاوري شي. نن مې څه عکسونه لټول چې د استاد نقيب احمد خپلواک د عکس سره مخامخ شوم. د جنورۍ په مياشت کې د مور سره و خو نن نشته دی الله تعالی دی وبخښي. د ده او د دې د کورنۍ ارمانونه د خاورو سره خاوري شول. په دې عکس کې په دويم قطار کې د ښي ځوانه درېيم کس دی. په واشنگټن کې د متحده ايالاتو د سولې انستيتوت د

آسیا د برخي د همکارانو او د دغه انیسټیوت د عمومي مشري سره یو ځای
دا عکس اخیستل شوی دی.

شرح ظاهر مني:

۱۹ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

ډېر شیان حقیقت وي خو که په شرح یعنې ظاهر برابر نه وی نوهغه
څوک نه مني ځکه شرح په ظاهر قضاوت کوي. د تصوف پیروان وايي
چې شرح یا ظاهر لکه د وجود د پوستکي په شان دی چې د وجود د
داخلي سیستم د جوړښت اجزا او غړي لکه رگونه، وینه، غوښه، هډوکي،
پلې او ماغزه یې خوندي ساتلي دي. که د پوستکي یا ظاهر خیال ونه ساتل
شي نو د وجود داخلي اعضاوې وراسته کېږي، بوی کوي او له منځه ځي. د
انسانانو په زړونو هم څوک نه پوهېږي خو موږ همېشه د انسانانو په
ظاهري عمل، خبرو، حرکاتو او قیافه باندې قضاوت کوو. قاضي هم په
ظاهري شواهدو او استنباط قضاوت کوي. د بلگي په توگه که دوه
ملگري په یوه کوټه یا خونه کې وي، یو وغواړي چې خپل ځان ووژني
خو دا بل ملگری یې نه پرېږدي چې ځان ووژني، اما د ملگري د کوبښن
سره سره دا ملگری یې په دی وتوانېږي چې ځان په خپله مړ کړي، نو کله
چې د مقتول ملگری د خونې نه راوځي او خلک یې وگوري چې د ده
ملگري په کوټه کې مړ پروت دی، که دا ملگري یې هر څومره استدلال
وکړي چې ده خپل ملگری نه دی وژلی، اما څوک ورسره دا نه مني او

همدا شخص د خپل ملگري قاتل گڼل کېږي ولو که ده د خپل ملگري په وژنه کې هيڅ لاس نه درلوده، ځکه شرع ظاهر مني. داسې شواهدو ته په قضايي اصطلاح کې قرينه قاطعه وايي.

په سياسي مسايلو کې هم څوک د يو مشر په زړه نه پوهېږي او نه څوک د يو مشر په سياسي پوهه قضاوت کولی شي، خو خلک د يو مشر په ظاهري اجراء تو، تيم او د پالیسيو د تطبيق په اغېز باندې قضاوت کوي. که د يو مشر نيت هر څومره ښه وي، اما ونه شي کړی چې ښه تيم جوړ کړي، خپلې پالیسي عملی کړي، او ولس په خپلو کارونو قانع کړي نو نيت او يوازې پوهه چندان گټه نه لري او دا مشر د ولس په زړونو کې ځای نه شي نیولی.

سياست پوه او سياستمدار او همدا شان اقتصاد پوه او تجار هم سره توپير لري. يو کس به د پوهنتون د اقتصاد ښه پروفیسر وي خو ښه تجار کيدې نه شي که داسې وی نو د اقتصاد ټول استادان به ميلونران وي. خلک په ظاهر کې د تجار تجارت او پيسو ته گوري نه د يو استاد باطني پوهې ته ځکه هغه څه چې استاد پري پوهېږي او تدریس کوي هغه په خپله عملي کولی نه شي. همدا شان يو څوک به د سياسي علومو ښه استاد وی خو ښه سياستمدار او مدير به نه وي کله د سياسي علومو ټول استادان به جمهور رئيسان وي. که يو شخص ښه سياست پوه او هم ښه سياستمدار او مدير وي نو دې ته نورعلی نور وايي. افغانستان کې نورعلي نور ته اړتيا ده او که دا نه وی نوښه سياستمدار او ښه مدير بايد هرو مرو وي چې

افغانستان د دې ستونزو نه وکارې، خومتاسفانه افغانستان لا په دې برخه کې چندان طالع نه لري. نور بیا

فکري انکشاف او فکري رغونه:

د پروت زمري نه گرځنده گيدر ښه دی

۲۰ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

فکري انکشاف یوازې د کتابونو په لوستلو او حفظ کولو نه شي راتلای. ترڅو چې انسان تر خپله وسه په خپلو سیمو، هېواد کې او د هېواد نه بهر سفرونه ونه کړي، ښه او بد ونه گوري او بیا د خپل ژوند د خوږو او ترڅو تجربو نه د خپل ژوند لپاره او هم د ټولني لپاره ترې گټه وانخلي، په انسان کې فکري تغیر نه شي راتلای. د فکري انکشاف نه پغیر اقتصادي انکشاف، سوله او ثبات او د خلکو سوکالي په یو هېواد کې امکان نه لري ځکه چې د فکري انکشاف او فکري رغونې نه پرته د یو هېواد اوسیدونکي د خپل ملک د بشري او طبیعي منابعو نه مثره او مؤثره گټه نه شي اخیستلای او همېشه به نورو ته محتاج وي. موږ په پښتو ژبه کې ډېر ښه متل لرو چې وايي د پروت زمري نه گرځنده گيدر ښه دی.

همدا شان یو شاعر وايې چې:

په خالي ویلو نه سړی کېږي څو سیاح د هر بلا نه شي سړی

اول ځان جوړ کړئ بیا خپل کور، کلي او وطن جوړ کړئ:

۲۱ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

کله چې په الوتکه کې کینې نو د الوتکې عمله درته د اضطرابي حالت په اړوند معلومات درکوي او وایي کله چې اکسیجن کم شي نو په اتوماته توګه د اکسیجن د تنفس کولو کڅوړې راغورځیږي او هغه باید خپلې پوزې ته واچوي. مهمه خبره دا کوي چې لومړی باید د اکسیجن کڅوړه خپلې پوزې ته واچوې او د هغه نه وروسته که کوم ماشوم درسره نږدې وي او یا د بل چا سره چې غواړي مرسته وکړي نو مرسته ورسره وکړه. دا خبره ځکه مهمه ده که انسان په خپله سم تنفس ونه شي کړې نو د بل کس سره مرسته نه شي کولی. د اولیه کمکونوپه ترینګ هم دا خبره مهمه ده چې اول باید ماحول د ځان لپاره مصوّن کړه بیا د نورو سره مرسته وکړه.

که مور نه شو کولای چې خپل ځان په علمي، اقتصادي، اجتماعي او کلتوري لحاظ باندې ورسوو او خپل ځانونه په خپله اصلاح کړو نو دا هیڅکله ممکنه نه ده چې د بل چا سره مرسته وکړې شو. که مور همپشه مریض او ناجوړه اوسو نو په هیڅوک صورت کې نه د ځان لپاره، نه د خپل کور او کلي لپاره او نه د خپل وطن لپاره په درد لږیږو په عوض به یې مور په خپلې کورنۍ، ولس او ملک باندې بار اوسو. نړي خو لا پریږده

چې دنیاوال زموږ د اکتشافونو نه گټه واخلي لکه څنگه چې موږ د دنیاوالو د انکشافونو نه د ستنې د جوړولو پورې گټه اخلو.

موږ باید په خپلو لیکنو کې مرچکي کم کړو:

۲۱ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

په کابل کې په جومات کې د نن ورځې د وحشیانه حملي د تصویرونو په لیدو (د شیعې گانو د امام باقر په جومات کې ۳۰ کسه ملکي کسان شهیدان او ۳۵ نور زخمیان شوي و) او د ځینې کسانو په فیسبوک کې د طالب په نوم د ملا د مخالفت او یاد ملا او طالب د ملاتړ په الفاظو کې خوا ډېره بده شوه ځکه دا افراط او تفریط نه د افغانستان خلکو ته گټه رسوي او نه اسلام ته.

د یو ملک د فهمیده او پوه کسانو وزن دنن ورځې د فیسبوک د لیکنو د معیار نه معلومېږي چې څومره زموږ پښې د گمراهي په چقلو او پلندیو کې ډوبې دي او همدا علت دی چې زموږ پښې ورځ تر بلې په پلندیو کې بنځیږي او موږ د ټولې دنیا نه په معنوي او مادي لحاظ وروسته پاتې کېږو.

کوم څوک چې د کوم نوم صفتونه نه لري هغوی بیا د هغه ډلو پورې تړلي نه دي. که یو عالم ښه وي او عمل یې هم ښه نو د قدر وړ دی او که عمل یې ښه نه وي نو داسې دی لکه چې په خره کتابونه بار کړي. دا زما خبره نه ده دادیني خبره ده. همدا شان دا سې گناهونه دي چې انسان ته په

غوره لیکنې

د نیا او اخرت کې په شخصي لحاظ تاوان رسوي او بل داسې گناهونه دي چې نورو ته تاوان رسوي. زموږ د دې بعضې لیکنو تاوان او گټه نورو ته رسېږي. هغه چې توهین د دین او علما کوي هم بد کار دی او څوک چې په دغه خرابو الفاظو په اظهارولو حمایت کوي هم ښه کار نه دی.

په همدې خاطر مې نن د فیسبوک ځینې دوستانو ته په یوه مغازه کې دا د مرچو عکسونه دتحفه لپاره واخیستل که دوی د ترڅو خبرو د لیکلو شوق لري نو د دې مرچکو نه باید لږ وشرمېږي ځکه بیا د مرچو او د دوی د لیکنو تر منځ به څه فرق نه وي ځکه دا مرچکي هم د خلکو زړه بدولې شي او د دوی لیکنې هم. ښه به دا وي چې موږ په خپلو لیکنو کې مرچکي لږ کم کړو ځکه مرچکي هم خلک په خپله اندازه استعمالوی.

هسې یوه چوټ اندازه پوښتنه:

۲۵ نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا
ایا شاعران په عمومي توگه په ښارونو کې زیات دي که په اطرافونو،
کلو او بانډو کې؟

د پورته سروې په اړه د دوستانو دنظرونو په اړه تبصره

د پورته سروې په بنیاد، شاعران عموماً په کلو، بانډو او اطرافونو کې زیات دي او زیاتره دوستانو ویلي و چې په اطرافونو کې بیکاري زیاته ده، د وخت کمبود نشته، د سوچ او فکر لپاره زمینه او ماحول مساعد دي، او

غوره ليکنې

هم شاعران په عمومي توگه د خپل محيط د ناخوالو او ژوند نه ستومانه دي نو ځکه په اطرافونو کې شاعران زيات دي. دا چې شعر هم الهامي دی او هم کسبي نو په اطرافونو کې الهامي شاعران اما په ښارونو کې کسبي او درباري شاعران ډېر دي. رحمان مومند صاحب د سهيل تندر د شعر دا لاندې بېلگه وړاندې کړې وه:

نه مې خوښه نه مې خيال نه مې کوشش وو
ما دا وخت خپيره وخوره شاعر شوم
روښان خادم صاحب ليکلي و:

ما د دې ټولو دوستانو نظرونه په دې باب ولوستل، عجيبه راته ښکاره شوه او هغه دا چې ډېرو کسانو ليکلي و چې په کليو کښې شاعران ډېر دي ځکه هغوی کار نه لري او ورته وزگار دي. د دې کسانو په فکر شاعري بيکاري او شاعر هم يو وزگار شخص دی. که د شاعر او شعر په باب ذهنيت داسې وي زموږ ټولنه او تعليميافته گان ډېرو زده کړې ته ضرورت لري تر څو شاعر او شعر وپېژني. د مجيد قرار په قول شاعران په کليو کې او متشاعران په ښارونو کې زيات دي. همدا شان امان هوسا صاحب په نظر شعر د يوې خوا په ښکلا زېږونه کې راځي؛ چې ښکلا پېژندنه هغه وخت پيلېږي چې دانسان لومړنۍ اړتياوي پوره وي لکه خواږه، اوبه، خوب، سکس او نور. خو په دوهمه مرحله کې شعر هغه احساسات دي چې انسان دځان او يا ټولنی اړتياوي يا هم ظلمونه په نثر نه

غوره ليکنې

بلکې په نظم ليکي؛ داسې برينبي چې ساده شعر ليکونکي په کليو کې او ژور فکره شاعران په ښارونو کې ډېر وي.

زما نچور د دې سروی نه:

د اوسني نړۍ د ټولو يو شمېر مهمو استانتياو لکه انټر نيت، راډيو، ټلوېزيون، د مطالعي او کار لپاره د کاري زمينې درلودلو ترڅنگ د افغانستان باندو، کلو، او ښارونو ترمنځ په فکري او انکشافی توگه اوس هم ډېر زيات توپير واټن موجود دې او څومره چې دا واټن په يوه هېواد کې زيات وي، په هماغه کچه په هغه ملک کې بې ثباتي هم زياته وي ځکه د کلو او باندو خلک د حکومت د راجپه کېدو کونښن کوي او د ښارونو اداره غواړي چې په کلو او باندو باندې خپل تسلط ټينگ کړي. د تېرو څلورو لسيزو د جنگونو يو مهم عوامل د ښارونو او اطرافونو ترمنځ په فکري، اقتصادي او ټولنيز لحاظ زيات واټن دی. د دې ستونزې د حلولو لپاره د حکومت، تعليميافته کسانو او ولس ترمنځ يو گډ کمپاين ته اړتيا ده ترڅو د اطرافونو، کلو، باندو او ښارونو ترمنځ په فکري، اقتصادي او ټولنيز لحاظ واټن کم کړي. زما په اند يوازې په شعر ويلو څه نه کېږي بلکې شعر نور هم د خلکو احساسات راپاروي او ولس نور هم د ستونزو سره مخامخ کوي.

په اطرافونو کې ډېر سهولتونه د ښاري ژوند په پرتله شته دی او د هغو فرصتونونه بايد کار واخيستل شي د بېلگي په توگه ځوانان او مشران کولی شي چې په شريکه سره کار وکړي، اشر وکړي د محيطي منابعو نه د خپلو

غوره لیکنې

سیمو د رشد لپاره گټه ترې واخلي او یوازې د حکومت په طمعه باید کینني. په غربی نړۍ کې زیات کسان چې تقاعد هم شي خوش به رضا یا Volunteer په توگه په مکاتبو، کتابخانو، روغتونونو او نورو ځایونو کې کار کوي او خپل وخت په مؤثره توگه مصرفوي. د طب له اړخه په کور کې ناسته، تشویش او سوچ د ډېرو مرضونو مور ده او ولس باید لاس د زړې کینني. په لاندې لینک کې که تاسي دا ویډیو وگورئ نو د یو فکر په پایله کې په اطراف کې د یوې وچې ونې نه څنگه ښایسته د نقاشۍ مجسمه جوړوي او فکر کوم چې د کلي ماشومان، ښځي او نر او هم د نورو سیمو سیلانیان به د دې مجسمې د نندارې نه خوند اخلي او هم دا ډول فکر د راتلونکي نسل د فکري انکشاف لپاره مهم دي. د نن ورځې په معلوماتي نړۍ کې د منابعو درلودلو نه فکري انکشاف زیات مهم دی ترڅو ولس خپله بشري سرمایه په مؤثره توگه استعمال کړي. زموږ د ټولني دا متل چې تکړه زوی ته مال مه گټه او بیغړته زوی ته مال مه پرېږده ښه صدق کوي. تکړه نسل په خپله ځانته هر څه جوړولې او پیدا کولی شي اما بیغړته، بې تعلیمه او په فکري لحاظ وروسته پاتې نسل د پلار او نیکه گټلې نوم او سرمایه ټوله له منځه وړي. موږ باید خپلو ځوانانو ته ښه فکر او د ښه تعلیم زمينه مساعده کړو او په دې فکر کې ونه اوسو چې خپلو اولادونو ته یوازې ځمکه، پټي، کور او بلډینگونه وگټو. اوس دا لینک او تاسي.

<https://www.youtube.com/watch?v=۲a۱QISYNHs&sns=em>

د مدیر او رهبر ترمنځ فرق:

نومبر ۲۰۱۶م کال، ویرجینیا، امریکا

مدیر ته چې ورشې نو هغه درته ځان دومره وپروسوي چې گوندې هغه ډېر مهم شخص دی، د هرڅه صلاحیت ورسره دی او باید خبره یې ومنل شي او احترام یې وشي. رهبر ته چې ورشې نو ته باید داسې فکر وکړي چې گوندې ته مهم شخص یې او رهبر ستا لپاره ناست دی او ستا په غم کې دی یعنې تا ته اهمیت درکوي. یا په بله اصطلاح مدیر ځانته اهمیت ورکوي او رهبر خلکوته. البته په اوسني دور کې رهبر باید د رهبري د مشخصاتو ترڅنگ ښه مدیر هم وي.

که دا پورته دوه معیارونه سره مقایسه کړو نو دا راته ووايي چې په افغانستان کې موږ مدیران ډېر لرو که رهبران؟

کېدای شي چې بعضې دوستان دا ووايي چې موږ مدیران نه لرو خو دا سمه نه ده ځکه هرڅوک چې په خپل شاوخوا کې یو څو کسه ښه او خراب راټولی شي او د هغوی نظارت کولی شي، هغوی مدیران دي خو دا چې مدیریت د څه لپاره استعمالوي، ښه مدیران دي او که خراب، جلا خبره ده.

ښه رهبران کوشش کوي چې څو نور کسه د رهبري لپاره وروزي ترڅو د ده دورې د ختم او یا مرگ نه وروسته باید د رهبري د خلا تشه رامنځته نه شي.

د محمد ریاض قصه:

۲۸ نومبر ۲۰۱۶ م کال، کابل

د اشنا ټلوېزيون د محمد ریاض په اړه یو راپور خپور کړ چې ده دوه کاله په ملي اردو کې خدمت کړې دی او په پکتیکا کې زخمي کېږي او دواړه پښي یې قطع کېږي خو دی خپل همت د لاسه نه ورکوي او په معذوره ځان معماري کوي او خپلې کورنۍ ته حلاله روزي گټي. دا ځوان ۳۵ کلن دی او د کونړ ولایت اوسیدونکي دی خو د ننگرهار په تنگي سیمه کې اوسېږي او هیچا ته سوال نه کوي. ده لا تر اوسه پورې واده نه دی کړی خو پلار یې هم مریض دی او د کورنۍ لپاره کار کوي او وایي چې د خپل وطن سره خاصه مینه لري او ځان ورته معیوبه نه ښکاري. دا ویدیو په زرگونو کسانو وکتله نو ما هم د دغه ویدو په لیدو سره دا لاندې خو جملي ولیکلي او د ده عکسون مې د اشنا ټلوېزيون د راپور نه واخیستل:

د دغه ځوان همت او اوچت مورال ته سلام. د ده بلا دې په هغو ولبري چې د عسکرو د معاش او اباته نه ځانونو لپاره کورونه جوړوي او هم دې د ده بلا په هغو ولبري چې خپل وطن وړانوي. د دغه ځوان اسلامي جزبه او خپل وطن سره مینه د هغو کسانو نه ښکاره زیاته ده چې ځانونه د اسلام او دین ټیکداران بولي. د ده ویدیو په لاندې لیکنک کې لیدلي شي.

[https://www.facebook.com/Kunar.ghazi/videos/1387702034633047/?autoplay_reason=gatekeeper&video_container_type=1&video_creator_product_type=2&app_id=2392900137&live_video_gue](https://www.facebook.com/Kunar.ghazi/videos/1387702034633047/?autoplay_reason=gatekeeper&video_container_type=1&video_creator_product_type=2&app_id=2392900137&live_video_guests=0)

د فیدل کاسترو د ژوند محاسبه یا قضاوت:

۲۹ نومبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د نومبر په ۲۶مه نېټه د کیوبا پخوانی دکتاتور فیدل کاسترو د نوي کلونو په عمر مړ شو. د فیسبوک بعضې کسانو د هغه په اړه لیکلي و چې ده یوازې شو جوړه جامې او یو وړوکی کور درلوده نو دا ډېر ښه سړی و. ما په د فیسبوک کې په خپله پاڼه ولیکل:

د یو مشر اعمال په ځانگړې توگه نه محاسبه کېږي بلکې د هغه د ژوند او کار د ټولو اړخونو د ښویانو او خرابیو مقایسه کېږي. د فیدل کاسترو په اړه منجمده مقایسه سمه نه ده چې شو جوړه کالي ترې پاتې دي او یا یو وړوکی کور او داسې نور یعنې دا فاسد نه و، نو ځکه دا ډېر ښه لیدر و. د قدرت نه سو استفاده په خپله فساد دي.

ده پنځوس کاله په کیوبا دکتاتوري حکومت کړی او ډېر خپل مخالفین، رقیبان او حتی خپل نږدې ملگري د حزب یې له منځه وړي دي او په لکهاو کسان د ده د ظلم له امله د خپله وطنه کډه کولو ته مجبوره شوي دي. ده کیوبا ته یو ډېر کمزوری اقتصاد پریښی دی او د کیوبا

غوره ليکنې

راتلونکی هم نامعلومه دی چې څه به کېږي. د قدرت واگې يې خپلې کورنۍ ته وسپارلې او په پنځوس کلونو کې يې پنځوس کسه د خپل ځان ناستي لپاره تربيه نه کړل يعنې ده نه د خپل حزب په غړو اعتماد درلوده او نه د کيوبا په خلکو او خپل ورور يې خپل جانشين وټاکه. زما په اند داسې مشران د يو ملک لپاره چې خپل ځان ورته د بل هرچا نه لوړ او ښه ښکاري، گټه نه لري.

خاوري به دا وطن جوړشي چې انجينران يې په دار ځړول کېږي:

۲ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

دغه انجينر چې پوليتخنيک د څلورم ټولگي محصل، فيض الرحمن رحماني نومیده، د وردگو د چک په ولسوالۍ کې د طالبانو له خوا په دار څړول شوی دی. فيض الرحمن رحماني په اخري ځل د خپل فيسبوک په پاڼه ليکلي و:

د دې نه مخکې طالبانو اعلان کړې و چې دوی به عام المنفعه پروژي نه وړانوي او د هغوی حمايت به کوي خو په عمل کې نور څه و نو ما دا پوست وليکه:

طالبانو اعلان کړی چې دوی به عام المنفعه پروژو ساتي خو هغه انجينران او کارکوونکي چې عام المنفعه پروژي جوړي او حفاظت يې کوي هغه به اعداموي. افسوس افسوس د دې وطن په حال چې د جاهلانو له خوا يې تعليميافته او پوه کسان يې په ډېره بيرحمانه توگه له منځه وړل کېږي. دې انجينر به هم د خپلې کورنۍ او خپل وطن لپاره ډېر ارمانونه په زړه کې درلودل، خو د وطن د دښمنانو له خوا د ده ټول ارمانونه د خاورو سره خاوري شول.

خاورې به دا وطن جوړ شي چې يوه لويه برخه ولس يې د جهالت ملاتړ کوي او افسوس په هغه تعليميافته کسانو باندې چې په ارادي او غير ارادي توگه د داسې جهالت ملاتړي دي. دوی چې د وطن تعليميافته کسان اعداموي، خاوري به سوله ټينگه شي او خارجيان به د افغانستان نه ووځي. همدوی دی چې د خارجيانو راوستلو او خارجيانو د شتون دوام ته يې لاره هواره کړې ده. که دوی د عربانو گروپونو ته پناه او بيا جنگ

غوره ليکنې

ته يې دوام نه وې ورکړې، خارجيانو دلته څه بلا غوښتله، خو په جنگ کې او گډوډيو کې د لوفرانو او د ټولو سازمانيافته او يا غير سازمانيافته جنايي ډلو ساعت همپشه تېر وي او همدوی دي چې د جنگ د دوام لپاره په مختلفو پلمو زمينه مساعدوي.

د طالبانو ځيني طرفدارانو په فیسبوک کې د دې عمل نه دفاع کوله او ويل چې دی يې ځکه اعدام کړی چې ده د طالبانو کوم دوه کسه وژلي دي خو دا خبره سمه نه وه نو بيا دا لاندې تبصر وليکله:

د وردک ولايت په چک ولسوالۍ کې د ځوان انجينر ځړولو عمل ته هيڅ توجه نه شي کيدی. دا چې د طالبانو طرفداران په فیسبوک کې د دې عمل نه ملاتړ کوي نو د دې نه جوتيري چې طالبان هم د تروريستي ډلو برخه ده. هغه تروريستي ډلې چې مرکز، د محکمه دفتر، د قاضي پوه او پيژندگلوۍ. ساحه د نفوذ، مشر او نور څه معلوم نه وی، د دوی قاضي او خودسري فيصلې څه مشروعيت او څه معنی لري.

يوازنی توجه همدا ده چې وحشت دی او افغانان د درنده ځناورو په فارم کې ژوند کوي.

د ځمکي خلکو د خدای په امان:

۴ د دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

يو شمېر ساينسدادان حاضر شويدي چې د دې سياري (ځمکي) نه مريخ ته د خلکو سره لار شي. مريخ ته تگ يو طرفه دی يعنې بېرته

راتگ نشته او تر اوسه د دوه لکه کسانو نه یوازې سل کسه د دغه ماموریت لپاره انتخاب شويدي چې هلته که په خیر سره ورسېدل نو د انسانانو کالوني (کلي) به جوړوي. دغه کسانوته اوس تربیه او روزنه ورکول کېږي او بالاخره د ۲۰۲۴ م کال نه وروسته به په شپږو جوپو کې ۲۴ کسه لېږي. هغه کسان چې د دې ماموریت لپاره حاضر شويدي وايي چې دوی باید د خپل مرگ نه مخکې داسې کار وکړي چې د راتلونکي بشریت لپاره مؤثره وي او د بشریت په تاریخ کې د دوی نوم په ښه توگه ولیکل شي چې دوی د بشریت لپاره د خدمت لپاره خپل ژوند قرباني کړ. د زیاتو معلوماتو لپاره دا لاندې لینک کتلي شي. د اوسني تکنالوژي په درلودلو سره اوه میاشتې د دوی سفر نيسي او دوی یوازې هلته د ۶۸ ورځو لپاره ژوندي پاتې کېدلې شي.

زما مشوره د افغانستان هغه کسانو ته چې خپل ځانونه په بمونوالوزوي او د نورو ژوند له منځه وړي دا ده که دوی په رښتیا د ژوند نه تنگ او ستړي وی او خپل ځانونه وژني، نو ولې دوی د دغه کفارو په شان د یو ښه کار لپاره ځانونه نه قرباني کوي. دا کافر پوهېږي چې مریخ ته د دوی تگ یو طرفه دی، بېرته نه شي راتلای، خو بشریت ته د خدمت لپاره قرباني ورکوي. په عوض د دې چې دا ځانمرگي خوشي چټي پټي هم ځانونه او هم نور کسان له منځه یوشي ښه به دا وی چې دوي د دغه کفارو په شان د یو ښه کار لپاره قرباني ورکړي.

[/http://edition.cnn.com/۲۰۱۵/۰۲/۱۷/tech/mars-one-final-۱۰۰](http://edition.cnn.com/۲۰۱۵/۰۲/۱۷/tech/mars-one-final-۱۰۰)

غوره ليکنې

د پورته ليکنې په اړوند وکيل صاحب سمیع الله ساپي ليکلي و:
بنیاد م د تفاوتونو په (ارزبت کې!)
ځینې لگیا دي د بشریت ژغورلو په موخه، ځا نونه
قربانوي؛ نور بیا ځا نته د جنتونو لپاره د بشریت په
تباهي اخته دي.

څوک ځا ن پلوري چې وطن خرڅ کړي...
څوک د وطن لپاره ځا ن قربانوي...
څوک دربتیا په تور په (دار) ځړول کېږي...
نور د "د روغو په وسله" او "سیاسي فساد" په متیو، د
وټسونو له څټونو دراکوزېد ونډي...
څوک زړونه خوري، خوله لاسه یې څه نډي پوره...
نور لکه بگېل مرزان "قو..." شوي دي، در او بېنېد و نډ
ي...

د چا مرگ د "هند وگش" له غره دروند، او د چا د "بتې" له
بنکې سپک!

دا دى د خداى د "ارزبتونو" وېش!!!

فکر:

۶ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د افغانانو شکایتونه او نیوکې زیاتې دي چې ولې موږ د یویشتمې پېړۍ سهولتونه لکه بریښنا، مکتب، سرک، صحي کلینک، ښه امنیت، ښه اقتصاد او داسې نور نه لرو. خو ورځي د مخه د ځمکي نه د مریخ سیاری ته د تگ په اړه د تحقیق او ریسرچ کومه لړې د ساینسدانانو له خواروانه ده، دهغه معلوماتو په اړوند لیکنه کړې وه او هغه معلومات مې د افغانستان د روانو حالاتو سره پرتله کړي و، نو یو کس راته په فیسبوک کې لیکلي و چې الله تعالی دی غرق کړه چې ته د کفارو صفت کوې او ځان دې گناهگار کړ. د دغه کس فکر به همدا وي.

که موږ ووايو چې دا موټر او یا انټرنیټ ډېرښه څیزونه دي چې دنیا یې سره رانږدی کړې ده او په موټر کې د یو ځای نه بل ځای ته په اسانې سره سفر کولی شو او دا کفارو جوړ کړي دي نو په دی کې دگناه او د کفر څه خبره ده. دا کس ما نه پېژني چې زه څومره په خپل خدای او اسلام عقیده لرم، ایا څومره زه په دیني مسایلو پوهېږم او ترکومه حده مې دیني زده کړې کړي دي، د ما سره یې خبرې او اتري نه دی شوي او نه زما د ژوند نه خبر دی خو دا مفتي صاحب دا ډول فتواگانې ورکوي او هرڅه ورته تور او سپین ښکاري او سمدلاسه د جنت او دوزخ نسخي لکه د اتلسمې پېړۍ د اروپا د پاپانو په شان خلکو ته ورکوي.

دغه ډول کسان چې توپک يې په لاس کې دی، مور او تاسي يې گورو چې زموږ تعليميافته او مشران په بېلابېلو نومونو وژني او همدا شان د دا ډول فکرونو يو شمېر نور کسان چې په نظام کې دننه دي د تعليميافته او ښو کسانو د کار مانع گرځي. په دا ډول بې علمه فکرونو باندې چې نه په دين پوهېږي او نه په دنيايي علمونو، افغانان به څنگه ارامه شي، سوله به په دې ملک کې څنگه ټينگه شي او افغانستان به څنگه آباد او خود کفا شي؟ نو ځکه ما دا لاندې جمله د خپل فېسبوک په وال وليکله:

(مور افغانان هم عجيبه مخلوق يو. فکرونه مو داتلسمې پېړۍ دي او سهولتونه د يويشتمې پېړۍ غواړو.)

د فېسبوک د مفتيانو د فتوا نه ځان ساتل:

۸ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

دوستانو!

د فېسبوک نه مننه مه کوئ ځکه کفارو جوړ کړی دی که نه فېسبوکي مفتيان او خلاصه يې ملایان به درباندي د کفر د فتوا ټاپې ولگوي.

افغانستان لپاره د ترياز پروسه په کار ده:

۱۵ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

ډاکتر صاحبان د ترياز (Triage) په کلمه د مانه ښه پوهېږي. کله ټکر، زلزه او داسې نور لويې پېښې وشي، د مريضانو او زخميانو شمېر زيات

غوره لیکنې

وي، ټولو مريضانو ته ډاکټران او طبي پرسونل همزمان نه شي رسيدلی، نو ډاکټران مريضان سمدلاسه گټگوري کوي او د هغه مريضانو پالنه کوي چې هغوی د مرگ نه ژغورلې شي.

ماشالله پيښي او ستونزې خو په وطن او خلکو کې ډېرې دي، خو حکومت او ولس بايد جدي ستونزو ته متوجه شي او د هغو ستونزو لپاره د حل معقولې لارې چارې بايد ولټوي. هغه ستونزې چې نظام ته سمدلاسه ضرر نه شي رسولی په هغوی بايد لږ وخت تېر کړي ځکه هغه پيښي او ستونزې وروسته هم برسي کېدلې شي. که داسې ونه کړو، نو بيا به ټول او تر او تر گرځو او سرگرداني به مو زياته وي.

هسي يادونه!

۱۵ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

ما د خپلو چاپ شوو کتابونو تقريباً پنځه ويشت زره نسخې تراوسه دوستانو ته ويشلي دي خو باوروکړي چې يوازې يو کس، بناغلی محمد يعقوب براتزاده، په خپله حاضر شوی و او ډېر ټينگ و او غوښتل يې چې زما د کتابونو په چاپ کې برخه واخلي، نو زر ډالره يې راکړي دي. اما دا نورڅومره کتابونه چې ما تقسيم کړي او يا چا ته مې ورکړي دي، ډېرو کمو کسانو يې ستاينه کړې ده. کله مې چې کتاب چا ته ورکړې دی، نو احسان هم د هماغه کس په ما باندې و چې گوندې دی لا زما کتاب لولي.

هدف مې دا نه دی چې څوک دی زما د لیکنو ستاینه وکړي او یا زما د کتابونو د چاپ پیسې دی را کړي ځکه د خدای فضل دی چې تر یوه حده دومره وسه او مالي توان لرم چې د خپلو کتابونو د چاپ د عهده نه ووځم. د دې خبرې یادونه مې ځکه وکړه چې لا تراوسه د کتاب لوستلو او په کتاب د پیسو ورکولو کلتور زموږ په ټولنه کې ډېر ضعیفه دی. زه هم دا ستونزه لرم چې په کتابونو په اسانۍ سره پیسې نه ورکوم او اکثره زما د انگلیسي ژبې د افغانستان په اړه کتابونه راته زما زامن اخلي ځکه هغوی په دی عادت دي چې په کتابونو خرچه وکړي.

بل دا چې هرچا ته خپل کار او لیکنې بڼې ښکاري خو تر یوې کمې کچې ما هم تر خپلې وسې د پښتو د لیک دود د رواجولو او د افغانستان د روان تاریخ یو اندازه محدودې پېښې په خپلو لیکنو کې خوندي کړي دي. کله چې یو دوست ستا په لیکنو یو څه ولیکي نو بیا انسان هرو مرو خوشالېږي چې یاره زما د لیکنو نه خو یو څو کسو گټه اخیستې ده. څه موده د مخه تکره لیکوال او ژورنالست، استاد محمد داود وفا زما کتابونه غوښتي و او هغه مې ورته لېږلي و. د کتابونو د سرسری مرور نه وروسته یې راته دا لاندې لیک راو لېږه. د وفا صاحب د اجازې پغیر یې دوستانو سره شریکوم خدای دی وکړې چې خفه رانه نه شي.

د رانه میا خېل صاحب ته سلامونه او درناوی وړاندې کوم!

هیله ده، چې روغ و جوړ به یاست. نن ورځ مې ستاسو له خوا راستول شوي کتابونه له لیکوال او ژورنالېست باز محمد عابد نه په جلال

آباد کې واخيستل. د ډېر وخت هيله مې پوره شوه، ځکه چې ددغو کتابونو په اړه مې ډېر لوستي و او اورېدلي و. که څه هم چې «بېړنۍ لويه جرگه» او «د واقعيتونو په بهير کې» کتابونه مې مخکې ليدلي او کتلي هم وو. وروستی کتاب خو مې له سره ترپايه ټول لوستی و؛ خودا پاتې نور رانه پاتې وو. اوس دا دی کېناستم، د وطن معماران، درېيمه زاويه او مخکتاب، د کونړ ولايت سياسي او قومي جوړښتونه کتابونه مې مخې ته پراته دي. سرسري مې په منډه منډه ولوستل، خو ژور به يې هم لولم او که امکان يې لاره، نو بيا په تفصيل سره خپل نظريات هم يا خپاره کړم او يا به يې تاسو ته وليکم.

ستاسو د ليکنې ژبې صميمې ده. مشکل لغتونه په کې نه شته او ځانښودنه هم په کې نه ښکاري. ځينې ليکوال او خپرونکي په لوی لاس د ليکنې ژبه سوچه کوي او يا په اصطلاح په ناگومان راوتاوېږي. زياتې خبرې لنډې هم کېدی شي، خو د ځينو عادت وي، چې لنډې يې نه ليکي. ستاسو خبرې لنډې، صريحې او فصيحې دي. مطلب ترې زړ اخيستل کېږي او زما په شان ټيټ سواده کسان هم په اسانه پوهوی شي. زه فکر کوم، چې دا يو کمال دی او هر څوک يې نه لري. ممکن ځينو ته به دا کوم کمال نه ښکاري، خو له ډېر وخت راهيسې زموږ په باسواده پور کې دا توپير کتل کېږي، چې د ليک او وينا ژبه يې يوه نه وي، ځکه خو زيات پښتو کتابونه يوازې د ليکوالو ته پاتې دي او تبصره کول او کره کول يې هم د ليکوالو دنده گڼل کېږي، په داسې ترڅ کې چې کتابونه د خلکو مال

وي او معمولا د عامو خلکو او ولسونو لپاره ليکل کېږي. په دې ډول ستاسو ليکلي آثار هم د ليکوالو او خپرونکو لپاره دي او هم د عامو خلکو او ولسونو لپاره.

« د وطن معماران » کتاب يوه ښه او ژوندۍ هڅه ده، که څه هم زه باوري يم چې، دا ډول يوه هڅه تاسو په خپله په يوازې ځان هم ترسره کولی شوه، خو دا چې يو بل خپرونکی مو هم له ځان سره راگډ کړی، ستاسو پراخه سينه او نړۍ ليد رانښيي. په دې کتاب کې معرفي شوي شخصيتونه ټول د دې مستحق دي، چې بايد معرفي شوي وي. زه پوهېږم، چې دا ډول ملي شخصيتونه ولې تاسو معرفي ته ټاکلي او دوی څوک وو، چې نن يې په يادونو او لمانځنو وياړو. يقينا چې دا خلک په يادولو ارزوي او ستاسو انتخاب ډېر عالي دی. زموږ زياتره خپرونکي اوليکونکي معمولا ليکوال، شاعران او ادبي خپرونکي زيات معرفي کوي. که څه هم چې دا به ضرورت وي، خو د اجتماعي شخصيتونو او نومياليو په معرفي کې زموږ پښتو ليکوالو لږه ناغېږي کړې، ستاسو هڅه په دې لړ کې د درناوي وړ ده، هم مو ليکوال او فرهنگي شخصيتونه او هم مو ټولنيز شخصيتونه په دې کتاب کې راټول کړي، چې اصلي هدف په کې د وطن د لوړو گټو او ملي تگلارو د خاوندانو يادون او درنښت دی.

د کونړ ولايت سياسي او قومي جوړښتونه، دودونه او تاريخي پېښې، که څه هم د دې کتاب عنوان راته لږ اوږد ښکاره شو، خو مهمه خپرنه ده. ځکه په دې باب پخوا کومه خپرنه نه ده شوې. کونړي پښتنو خو صرف

جهاد کړی او د خپلې سیمې تاریخ او کولتور پېژندنې ته لاهم نه دي وزگار. نو تاسو له ډېرو بوختیاوو سره سره لوی کار کړی. هیله ده، ځوان پښتانه محققین په تېره کونړي هغه دا ډول موضوعات ښه پسي وغځوي او لا ډېره څېړنه وکړي. ستاسو د دې لیکنې یوه ځانگړنه راته دا ښکاره شوه، بلکې ستاسو زیاتره څېړنې داسې دي، چې په خپله مو ریسرچ کړی، مرکې مو کړي او مشاهدې مو راټولې کړي. له مخکنیو چاپ شویو اثارو مو لږه استفاده کړې. اوسني زیاتره ځوان څېړونکي کتابخانه یې ریسرچ کوي. که څه هم چې دا ډول (کتابخانه یې ریسرچ) هم د ریسرچ یو ډول دی، خو چې ډېر شي، نو بیا خوند نه کوي، په تېره چې له نورو اثارو معقوله استفاده ونه شي. خو ستاسو لیکنې موثقي او جامع دي. په اصل کې دا فیلډ ریسرچ گڼلی شو، دا ډول ریسرچ سخت کار دی. اوسني ځوان څېړونکي په کاله کې ناست وي، له نورو کتابونو څېړنې کوي، چې ډېرست یې بدنګي رامنځته کړې. په دې ډول مشاهداتي او خاطره یې لیکنو او مرکو د لوستونکو دلچسپي زیاتېږي او لوستل یې خوند کوي.

« درېیمه زاویه » او « مخکتاب » دوه نور کتابونه چې ستاسو فیسبوکي لیکنې او د هغو په اړه د کتونکو نظریات دي، یوه نوې هڅه ده. ځکه چې انلاین خپراوی بېل خوند لري او په کتاب کې لوستل بېل. ځینې لا تراوسه په انلاین لیکنو لوستو عادت نه دي. بله دا ده، چې د انلاین په ساتنه دومره باور نه دی په کار. کېدی شي، اکونټونه هک شي او یا پرې کومه بله پېښه وشي، نو چې په کتابونو کې خوندي شي، دا ډېر لوی او غنیمت کار دی.

غوره لیکنې

په دې لړ کې د خلکو نظریات په امانتداری راخیستل او نیوکې منل او زغمل هم ستاسو په شان لویه حوصله غواړي، چې په اوسني وخت کې د هر زړه تنګي پښتانه کار نه دی. ستاسو په فیسبوکي لیکنو کې ډېر ټولنیز واقعیتونه او حقیقتونه راغلي، چې اوسني ځوان نسل ته د ښو تجربو د انتقال یوه غوره وسیله یې گڼلی شو. په تېره ستاسو لیکنې ژبه، چې هرکله په کې صمیمیت، ملگرتوب او حوصله مندي ښکاري، زما په فکر د زیاترو لوستونکو خوښه ده او د منلو وړ یې ده.

میاخېل صاحب، تاسو ته دې خدای نور هم همت درکړي، چې دغه ډول نوي او بکر موضوعات د خپلو لیکنو محتوا ټاکئ. ما په لنډ ډول دا خو کرښې ولیکلې. که وخت مې وموند، ستاسو په کتابونو به یوه عمومي اوږده او په اصطلاح هراړخیزه تبصره کوم، په تېره په څېړنیزو لیکنو مو، چې زه ورسره مینه لرم. خدای دې اوږد عمر درکړي، چې هر چېرته مو په لیکنو او ویناوو کې د وطن مینه په څپو او ولولو وي.

درنښت محمد داود وفا جلال آباد

څلور نسله سالمی روزنې ته اړتیا ده:

۱۵ دسمبر کال ۲۰۱۶م، کابل

افغانستان لا د تېرو څلویښتو کلونو ادیالوژیکي، کلتوري او فرهنګي ټکرونو په لوبه کې تر اوسه هم ښکیل دی، تراوسه لا مور په خپلو دردونو نه پوهېږو، لا تر اوسه هم مور بیخوده یو او نه پوهېږو چې کوم

ځای مو درد کوي، د چا نه گيله وکړو او څنگه خپلو ستونزو ته د کورنۍ نه نيولی د وطن او دنيا په کچه د حل لارې چارې پيدا کړو.

څلويښت کلنو ناورين زمور ټولنيز جوړښتونه دومره خراب کړي دي چې ډېر اوږد سالر روڼيز کمپين ته اړتيا ده. که زمور توپيرونه او احساسات همدا وی چې څنگه نن ورځ يې مور په دې ملک کې لرو، څلور نسله سالمی روزنې ته اړتيا ده ترڅو مور په خود شو او مخکنې حالت ته بېرته وگرځو، او يو ځل بيا د پرمختگ په لور قدم کيږدو.

د ولس او حکومت ترمنځ رابطه او فیسبوکي مبارزه:

۱۶ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

ستونزه دا نه ده چې ولې جرم واقع کېږي، ځکه په بشري ټولنه کې به هرو مرو جرم او جنايت وي. ستونزه دا ده چې ولې د جرمونو پوښتنه نه کېږي او يا په جرمونو کې څوک لاس لري؟

که د جرمونو پوښتنه او د مظلوم حمايت ونه شي، جرمونه بيا ورځ تربلې په خپله زياتېږي. مثال يې داسې دی لکه په خونه کې چې دچت د سوري د راڅښودمخه ونه نيول شي، د څڅوبۍ په ډېریدو سره چت ټول راغورځيږي او په خونه کې ټول ناست کسان ضرر گوري. همدا شان که په خونه کې ناست کسان يوازې د خونې د مالک په طمعه ناست وي او گوري چې څڅوبۍ زياتېږي او مالک يې هم څه غم نه خوري نو ناستو

غوره لیکنې

کسانو ته هم په کار دي چې یا مالک د کور مجبوره کړي چې د خخوبې غم وخوري او یا دوی په خپله باید خخوبې بند کړي.

د ولس او حکومت ترمنځ رابطه د پورته مثال په شان ده. زما په اند، په اوسني حالت کې فیسبوک په حکومت باندې د فشار راوستلو او دعامه اذهانو د روښانتیا او د ولس دملاتړ لپاره، ښه وسیله ده. کېدای شي چې هره فیسبوکي مبارزه رنگ رانه وړي خو ډېر کارونه یو څه سر نیسي لکه په فراه کې د ماشوم د اختطاف، د شربت گلې، د کرکت بورډ، د ننگرهار د برق، د بروکسل د غونډې نه حمایت، د بعضې چارواکو لړې کېدل، د جوزجان او په ننگرهار کې د وروستیو ستونځو په گوته کول او داسې نورې پیښې.

همدی ته مبارزه وایي او فیسبوک د مبارزې لپاره یوه ښه وسیله ده. مایوسي نه ده په کار بلکې د مبارزې همغږي کول مهم دي.

د یو نظام د بقا لپاره حقوقي او سیاسي مشروعیت دواړه مهم دي:

۱۶ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

حقوقي مشروعیت هغه دی چې څنگه قدرت یو شخص یا ګروپ تر لاسه کوي. لکه د ټاکنو د لارې، میراثي نظامونه، د انقلابونو له لاری او یا په زوره د کودتاګانو له لاری. سیاسي مشروعیت دقدرت نیولو نه وروسته د عامو خلکو په نزد د نظام مشروعیت دی چې ایا د خلکو فزیکي امنیت تامین دی او که نه؟ ایا عدالت او پوښتنه د مظلومو خلکو کېږي او که نه؟

غوره لیکنې

ایا حکومت اساسي خدمات خلکو ته برابرولی شي او که نه؟ ایا روحا ولس خوشاله دی او که نه؟ او داسې نور.

متاسفانه د افغانستان نظام د حقوقي او سیاسي مشروعیت د دواړو ستونزو سره مخامخ دی ځکه چې د حکومت تهداب په معامله کینودل شوی او د معامله نه وروسته حکومت ونه شو کړای چې د ولس ستونزو ته دحل سمې لارې چارې پیدا کړي.

امنیت ورځ تربلی خرابیږي، حکومتداري ورځ تر بلې مخ په خرابیدو ده، اقتصادي وضعیت هم ورځ تر بلې بدتریږي، ولس ته د خپلو حقوقو او وجایبو لر لوری ورنه کړل شو، نو په دې توگه د ولس فزیکي او بشري امنیت مصون نه دی.

که حکومت خپلو کارونو ته جدي توجه او د تېرو دوه کلونو خپلې کړنې سمې ارزیاېې نکړي، فکر کوم د افغانستان راتلونکی راته ډېر تنښکاري.

د فیسبوک د لیکنو په اړه دوه نظرونه:

۱۶ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

افغانستان د ټولو کور دی او دا فکر باید د مور سره نه وي چې وطن یوازې په ما گران دی او دا نور ټول د وطن سره خیانت کوي. هرڅوک تر خپلې وسې مسوولیت لري چې د وطن او خپلو خلکو لپاره کار وکړي. هیڅوک باید په یو بل احسان ونه کړي او نه څوک د یو قوم او ټول ملک

غوره لیکنې

ټيکه دار دی او نه دا مندیت یا صلاحیت مور ته چا راکړی چې د ټول ملت او یا د یو قوم او سیمې په استازیتوب خبرې وکړو او یا یې ادعا وکړو. د هرچا نظر انفرادی نظر دی، د هیڅ یو قوم، سیمې او یا کتلې استازیتوب نه کوي.

دویمه دا چې دا اړینه نه ده چې زموږ د ټولو نظرونه سره همغږیږي او یوشان وي ځکه د هر چا نظر د هغه د معلوماتو، تجربه، تحصیل، او انځورگیرنې یا برداشت په لرلو سره به هرو مرو توپیر لري، نو دا سمه نه ده چې مور د خپل نظر مخالف باندې د کفر او اسلام، د خاین او صادق، د بیسواده او باسواده، د پوه او جاهل، د ښه او خراب او یا داسې نورې ټاپي ولگو. که مور د یو بل د متفاوتو نظرونو د اوریدو او لوستلو تحمل ونه لرو نو بیا خو فکري تغیر هیڅکله نه شي راتلای ځکه د فیسبوک دوستان خو لا اقل لوستونکي او پوه کسان دي.

تقرر مرکزي کول ښه کار نه دی:

۱۷ د دسمبر ۲۰۱۶ م کال، کابل

اوس مې د آزادۍ راډیو نه خبر اوریدو چې یو لوی چارواکي وویل چې زموږ پروسه سخته ده چې څوک پکې واسطه واچوي مطلب یې دا و چې د دوی د تقرر په پروسه کې څوک د واسطې نه کار نه شي اخیستلای. که واسطه نه وی نو زما په اند شاید همدې چارواکي دا مهمه دنده نه درلودی. یوه قصه مې راپه یاد شوله، یوه ورځ زما د یو هم صنفی، ډگرمن

غوره لیکنې

امین شاه څه کار د لوی درستیتر سترجنرال شیرمحمد کریمي صاحب سره و
نو ما هغه ته تلفون وکړ او دا مې ورولېږه. امین شاه راته وویل چې کریمي
صاحب ته مې وویل چې زه غریب سپری یم او واسطه نه لرم که د مزار نه
مې جلال آباد ته تبدیل کړې نو ښه به وی. لوی درستیتر ورته کښته پورته
کښلې و او ورته یې ویلي و که واسطه دې نه درلوده نو ته دلته زما دفتر ته
راتللی شوی. امین شاه راته وویل چې سخت یې خجالته کړم.

په هر حال د چارو ادارې ځوانانو ته اعلان کړی چې خپلې سوانح د
ایمیل په ذریعه دوی ته ولیږي او دوی به یې له واسطې مقررشي. زما په اند
که تقرر ټول مرکزي شي د گټې نه به یې تاوان زیات وي ځکه تقرر کې د
تحصیل ترڅنگ باید ډېر نور فکتورونه په نظر کې ونیول شي. د یو
دیپارتمنت، وزارت، ولایت یا ولسوالۍ مشران د خپلو تشکیلاتي اړتیاو په
اړه د یو بل کس په پرتله چې لری وي او تصمیم نیسي، ډېرښه پوهېږي. د
داسې خیالي پروسو استخدام څه گټه نه لري هسې د ځوانانو د تکلیف او
د ادارو د خرابیدو باعث گرځي. حکومت ته په کار ده چې د ادارو
مشران ښه کسان وټاکي نه دا چې صلاحیتونه د ادارو نه څو کسه په مرکز
کې قبضه کړي.

افغانستان کې پرزې شته؛ خو انجن ترې جوړولی نه شو:

۱۷ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

نن مې د کورنيو چارو پخواني وزير پروفيسر علي احمد جلالي صاحب سره بندياردرلوده نو ښايسته خبره يې وکړه چې په افغانستان کې مور پرزي لرو خو ماشين ترې جوړولی نه شو. همدا شان اشخاص او پوزيشنونه لرو خو انستيتوشن يا مؤسسات نه لرو چې داشخاصو رول مؤثره وي.

په هر قيمت چې وي بايد د جنگ مخه ونيول شي:

۱۸ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

په افغانانو باندې جبري او تحميلي مهاجرتونو، جنگونو، دربه دري، فقر او لورې، د نفوسو کثرت، د منابعو کموالی، د ديني او عصري تعليمي ادارو بې کيفته نصاب او زده کړې، په ځوانانو باندې د کورنيو کمرنګه نفوذ، نړيوال او سيمه ييزو مداخلو، بې امنۍ او داسې نورو داخلي او بهرني فکتورونو په افغانستان کې د جنگونو د دوام او دضعيفه حکومتونو د رامنځته کېدو لپاره لاره هواره کړې ده. دا لړۍ به تر هغې پورې دوام لري ترڅو چې په افغانستان کې جنگونه دوام ولري.

په پاکستان، ايران او هم په افغانستان کې اکثر و کورنيو خپل ماشومان ديني مدارسو ته يوازې د دين د زده کولو په موخه نه استول بلکې د فقر او مجبوريتونو په اساس به ماشومان مدرسو ته لېږل کېدل ځکه هلته يو څو

روپۍ مرسته او مساعدې (خوراكي مواد) په مختلفو نومونو وركول كیده. دا كارد دې لامل شو چې اكثره ځوانان د خپل وطن د تاريخ او ټولنيز كلتور نه بيگانه او نا خبره پاتې شول او دوى د دين نه سم برداشت ونكړ. يا په بله اصطلاح دوى برين واش شول يعنې ماغزه د دوى ومينځل شول او د تكفيرې اډيالوژي د تاثير لاندې راغلل.

د عصري ښوونځيو او پوهنتونونو فارغين هم دا پورته ستونزې درلودې. د دې ترڅنگ د عصري ښوونځيو او پوهنتونونو تعليمي نصاب بې كفيته او د ماركيټ د ضرورت سره متناسب نه و او نه دى. په موجوده وخت كې د پنځوس زرو نه زيات ځوانان د پوهنتونونو نه هر كال فارغېږي او فكر نه كوم چې په سلو كې لس سلنه دا فارغين په دولتي او يا خصوصي سكتورونو كې د خپل تعليم په زورځانونو ته كار پيدا كړي، نو په دې توگه هر كال په لس گونو زره ځوانان بيكاره پاتې كېږي.

طبعي او غير طبيعي منابع ورځ تر بلې كمېږي خو په مقابل كې د نفوسو تعداد بېحده په زياتيدو دي. كورنۍ او هم دولت د نفوسو د زياتيدو د مخنيوي لپاره كوم سم پلان نه لري. كورنۍ يوازې د ماشومانو توليد كوي او بيا ماشومان كوڅو ته خوشي كوي او د خپلو ماشومانو د تعليم او تربيه په فكر كې نه دي او همدا يوه خبره كوي چې الله تعالى روزي رسان دى. دا نه گوري چې الله تعالى دوى ته عقل او فكر وركړى او بايد د فكر او عقل نه هم كار واخلي.

غوره ليکنې

زما په اند، د ټولو نه مهمه لار په لومړي سر کې د نفوسو د کثرت مخه نيول او بيا په تعليمي نصاب فکر کول دي چې د وطن د اړتياو په تناسب عيار شي. دا شرط نه دی چې هرڅوک دی د پوهنتون نه فارغ شي بلکې تخنيکي او حرفوي زده کړو ته بايد زياته توجه وشي ترڅو ځوانان بیکاره پاتې نه شي.

د ټولو نه مهمه مسئله حکومت او هم مخالفو ډلو ته دا ده که دوی واقعاً د افغانستان، افغانانو او اسلام په غم کې وي نو دوی بايد د جنگ مخه ونيسي. د وطن لپاره، د اسلام لپاره او د خپلو خلکو لپاره بايد مخالفې ډلې او حکومت سره توافق ته ژر ورسېږي ترڅو د افغانانو وينه نوره بېخايه تويه نه شي. هرکال په لس گونو زره افغانان په جنگونو کې له منځه ځي، د دوی کورنۍ په حکومت او هم په ملت باندې به بار وي او د دې کورنيو اولادونه چې بیکاره او بې تعليمه پاتې کېږي، د راتلونکې نورو جنگونو لپاره به وسيله وي. د جنگ په دوام کې زموږ دردونه زياتېږي، کمېږي نه.

زما په اند په هېڅ وجهه افغانستان کې د جنگ د دوام لپاره ديني، مذهبي او يا سياسي دليل نشته دی. په هره توگه چې کېږي بايد د جنگ د بنديدو غم وخورل شي. که د جنگ د بنديدو لپاره هره خوا، که هر څومره قيمت ورکړي بيا هم به دا قيمت، د جنگ د دوام د قيمت نه په مراتبو لږ وي. اوس د افغانانو ټوله انرژي او منابع د يو بل پرضد په جنگ او د ځان د حفاظت لپاره مصرفېږي او د افغانستان راتلونکي لپاره هېڅ

پلان نه عملي کېږي. د افغانستان ستونزې د معجزې په توګه يو دم نه شي حل کيدی، موجوده او هم راتلونکي ډېر حکومتونه به د پورته ستونزو د حلولو په اړه د ډېرو ستونزو سره لاس او ګرېوان وي. که چېرې جنگ بند شي او د اوس نه سم کار پيل شي بيا هم ډېر وخت ته اړتيا ده چې پورته ستونزو ته دحل لارې چارې پيدا شي. موږ خپلو ستونزو او دردنو ته دوا يوازې او يوازې د سولې په موجوديت کې پيدا کولو شو نه د جنگونو په دوام کې. روحي وپېاني او پټواک خبرې اژانس هم دا ليکنه خپره کړې ده.

<http://www.rohi.af/fullstory.php?id=۵۱۷۰۸>

<http://www.pajhwok.com/ps/opinions/%D۹%BE%D۹%۸۷-%D۹%۸۷%D۸%B۱-%D۹%۸۲%DB%۸C%D۹%۸۵%D۸%AA-%D۸%۸۶%DB%۹۰-%D۹%۸۸%D۹%۸A-%D۸%AA%D۸%A۷%DB%۸C%D۸%AF-%D۸%AF-%D۸%AC%D۹%۸۶%DA%AB-%D۹%۸۵%D۸%AE%D۹%۸۷-%D۹%۸۴%D۹%۸۶%DB%۸C%D۹%۸۴-%D۸%B۴%D۹%۸A>

د ویلو او لیکلو ژبه باید ساده او عام فهمه کړو نه سخته:

۱۹ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د پښتو او دري ژبو د ویلو، لیکلو او د انگلیسي نه ترجمې نوو لغاتونو استعمال زموږ غوندې د جودان وهلو کسانو کار ډېر سخت کړی دی. د مفهوم نه مو د لغاتونو او جملو استعمال ته همپشه زیات فکر وي.

نن سهار مې د ازادې راډیو اورېدله چې دکرکت ټیم د بریا په هلکه یې راپور درلوده، نو نطق ویلي چې ټیم زیر ۱۹ ساله او یا په پښتو کې د ۱۹ نه لاندې ټیم لوبه وگټله. دا کټ مټ د انگلیسي ژبې ترجمه ده. خو ووايه چې د ۱۹ نه کم عمر و ځوانانو ټیم، لوبه وگټله یا ټیم جوانان که عمر کم از ۱۹ سال داشت بازی را برد. د زیر یا لاندې لغات څه معنی لري دلته. یا په طلوع ټلوېزیون کې بل وایي چې پیام های تنقیح نشده. اوس به څوک په دی جمله پوه شي.

د راډیو او ټلوېزیون ژبه باید ساده وی چې حتی یو نالوستی کس هم ترې سل په سلو کې په لومړي ځل مطلب واخلي. د اخبار ژبه باید هم دومره ساده وی چې یو کس لږ لوستل کولی شي د لوستلو په وخت کې باید په مطلب پوه شي. که څوک غواړي چې خپل ادبي منتر پوخ کړي نو خپلې لیکنې دې ادبي مجلو او ژورنالونو ته ورکړي.

راځي چې ښه خبرونه د خپلو سيمو سره شريک کړو:

۲۴ دسمبر ۲۰۱۶م کال

هره ورځ موږ بد او زړه بوگونکي خبرونه ډېر اورو چې د ښو خبرونو اړخ يې ډېر کمزوری کړی دی. راځي چې د خپلو سيمو ښه خبرونه هم سره شريک کړو. نن د کونړ ولايت د سيد جمال افغان پوهنتون د څلورو پوهنځيو نه ۶۶۹ محصلين فارغ شول. د مراسمو په دغه غونډه کې چې د کونړ ولايت د مرکز چغه سراي سره نږدې د پوهنتون په انگرې کې د محصلينو او استادانو له خوا جوړه شوې وه، ما هم پکې گډون وکړ. ډېر د خوښۍ ځای و چې په زرگونو دولتي چارواکو، محصلينو او د محصلينو د کورنيو غړو په دغه شانداره مراسمو کې گډون کړی و. ملي

بیرغونه رپیدل، امنیتي فضا ښه وه، محصلین ډېر خوشاله و، د خپلو خولپو او چپونو سره یې عکسونه د خپلوانو او دوستانو سره اخیستل. په دغه غونډه کې ما ته هم موقع راکړل شوه چې یو شو خبرې وکړم. زما پیغام محصلینو ته دا و چې باید دوی نور هم کوشنې وکړي چې نورې زده کړې وکړي او یوازې په لسانس اکتفا او قناعت ونه کړي ځکه ځوان نسل د نورو ستونزو ترڅنګ د تعلیم په ساحه کې د هېواد په کچه او هم د نړۍ په کچه د زیات رقابت سره مخ دی نو دوی باید لا زیات کوشنې وکړي چې د رقابت له لارې سر لاري اوسي. د دې ترڅنګ مې په مراسمو کې د گډون کوونکوڼه وغوښتل چې که جنګ په افغانستان کې بند نه شي، زموږ نیمګړتیاوي به په ټولو ساحو کې همداسې زیاتې وي. افغانستان لا اوس هم د آسیا په هېوادونو کې د ټولو نه فقیر هېواد دي. هغه پیسې چې په جنګ مصرف کېږي، هغه باید په بیا رغونه، انکشاف، تعلیم او تربیه باندې ولګیږي. دوه کاله د مخه د USIP په مالي مرسته، د EPD مؤسسي د یوې سروی په اساس امنیتي او خصوصي سکتور په شمول یوازې په پنځو سکتورونو کې هرکال ۹ میلیارده امریکایي ډالره د افغانانو په جنګ باندې مصرف کېږي که دا پیسې د افغانستان په ولسوالیو تقسیم شي نو هرې ولسوالي ته ۲۵ میلیونه ډالره رسېږي. که موږ یوازې د جنګ د تاوان همدا پیسې په هره ولسوالي مصرف کړو نو افغانستان به د مترقي هېوادونو په لړ کې حساب شي. که موږ دا پیسې په تېرو څلویښت کلونو د جنګ سره ضرب کړو نو پوهېږو چې موږ څومره لوي تاوان د جنگونو د دوام له

غوره لیکنې

امله کړئ دی. د مادي شتمنیو د له منځه وړلو ترڅنگ موږ خپله زیاته بشري سرمایه هم د لاسه ورکړې او یا زموږ بشري سرمایه ته د رشد زمینه نه ده مساعده شوی او په عوض یې د رشد مخه هم نیول شوی ده.

زما اخري پیغام دا و کومه فزیکي او بشري سرمایه چې موږ د یو بل په راپرزولو کې مصرف کوو ښه به دا وی چې دا سرمایه د خپل ملک په آبادۍ کې مصرف کړو.

د ځوانانو لپاره د قلم د ښوونیز، ټولنیز او فرهنگي مرکز نه مننه:

۲۳ دسمبر ۲۰۱۶م کال

زه په کامه کې د ځوانانو لپاره د قلم د ښوونیز، ټولنیز او فرهنگي مرکز د مشرتابه او غړو نه په خاصه توګه د انعام الله میاخیل او زاهدالله احمد نه مننه کوم چې زما په ویاړ یې د جمعه په ورځ د کامه ولسوالي د قلعه

غوره لیکنې

اخذ په سیمه کې غونډه جوړه کړې وه. همدا شان زه د ټولو هغه دوستانو، همزولو، مشرانو او فرهنگپالو نه مننه کوم چې دی غونډې ته یې تشریف راوړې و او هم ځینو دوستانو زما په اړوند خبرې وکړې که څه هم زه دومره مستحق ځان نه گڼم. په خاصه توگه زه د ننگرهار پوهنتون د رئیس پوهندوی ببرک میا خېل، ځوان فرهنگي ارشاد رغاند، استاد او حقوقپوه سید خالد سادات، څېړنوال عبدالقیوم مشوانی، د مثبت بدلون د ټولني مشر استاد عبدالبصیر سباوون، لیکوال او شاعر اسدالله ساحل، ځوان ژورنالست نوراغا ځواک، د ننگرهار پوهنتون د ژورنالیزم د فاکولته مرستیال استاد خالد ضیا او استاد غلام فاروق نه مننه کوم چې په غونډه کې یې خبرې وکړې.

دا چې په افغانستان کې مشرقي یا لوی ننگرهار د علم او فرهنگ مرکز بلل کېږي، که مبالغه ونه کړم، د دغه علمي او فرهنگي سیمې مرکز ثقل د کامه ولسوالي ده چې په خپله غیر کې یې په قدیمو او معاصرو وختونو کې ډېر نومیالي پوهان، متفکرین او سیاستوال روزلې دي. د تفسیر یسر مؤلف مراد علي صاحب، جهادي شخصیت د سرکانو میا صاحب، صدراعظم محمد موسی شفیق، مولوی غلام نبی صاحب، مولوی محمد ابراهیم کاموي، علامه استاد قیام الدین خادم صاحب، ملي شاعر او لیکوال امان الله سیلاب صاحب، استاد محمد اصف صمیم او داسې نور په سل گونو کسان پوهان او ادیبان د کامه د سیمې نه و.

زما پیغام همدا و چې په ښه حکومتداری کې باید ولس برخه واخلي او د جنگ مخه باید ونیول شي. کله چې موږ د ښي حکومتداری خبره کوو نو په دې برخه کې یوازې حکومت نه دی بلکې د ولس او ټولو غیر دولتي او خصوصي سکتور ونډه په ښه حکومتداری کې مهمه ده. بله خبره زما دا وه که په ښه حکومتداری کې او هم په سیاست کې ولس برخه وانخلي نو یو شمېر محدود کسان به برخه اخلي او بیا به هغوی د ولس په سرنوشت لوبې کوي. که ولس په ښه حکومتداری او سیاست کې فعاله ونډه واخلي نو بیا ولس به د خپل سرنوشت په اړه په خپله تصمیم نیسي.

دا چې دا سیمه د علم او فرهنگ مرکز دی نو ځکه دوی د نورو سیمو د علمي کدرونو او فرهنگیانو ستاینه کوي وایي د زر قدر په زرگرو وي، نو ځکه د علم او فرهنگ قدر په دوی کې شته دی. الله تعالی دی په دوی کې همدا روحیه ژوندی د تل لپاره وساتي. په اخره کې زه د احسان الله کاموال نه مننه کوم چې د قلم ښوونیز مرکز لپاره یې ښکلي ودانۍ او نور سهولتونه برابر کړي دي.

د پرفیکشنستانو Perfectionists قضاونه هم عجیبه غوندې وي:

۲۵ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

ځیني بزده انسانيان د هر کار په کولو او یا لیکنو کې دومره سوچ کوي چې په اخره کې په خپله د هېڅ کار نه وي، خو د بل په کارونو

غوره لیکنې

باندې به د نیوکو مزرې وي. داسې کسانو ته د محافظه کاره او یا د مضر احتیاط خاوندان هم ویلو شو.

د مضر احتیاط کسان تاپو لگولو، انتقادونو او نیوکو لپاره ډېر تکړه

وي او نور هم دی ته هڅوي چې احتیاط کوه، باید هیڅ کار دې نیمگړی نه وي او په کارونو کې باید هیڅ اشتباه ونه کړي. داسې کسانو ته په انگلیسي ژبه کې او یا د سایکالوژیکي د علم له نظره Perfectionists پرفیکشنسټ وایي چې هیڅ نیمگړی کار ورته د قبول وړ نه وي.

پرفیکشنسټان نه په خپله کار کوي او نه د نورو د کارونو ستاینه کوي. زما په اند که کار کوي، نو اشتباه او غلطی به هرو مرو کوي. سوال دا دی چې د اشتباه نه څه یادو، ایا اشتباه قصدي ده که تصادفي؟ او یا نیمگړتیا او اشتباه د ماحول د شرایطو له امله ده، یا د وخت، معلوماتو او امکاناتو ته د نه لاس رسې له امله ده؟ او داسې نور په هرحال موږ باید د نیوکو نه ویره ونه لرو او خپل کارونه باید په صداقت، ایماندارۍ او بی له ویرې پر مخ بوزو. نه د چا د تشویق په هیله اوسواو نه د چا د نیوکو باندې خفه شو. که ښه او پرځای نیوکه وه باید خپله اشتباه ومنو او هغه اصلاح کړو او که پرځای او تعمیرې نیوکه نه وه نو هغه باید د خپلو مغزو نه دلیت Delete کړو او باطل دانۍ ته یې واچوو او عقده باید د چا سره ونه ساتو چې ولې یې زما په لیکنو او کارونو نیوکه کړیده.

د خپل قیمتي وخت او د امکاناتو د مصرف محاسبه همېشه په کار ده:

۲۶ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

که دکال ۳۶۵ ورځي محاسبه کړو نو د افغانانو د نيمايي نه زيات وخت د ورځو په غندلو او د ورځو په لمانځلو تېرېږي. همدا شان د افغانانو او دولتي چارواکو نور زيات وخت په ودونو او فاتحو کې په گډون کولو سره تېرېږي. ويل کېږي چې سړکال د طالبانو تلفات هم زيات و او د دوی د قوماندانانو او مشرانو هم زيات وخت په جنازو او فاتحو تېر شوی دی. که همدا مو حال او احوال وي نو فکر نه کوم چې موږ دې د وطن په آبادۍ فکر وکړای شو.

موږ بايد خپل قیمتي وخت او امکانات هسې په شعارونو، غندلو او تایدولو مصرف نه کړو. ښه به دا وی چې د خپل ځان سره محاسبه وکړو چې دا روان کال مو د خپل ځان لپاره، د خپلې کورنۍ لپاره، د خپلو خلکو او وطن لپاره څه کړي دي. ایا د خپل قیمتي وخت او د خپلو محدودو امکاناتو نه، که شخصي وي یا دولتي، ایا مؤثره گټه اخیستلې ده او که نه؟

که موږ د خپلو درلودلو امکاناتو او وخت نه مؤثره گټه نه شو اخیستلی، نو بیا موږ هیڅکله نه شو کولای چې د نورو د مرستو او کمکونو نه مؤثره گټه واخلو نو دا دا توقع باید ولرو. ښه به دا وي چې د

غوره ليکنې

خپل قيمتي وخت او امکاناتو د مصرف محاسبه بايد همپشه د مور سره وي.

د خپلې سيمې يو بل ښه خبر:

۲۶ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

نن سبا په ننگرهار او کونړ کې د يارانو او دوستانو سره د چکر ډېر ښه موسم دی. گورئ چې د کامې د همایون غزنوي اصلي شريخ له وطني پيروي سره او د خاص کونړ له سپين جومات سره د زميندار هوتل يخني ښوروا، چپلي کباب او د شيدو چای هير نه کړئ.

سخت کيف کوي چې د کونړ د سيند په غاړه دې کت اچولی وي او د پولوشن يا کثيفي هوا نه بچ وي او د سيند شرار اوري. بيا د دوستانو سره په خپله حجره کې شين چاي په مزه څښي.

فکر کوم چې همدا سکون، د خپلوانو او دوستانو سره لیدنه خاص ارزښت لري چې د دنیا په نورو سیمو کې یې نه شي پیدا کولی. زاړه یادونه تازه کوي خو یو فرق یې دا دی چې پخوا به په جاله او کشتیو کې پورې وتلو، نن سبا په پلونو باندې په موټرو کې تېرېږو او هرځای د خوراک او خښاک سهولتونه زیات دی. د پخوا په شان جوش کرې هگۍ او کباب کړي چرگان څوک په سفر کې نه گرځوي. همدی ته انکشاف هم وایي. د لارو په هر ځای کې دومره گڼه گونه ده چې ما په خپله لس کاله پخوا یې هیڅ تصور نه شو کولی. د خوراکونو بیه د کابل په تناسب په کونړ او ننگرهار کې ډېر ارزانه ده ځکه په کابل کې دوکانداران ډېر بي انصافه دي او دلته یو څه انصاف او مینه په خلکو او دوکاندارانو کې شته دی. انصاف ښه څیز دی وطن ته آبادی راولي.

نیم بسمل مرغه:

۲۷ دسمبر ۲۰۱۶ م کال، کابل

نن چین، روسیې او پاکستان په مسکو د افغانستان د مسایلو په اړه غونډه ده چې افغانستان یې نه و دعوت کړی. افغانستان کونښن کوي چې پاکستان د نړۍ په کچه د انزوا حالت ته بوزي خو بیا پاکستان همدا کونښن کوي د افغانستان پرضد دا ډول پالیسي اختیار کړي.

زموږ د وطن نیم بسمل مرغه الوتلی نه شي او نه تری دا توقع باید ولرو چې د عنقاب د مرغه پشان د هندوکش د غرونو د پاسه پروازونه وکړي.

عجیبه حالاتو سره گیر یو که بهرنۍ سره (کیمیاوی کود) په نیالگو یا بوتو باندې زیاتېږي، بیا هم مو وضعیت خرابیږي، نیالگي وچېږي او د جنگ ډگر گرځو؛ که سره کمیږي، بیا هم د کمزوری له لاسه به مو د نیالگو پانې ورځ تربلی ژیرېږي او نیالگي وچېدو ته نږدې کېږي. نه سره لمر ته د ودریدو طاقت لرو او نه د ژمي یخ سورې سره گوزاره کولی شو. د نیم بسمل مرغه په شان، مرگ او ژوند ته شپې او ورځې سبا کوو. په داسې حالاتو کې لاریات کسان سور سالو غواړي او دا نه گوري چې څه وکړو او څنگه د وطن نیم بسمل مرغه د بقا لپاره سره لاسونه ورکړو.

دا لوبه سخته هو ښیاري غواړي چې د وطن نیم بسمل مرغه روغ شي او د عنقاب د مرغه په شان بیا د هندوکش د غرونو د پاسه پروازونه وکړي.

زموږه نړۍ یوه وروسته پاتې نړۍ ده:

۲۸ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

د نومبر په دویمه نېټه په واشنګټن کې د USIP په مرکزي دفتر کې د باستان د پوهنتون (Boston University) استاد عادل نجم د Climate Change یا د محیط زیست د تغیر په اړه لیکچر ورکاوه چې دلچسپه او هم بورنووونکې و.

دی وایي که دنیا ته د یوې بلې سیارې نه د یو ملک په توګه نظر واچوو نو زموږه نړۍ (دنیا) لکه د یو وروسته پاتې هېواد په شان ښکاري. د دې وروسته پاتې نړۍ اکثریت ولس په فقر او یا د فقر د کرښې نه کښته سطحه کې ژوند کوي، په دې نړۍ کې امنیت نشته او تقسیمه شوې نړۍ ده، د دې نړۍ مدیریت ډېر ضعیفه دی او دا نړۍ د تنزول خواته روانه ده.

د محيط زيست د له منځه وړلو، د منابعو د کمښت او د نفوسو د زياتوالي له امله به مهاجرتونه زياتېږي او زيات مهاجرتونه به د زياتو جگړو لپاره زمينه مساعدوي. هغه هېوادونه او سيمې چې د محيط زيست د ښه کېدو لپاره پلان نه لري، افغانستان هم د دغه هېوادونو په لړ کې دی، د سختو ستونزو سره به مخامخ وي خو د دې هېوادونو ستونزې په ټوله نړۍ تاثير لري.

د ستونزو د حل لپاره يوه طريقه؛ د مخابراتي شبکو تجربه

۲۹ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

ټول په دی پوهېږو چې د افغانستان په دولت او خلکو کې زياتې ستونزې شته دی، همدا مو غر او همدا مو کربوری زما په اند ټول چارواکي بد خلک نه دي او ډېر يې زموږ او ستاسې نه هم ښه احساس لري ځکه دوی د ټولو ناخوالو سره سره حکومتی دندی قبولې کړي دي او په دی پوهېږي چې هره ورځ دوی ولس ملامتوي، خو بيا هم کوبښن کوي چې خدمت وکړي.

د ستونزو د حل لپاره يې يوه لار دا ده چې يوه ستونزه مشخصه کړو او بيا هماغه ستونزې د حل لپاره کوبښن وکړو.

زه درسه يوه تجربه شريکوم:

څه موده د مخه زما د اريبا د تليفون د شمېري نه د دقيقې خبرو په سر دولس نيمې افغانۍ کټ کېدلې نو ما دا ستونزه په فيسبوک کې وليکله او

هم مې اریبا دفتر ته خبر ورکړ. اریبا دفتر چې نمبر وکاته نو وویلي چې داسې پنځه زره نمبرې د دوی نه غلا شوي دي او چا کومه جعلی دستگاه راوړې او پیسې هغوی په څه شکل اخلي.

د اترا مشر عزیزي صاحب ماته مسیج وکړ چې نمبر ماته راواسته چې د دې مسلي پوښتنه وکړي. ما نمبر واستوه او بالاخره دوی تحقیق وکړ او د ټولو کمپنیو د تلفون داسې شپړویشته زره نمبرې غلا شوې وې او هغه یې بېرته سمې کړې. یوه ستونزه پاتې ده چې هغه جعلی دستگاه یا دستگاهوې د امنیتي ادارو په مرسته کشف او ونیسي. همدا مبارزه د فیسبوک یو څه نتهجه ورکړه چې د شپړویشته زره کسانو د جیب وهلو مخه ونیول شوه. زه د عزیزي صاحب نه مننه کوم.

یوې بلې ستونزې ته هم د مخابراتو وزارت جدي توجه په کار ده. هغه بله ورځ د مخابراتو وزارت د معین نه په آزادی راډیو کې یو اوریدونکی پوښتنه کوي چې د تلفون کمپنې د مشتریانو د اجازی پرته بعضې پروگرامونه یا بندلونه فعالوي او د خلکو نه په داسې ډول غلا کوي. معین صاحب وایي چې دا غلا نه ده اور چارج (Over Charge) یا اضافي پیسې اخیستل دي. زما په اند دا ښه سمه مسلکي غلا ده او هره کمپنۍ چې دا کار کوي باید ښه سم جریمه شي او د چا نه یې چې داسې غلا کړې، باید هغوی ته د یو کال لپاره مفت یا فري د تلفون خدمات ورکړي. خدای دې وکړي چې د اترا اداره او یا نور چارواکي دې مسلی ته هم متوجه شي.

ژوند په هر حالت کې ټوله مبارزه ده:

۳۱ دسمبر ۲۰۱۶م کال، کابل

دا چپ خوا ته زموږ ډېر قدرمن مشر ډاکټر صاحب سید قاهر عاطف دی چې د جراحي پخوانی متخصص و او عالی تحصیلات یې په امریکا کې کړي دي او څو لسیزې یې د افغانستان په اردو کې د طبیب او سر طبیب په توګه دندې اجرا کړي دي. ډاکټر صاحب ته دی الله تعالی ډېر عمر ورکړي که څه هم دی اوس د اوه اتیا کلونو دی خو د مانه هم تکره دی او په قصو یې هیڅوک نه مړېږي. پرون (۳۰ دسمبر) د جمعه په ورځ مو په خاص کونړ کې ورسره ښه بندار وکړ.

دا ښي لاسته مستری سیف الرحمن نومېږي چې پس له ډېرو کلونو مې ولیده او نهایت زیات خوشاله شوم ځکه زموږ پخواني وختونه یې تازه کړل. کله چې په لیسه کې وم نو زموږ بایسکلونه به یې راته جوړول. هغه وخت موږ د خپل کورنه لیسې ته یو ساعت او پنځلس دقیقې په بایسکل تللو. هغه زده کوونکي لا ډېر خوشبخته و چې بایسکلونه یې درلودل خو زیاتو زده کوونکو به په پښو هره ورځ دوه ساعته له یوې خوا او دوه ساعته له بلې خوا زموږ د کلي نه د خاص کونړ لیسه ته مزل کاوه.

د دې ټولو ستونزو سره مورهيڅکله د سبق ويلو نه شکايت نه دی کړی. اما زمور دا اوسني ځوانانو باندې چې لږه سخته راشي نو بيا په شکايتونو سر شي. فکر کوم چې د ژوند په يوه حالت کې هم شکايت نه دی په کار ځکه ژوند په واقعيت کې په هر حالت کې ټوله مبارزه ده.

د ۲۰۱۶م کال اخري پوست

پای

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**